

Ν Ε Ο Σ
ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΞΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

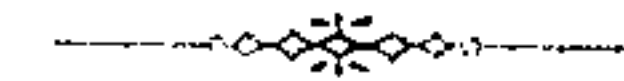
ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΥΠΕΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΗ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ Α' -- 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1907

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1907

ΤΡΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΞΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΠΟΥΛΧΕΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ

Διηγήσεις παραδοξογραφικαί περί τῶν ἑλληνικῶν μνημείων ἀνάλογοι πρὸς τὰ *Mirabilia* τῆς Ῥώμης δὲν ἔλειψαν καὶ ἐν Βυζαντίῳ. Αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου Κωδινου φερόμεναι συλλογαὶ εἶνε τρανὴν παράδειγμα τοιαύτης παραγωγῆς. Καὶ ἐν Ἀθήναις δ' ἐκ τοιαύτης πηγῆς ἀπέρρευσαν αἱ δύο γνωσταὶ ἀνώνυμοι περιγραφαί, ἡ Βιενναία καὶ ἡ Παρισιακὴ¹, ὧν πρόδρομον δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν τὸ παρὰ τῷ Ἀχομινάτῳ δημοῦδες ὄνομα τοῦ Λυσικρατείου μνημείου *Δημοσθένους λύχνος*². Ἡ δὲ παραδοξογραφικὴ παράδοσις περί τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ ἔργων τέχνης ἐξηκολούθησεν ἐν Ἀθήναις μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος τελευτῶντος³.

Αὐταὶ δὲ ἤδη αἱ τοιαῦται περιγραφαὶ μνημείων θὰ ἤρκουν πρὸς ἀπόδειξιν καὶ τῆς παραδοξογραφικῆς διαστροφῆς τῆς ιστο-

¹ *Gregorovius* Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter Τόμ. Β' σ. 360 'Ἑλλ. μεταφρ. *Σπυρ. Π. Λάμπρου* Τόμ. Β' σ. 367 κ. ἑ.

² *Σπυρ. Π. Λάμπρου* Μιχαὴλ Ἀχομινάτου τὰ σωζόμενα. Ἐν Ἀθήναις 1879-1880 Τόμ. Α' σ. 98,2. Τόμ. Β' σ. 450 κ. ἑ.

³ Ἴδτε τὰ ὑπ' ἐμοῦ σημειούμενα ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ *Γρηγοροβίου* ἐνθ' ἄν. Τόμ. Β' σ. 369.

ρίας, ἂν μὴ εἴχομεν καὶ ἴδια ιστοριογραφικά Mirabilia. Οὐκ ὀλίγα τῶν ιστορικῶν ἔργων τῶν Βυζαντινῶν, ἕσα πραγματεύονται καὶ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, οὐ μόνον ἐνέχουσι τοιαύτας ἀνεκδοτικὰς μυθεύσεις, ἀλλὰ καὶ δεικνύουσι πολλάκις τὴν καθ' ὅλου ἐπὶ τὸ θαυμασιώτερον ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων πραγμάτων, ἧς τὸ τρανότατον δεῖγμα εἶνε ἡ εὐδοκίμησις ἧς ἔτυχον παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς αἱ κατὰ Καλλισθένειον τρόπον διηγήσεις περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου¹. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ περὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων ιστορήματα ἐπεξετάθη ἡ τοιαύτη τάσις. Χαρακτηριστικώτατον δ' ὡς πρὸς τοῦτο εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Kirpitschnikow περιγραφέν Χρονικὸν Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου τὸ περιλαμβανόμενον ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 462 κώδικι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίου τοῦ Παναγίου τάφου².

Εἰς τὴν σειρὰν δὲ τῶν τοιούτων παραδοξογραφικῶν διηγήσεων δύνχεται νὰ ταχθῶσι καὶ αἱ τρεῖς ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐκδιδόμεναι. Περιλαμβάνονται δὲ αὗται ἐν τῷ πολυμιγεῖ κώδικι 221) τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου³, ἀπαρ-

¹ Τὸ παραδοξογραφικὸν οὐδὲ παρ' αὐτῷ τῷ ἀρίστῳ τῶν Βυζαντινῶν ιστορικῶν, τῷ Προκοπίῳ, λείπει, καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ κ. *Krumpholtz* Geschichte der Byzantinischen Literatur σ. 233. Ἐν τῇ ἑλλ. μεταφράσει *Γ. Ζωηρηιάδου* Τόμ. Α' σ. 470 κακῶς μεταφράσθη τὸ Mirabilien διὰ τοῦ ἀξιοπερίεργα.

² *Kirpitschnikow* Eine volkstümliche Kaiserehronik ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Α' (1892) σ. 303 κ. ἑ. Πρῶτος ἐσημείωσε τὴν ὑπαρξίν τοῦ χειρογράφου τούτου τῷ 1845 ὁ *Bethmann* (Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. Ἐν Ἀννοβέρῳ, 1847 σ. 615 κ. ἑ.). Πρὸς τὸ *ΑΘ. Παπαδοπούλου Κεραμέως* Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Δ' σ. 439. Εἶτα δ' ἔγινε μνεία τοῦ αὐτοῦ κώδικος ὑπ' ἀρ. 569 ὑπὸ τοῦ κ. *Σάθα* (Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 292 καὶ Τόμ. Γ' σ. 12'). Κατόπιν δ' ἐξέδωκεν ὁ κ. *Ψυχάρης* μίαν διήγησιν ἐκ τοῦ κώδικος τούτου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Les mœurs impériales (Vieilles des hautes études. Recueil de Textes Étrangers. Ἐν Παρισίοις, 1888 σ. 57 κ. ἑ.)*. Καὶ δὲν ἐδήλωσε μὲν ὁ κ. *Ψυχάρης* ἐν τίνι κώδικι περιλαμβάνετο ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα διήγησις, ἀλλ' ἔπειτ' ἀπέστειλεν εἰς τὸν κ. *Kirpitschnikow* ἐπὶ διαφανοῦς χάρτον ἀντιγεγραμμένα τεσσαράνδρα καὶ ἐν φύλλα τοῦ εἰρημένου κώδικος, τοῦθ' ἔπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ῥώσον καθηγητὴν νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν περιγραφὴν τοῦ ὅλου χειρογράφου.

³ *Σπυρ. Π. Λάμπρου* Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγίᾳ. 1895 Τόμ. Α' σ. 298 κ. ἑ.

τιζομένη ἐκ διαφόρων μερῶν γεγραμμένων μετὰ τοῦ δεκάτου πέμπτου καὶ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος. Τὰ δὲ φ. 197^a-200^b ἐν αἷς περιέχονται αἱ τρεῖς διηγήσεις, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, εἶνε γεγραμμένα τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα διὰ χειρὸς τοῦ ἱερέως καὶ οἰκονόμου Μονεμβασίας Ἰωάννου τοῦ Λικινίου. Ἄξιον δὲ μνείας εἶνε, ὅτι τούτων ἀμέσως προηγείται τὸ πολυθρύλητον Χρονικὸν περὶ κτίσεως Μονεμβασίας¹. Ἡ δ' ἐν Μονεμβασίᾳ γραφὴ τῶν φύλλων τοῦ κώδικος ἐξηγεῖ καὶ τὸ περὶ Πελοποννήσου ἐνδιαφέρον τὸ διακνέον τὴν πρώτην καὶ τὴν τρίτην τῶν διηγήσεων. Ὅλως δὲ ἄσχετος πρὸς ταύτας εἶνε ἡ δευτέρα. Καὶ συνεχδίδω μὲν αὐτὴν ἐνταῦθα, ὅπως μὴ διακοπῇ ἡ συνέχεια τῶν ἐν τῷ κώδικι συναντιγεγραμμένων· ἀλλ' εἶνε ὁμῶς προφανές, ὅτι τῆς μέσης ταύτης διηγήσεως εἶνε διάφορος ὁ χαρακτήρ. Αὕτη ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐκκλησιαστικῶν θαυμασιῶν διηγήσεων πολὺ μᾶλλον ἢ εἰς τὰ ιστορικὰ Mirabilia. Ἀφορμὴν εἰς αὐτὴν ἔδωκαν τὰ θρυλούμενα περὶ τοῦ θαύματος τῆς ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῆς Πουλχερίας ἀχθείσης εἰκόνας τῆς Ὁδηγητρίας. Ταύτην ἄλλως οἱ ιστορικοὶ παριστάνουσι σταλεῖσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προσκυνήσεως μεταβάσης Εὐδοκίας τῆς ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ Θεοδοσίῳ νύμφης τῆς Πουλχερίας². Ἡ δὲ γνωστὴ ἐν τῷ βυζαντιακῷ κόσμῳ σημασία τῆς ἀπὸ τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν, τοῦ φερομένου κτίσματος τῆς Πουλχερίας, ἐν ἣ κατετέθη, κληθείσης Ὁδηγητρίας, ἧτις ἀπέβη ἡ πολιοῦχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως³, προεκάλεσεν, ὡς εἰκὸς, διαφόρους διηγήσεις περὶ τῆς εἰκόνας ἐκείνης, ἧτις οὐ μόνον ὑπὸ τῶν βασιλέων παρελαμβάνετο εἰς τὰς στρατείας, ποιούντων *σοισράτηγον* κατὰ τὴν ἑκφρασιν τοῦ

¹ *Σπυρ. Π. Λάμπρου* Ἱστορικὰ μελετήματα. Ἐν Ἀθήναις, 1884 σ. 119 κ. ἑ.

² *Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου* Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας XIV, 1. Πρὸς XV, 14.

³ *Σκυλίτζης* σ. 682.

Νικήτα Χωνιάτου¹, ἀλλὰ καὶ θαυματουργοὺς ιδιότητας ἐπιστεύετο ἔχουσα. Τοιοῦτο θαῦμα ἦτο ἢ διὰ περιφορᾶς τῆς εἰκόνας ἀνά τὰ τείχη κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου ἀπαλλαγὴ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ πολιορκίας². Περὶ δὲ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ γέροντος, κινδυνεύοντος ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου Ἀνδρονίκου τοῦ νέου, διηγεῖται ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς τάδε· *Καταφεύγει πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου Θεομήτορος τῆς Ὁδηγητρίας. Συχνῶν γὰρ ἡμερῶν ἐκομίσθη πρὸς τὰ βασιλεια πρότερον καὶ ἦν αὐτῷ παραμύθιον ἀσφαλές. Πρὸς ταύτην τοίνυν καταφυγὼν καὶ περιχυθεὶς τοῦδαφος μάλα περιαλγῆς τε καὶ ἔνδακρυς ἐδεῖτο θερμῶς, μὴ περιδεῖν κινδυνεύοντα μαιφονίας ξίφει τὴν ψυχὴν παραπέμψαι. Ναὶ μὴν καὶ ἐπήκοος ἐγένετο τῆς δεήσεως αὐτοῦ καὶ ταχίστην ἐχαρίσατο τὴν ἐπικουρίαν ἢ πάνθ' ὅσα βούλεται δυναμένη πάναγνος Θεοτόκος³. Ἄλλου δὲ τοιούτου θαύματος μνημονεύει ὁ Βενετὸς χρονογράφος Ἀνδρέας Δάνδολος, διηγούμενος τὴν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου δι' ἐπικλήσεως τῆς Ὁδηγητρίας καταπόντισιν τῶν σαρακηνικῶν πλοίων ὑπὸ θυέλλης αἴφνης ἐκραγείσης⁴.*

Εἰς τὰ πολλὰ ταῦτα θαύματα τῆς Ὁδηγητρίας τὰ θρυλούμενα ὑπὸ τῶν μοναζόντων ἐν τῇ μονῇ τῶν Ὁδηγῶν πρέπει νὰ τάξωμεν καὶ τὴν διήγησιν περὶ τῆς ἀναβλέψεως τοῦ αυτοκράτορος Μαρκιανοῦ τὴν διασωζομένην ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κουτλουμουσίου. Τοιούτων θαυμάτων διηγήσεις περιλαμβάνοντο βεβαίως ἐν τοῖς κτιτορικοῖς καὶ ταῖς περιγραφαῖς τῆς μονῆς, πιθανῶς δὲ καὶ ἀνεγινώσκοντο ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν μοναχῶν. Ἐντεῦθεν ἢ κατακλείς τῷ δὲ θεῷ ἡμῶν πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

¹ Ἐκδ. Βόννης σ. 721,2.

² *Νικήτα Χωνιάτου* ἔκδ. Βόννης σ. 497,1 κ. ε.

³ *Νικηφόρου Γρηγορᾶ* ἔκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 442,12 κ. ε.

⁴ *Du Cange Constantinopolis Christiana*. Ἐν Παρισίοις. 1680 Μέτρ. Δ' σ. 90 κ. ε.

Τίς δὲ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἐγεννήθη ἢ παράδοσις περὶ τῆς ἐκ θαύματος τῆς Ὁδηγητρίας ἀναβλέψεως τοῦ Μαρκιανοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀσφαλῶς. Τοῦτο μόνον δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ εἰκασθῆ, ὅτι ἡ διήγησις δὲν εἶνε πάνυ ἀρχαία καὶ ταῦτα διότι καὶ τὰ κατὰ τὴν περί τηρήσεως τῆς παρθενίας τῆς Πουλχερίας δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ ἔνορκον ὑπόσχεσιν, ἧς ἡ παράβασις ἐπήνεγκε τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ, δὲν εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ μὲν Εὐάγριος ἀπλῶς μνημονεύει τοῦ γάμου τῆς Πουλχερίας, ἀείπαιδος μέχρι γήρως μεινάσης¹, ὁ δὲ Προκόπιος οὐδὲ καὶ τῆς μετὰ τῆς Πουλχερίας συζυγίας τοῦ Μαρκιανοῦ ποιεῖται μνεῖαν². Οὔτε δὲ τὸ Πασχάλιον χρονικόν³, οὔτε ὁ Μαλάλας⁴ ποιοῦνται μνεῖαν τοιαύτης τινὸς δεσμεύσεως τοῦ Μαρκιανοῦ, περιορίζονται δὲ μόνον εἰς τὸ ὅτι ἡ Πουλχερία, ὅτε ἤλθεν εἰς γάμον πρὸς τὸν Μαρκιανόν, εἶχεν ἡλικίαν ἐτῶν πεντήκοντα τεσσάρων καὶ ἦτο παρθένος. Ἄλλ' ἤδη παρὰ τῷ Θεοφάνει ἀναγινώσκομεν τάδε· *Ἡ δὲ μακαρία Πουλχερία, μήπω τιμὴ τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς γνωσθείσης, μεταστελαμένη Μαρκιανὸν ἄνδρα ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι διαπρέποντα, γέροντά τε ὄντα καὶ ἰκανώτατον λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε ἐξελεξάμην ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου, ὡς ἐνάρετον, δός μοι λόγον, ὅτι φυλάττεις τὴν παρθενίαν μου, ἣν τῷ θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύω σε βασιλέα. Τοῦ δὲ συνθεμένου τοῦτο, μεταστέλλεται τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα Ῥωμαίων⁵. Ἐκτοτε δὲ βλέπομεν ἢ ὑπαινιγμοὺς εἰς ταύτην τὴν παράδοσιν, ὡς παρὰ Λέοντι τῷ*

¹ II 1. Ἐκδ. *Bidez καὶ Perdrizet* παρὰ Methuen ἐν Λονδίῳ 1898 σ. 38,18.

² Ἱστοριῶν τῆς πρώτης τετραδὸς ἢ α' (de bello Vandalico) ἔκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 325 κ. ε.

³ Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 590,10.

⁴ Ἐκδ. Βόννης σ. 367,10.

⁵ *Θεοφάνους* Χρονογραφία ἔκδ. *De Boor*. Ἐν Λειψίᾳ 1883 Τόμ. Α' σ. 103, 8 κ. ε. Πρβλ. ἔκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 159,11 κ. ε.

γραμματικῶ¹, ἢ ῥητὴν αὐτῆς μνεῖαν ὡς παρὰ τῷ Κεδρηνῶ², τῷ Ζωναρᾷ³, τῷ Μανασσῆ⁴, τῷ Γλυκᾷ⁵ καὶ τῷ Ἰωήλ⁶, οἵτινες προφανῶς ἔχουσι πάντες πηγὴν τὴν αὐτὴν, τὸν Θεοφάνην, τινὲς ἀντιγράφοντες σχεδὸν αὐτολεξεί.

Ἐκ τῆς ἀναστροφῆσεως ταύτης βλέπομεν, ὅτι μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὅτ' ἔζησεν ὁ Ἰωήλ, παρ' οὐδενὶ τῶν ιστορικῶν τοῦ Βυζαντίου εὐρίσκομεν ἀπήχησιν τῆς παραδόσεως

¹ Ἐκδ. Βόννης σ. 111, 10· «ἔγχε δὲ ὁ αὐτὸς θειότατος Μαρκιανὸς Πουλχερίαν τὴν ἀδελφὴν Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, οὖσαν πενήντα τεσσάρων ἐτῶν παρθένον καὶ μὴ διαφθαρεῖσαν».

² Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 602, 18· «Ἡ δὲ σοφὴ καὶ ἀγαθὴ Πουλχερία μήπω τῆς τοῦ ἀδελφοῦ τελευτῆς γνωσθείσης μεταστελαμένη τὸν Μαρκιανόν, ἄνδρα ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι διαπρέποντα, γέροντα ὄντα καὶ ἰκανώτατον, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε ἐξελεξάμην ἐξ ὅλης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρετον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις τὴν παρθενίαν ἣν τῷ θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύεις βασιλέα. Αὐτοῦ δὲ συνθεμένου τοῦτο, μεταστέλλεται τὸν πατριάρχην Ἀνατόλιον καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα».

³ XIII, 24· «Πουλχερία δὲ μήπω πολλοῖς γνωσθείσης τῆς τοῦ αὐτοκράτορος τελευτῆς τὸν Μαρκιανόν μετεπέμψατο, ἄνδρα γηραιόν ἤδη, χρηστὸν δὲ τοὺς τρόπους καὶ σώφρονα, καὶ ἀπαγγέλλει αὐτῷ τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον, καὶ φησιν ὡς Σὲ παρά πάντας εἰς βασιλέα προκέρχικα, εἰ μοι δόξης τὴν παρθενίαν ἀνέπαφον, ἣν τῷ θεῷ ἀνέθελκε. Τοῦ δὲ συνθεμένου, μετακαλεῖται τὸν πατριάρχην καὶ τὴν βουλήν, καὶ ἀναγορεύει τοῦτον καὶ ταινοὶ διαδήματι».

⁴ Ἐκδ. Βόννης στ. 2769·

Μετακαλεῖται τὸν χρηστὸν Μαρκιανόν αὐτίκα,
ἄνδρα σεμνοῖς ἐμπρέποντα καὶ φιλοθέοις τρόποις,
καὶ καταδήσασα φρικτοῖς καὶ βαρυτάτοις ὄρκοις
ἀδιαλύθητον αὐτῆς τηρῆσαι τὴν ἀγγελίαν,
καὶ συγκατατιθέμενον εὐροῦσα καὶ τὸν ἄνδρα,
τὸ στέφος περιτίθει αὐτῇ τῆς βασιλείας.

⁵ Ἐκδ. Βόννης σ. 486, 20· «Καὶ γνοῦσα ὅτι βασιλέως τὰ τῶν Ῥωμαίων χρήζουσι πράγματα, τὸν εὐσεβῆ μετακαλεῖται Μαρκιανόν καὶ τὸ τῆς βασιλείας στέφος αὐτῇ περιτίθει φρικτοῖς αὐτόν πρότερον ὄρκοις καταδεσμήσασα τοῦ φυλάξαι αὐτῇ τὴν ἀγγελίαν ἀδιαλύθητον».

⁶ Ἐκδ. Βόννης σ. 41, 5· «Τοῦ γὰρ Θεοδοσίου τελευτήσαντος, καὶ μήπω τινὶ τοῦτου γνωσθέντος, μεταστελαμένη ταῦτον ἡ Πουλχερία στρατιωτὴν ὄντα γέροντα, ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι βίου διαπρέποντα, φησὶ πρὸς αὐτόν· Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σε ἐξελεξάμην ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου ὡς ἐνάρετον, δός μοι λόγον ὅτι φυλάττεις μου τὴν παρθενίαν ἄσυλον, ἣν τῷ θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύεις εἰς βασιλέα. Τοῦ δὲ συνθεμένου ταῦτα μεθ' ὄρκου, προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτόν βασιλέα.

περὶ ἀποπείρας παραβάσεως τοῦ ὑπὸ Μαρκιανοῦ δοθέντος ὀρκου, ἄρα καὶ τῆς τυφλώσεως καὶ ὡς ἐκ θαύματος ἀναβλέψεως αὐτοῦ. Ἐνδεικνύει ἄρα τοῦτο ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἀποδοχὴν τῆς γνώμης, ὅτι ὁ Ὀρῦλος οὗτος ἐγεννήθη τὸ πρῶτον μετὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἢ δυνάμεθα νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι ἐλάνθανεν ἤδη πρότερον μοναστηριακὴ διήγησις περὶ ἀναβλέψεως τοῦ τυφλωθέντος Μαρκιανοῦ σχετιζομένη πρὸς τὰ θαύματα τῆς Ὁδηγητρίας;

Εἰς διαφώτισιν δ' ἡμῶν περὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς προῆλθεν ὁ Ὀρῦλος περὶ τῆς τυφλώσεως τοῦ Μαρκιανοῦ, συντελεῖ πως ἡ παρατήρησις, ὅτι πλὴν τῆς ἀρχαιοτέρας, ἤδη παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Ἀναγνώστῃ εὐρισκομένης παραδόσεως περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Πουλχερίας κτίσεως τῶν Ὁδηγῶν ὑπῆρχε καὶ ἄλλη, καθ' ἣν τὴν μονὴν ταύτην ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Γ' ὁ Μεθυστῆς (842-867) ὁ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα ἀναιρεθεὶς¹. Ἡ παράδοσις δὲ αὕτη, ἣν ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου εὐρίσκει αὐτόχρομα γελοῖαν ὁ Du Cange², δύναται ἴσως νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν ἀναφέρουσαν τὴν κτίσιν εἰς τὴν Πουλχερίαν. Οὐδὲν μὲν ἀπίθανον, ὅτι ἡ Πουλχερία ἔπηξε τὸ πρῶτον τὴν μονὴν τῶν Ὁδηγῶν ἐν χώρῳ συνδεομένῳ πρὸς ἀγίασμα, ὅπερ ἐθεωρεῖτο εὐεργετικὸν εἰς τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμικὰς παθήσεις. Τὴν μονὴν δὲ ταύτην, ἀμεληθεῖσαν ἴσως σὺν τῷ χρόνῳ ἢ καὶ καταρρεύσασαν, ἀνέκτισεν ἔπειτα Μιχαὴλ ὁ Μεθυστῆς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν πρώτην ἐκείνην μονὴν συνεδέοντο διάφορα θαύματα τῆς Ὁδηγητρίας εἰς τυφλοὺς γενόμενα, προσετέθη εἰς ταῦτα καὶ τὸ περὶ τὸν Μαρκιανόν, ὅτ' ἐγεννήθη

¹ Γεωργίου Κωδινῶ Περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκδ. Βόννης σ. 80, 1 κ. ἑ.· Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὴν Ὁδηγὸν Μιχαὴλ ὁ μεθυστῆς ἔκτισεν, ὅς καὶ ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Πρότερον δὲ εὐκτήριον ὑπῆρχε πολλῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἐκείτῃ πηγῇ νηριαμένων καὶ βλεψάντων. Διὰ τὸ ἀναβλέπειν οὖν ἐκείτῃ τοὺς τυφλοὺς ἐκλήθη Ὁδηγῶν. Ἴδε καὶ τὴν ἐν σημειώσει παραλλαγὴν ἐκ τοῦ Παρισιακοῦ κώδικος Regius 3058¹, νῦν φέροντος ἀριθμὸν 1783.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 89.

ἡ παράδοσις περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ παραβάσεως τοῦ εἰς τὴν Πουλχερίαν δοθέντος ὄρκου.

Καὶ τὰ μὲν λοιπὰ τῆς παραδόσεως ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μαρκιανοῦ ὡς συζύγου ὑπὸ τῆς Πουλχερίας δὲν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἀπὸ τῆς διηγήσεως τῶν ἱστορικῶν, παραβαλλόμενα πρὸς ταύτην. Ἀξίαι δὲ σημειώσεως εἶνε ὅπως δῆποτε αἱ φραγκικαὶ λέξεις *τζάμπρα* (chambre) καὶ *τέρμενον* καὶ ἡ ἀπροσδιόνυσος εἰς τὴν διήγησιν ἀνάμιξις τοῦ πάπα, οὗ ἄλλως τὸ ὄνομα Ἰουβενάλιος, ἀντὶ τοῦ συγχρόνου τῷ Μαρκιανῷ πάπα Λέοντος τοῦ μεγάλου, προῆλθεν ἐκ συγχύσεως πρὸς τὸν διώ-
 νυμον ἐπὶ Μαρκιανοῦ πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιον. Τοὺς φραγκισμοὺς τούτους δὲν ὑπολαμβάνω ἐνδεικνύοντας γέννησιν τῆς ὅλης παραδόσεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φραγκοκρατίας, ἀλλ' ἀπλῶς παρειαδύσαντας εἰς τὴν διήγησιν περὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους.

Ἐχει δὲ ἡ περὶ Πουλχερίας καὶ Μαρκιανοῦ διήγησις τοῦ Κουτλουμουσιακοῦ κώδικος ὧδε:

Περὶ Πουλχερίας τῆς βασίλισσας.

Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν θυγατέραν ὀνόματι Πουλχερίαν. Καὶ ὡς ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς, ἔμεινεν ἡ βασίλισσα μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲν εἶχαν ἀρσενικὸν παιδίον, καὶ ἐκράτειεν τὴν αὐθεντίαν τῆς βασιλείας ἡ Πουλχερία ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, καὶ ἦτον ἀκόμη παρθένος. Ἡῦρέ την δὲ ἀρρωστία μεγάλη, καὶ ἐπαρκαλέσεν τὴν Παναγίαν Θεοτόκον, ἵνα ποιήσῃ ταύτην καλὰ καὶ εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν νὰ μὴδὲν ἐπάρῃ ἄνδρα. Ὡμοσε δὲ ὄρκον τὸν μονογενῆν αὐτῆς υἱόν. Καὶ ἡ Θεοτόκος παρευθὺς ἔδωκέ την τὴν ὑγίειαν καὶ ἔζησε. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἐσुकώθη Ἰθνος καὶ ἐπολέμιζε τὴν πόλιν καθ' ἡμέραν, καὶ οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι τῆς Κωνσταντινουπό-

1 ὀνόματι 2. βασίλισσαν οὕτω δι' ἐνός σ ἀπανταχοῦ ἐν ἀπάσαις ταῖς πτώσεσιν 5. εἶπον 6. (καὶ κατωτέρω) καλλὰ

7. αὐτῆς 8. ἐδωκέ (καὶ κατωτέρω) ὑγίαν 9. ἐζησε ἐσुकόθη

10. καθημέραν ἄνθρωποι

λεως ἐπῆραν βουλήν, καὶ ἦλθαν εἰς τὴν βασίλισσαν, καὶ εἶπαν· «Νὰ ἐγνωρίσῃς, κυρία ἡμῶν δέσποινα, ὅτι ἐὰν οὐδὲν ἐπάρῃς ἄνδρα, νὰ ὀρδινιάζῃ τὴν αὐθεντίαν σου, χάνεις τὴν αὐθεντίαν σου καὶ ὅλον τὸν τόπον· ἐσένα γνωρίζουν γυναῖκα οἱ ἐχθροὶ μας καὶ οὐδὲν ἔχουν κἄν ἓνα φόβον». Καὶ ἡ βασίλισσα ἀπεκρίθη οὕτως, ὅτι «Ἐγὼ, ὅταν ἦμην εἰς τέλος θανάτου, ὡμοσα ὄρκον τῆς Θεοτόκου νὰ μου δώσῃ τὴν ὑγίειαν μου καὶ ἄνδρα ποτὲ νὰ μὴδὲν ἐπάρω, καὶ οὐδὲν εἰμπορῶ νὰ εὖγω ἀπὸ τὸν ὄρκον». Καὶ οἱ ἄρχαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι «Ἐπαρε ἄνδρα νὰ ἔχωμεν || σκέπην, καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπολογούμεθα εἰς τὸνφ.198^ο θεὸν τὴν ἀμαρτίαν ταύτην». Ὁμοίως καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ ἐκ-10 κλησία τὸν αὐτὸν λόγον εἶπαν πρὸς τὴν βασίλισσαν. Ἐγράψε καὶ ὁ πάπας τῆς Ῥώμης Ἰουβενάλιος καὶ ἐσυμπάθησέ την νὰ ἐπάρῃ ἄνδρα· καὶ ἐπῆραν ὅλοι τὸν ὄρκον ἀπάνω τους. Ἡ δὲ βασίλισσα ποσῶς οὐδὲν ἐσυγκατέβη. Ἐζήτησεν τέρμενον ἡμέρας θ', καὶ ἐβούλευετο με-15 ταῖς εὐγενικαῖς ἀρχόντισσαις, καὶ μετὰ τὰς [θ'] ἡμέρας ἦλθαν πάλι εἰς τὴν βασίλισσαν. Καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς· «Ἐπειδὴ με ἀναγκάζετε νὰ ἐπάρω ἄνδρα, γράψτε μοι ὅλοι μικροὶ μεγάλοι μαρτυρίαν ὅποιον θελήσω νὰ ἐπάρω νὰ τον δεχθῆτε δι' αὐθέντην, καὶ ἐγὼ νὰ κάμω τὸ θέλημά σας». Καὶ ὡς ἤκουσαν τὸν λόγον τῆς βασίλισσας, μετὰ πάσης χαρᾶς ἔκαμαν ταῖς μαρτυρίαις τους καὶ ἔδωκάν της πρὸς 20 τὴν βασίλισσαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἠῦρέθη ἓνας γέρων μικρὸς καὶ πτωχὸς στρατιώτης, τὸ ὄνομά του Μαρκιανός, καὶ ὤρισεν ἡ βασί-
 λισσα καὶ ἔφερᾶν τον ἐμπρός της, καὶ ἔβαλέν τον καὶ ὡμοσε, ὅτι, εἴ τί τον ὀρίσῃ, νὰ μὴδὲν το 'ξεύρῃ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὄρκον ὅπου τὸν βάνει. Καὶ λέγει ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτόν, ὅτι «Ἐγὼ θέλω νὰ σ' 25 ἐπάρω ἄνδρα· μόνον εἰς τὴν ζωὴν σου ὅλην νὰ μὴδὲν γυρέψῃς ἀμαρτίαν καμμίαν». Καὶ ὁ Μαρκιανός ὁ γέρων ὡμοσε εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅτι καθὼς ὀρίζει ἡ βασίλισσα νὰ γένη. Καὶ ἔβαλε

3. ὀρδυνιάζῃ 4. ἐχοῦν 5. ἓνα ἐγὼ 6. εἶμην ὡμοσα

(καὶ κατωτέρω ὡς τὸ πλείστον) ὄρκον νὰ 7. ἄνδρα ναιμὴ δὲν οὐδὲν 8. νάευγω ἄρχοντες ἐπαρε 9. ἐχομεν 10. (καὶ κατω-

τέρω) ἀμαρτίαν 11. ἐγράψε 13. ποσῶς 14-15. μεταῖς 15. ἀρχόν-
 τισσαις θ λείπει (καὶ κατωτέρω) πάλαι 16. (καὶ κατωτέρω) ἐπειδὴ

16-17. ἀναγκάζεται 18. δεχθεῖτε 18-19. νὰκάμω 20. χαρᾶς
 ἐδῶκάν της 21. ἠδρέθη 22. (καὶ κατωτέρω) ὤρισεν 24. τι τὸν

ναιμὴδὲν 25. βάνη νὰσ 26. ναιμὴδὲν 27. καμίαν

28. ὑπεράγιας

φ. 199^a τὸν γέροντα καὶ ἀνάπαυέ τον εἰς τὴν τράπεζαν, ἕως οὐ νὰ ἔ||χη τὴν βου-
λὴν τῆς. Καὶ ὅλοι οἱ εὐγενικοὶ ἄνθρωποι εἶχαν χαρὰν μεγάλην λογιάζον-
τες ποῖον θέλει ζητήσῃ ἀπὸ τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μεγάλου. Καὶ ὡς
ἐπλήρωσεν τὸ τέρμενον, ἐσυνήχθησαν πάλε ὅλοι μικροὶ μεγάλου εἰς τὸ
5 νὰ ἀκούσῃν τί ἐνε ὄρισμός τῆς βασιλίσσης καὶ τίναν θέλει ζητήσῃ ἄν-
δρα. Καὶ ἡ βασίλισσα ὤρισεν καὶ ἤφεραν τὸν γέρον ἐκεῖνον, τὸ ὄνομά
του Μαρκιανός· καὶ λέγει ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτοῦς, ὅτι « Αὐτὸν
ἠγάπησα ἄνδρα νὰ τον ἐπάρω ». Καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες εἶχαν μέγα
θαῦμα πῶς ἠθέλησε τοιοῦτον ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀντεί-
10 πουν, ἐπειδὴ εἶχε τὰς μαρτυρίας αὐτῶν. Καὶ ἐποίησαν τὸν γέρον
Μαρκιανὸν βασιλέα καὶ ὄρθονε τὰς δουλείας καὶ τὰ καμώματα τῆς
βασιλείας πολλὰ καλὰ. Καὶ ὡς ἂν ἐπληρώθησαν ε' χρόνοι, ἔβλεπεν ὁ
γέρον Μαρκιανός τὴν βασίλισσαν νέαν, εὐμορφον, καὶ ἐνεθυμήθη εἰς
τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀλησμόνησε τὸν ὄρκον· καὶ μίαν νύκταν ἰδιέβη εἰς
15 τὴν τζάμπρα τῆς βασιλίσσης, καὶ ἠθέλησε νὰ κάμη μετ' αὐτῆς.
Καὶ παρευθὺς ἐτυφλώθη. Καὶ ἡ βασίλισσα τὸν ἀποκρίθη, ὅτι « Ἀλη-
σμόνησε τὸν ὄρκον καὶ εἰς τοῦτό σε ἦλθεν τὸ κακὸν καὶ ἐγίνης τυ-
φλός. Ἐγὼ διότι ἦσουν γέρον σε ἐπῆρα, νὰ μηδὲν ἐνεθυμήθῃς τοιοῦ-
τόν ποτε πρᾶγμα, καὶ ὡς ἀφίορκος ἔπαθες ». Ἐσुकώθη ἡ βασι-
20 λισσα τὸ πρῶν, καὶ ὤρισεν καὶ ἀρμάτωσαν κάτεργα ὄγδοήκοντα,
φ. 199^b λέγοντα, ὅτι νὰ ὑπάγῃ νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐκεῖ ὅπου
ἦτονε ἡ Ὁδηγήτρια. Καὶ ἐπέβη ἡ βασίλισσα εἰς τὰ κάτεργα καὶ
ἀπόσωσε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν· καὶ οὐδὲν ἠθέλησε νὰ ἐβγῆ ἔξω, λέ-
γοντα ἀφορμὴν, ὅτι ἐτάχθη νὰ μηδὲν ἐβγῆ ἔξω τοῦ κατέργου, ἀμμή
25 ἐκεῖ ἀπέσω νὰ φέρουν τὴν εἰκόνα. Καὶ ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι τῆς
Ἀντιοχείας οὐδὲν ἠλπίζαν ὅτι ἡ βασίλισσα ἔχει βουλὴν νὰ ἐπάρῃ
τὴν εἰκόνα, καὶ ἔμπασάν την εἰς τὸ κάτεργον ὅπου ἦτον ἡ βασι-

1. ἀνάπαυέ οὐνα ἔχει 3. (καὶ κατωτέρω) θέλη ζητήσῃ
4-5. τὸνα 5. ἐνε βασιλίσσης 8. ἠγάπησα νατόν 9. (καὶ
κατωτέρω) ἠθέλησε 9-10. να ἀντίπουν 11. ὄρθοναι 12. ὁ
14. ἀλησμόνησε. 15. την να αὐτῆς 16. παρ' εὐθὺς
17. τοῦτο 18. εἴδουν 18-19. (καὶ κατωτέρω) μηδὲν ἐνεθυμηθεῖς τοι-
οῦτον ποτε πρᾶγμα 20. (καὶ κατωτέρω) ὄρισεν ἀρμάτωσαν 21. να
ναπροσκυνήσῃ 22. εἴτοναι ὀδηγήτρια 23. ἀπόσωσε νὰ εὐγεῖ
24. εὐγη ἀμή 25. ἐκεῖ 27. ἐμπασάν

λισσα. Καὶ ἠγαλλιάσθη καὶ ἠσπάσατο τὴν εἰκόνα καὶ ἐπροσκυνήσῃ
την, καὶ ὤρισεν καὶ ἐκίνησαν τὰ κάτεργα μετ' τὴν εἰκόνα, καὶ ἦλθαν
εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἔφεραν τὴν ἀπέσω εἰς τὸ παλάτιον,
καὶ ἦλθεν ὁ Μαρκιανός ὁ βασιλεὺς τυφλός καὶ ἐπροσκυνήσεν καὶ
ἠσπάσατο αὐτήν. Καὶ ἔβαλέ τον πάλε ἡ βασίλισσα καὶ ὤμοσεν εἰς 5
αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ὅτι πλέον εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν νὰ
μηδὲν θυμηθῆ ἁμαρτίαν εἰς τὴν βασίλισσαν, καὶ παρευθὺς ἀνέβλεψεν
καὶ ἔβλεπεν ὡς καὶ πρότερον. Καὶ ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔμεινεν ἡ
Ὁδηγήτρια εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνε ἕως τὴν σήμερον καὶ
ποιεῖ θαύματα μεγάλα καὶ φοβερά. Τῷ δὲ θεῷ ἡμῶν πρέπει δόξα εἰς 10
τοὺς αἰῶνας.

Ἐν τῷ δὲ ἡ βᾶσις τῆς περὶ Πουλχερίας καὶ Μαρκιανοῦ διη-
γήσεως εἶνε ὅπως δὴ ποτε ἱστορικὴ, ὅπως μυθώδης εἶνε ὁ χαρα-
κτῆρ τῶν δύο κατωτέρω ἐκδιδόμενων διηγήσεων, ὧν ἡ μὲν
πρώτη, ἡ ὑπὸ στοιχεῖον Α', ἐπιγράφεται ἐν τῷ κώδικι « Διήγη-
σις περὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων
ὅπου τὴν ἀφέντευαν » καὶ προηγεῖται τῆς περὶ Πουλχερίας, ἡ
δὲ ὑπὸ στοιχεῖον Β' ἔπεται ἀνεπίγραφος εἰς αὐτήν.

Α'.

Διήγησις περὶ τῆς Πελοποννήσου
καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅπου τὴν ἀφέντευαν.

φ. 197^a

Ὁ Πέλοψ ἐκεῖνος ἦτον Ἕλληνας καὶ βασιλεὺς ὅλου τοῦ νησίου
τῆς Πελοποννήσου, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται Πελοπόννησος· καὶ εὐρί-
σκετον ἡ κατοικήσις αὐτοῦ εἰς τὴν Λακεδαίμονα. Καὶ ἐποιεὺν υἱὸν τὸ 5
ὄνομα αὐτοῦ Δίαν. Καὶ ὁ Δίας ἐπῆρε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Με-
νελάου, αὐθεντός τῆς Ἀθήνου, ἡρώος τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὸ ὄνομα
τῆς γυναίκος αὐτοῦ Ἄρκα, καὶ ἐκτισε χώραν καὶ κάστρον τὴν ἔλε-

1. ἠγαλλιάσθη (καὶ 6) ἠσπάσατο 2. μετ' 4. μαρκιανός
7. ναμηδὲν θυμηθεῖ 8. πρότερον 9. ὀδηγήτρια εἶνε
1 (καὶ κατωτέρω) πελοποννήσου 2. ἑλλήνων 3. πέλωψ 4. πε-
λοπόννησος 6. ἐπῆρε 7. ἦως ἑλλάδος 8. χώραν

γαν Βελκίαν, ὅπερ ἔνε καὶ φαίνεται εἰς τὸν Βουρκᾶνον χαλασμένον. Ἐκεῖ ἦτον ὁ Δίας· μετὰ τὴν Ἄρκα, ἤγουν τὴν γυναῖκάν του ἐποίησαν θυγατέρα, καὶ ἤθελεν ἡ βασίλισσα ἵνα ἀκούῃ τὸ ὄνομα ταύτης Ἄρκα· ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἤθελε νὰ ἀκούῃ τὸ ὄνομά του Δία. Καὶ 5 εἶχαν μεγάλην μάχην οἱ δύο. Καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦτον ἕνας φιλόσοφος, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ὅμηρος, καὶ εἶχαν τον οἱ Ἕλληνες μέγαν εἰς ἅπασαν βουλήν καὶ γνώσιν. Καὶ ἐμήνυσέν τον ὁ βασιλεὺς νὰ ἔλθῃ νὰ ἰσάσῃ τὴν μάχην, ὅπου εἶχεν μετὰ τῆς βασίλισσης. Καὶ ἦλθεν ὁ Ὅμηρος εἰς αὐτούς, καὶ ἐμέρισεν τὸ ὄνομα τῶν δύο, καὶ ἔβαλεν τὸ 10 ὄνομα τῆς θυγατρὸς Ἀρκαδία. Καὶ ἐκείνη ἡ Ἀρκαδία ἐπῆρεν ἄνδρα, φ 197^α || τὸν ἔλεγαν Κεκλοπίδην, ὅπερ εἶχε τὴν Κόρινθον. Καὶ ὁ Κεκλοπίδης ἐπῆρεν λαὸν χιλιάδας μβ', καὶ ἐπῆγε καὶ ἔκαμε πόλεμον μετ' ἑναν ῥήγαν ὅπου ἐκράτει ἕναν κάστρον, τὴν Ἄβριδον, ὅπερ ἔνε πλησίον τοῦ Κατάφα· καὶ ἐκέρδησεν τὸν λαὸν καὶ τὸ κάστρον, καὶ ὤρισε μετὰ 15 βουλήν τῆς βασίλισσας νὰ ἀκούῃ τὸ κάστρον Ἀρκαδία, ἤγουν τὸ ὄνομά της Περσεφόνη. Καὶ ἐκληρονόμησεν ὅλον τὸν τόπον καὶ ἐπῆρεν ἄνδρα ἡ Περσεφόνη, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ποσειδῶν. Ὁ αὐτὸς Ποσειδῶν ἦτον ῥήγας τῆς Κρήτης, καὶ ἐπῆρεν τὴν γυναῖκά του καὶ ἐδιέβη τῆς Κρήτης, καὶ ἀφῆκε τὸν τόπον καὶ τὰ κάστρα εἰς τοὺς ἄρχοντας 20 ὅπου ἦσαν εἰς τὸ νησί τῆς Πελοποννήσου. Καὶ ἐσυκώθη ἕνας μέγας αὐθέντης ἀπὸ τὴν Λακεδαιμονίαν, συγγενῆς τοῦ Πίλοπος, τὸ ὄνομά του Αὐρήλιος, καὶ ἦλθε καὶ ἐκτίσεν χώραν, τὸ ὄνομά της Πρετουρίαν κοντὰ Βέλκιας ἡμέρας μίας, ὅπερ λέγεται Παλαιόκαστρον. Καὶ ὡς εἶδεν τὸν τόπον δίχως αὐθεντίας, ἐσυνεβιβάσθη μετὰ τὴν Βέλκίαν, 25 ἤγουν τὴν πόλιν Βουρκᾶνον, καὶ ἐσύναξεν λαὸν χιλιάδας ρ', καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ οὐδὲν τον ἠθέλησαν ἀφέντη οἱ ἄρχοντες τῆς Ἀρκαδίας.

1. βουρκάνον 2. μετὰ 3. γυναῖκάν (καὶ κατωτέρω ἐν ἀπάσαις ταῖς πτώσεσι) βασίλισσα 4. Ἄρκα 5. εἶχαν εἶτον 6. Ἕλληνες 7. βασίλισσας 8. ἦλθεν 9. ἐπέειρεν 10. ἐπείρειν 11. Κόρινθον 12. Κεκλοπίδης 13. χιλιάδας 14. ὅπου ἐκράτει 15. ἕνα 16. ὄνομα τῆς 17. εἶτον 18. γυναῖκα 19. ἐδιέβη 20. εἶσαν τὸν ἠοῖν (μεταξὺ τῶν δύο λέξεων διαγεγραμμένον τόπον) 21. Αὐρήλιος 22. δίχως 23. μετὰ 24. τὴν(διαγεγραμμένον)τὴν βουρκάνων 25. ἦλθαν 26. οὐδὲν τὸν ἠθέλησεν

B'.

|| Θεοδόσιος ὁ μικρὸς υἱὸς ὑπῆρχεν Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου φ. 200^α Θεοδοσίου, καὶ ἔδωκαν πόλεμον καὶ ἐσκοτώθησαν ν' χιλιάδες ἀπὸ τὸν λαὸν τοῦ Αὐρήλιου ὅπου ἦτον ἀπέξω τῆς χώρας. Καὶ στρέφεται ὁ Αὐρήλιος εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐσύναξεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπὸ τῆς Ἀθήνας ἄλλαις ρ' χιλιάδας φωσσάτον, καὶ ἦλθεν εἰς Ἀφίαν χώραν, 5 τὴν λέγουσιν Ἀργος τὴν σήμερον, καὶ ἠύρεν ἐκεῖ ἕναν στρατιώτην ἀνδρειωμένον, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Βιργίλιος, καὶ ἐρρώγεψέ τον νὰ ἔνε μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἦλθαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ὁ λαὸς ὅλος ρν' χιλιάδες, καὶ οὐδὲν ἠμπόρεσαν νὰ τον πολεμίσουν. Καὶ ὁ Βιργίλιος ἐκείνος ὅπου τον ἐπῆραν καὶ ἐρρώγεψάν τον ἀπὸ τὸ Ἀργος ὤρισε τὸ φωσσάτον 10 τοῦ νὰ τρυπήσουν τὸ βουνὸν ὅπου ἦτον τὸ κάστρον μετὰ τέχνην μεγάλην. Καὶ ἦρξαν νὰ το τρυποῦν ἀπὸ τὴν ζερβὴν μερέα, καὶ εὐρέθη πέτρα, καὶ οὐδὲν ἠμπόρεσαν νὰ το τρυπήσουν. Καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς χώρας ἐπῆραν βουλήν νὰ τον πολεμίσουν καὶ νὰ ἔβγουν ἔξω. Καὶ ἕνας εὐγενικὸς ἄνθρωπος ἀπ' αὐτούς, τὸ ὄνομά του Μπερνόριος, ὅπου 15 ἦτον ἀπάνω εἰς τὸν λαὸν τῆς χώρας, ἔκαμεν μύστρον εἰς τὴν χώραν Ἀρκαδίαν, καὶ εὐρέθησαν ἄνδρες τῶν ἀρμάτων ιδ' χιλιάδες.

Καὶ ὁ Αὐρήλιος εἶχεν τὴν τέταν του ἔξω εἰς ἕναν ποταμὸν τὸν Βέλζην εἰς αἴ' μίλια || ἀπὸ τὴν χώραν. Καὶ ἀπέσωσαν τὰ μαντάτα φ. 200^β εἰς τὸν Αὐρήλιον πῶς θέλουσιν νὰ τον πολεμίσουν οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ 20 λαὸς Ἀρκαδίας. Καὶ ἐκεῖνος εἶχε χαρὰν μεγάλην, θαρρῶντα νὰ τους κερδήσῃ· καὶ ἐσυκώθη ἀπὸ τὴν τέταν του καὶ ἐκαβαλλίκευσε μετὰ τὸν Βιργίλιον καὶ ἐσυναπαντήθησαν κοντὰ εἰς τὴν χώραν καὶ ἔδωκαν

1. υἱοῦ 2. ἔδωκαν 3. ἐσκοτώθησαν 4. χιλιάδας 5. Αὐρήλιου 6. εἶτον 7. (καὶ κατωτέρω) Αὐρήλιος 8-9. τῆς ἀθήνας 10. χιλιάδας 11. φωσσάτον 12. χώραν 13. ἠύρεν 14. ἀνδρειωμένον 15. ἐρρώγεψέ 16. νὰ ἔνε 17. ἠμπόρεσαν (καὶ κατωτέρω) νὰ τον πολεμίσουν. 18. ἴδε καὶ κατωτέρω στ. 14 καὶ σ. 142 στ. 19. ἐπολέμιζεν 20. τὸν ἐρρώγεψάν 21-22. φωσσάτον 23. τρυπήσουν τὸ εἶτον μετὰ 24. ἦρξαν νὰ το εὐρέθη 25. ἠμπόρεσαν νὰ το τρυπήσουν 26. χώρας 27. νὰ τον εὐγουν 28. ἕνας 29. ὅπου 30. εἶτον 31. εὐρέθησαν 32. (καὶ κατωτέρω) τέταν 33. ἕναν 34. βέλζειν εἰς αἴ' χιλιάδας 35. μαντάτα 36. νὰ τον 37-38. θαρρῶντα νὰ τους κερδήσῃ 39. ἐσυκώθη τοῦ ἐκαβαλλίκευσε μετὰ τον

πόλεμον. Καὶ εἰς τὴν πρώτην μπατάλιαν ἔρριξεν ὁ Βιργίλιος χίλιους πεντακόσιους καὶ ὁ Αὐρήλιος τριακόσιους. Εἰς τοῦτο ἐβάλθησαν ὅλοι τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἔδωκαν πόλεμον, καὶ ἐσκοτώθη ὁ Βιργίλιος καὶ ἕξ χιλιάδες μετ' αὐτοῦ. Καὶ ὡς εἶδεν ὁ Αὐρήλιος, ὅτι ἐσκοτώθη ὁ Βιργίλιος, ἐδιέβη εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦτον μετ' αὐτὸν τὸν λαόν του, καὶ τὴν δεύτην ἡμέραν ἄρχισε πάλαι τὸν πόλεμον. Καὶ εἰς τὴν πρώτην μπατάλιαν ἐφάνησαν κάτεργα σ' ὅπου ἤρχετο ὁ Ποσειδώνιος ὁ φυσικὸς αὐθέντης ἀπὸ τὴν Κρήτην, καὶ ἐμοίρασεν τὰ ρ' κάτεργα εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἀλφαιῶς καὶ τὰ ἄλλα ρ' ἐκράτησεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ ἐπολέμιζεν. Καὶ οὐδὲν ἀπόμειναν ἐξ αὐτῶν τοῦ Αὐρηλίου, μόνον τριακόσιοι. Ἐπιάσαν καὶ τὸν Αὐρήλιον ζωντανόν. Καὶ εἶπεν ὁ Ποσειδώνιος πρὸς αὐτόν· «Σὺ ἠθέλησες καὶ ἐγένεσθαι δημεγέρτης, καὶ θέλεις νὰ κρίνης ἀτὸς σου τὴν κρίσιν σου». Καὶ ὁ Αὐρήλιος ἀπελογήθη, ὅτι «Κανείς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου οὐδὲν κρίνει ἀτὸς του νὰ χαθῆ ἢ ἔγωγε ἢ μόνον ἄνθρωπος τῶν ἀρμάτων καὶ ἐγύρευα τὸ κάλλιόν μου». Καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἔβαλε τὴν δεύτην ἡμέραν καὶ ἐκοψαν τὸ κεφάλιν του καὶ ἔθαψάν τον ἐξω τῆς χώρας. Καὶ ἔβαλαν ἕναν κιώνιν, καὶ ἔγραψαν εἰς αὐτὸ καὶ γράμματα·

Ἐτοῦτος ἔνε ὁ Αὐρήλιος ὁ δυνατὸς στρατιώτης, ὅπου εἶχεν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν καὶ ριζικὸ οὐδὲν εἶχεν, καὶ ἔπρεπέ του νὰ κάθητον καὶ τὴν ζωὴν του νὰ εἶχεν.

Καὶ αὐτὸς ὁ Ποσειδώνιος ἦτον ῥήγας τῆς Κρήτης, καὶ ἐγένη εἰς τὸν τόπον ἐτοῦτον αὐθέντης, ὅπου ἦτον γονικὸν τῆς γυναικὸς του, καὶ ἦτον καλὸς εἰς πάντα ἄνθρωπον καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα, ἄνθρωπος τῶν ἀρμάτων οὐδὲν ἦτον, μόνον ἀπὸ τὴν καλωσύνην του ἐκέρδαινε τοὺς τύπους. Καὶ ἀπόθανεν ὁ Ποσειδώνιος καὶ ἔθαψάν τον εἰς τὴν Βέλκιαν,

1. ἔρριξεν 2. πεντακόσιους 3. τριακόσιους 4. εἰς τοῦτο. Ἰδε καὶ ἀνωτέρω σ. 138, στ. 17. 5. εἶδεν ὁ 6. ὅπου (καὶ κατωτέρω) εἶπον μετ' αὐτοῦ 7. ἀρχισαὶ πάλαι 8. (καὶ κατωτέρω) ποσειδώνιος 9. ἐμοίρασεν 10. ἀπόμειναν ἐξ' 11. τριακόσιοι 12. ἠθέλησες 13. θέλης ἀτὸς 13-14. ἀπελογήθη 14. κανῆς οὐδὲν κρίνει 15. χαθῆ εἴμουν 16. ἔβαλε 17. κεφάλιν ἔθαψαντοναί 17-18. ἔβαλαν ἕναν κιώνιν 19. εἶπεν 20. ὅπου ἀνδρείαν ριζικόν 21. του εἰς τὸν ἀκάθητον νὰ εἶχεν 22. εἶπον 23. ἐτοῦτου ὅπου 24. καλλὸς πρᾶγμα 25. ἀρμάτων καλωσύνην 26. βέλκιαν

ὅπερ λέγεται εἰς τοὺς Βουρκάνους, καὶ ἔμεινεν ἡ γυναῖκά του εἰς τὴν Κρήτην, ἤγουν ἡ Περσεφόνη, καὶ ἐπῆρεν ἄνδρα τὸν Ῥώμυλον ῥήγαν ὅλης τῆς Δύσις. Καὶ αὐτὸς ἔκτισεν τὴν Ῥώμην καὶ ἐπῆρέν την εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἐκράτησε καὶ ἐτούταις ταῖς χώραις, καὶ ἀπόστειλεν τέσσαρες εὐγενικοὺς αὐθέντας εἰς τὰ τέσσαρα κάστρη, εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὸ Βουρκᾶνον καὶ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Αὐτὰ τὰ κάστρα ἦσαν πρῶτα τῶν Ἑλλήνων εἰς τοῦτο τὸ νησίον ὅπου λέγεται Πελοπόννησος. Καὶ ἀπόθανεν ὁ Ῥώμυλος μὴ ἔχων κληρονομίαν, καὶ ἀφέντεψεν ὁ Μίδας. Καὶ αὐτὸς ὁ Μίδας ἐσύναξε τὸ λογάριν ὅλον τῆς γῆς· οὐδὲν ἠύρεθη αὐθέντης πλουσιώτερος τοῦ εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ἐπαρεκάλεσεν τὸν θεόν ἢ ὅτι εἴ τι θελεῖ πιάσει νὰ γίνεταί χρυσάφιν· καὶ ἔδωκε τον ὁ θεὸς τὴν χάριν, καὶ εἴ τι ἐπιανε παρευθὺς ἐγένετον χρυσάφιν, ἢ χόρτα ἢ χῶμα ἢ ξύλα ἢ λιθάριν ἢ ψωμὶν ἢ ἄλλο τι παρευθὺς ἐγένετον χρυσάφιν. Καὶ οὐδὲν ἠμπορεῖ νὰ φάγη τίποτε, μόνον νερὸν ὅπου ἔπινεν. Καὶ ὡς ἐκόντεψε νὰ ποθάνη, ὤρισε καὶ ἔβαλαν τον εἰς μίαν βάλκα καὶ ἕναν ποτάμιν τὸ ἔλεγαν Δανούθιν, καὶ ἡ βάλκα ἐπιέσθη εἰς ἕναν ξύλον μέσα εἰς τὸ ποτάμιν, καὶ ἐκεῖ ἔκτισε κάστρον καὶ λέγουσιν τὸ Ἀγκυραν κοντὰ τῆς Ἀλαμάνιας, καὶ ἐκεῖ ἀπόθανεν, καὶ ἔθαψαν τον ἐκεῖ.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων διηγήσεων πείθει ἐξ ἀρχῆς περὶ τοῦ μυθιστορικοῦ αὐτῶν χαρακτήρος. Ἡ δὲ γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ σύγχυσις ἢ ἐν αὐταῖς παρατηρουμένη δὲν εἶναι τι πρωτοφανές, ἀλλὰ προσιδιάζει καὶ εἰς ἄλλας παρομοίας διηγήσεις τῶν μέσων αἰώνων κατὰ τε τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολήν καὶ τὴν Δύσιν¹. Θὰ ἦγε δ' ἡμᾶς εἰς μῆκος πολὺ ἢ λεπτομερῆς ἐκθεσις τῶν ἄλλως ἀφ' ἑαυτῶν φανερωτάτων ἀναχρονισμῶν καὶ τοπικῶν ἀνακριθειῶν, ὧν βρῖθει τὸ ὅλον τῶν διηγήσεων τού-

1. γυναῖκα 2. ἐκτίσεν 3. ἐπῆρεν 4. χώραις 5. βουρκάνων 6. εἶσαν ἑλλήνων 7. ῥωμύλος 8. Ἐν τῇ ᾧ ἐρυθροῖς γράμμασι Μίδας 9. ἔδωκε 10. ἠύρεθη 11. θέλει πιάσει νὰ 12. ἐπιανε 13. παρ' εὐθὺς 14. ἐγένετον 15. ὑπόρη ὅπου 16. ὤρισε 17. ἔλεγαν 18. ἕναν ξύλον 19. ἀλαμάνιας

¹ Παράβαλε ἐπὶ παραδείγματι ἀναλόγους συγχύσεις περὶ τῆς Ῥώμης κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους παρὰ τῷ *Arturo Graf* Roma nella memoria e nelle immaginazioni del medio evo. Ἐν Ταυρῖνῳ. 1882 Τόμ. Α' σ. 240 κ. ε.

των, ἐν αἷς οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἀληθῶς ἱστορικόν. Δυσχερεστάτη δὲ θὰ ἦτο ἡ συσχέτισις τῶν τοιούτων διηγήσεων πρὸς ἄλλας τυχόν ἀναλόγους καὶ ἡ ἀνάλυσις εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν¹.

Περὶ ὀλίγων δὲ μόνον ζητημάτων ἐπιτραπήτω νὰ γείνη ἐνταῦθα βραχὺς λόγος. Καὶ τίς μὲν σύγχυσις ὑπόκειται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Αὐρηλίου δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ διαγνωσθῇ. Περιεργότερα δὲ εἶνε ἡ ἀνάμιξις τοῦ Βιργιλίου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλὰ τίς ὁ Βιργίλιος οὗτος; Εἶνε ἄρα ὁ μέγας Λατῖνος ποιητής; Εἶνε γνωστὸν, ὅτι περὶ τούτου τὸ ὄνομα ἐξυφάνθησαν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἐν τῇ Δύσει μῦθοι παντοῖοι, παριστάνοντες τὸν Βιργίλιον ὑπὸ τὰς πολλαπλᾶς ιδιότητας αὐτοῦ ὡς προφήτου τοῦ Χριστοῦ, ὡς μάγου καὶ ὡς γυναικομανοῦς ἐρωτοτρόπου μετὰ ποικίλων ἀνεκδότων καὶ παραφράδων δημωδῶν παραδόσεων². Εὐρίσκομεν δὲ διαδεδομένους τοὺς περὶ Βιργιλίου θρύλους ἐν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Καὶ δὲν γινώσκω μὲν ῥητὴν μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῶν συμμετοχὴν τῶν Ἑλλήνων τῶν μέσων αἰώνων εἰς τὴν περὶ Βιργιλίου μυθοπλαστίαν· ἀλλ' ἔχομεν ὁμῶς οὐχ ἦττον διηγήσεις εἰς τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν σοφὸν ἀναφερομένας, αἵτινες παρ' ἑσπερίοις μεσαιωνικοῖς συγγραφεῦσιν ἀποτελοῦσι μέρος τῶν περὶ Βιργιλίου θρύλων³. Αὐτοῦ δὲ τοῦ Βιργιλίου τὸ ὄνομα ἀναμφηρίστως διεδόθη καὶ εἰς τοὺς φραγχοκρατούμενους Ἑλληνας ἐκ τῆς Ἑσπερίας, καθ' οὓς χρόνους οἱ περὶ αὐτοῦ θρύλοι εἶχον τύχει ἐν αὐτῇ τῆς μεγίστης διαδόσεως. Τότε δὲ συνεσχετίσθη ὁ Βιργίλιος καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Πελοποννή-

¹ Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐτι δυσχερέστερον ἐν Ἀθήναις ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων.

² Ἴδε *Zappert* Virgils Fortleben im Mittelalter ἐν τοῖς Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Historisch-philosophische Classe. Ἐν Βιέννῃ. 1851.— *Comparetti* Virgil im Mittelalter. Aus dem Italienischen übersetzt von *Hans Dütschke*. Ἐν Λειψίᾳ. 1875.— *Graf* ἐν ἄν. Τόμ. Β' σ. 196 κ. ἑ.

³ *Comparetti* ἐν ἄν. σ. 281.— Πρὸς *N. F. Πολίτου* Ἑλληνικοὶ μεσαιωνικοὶ μῦθοι περὶ Φειδίου, Πραξιτέλους καὶ Ἰπποκράτους ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. Α' σ. 78.

σου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Δύσεως. Δὲν παρέλαβον δὴλα δὴ οἱ τὰ πάτρια τῆς χερσονήσου μυθοπλαστοῦντες μόνην τὴν μνεῖαν τοῦ ὀνόματος Βιργίλιος ἀντὶ οἰουδήποτε ἄλλου, ἀλλὰ συμπαρέλαβον εἰς τὰ περὶ τῶν τυχῶν τῆς Πελοποννήσου μυθεύματα αὐτὸν τὸν ποιητὴν ὅχι ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ τὴν ποιητικὴν, ἧς ἡ ἀνάμνησις εἶχεν ἐκλίπει κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὑποχωρήσασα εἰς τὰς νέας φάσεις, ὑφ' ἃς παρουσιάζεται ὁ Βιργίλιος τῆς μεσαιωνικῆς παραδόσεως, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ιδιότητα πολεμιστοῦ.

Ἡ νέα δὲ αὕτη ιδιότης, ὑφ' ἣν ἐκφαίνεται ὁ Βιργίλιος, καὶ περ ἄγνωστος οὔσα μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν λοιπῶν περὶ αὐτοῦ μεσαιωνικῶν παραδόσεων, ἦτο εὐλόγον νὰ προστεθῇ εἰς τὰ λοιπὰ περὶ Βιργιλίου μυθεύματα ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ Πελοπόννησος ἦτο μῆλον τῆς ἐρίδος μεταξὺ ἀντιδιαμαχομένων ἀντιπάλων. Οἱ χρόνοι δὲ οὗτοι ἦσαν οἱ τῆς φραγχοκρατίας, πρὸς οὓς συμπίπτει ἡ ἐν Ἑλλάδι γέννησις τῶν φραγκιζόντων μεσαιωνικῶν ἐπυλλίων τῶν μέσων αἰώνων¹. Εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους ἀνέρχεται καὶ ἡ κατ' ἀναλογίαν τοῦ Βιργιλίου ἀνάμιξις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὀμήρου ὡς διαιτητοῦ μεταξὺ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἄρκας ἐν τῇ πρώτῃ τῶν διηγήσεων.

Καὶ τὰ μὲν φραγκικὰ στοιχεῖα τὰναμεμιγμένα εἰς τὰς δύο διηγήσεις, περὶ ὧν ἡμῶν ἐνταῦθα ὁ λόγος, εἶνε φανερά. Ὀνόματα λατινικὰ, οἷα τὰ *Αὐρήλιος*, *Βιργίλιος*, *Μπερνόριος*, *Πραιτουρία*, *Ῥωμύλος*, συναναφύρονται μετ' ὀνομάτων ἑλληνικῶν, οἷα τὰ *Ἄρκα*, *Δίας*, *Κεκλοπίδης*, *Μενέλαος*, *Μίδας*, *Ὀμηρος*, *Πέλοψ*, *Περσεφόνη*, *Ποσειδώνιος*. Εὐρίσκομεν δ' ἐν ταῖς διηγήσεσι καὶ λέξεις νεολατινικάς, οἷον *κάστρον*, *μαντᾶτον*, *μπατάλια*, *ῥήγας*, *ῥογσύω* (ἐκ τοῦ *roga*), *τέντα*, *φωσσᾶτον*,

¹ *Spyridion P. Lambros* Collection de romans grecs en langue vulgaire et en vers. Ἐν Παρισίοις. 1880 σ. XXVI κ. ἑ. — *Krumpholtz* Geschichte der Byzantinischen Litteratur σ. 854 κ. ἑ. Ἑλλ. μεταφράσεως *Γ. Σωτηριάδου* Τόμ. Γ' σ. 139 κ. ἑ.

ἄν τινες ἦσαν ἄλλως καὶ πρὸ τῆς φραγκοκρατίας ἐν χρήσει παρὰ τοὺς Βυζαντινοὺς. Τῶν δὲ γεωγραφικῶν ὀνομάτων τῶν ἐν ταῖς διηγήσεσι μνημονευομένων τινὰ μὲν εἶνε ἑλληνικά, οἷον Ἀθήνα, Ἄργος, Ἀρκαδία, Κόρινθος, Κρήτη, Λακεδαιμόνων καὶ Πελοπόννησος, ὄχι Μορέας. Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον δύο ὀνόματα ἑλληνικά μὲν, ἀλλ' ὑπὸ τύπον προδήλως παρεφθαρμένον ἐκ φραγκικῶν πηγῶν. Εἶνε δὲ ταῦτα τὸ Ἀφία, εἰς ὃ ὑπόκειται τὸ Ἀπία, τὸ φερόμενον ἀρχαιότατον ὄνομα τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὸ Ἀλφείος (Ἀλφαῖος) ὡς δηλωτικὸν τοῦ Ἀλφειοῦ. Αὐτόγρημα δὲ φραγκικὸν εἶνε τὸ ὄνομα τῆς Ἰθώμης Βουλκᾶνον ἢ Βουλκᾶνοι (Βουρκᾶνοι), ἄγνωστον ἀκόμη ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μορέως. Παρουσιάζεται δὲ ἢ Ἰθώμη καὶ ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τὸ τῆς Βέλκιας, οὗ ἄγνωστος ἢ προέλευσις¹. Εἰς δὲ ἀπόστασιν ὁδοῦ μιᾶς ἡμέρας ἀπὸ τῆς Ἰθώμης παριστάνεται κείμενον τὸ Παλαιόκαστρον, ὅπερ ἀγνωστοῦ μὲν ποῖον ἀρχαῖον ἢ μεσαιωνικὸν φρούριον ἦτο. Ἄλλως δ' ἔχουσι τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὸ κάστρον τὴν Ἀβριδον ὅπερ ἔνε πλησίον τοῦ Καϊάφα, τοῦ γνωστοῦ στενοῦ καὶ ὄρους ἐν Τριφυλίᾳ, παρ' ᾧ τὰ γνωστὰ λαματικά λουτρά ἐν τῇ ὀμωλύμφ λιμνῇ. Τὴν Ἀβριδον ταύτην, καίτοι οὗτ' ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μορέως καὶ ταῖς λοιπαῖς μεσαιωνικαῖς πηγαῖς εὐρίσκεται τὸ ὄνομα, οὗτε σήμερον σώζεται, δυνάμεθα οὐκ ἄνευ πιθανότητος νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὴν μεγάλην ἀρχαίαν ἀκρόπολιν τοῦ Σαμικοῦ². Τέλος δὲ ὅλως ἄγνωστον εἶνε ἂν πράγματι ἔχωμεν ἐν Πελοποννήσῳ ποταμὸν Βέλζην (Βέλζειν) καὶ ὁποῖόν τι τὸ ὄνομα τοῦτο.

¹ Ἐν τῇ Διηγῆσει περὶ Πελοποννήσου φέρεται δις Βέλκιας καὶ Βέλκίαν. ἐν δὲ τῇ περὶ τοῦ Θεοδοσίου ὁ κώδιξ ἔχει τὴν Βέλκίαν ὅπερ λέγεται εἰς τοὺς Βουρκάνους, ὅπου ἐπ' ἴσης πιθανώτατα πρέπει νὰ διορθώσωμεν Βέλκίαν, ὡς καὶ ἔπραξα ἀνωτέρω ἐν σ. 142, σ. 26. Οὐδὲ ὑπάρχει πιθανῶς σχέσις τις τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ Βέλκία, τὸ σημερινὸν ὄνομα τῶν δυτικῶν ὑψιμάτων τῶν Ἀροανίων. Πρὸβλ. *Bursian Geographie von Griechenland*. Ἐν Λειψία. 1868 Τόμ. Β' σ. 183.

² Πρὸβλ. *Curtius Peloponnesos*. Ἐν Γώθα. 1858 Τόμ. Β' σ. 78 κ. ε. — *Bursian Geographie von Griechenland* Τόμ. Β' σ. 282.

Οὐ μόνον δὲ γλωσσικὰ στοιχεῖα καὶ ὀνόματα διατρανοῦσι τὴν φραγκικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλὰ καὶ ἢ καθ' ὅλου ἔκθεσις τῶν διηγήσεων ἀποδεικνύει, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν τοῖς χρόνοις τῆς φραγκοκρατίας. Ὁ συγγραφεὺς συναναμιγνύει τοὺς τόπους καὶ τοὺς χρόνους, συνάγων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα μυθεύματα, ἀλλ' ἢ ὅλη αὐτοῦ ἀντίληψις εἶνε προφανῶς πολὺ μᾶλλον φραγκικὴ ἢ ἑλληνικὴ.

Ὡς δ' εὐκόλως ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων καταδεικνύεται ἢ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς φραγκοκρατίας γέννησις τῶν δύο διηγήσεων, οὕτω δὲν εἶνε δυσχερὲς νὰποδειχθῇ καὶ ὅτι ἢ πρώτη σύνταξις αὐτῶν, ἐξ ἧς ἀπέρρευσε ἢ περιελθοῦσα εἰς ἡμᾶς διασκευῆ, ἦτο ἔμμετρος. Πράγματι ἐν ταῖς διηγήσεσιν, οἷαι περισώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κουτλουμασίου, εἶνε ἀκόμη κατάδηλα σπαράγματα στίχων περιελθέντων ἐκ τῆς πρώτης ἐπυλλιακῆς μορφῆς ἣν εἶχον αἱ διηγήσεις. Παραθέτω δ' ἐνταῦθα τὰ τριαῦτα λείψανα στίχων, ὧν τινὰ μὲν παραλαμβάνω ἀναλλοιώτα ἐκ τοῦ κειμένου τῶν διηγήσεων, τινὰ δ' ἐπανορθώνω εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν δι' ἀσημάτων μεταθέσεων, προσθηκῶν, παραλείψεων ἢ ἄλλων μικρῶν μεταβολῶν. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι τινὲς τῶν ἐσ. αραγμένων τούτων στίχων διασώζουσι ἐνίοτ' ἐκφράσεις καὶ ἄλλως ὑπομιμνησκούσας τὰς ἐν τοῖς ἐπυλλίοις τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος.

σ. 140,4. κ' εἶχαν μεγάλην μάχην οἱ δύο· καὶ τὸν καιρὸν
ἐκεῖνον

ἦτον ἕνας φιλόσοφος, Ὁμηρος τῶνομά του,
καὶ εἶχάν τον οἱ Ἕλληνες. . . .

μέγαν εἰς ἅπασαν βουλὴν καὶ γνῶσιν. . . .

καὶ ἐμήνυσέν του ὁ βασιλεὺς νὰ ἔλθῃ νὰ ἰσάσῃ
τὴν μάχην ὅπου εἶχε. . μετὰ τῆς βασιλείσεως·
καὶ ἦλθε καὶ ἐμέρισε τὸ ὄνομα τῶν δύο·

- σ. 140,17. Αὐτὸς ὁ Ποσειδῶν[ιος] ἦτον ῥήγας τῆς Κρήτης
καὶ ἐπῆρεν τὴν γυναῖκά του καὶ ἐδιέβη τῆς Κρήτης
- σ. 141,6. στρατιώτην ἀνδρειωμένο
- σ. 141,7. καὶ ἐρρόγεψέν τον νᾶνε
- σ. 141,10. ὠρισεν τὸ φοσσᾶτόν του.
- σ. 141,12. ἀπ' τὴν ζερβὴν μερέα
- σ. 141,23. καὶ ἐσυναπανήσθησαν κοντὰ (γρ. πλησίον) εἰς
τὴν χώραν
- σ. 142,1. ἔρριξεν ὁ Βιργίλιος χίλιους πεντακοσίους
- σ. 142,2. εἰς τοῦτο ἐβάλθησαν (γρ. ἐβαλθήκανε) ὅλοι τῆς
'Αρκαδίας
- σ. 142,4. καὶ ὡς εἶδεν ὁ Αὐρήλιος ὅτι [πῶς] ἐσκοτώθη
- σ. 142,7. <ὁ>ποῦ ἤρχετο ὁ Ποσειδῶνιος ὁ φυσικὸς αὐθέντης
- σ. 142,10. μόνον τριακόσιοι ἐπιάσαν
καὶ τὸν Αὐρήλιον ζωντανόν· καὶ εἶπεν ὁ Ποσει-
δῶνιος
πρὸς αὐτόν· Σὺ ἠθέλησες καὶ ἐγένου δημεγέρτης
- σ. 142,15. καὶ ἐγύρευα τὸ κάλλιον μου.
καὶ ὁ Ποσειδῶνιος ἔβαλε τὴν δεύτερην ἡμέραν
καὶ ἔκοψαν τὸ κεφάλιν του καὶ ἔθαψάν τον ἔξω
- σ. 142,20. Τοῦτος ἔνε ὁ Αὐρήλιος ὁ δυνατὸς στρατιώτης
ὁποῦ εἶχεν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν καὶ ριζικὸν
<οὐ>δὲν εἶχεν
καὶ ἔπρεπέ τον νὰ κάθετον καὶ τὴν ζωὴν του
νὰ εἶχεν
Καὶ αὐτὸς ὁ Ποσειδῶνιος ἦτον ῥήγας τῆς Κρήτης
- σ. 142,25. μόν' ἀπ' τὴν καλωσύνην του ἐκέρδαινε τοὺς
τόπους
καὶ ἀπόθαν' ὁ Ποσειδῶνιος κ' ἐθάψαν τον 'ς τὴν
Βέλκιαν
- σ. 143,1. καὶ ἔμειν' ἡ γυναῖκά του 'ς τὴν Κρήτη (<ἡγουν>
ἡ Περσεφόνη
καὶ ἐπῆρε ἄνδρα τὸν Ῥώμυλον, ῥήγαν ὅλης
τῆς Δύσης,

καὶ αὐτὸς τὴν Ῥώμην ἔκτισε κ' ἐπῆρὲν τὴν
'ς τὴν Ῥώμην

καὶ ἐκράτησε.

- σ. 143,8. καὶ ἀπόθανεν ὁ Ῥώμυλος μὴ ἔχων κληρονομίαν
- σ. 143,11. καὶ ἐπαρεκάλεσεν τὸν θεὸν ὃ τι εἴ τι θέλει πιάσει
- σ. 143,12. καὶ εἴ τι ἐπιανε παρευθὺς ἐγένετον χρυσάφιν
- σ. 143,17. καὶ ἡ βάρκα ἐπιάσθηκε εἰς ἓνα ξύλον μέσα
εἰς τὸ ποτάμιν, καὶ ἐκεῖ ἔκτισεν ἓνα κάστρον
καὶ λέγουσὶ το Ἄγκυραν κοντὰ τῆς Ἀλαμάνιας.

Κατὰ ταῦτα αἱ δύο περὶ Πελοποννήσου καὶ Θεοδοσίου διη-
γήσεις εἶνε νέα ἐν πεζῷ λόγῳ διασκευὴ ἀρχαιότερου ἐμμέ-
τρου ἐπυλλίου, γεννηθέντος ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις
τῆς φραγκοκρατίας, ἴσως τελευτῶντος τοῦ δεκάτου τετάρτου
αἰῶνος. Ἡ δ' ἐν αὐταῖς ἐπικράτησις πελοποννησιακῆς ὕλης
ἀποδεικνύει προφανῶς, ὅτι τὸ ἀπολεσθὲν ἐκεῖνο ἐπύλλιον εἶχε
συνταχθῆ ἐν Πελοποννήσῳ. Ὅποια δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ καὶ
τίνα τὰ ὄρια ἀγνοοῦμεν. Τοῦτο δὲ μόνον δυνάμεθα νὰ εἰκά-
σωμεν, ὅτι εἰς αὐτὸ εἶχε συμπεριληφθῆ καὶ ἡ περὶ Πουλχε-
ρίας καὶ Μαρκιανοῦ τὸ πρῶτον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Κων-
σταντινουπόλει μονὴν τῶν Ὁδηγῶν γεννηθεῖσα διήγησις, ἣν ὁ
ποιητὴς παρέλαβεν ἐκεῖθεν ἐπενεγκῶν μόνον τὰς μεταβολὰς
ἐκείνας, ἃς καθίστανεν ἀναγκαίας τὸ μέτρον. Εἰκάζω δὲ τοῦτο
οὐ μόνον ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ περὶ Πουλχερίας διήγησις εὐρί-
σκεται συναντιγεγραμμένη ἐκ τῆς πεζῆς διασκευῆς μέση
μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς Κουτλουμου-
σίου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λειψάνων στίχων, ἅτινα παρατηροῦν-
ται καὶ ἐν ταύτῃ τῇ διηγῆσει, ὡς καὶ ἐν ταῖς δύο ἄλλαις. Εἶνε
δὲ οἱ τοιοῦτοι στίχοι οἱ ἐξῆς, ἀποκαθιστάμενοι καθ' ὃν τρόπον
καὶ οἱ τῶν δύο ἄλλων διηγήσεων.

- σ. 136,2. ἔμεινεν ἡ βασίλισσα μετὰ τῆς θυγατρὸς του
- σ. 136,6. καὶ εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν νὰ μὴν ἐπάρῃ ἄνδραν

- σ. 136,8. καὶ ἡ Θεοτόκος παρευθὺς ἔδωκέν τιν ὑγείαν
 σ. 137,1. καὶ ἦλθαν εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ εἶπαν νὰ
 ἐγνωρίσης,
 κυρία ἡμῶν δέσποινα, ὅτι ἂν δὲν ἐπάρῃς
 σ. 137,3. χάνεις τὴν αὐθεντίαν σου καὶ ὄλον σου τὸν τρόπον
 σ. 137,4. καὶ οὐδὲν ἔχουν κανένα φόβον
 σ. 137,8. καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἔπαρε ἄνδραν
 νὰ ἔχωμεν σκέπην καὶ ἡμεῖς. . . .
 νὰπολογοῦμεθα ἔς τὸν θεὸν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην
 σ. 137,13. ἡ δὲ βασίλισσα ποσῶς οὐδὲν ἐσυγκατέβη
 σ. 137,22. καὶ ὥρισεν ἡ βασίλισσα κ' ἐφέραν τον ἐμπρός της
 καὶ ἔβαλέν τον καὶ ὤμοσε, ὅτι εἴ τι τὸν ὄριση
 νὰ μὴ το ἔξεύρη ἄνθρωπος ἔς τὸν ὄρκον ἰποῦ τὸν
 βάνει.
 Καὶ λέγει ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ θέλω
 νὰ σε ἐπάρω ἄνδρα μου· μόνον εἰς τὴν ζωὴν σου
 νὰ μὴ γυρέψῃς ἁμαρτίαν· καὶ ὁ Μαρκιανὸς ὁ
 γέρων
 σ. 137,28. καὶ ἔβαλε τὸν γέροντα καὶ συχνοανάπαυέ τον
 ἔς τὴν τράπεζάν της ἕως οὔ νὰ ἔχη τὴν βου-
 λήν της·
 σ. 138,1. καὶ ὄλοι οἱ εὐγενικοὶ εἶχαν χαρὰν μεγάλην
 σ. 138,7. ὅτι αὐτὸν ἠγάπησα ἄνδρα νὰ τον ἐπάρω
 καὶ ὄλοι οἱ . . . ἄρχοντες εἶχασι μέγα θαῦμα
 σ. 138,12. τοιοῦτον ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ἐτόλμησαν νάντεῖπουν
 σ. 138,17. καὶ ὡς ἂν ἐπληρώθησαν πέντε . . . χρόνοι
 καὶ εἰς τοῦτό σε ἦλθεν τὸ κακὸν.
 σ. 138,18. νὰ μηδέν το ἐνθυμηθῆς τοιοῦτόν ποτε πρᾶγμα
 σ. 138,20. καὶ ὥρισεν καὶ ἀρμάτωσαν κάτεργα ὀγδοῆντα
 σ. 138,22. καὶ ἐπέβη ἡ βασίλισσα ἔς τὰ κάτεργα.
 σ. 138,24. ἀμμή ἐκεῖ ἀπέσω. . . νὰ φέρουν τὴν εἰκόνα
 σ. 138,26. πῶς ὅτι ἡ βασίλισσα ἔχει βουλὴν νὰ ἐπάρῃ
 σ. 139,2. καὶ ὥρισεν καὶ ἐκίνησαν τὰ κάτεργα.
 σ. 139,3. καὶ ἐφεράν την. . . ἀπέσω εἰς τὸ παλάτιν

- σ. 139,4. καὶ ἦλθεν ὁ Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς.
 σ. 139,7. καὶ παρευθὺς ἀνέβλεψεν καὶ ἔβλεπεν ὡς καὶ
 πρῶν
 σ. 139,8. καὶ ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔμειν' ἡ Ὁδηγήτρια
 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔνε ἕως τῶρα.

Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης ἐμμέτρου συντάξεως τῶν διη-
 γήσεων τούτων μόνον ἐξ εἰκασίας ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω ἐκτε-
 θέντων λόγων δυνάμεθα νὰποδεχθῶμεν, ὅτι ἔγινε περὶ τὰ τέλη
 τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος. Ἡ δὲ προκειμένη εἰς ἡμᾶς καὶ
 ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσα πεζὴ διασκευὴ συνετάχθη πιθανώτατα κατὰ
 τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν καὶ ἐγράφη τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κώ-
 δικος, ἦτοι τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φαίνε-
 ται, ὅτι τὸ πρωτότυπον ποίημα εὕρισκετο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ
 τοῦ ἐν Μονεμβασίᾳ λογίου οἴκου τῶν Λικινίων¹, ἐν ᾧ οἱ ἱερεῖς
 καὶ οἰκονόμοι τῆς πόλεως μετ' ἐνδιαφέροντος περισυνέλεγον τὰ
 πάτρια αὐτῆς τε καὶ τῆς ὅλης Πελοποννήσου. Ἀλλ' ἡ συλ-
 λογὴ αὕτη δὲν περιελάμβανε μόνον ἀξιοπίστους εἰδήσεις· δὲν
 ἀπηξίουν δ' οἱ Λικίνιοι νὰ καταθέτωσιν εἰς αὐτὴν καὶ μυθο-
 πλαστίας πελοποννησιακάς, οἷος ὁ χαρακτήρ τῶν ἐνταῦθα ἐκ-
 δοθεισῶν διηγήσεων. Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ
 ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ
 κώδικι οὐκ ἐκ τυχαίας συμπτώσεως περιλαμβανομένου πολυ-
 θρυλήτου Χρονικοῦ περὶ κτίσεως Μονεμβασίας, καθ' ἃ παρε-
 τήρησα ἤδη ἀλλαχοῦ².

¹ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγίᾳ 1895 τόμ. Α' σ. 301.

² Σπυρ. Π. Λάμπρου Ἱστορικὰ μελετήματα σ. 126 κ. ἑ.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΟΙ

ΚΑΙ ΚΤΗΤΟΡΕΣ ΚΩΔΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕΣΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ
ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἐν τῇ ἐμῇ μεταφράσει τῆς τοῦ Γρηγοροβίου Ἱστορίας τῆς πόλεως Ἀθηνῶν¹ προσέθηκα βραχεῖαν σημείωσιν περὶ τῶν Λακεδαιμονίων βιβλιογράφων, ὑποσχεθεὶς νὰ γράψω περὶ αὐτῶν ἰδίαν μονογραφίαν. Πράττων δὲ τοῦτο σήμερον, οὐδαμῶς ἀξιῶ, ὅτι ἐξαντλῶ τυχὸν τὴν ὑπάρχουσαν ὕλην· καταστρώνω δ' ἀπλῶς τὰ μέχρι τοῦδε ὑπ' ἐμοῦ εὐρημένα, ἅτινα ἐπιδέχοντα βεβαίως συμπληρώσεις ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων. Ἄλλ' εἶνε, νομίζω, καιρὸς νὰ δειχθῇ ὅπωςδῆποτε διὰ τῆς περισυλλογῆς τῶν σωζομένων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πηγῶν, ὅτι ἡ Λακεδαιμονία δὲν ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας χώρα ὄλως ἀπαίδευτος, καθ' ἃ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ. Καὶ περὶ μὲν τῶν χρόνων τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος δὲν περισώθησαν εἰδήσεις ἀσφαλεῖς. Ἄλλ' ἔκτοτε ἄρχεται προδήλως ποιὸς τις πνευματικὸς βίος, κυρίως προῶν καὶ κορυφούμενος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ δεσποτάτου τῶν Παλαιολόγων μέχρι τῆς μοιραίας ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτῆσεως τῆς Πελοποννήσου. Καὶ δὴ καθ' ὃν χρόνον συγγραφεῖς ἀξιοὶ λόγου, οἳ οἱ Πλήθων, ὁ Μάζαρις, ὁ Δοκλειανός, ὁ Μόσχος καὶ ἄλλοι ἐκλείσαν τὴν ἐν Μυστρᾷ αὐλήν, πρὸς ἣν οὐχ ἦττον συνεδέοντο οἱ δύο Εὐγενικοὶ, ὁ Βησσαρίων, ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ὁ Γεννάδιος Σχολάριος ὁ ἔπειτα πατριάρχης καὶ ἄλλοι, εἰκὸς ἦτο νὰ διατρέβωσι περὶ τὴν ἀντιγραφὴν κωδίκων ἄνδρες ἀσπαστῶς περὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμᾶτων ἔχοντες, ὧν ἔπεται ἐνταῦθα ἡ ἀναγραφὴ.

¹ Τόμ. Β' σ. 287.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως κρίνω, ὅτι ἐνταῦθα κατελέχθησαν μόνον βιβλιογράφοι, περὶ ὧν εἶνε ρητῶς γνωστὸν, ὅτι ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, συμπεριληφθέντων καὶ τῶν ἀλλαχόθεν μὲν καταγομένων, ἀλλ' ἐν Λακεδαίμονι βιωσάντων. Δὲν συνανειγράφησαν δὲ οἱ ἐν τοῖς κώδιξι δηλούμενοι ὡς Πελοποννήσιοι καθ' ὄλου, καίτοι μεταξὺ αὐτῶν δυνατὸν νὰ λανθάνωσι καὶ τινες Λακεδαιμόνιοι. Ἐκφράζω δ' ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τοὺς κ. κ. Ἑρρίκον Omont, G. Mercati, G. Coggiola, Ἑρρίκον Rostagno καὶ Schnorr von Carolsfeld ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς μοι παρέσχον διαφόρους συμπληρωματικὰς εἰδήσεις ζητηθείσας ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν Παρισίων, Βατικανοῦ, Βενετίας, Φλωρεντίας καὶ Δρέσδης.

Πρὶν δ' ἢ προβῶ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν γνωστῶν μοι βιβλιογράφων καὶ κτητόρων κωδίκων, ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνω νὰ γείνη ἐνταῦθα μνεῖα ἐκκλησιῶν τινῶν καὶ μονῶν τῆς Λακεδαίμονος, ἐν οἷς ἀπέκειντο κώδικες.

Καὶ πρῶτον πρέπει νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα ἡ ἐν Μυστρᾷ ἀρχαία μητρόπολις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου. Εἰς ταύτην ἀνήκεν ὁ κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα γεγραμμένος κώδιξ τῆς ἐν Δρέσδῃ Βασιλικῆς δημοσίας βιβλιοθήκης Theol. A 303, ἐν ᾧ περιέχεται «Ἐκλογή ἀπὸ τῆς συναγωγῆς Θεοφόρων ρημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν Θεοφόρων πατέρων ἀπὸ πάσης γραφῆς Θεοπνεύστου, συναθροισθείσης εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων παρὰ Παύλου τοῦ ὀσιωτάτου μοναχοῦ». Ἐν τῷ ἐσωτέρῳ μέρει τοῦ ἐμπροσθίου καλύμματος τοῦ κώδικος ἀναγινώσκειται τὸ σημείωμα τόδε: *Πατρικὸν τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Λακεδαιμονίας τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου (ῃ).* Ἐν δὲ σ. 419 εὐρηναται τάδε: *Τὸ παρὸν πατρικὸν ὑπάρχει τῆς ἀγίας μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀλλ' ὅστις ἀν' ἐξυλεύσῃ, ἀπὸ τῶν ἁγίων Δημητρίων νὰ ἔχη τὰς ἀράς τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικεῇ καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων συνόδων*

καὶ τῶν Ἀγίων Δημητρίων ἀντιμάχων ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὡς¹.

Οἱ δὲ κώδικες τῆς μητροπόλεως ταύτης κατετέθησαν κατὰ τὴν παράδοσιν ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις εἰς τὴν ἐν Θεράπναις μονὴν τῶν Ἀγίων Τεσσαράκοντα². Κέκτηται δὲ αὕτη νῦν ἐβδομήκοντα καὶ ἕξ κώδικας, ὧν εἰς ὁ ἀρχαιότατος ἀνέρχεται εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα, ὀλίγοι τινὲς εἰς τὸν δέκατον τέταρτον καὶ οἱ πλεῖστοι εἶνε μεταγενέστεροι. Εἶνε δὲ γεγραμμένοι οἱ κώδικες οὗτοι ὑπὸ διαφόρων βιβλιογράφων, ὧν οἱ κατ' ὄνομα γνωστοὶ Λακεδαιμόνιοι ἀναγράφονται κατωτέρω ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει, ὡς καὶ οἱ γνωστοὶ ἐκ Λακεδαίμονος κτήτορες κωδίκων οἱ κεκτημένοι αὐτοὺς πρὸ τῆς εἰς τὴν εἰρημένην μονὴν καταθέσεως αὐτῶν.

Πλὴν δὲ τῆς μονῆς ταύτης βιβλιοθήκην εἶχε καὶ ἡ πολὺ ἀρχαιότερα ἐν Μυστρᾷ μονὴ τοῦ Βροντοχίου³. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην δὲ ταύτην ἀνήκεν ὁ κώδιξ τοῦ Χρυσοστόμου, ὃν ἔγραψεν ὁ νομικὸς Βασιλάκης τῷ 1296⁴. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ μονὴν ἀνήκε καὶ τὸ ἐν τῇ Συνοδικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας ὑπ' ἀρ. 225 Εὐαγγέλιον, γεγραμμένον ἐπὶ περγαμηνῆς τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα. Ἐν φ. 1^α τοῦ κώδικος τούτου φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε: *Ἀφιερῶθῃ τὸ παρὸν εὐαγγέλιον τῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Βροντοχίου παρ' ἐμοῦ... μητροπολί-*

¹ Ἴδε *Sohnorr von Carolstfeld Catalog der Handschriften der Kgl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden*. Ἐν Λειψίᾳ 1882-3 σ. 102. Τὰ σημειώματα ταῦτα ἐκδίδονται ἐνταῦθα ἐπισημασμένα μετ' εὐμενῆ ἀπάντησιν τοῦ συντάκτου τοῦ καταλόγου καὶ διευθυντοῦ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Δρέσδης εἰς τὰ ἐμὰ ἐρωτήματα. Ἄλλ' οὐχ ἦτον ἀντὶ τῶν Ἀγίων Δημητρίων καὶ κατωτέρω τῶν Ἀγίων Δημητρίων ἀντιμάχων νομίζω ἀναγνωστὴν τὸν ἅγιον Δημήτριον.

² Ν. Βέη Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπναις μονῆς τῶν Ἀγίων Τεσσαράκοντα ἐν Ἐπιτηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ Ἔτ. Η' (1904) σ. 94. Ἰδίου τεύχους σ. 2.

³ Ἴδε περὶ ταύτης Νέον Ἑλληνομνήμων Τόμ. Α' σ. 331 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 3.

του Κρίτης καὶ προέδρου Λακεδαιμονίας Νικηφόρου... ἔτους ρωκ' (= 1312)¹.

Ἄλλοι δὲ κώδικες ἀπέκειντο ἐν τῇ κατὰ τὸν Μυστρᾶν μονῇ τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ, ὧν ἓνα ἶδε μνημονευόμενον κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 36².

II.

1139 Λέων Ῥαούλ.

Μετὰ πολλοῦ τοῦ δισταγμοῦ σημειῶνω ἐνταῦθα μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων βιβλιογράφων τὸν Λέοντα Ῥαούλ. Πράγματι εὐρίσκομεν μὲν ἐν Πελοποννήσῳ ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος τελευτῶντος τὸν πολυσχιδῆ οἶκον τῶν Ῥαούλ (Ῥάλ)· ἀλλ' ἀμφίβολον, ἂν ἦσαν Πελοποννήσιοι καὶ οἱ προγενέστεροι ὁμώνυμοι².

Ἐγραψε δὲ ὁ Λέων Ῥαούλ τὸν ἐν ἔτει 1139 γραφέντα *Theologicus graecus LXXIX* (Nessel) ἢ *CCXX* (Lambecius) τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας Ἐξήγησιν εἰς τοὺς εὐαγγελιστάς Μάρ-

¹ Βλαδιμήρου Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων τῆς ἐν Μόσχᾳ Συνοδικῆς βιβλιοθήκης (ῤωσιστί). Ἐν Μόσχᾳ. 1894 σ. 12 ἀρ. 12.

² Ἴδε πλὴν ἄλλων τῶν πρωτοβεστιάριον Ῥαούλ παρὰ τῇ *Νικηφόρῳ Γρηγορᾷ* ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 167, 20. 190, 7, τὸν Ἀλέξιον Ῥαούλ ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου παρὰ τῷ *Παχυμέρει* ἐκδ. Βόννης σ. 72, 9 καὶ ἀλλαγοῦ, τὸν Γεώργιον Ῥαούλ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος παρὰ τῷ *Φραντζῆ* ἐκδ. Βόννης σ. 408, 18. 410, 1 κ. ἐ., εἰς ὃν ἀποβαλόντα τὸν υἱὸν Μιχαὴλ ἔγραψεν ἀνέκδοτον μονωδῖαν ὁ μοναχὸς Θεοφάνης, τὸν Ἰωάννην Ῥαούλ παρὰ τῷ *Φραντζῆ* σ. 410 κ. ἐ., τὸν Μιχαὴλ Ῥαούλ Ἰσὴν παρὰ τῷ *Φραντζῆ* σ. 161, 21. 426, 2 κ. ἐ., τὸν Θωμᾶν Ῥαούλ παρὰ τῷ *Φραντζῆ* σ. 149, 1 κ. ἐ., τὸν στρατηγὸν Δημήτριον Ῥαούλ τὸν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν ζωγρήσαντα τῷ 1391 τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας ἐν Χρονικῷ συντόμῳ ἐκδ. Βόννης μετὰ τὸν Δούκαν σ. 516, 13. Πρβλ. *Λαόνικον Χαλκοκονδύλην* ἐκδ. Βόννης σ. 408, 10. Περὶ δὲ τοῦ γένους Ῥαούλ καὶ Ῥάλῃ ἶδε *Crisisius Turcograecia* σ. 497. — *Bullialdus* εἰς Δούκαν ἐκδ. Βόννης σ. 545. — *Du Cange* εἰς Ἄνναν Κομνηνὴν ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 610. — *Max Treu Maximi monachi Planudis epistulae*. Ἐν Βερολίῳ. 1890 σ. 245 κ. 4.

κον, Ἰωάννην καὶ Ματθαῖον καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων πλὴν τοῦ Παύλου. Ἐν φ. 97^α τοῦ κώδικος φέρονται τάδε: *Ἐγράφη τὸ παρὸν τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου βιβλίον διὰ χειρὸς Λέοντος ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου τοῦ τοῦ Ῥαούλ μηνὶ Ἰουνίῳ τετάρτῃ, Ἰνδικτιῶνος δευτέρας, ἔτους ἕξακισχιλιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἑβδόμου ὃ δὲ τοῦτο ἀναγνοὺς εὐχου ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ θεῷ ὅπως συγχωρήσεως τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν ἐπιτύχη, ἀμὴν γένοιτο.* Τοῦ κώδικος δὲ τούτου ἀντίγραφον, ἐν ᾧ συναντεγράφη καὶ τὸ ἀνωτέρω σημείωμα, εἶνε ὃ κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα τελευτῶντα ἢ κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον ἀρχόμενον γραφεὶς Μαρκιανὸς CI. I κῶδιξ LXIII¹.

Ὁμοίως δ' ἔγραψεν ὁ αὐτὸς τὸν κώδικα LXX (Nessel) ἢ CCXXI (Lambecius) τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας Ἐξήγησιν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ καὶ εἰς ἀπάσας τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἐν φ. 44^α τοῦ κώδικος εὐρίσκεται τὸ σημείωμα τόδε: *Ἐτελειώθη τὸ κατὰ Λουκᾶν μηνὶ Αὐγούστῳ, Ἰνδικτιῶνος β' διὰ χειρὸς Λέοντος τοῦ τοῦ Ῥαούλ².*

Καὶ δὲν ἀναγράφεται μὲν ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ τὸ ἔτος, καθ' ὃ ἔγραψεν ὁ κῶδιξ οὗτος, ἀλλ' ἐπειδὴ μνημονεύεται ἐν αὐτῷ ἢ αὐτῇ δευτέρα Ἰνδικτιῶν, ὃ δὲ κῶδιξ εἶνε συμπλήρωμα τοῦ προμνημονευθέντος, δικαιούμεθα νὰ ὑπολάβωμεν αὐτὸν γραφέντα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1139.

Ἴδε καὶ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. **18** καὶ **22** τὸν Δημήτριον Ῥαούλ Καβάκην.

¹ Nessel Catalogus sive recensio specialis omnium codicum manuscriptorum graecorum. Ἐν Βιέννῃ. 1690 Μέρ. α' σ. 163. — Lambecius Commentariorum de augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensi εκδ. Kollar (1766-82) liber quintus σ. 106 κ.ε. — Castellani Catalogus codicum graecorum qui in bibliotheca D. Marci Venotiarum inde ab 1740 ad haec usque tempora inlati sunt. Ἐν Βενετίᾳ. 1896 σ. 94 ἐν σημ.

² Nessel ἐνθ' ἀν.— Lambecius ἐνθ' ἀν. σ. 109.

2.

1286 μέχρις ἀρχῶν εἰς αἰῶνος.— Ἰωνᾶς ὁ ἐκ Μυζηθρᾶ.

Ἐγραψε τὸν ὑπ' ἀρ. 67 τῶν ἐκ τῆς λαύρας Σάβα τοῦ ἡγιασμένου εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχείου μετενεχθέντων κωδίκων, περιέχοντα Παρακλητικὴν ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου γεγραμμένην.

Ἐν φ. 269^β εὐρηται τὸ σημείωμα τόδε: *Πληρῶν δοξάζω θεῷ τῷ δόντι τέλος ἀμὴν. Ἐπληρώθη το παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς καμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Ἰωνᾶ καὶ τάχα μοναχοῦ ἐκ χώρας τοῦ Μυζηθρᾶ, πλησίον Μονεμβασίας ἔγραψεν δὲ διὰ συνεργίας καὶ πόθου πολλοῦ κυροῦ Νίκωνος ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ἐν τῇ νύσσω Κύπρω εἰς τὴν μονὴν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, μετόχιον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου τοῦ μεγάλου, τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ἁγιωτάτου Ἰορδάνου· καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὴν διὰ τὸν Κύριον εὐχεσθε διὰ τῶν πολλῶν μου σφαλμάτων καὶ μὴ καταρᾶσθε, ὅτι οὐδεὶς ἔχων τὸ τέλειον ∴ Θξβ Ἡ ἰ ἰ καδδκεκέ¹.*

Ὁ κῶδιξ οὗτος, καίπερ ἀχρόνιστος ὢν, λέγεται ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς γραφῆς γεγραμμένος τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Ἀπέχει ἄρα ἐλάχιστον τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὅτ' ἔγραψεν ἐν ἔτει 1286 ἄλλος κῶδιξ ὑπὸ βιβλιογράφου Ἰωνᾶ, ὁμοίως μοναχοῦ, οὗ δὲν μνημονεύεται μὲν ἡ πατρὶς, ἀλλ' ὅστις ἦτο πάντως Πελοποννήσιος, καθ' ἃ συνάγω ἐξ ἄλλων τεκμηρίων. Διὸ δὲν διστάζω νὰποδεχθῶ, ὅτι δὲν ἔχομεν δύο ὁμωνύμους φέροντος τὸ ὄνομα Ἰωνᾶ, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνδρα.

¹ Ἄθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Β' σ. 115 ἀρ. 67. Τὰ ἐν τέλει τοῦ σημειώματος γράμματα δὲν ἀναγινώσκονται διὰ τοῦ συνήθους κρυπτογραφικοῦ συστήματος. Ἴσως δὲ μόνον ἐν τοῖς πρώτοις γράμμασι λανθάνει ἡ λέξις ἀμὴν.

Εἶνε δὲ ὁ ἄλλος οὗτος κώδιξ ὁ ἐν τῇ Βοδληϊανῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ὁξωνίου Cod. Roæ 22, γεγραμμένος μὲν ἐπὶ περγαμηνῆς, περιέγων δὲ τοῦ Νικήτα Χωνιάτου τὸν Θησαυρὸν Ὁρθοδοξίας, μέρος τῆς ἱστορικῆς συγγραφῆς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἔργα διαφόρων συγγραφέων.

Ἐν τέλει δὲ τοῦ κώδικος φέρονται οἱ ἐξῆς στίχοι τοῦ βιβλιογράφου:

Εὔρηκε τέρμα τὸ παρόν μοι πυκτίον
καὶ παύλαν οὐχ εὔρηκε χεῖρ ἢ γραφέως·
μοχθεῖ γὰρ ἀπέραντα φεῦ ἕως πότε;
Ἄρα μέχρις οὗ τάφους αὐτῆν δαμάσει,
εἰ τοῦτό σοι δέδοκτω Χριστέ μου λόγε,
καὶ με προσεκλήρωσας ἔργῳ διβίῳ¹
τοῦ ζῆν ἀφορμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου ἔχειν.
Σιέργων φέρω πλήν καρδιακῶ τῶ πόνῳ·
ισχὺν μόνον μοι τὸ κράτος σου διδόντω.
Χεῖρ Ἰωνᾶ ταπεινοῦ ῥακενδύτου
καὶ τάχα μονοτρόπου
ἔληξεν αὐχὴν δάκτυλοι τρεῖς καὶ γόνυ.

Ὅπισθεν δὲ τούτων ἔγραψεν ὁ αὐτὸς διὰ γραμμάτων ἐρυθρῶν τάδε: Ἐγράφει ἢ παροῦσα βίβλος διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ πανευγενεστάτου κυροῦ Κωνσταντινοῦ τοῦ Μαυροζώμη. Ἐγράφει δὲ ἐν ἔτει τῶ ςψγ', μηνὶ Μαΐῳ ιε', ἡμέρα ε', ἰνδ. ιδ' (= 1286). Οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαί μοι τῶ τολμητεία τῶ τολμήσαντι βάλλειν χεῖρα ἐπὶ τοσοῦτον ἔργον².

Ὡς ἀσφαλές δὲ τεκμήριον, ὅτι ὁ Ἰωνᾶς ὁ γράψας τὸν ὀξωνιακὸν κώδικα ἔζη ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ δὴ πιθανῶς ἐν Μυ-

¹ Χωριστόν ἄλλως νοοῦνται δ' αἱ λέξεις ἐργῶδει βίβλ. Ἐνταῦθά τε καὶ κατωτέρω ὁ ἐκδότης φαίνεται παραναγνοῦς τινὰ τῶν χωρίων τοῦ σημειώματος.

² Coxe Catalogi codicum manuscriptorum bibliothecae Bodleianae pars prima. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 482.

στρᾶ, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός, οὐ χάριν ἐγράφη ὁ κώδιξ. Καὶ δὴ ὁ πανευγενέστατος Κωνσταντῖνος ὁ Μαυροζώμης ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον πελοποννησιακὸν οἶκον, ἐξ οὗ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Θεόδωρος Μαυροζώμης οἱ μέγα ἰσχύσαντες ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Τούτων ὁ μὲν Ἰωάννης ἦτο διακεκριμένος στρατηγός, οὐ γίνεται μνεῖα καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν¹, ὁ δὲ Θεόδωρος Μαυροζώμης ἀνθρῶπος πολυμεμφῆς ἐφ' οἷς ὑπὲρ τὸ δέον ἔδρα κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης². Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ οἶκον ἀνήκει καὶ ὁ Μανουὴλ Μαυροζώμης ἐκεῖνος ὅστις « τὸν Καίχοσρόην ὑποδύς, οὐ πάνυ πρὸ πολλοῦ τῇ σφετέρᾳ θυγατρὶ συναφθέντα καὶ τῆς Ἰκονιαρχίας αὐθις λαβόμενον, ἧς εἶχε πρότερον ἐκπεσῶν, πάντα ἦν μηχανώμενος, εἰ πως αὐτῷ συναιρομένου τοῦ βασιλείου τύχη ὀνόματος, καὶ τὴν ὄσσην ποτίζει Μαίανδρος ἐπιὼν μετὰ Τούρκων ἐφθειρέ τε καὶ ἔκειρεν », πρὸς ὃν ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις « συμπλακείς φυγάδα δείκνυσι τοῦτον »³. Τοῦ αὐτοῦ δὲ οἴκου ἦτο πάντως καὶ ὁ εἰς μοιχικὰς σχέσεις πρὸς τὴν σύζυγον Κωνσταντίνου Παλαιολόγου τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ εὐρισκόμενος Κωνσταντῖνος Μαυροζώμης⁴. Τῷ δὲ 1401 εὐρίσκομεν ἐν Κορίνθῳ τὸν Νικόλαον καὶ τὸν Στέφανον Μαυροζώμην τυχόντας προνομίων τινῶν ὑπὸ τῶν ἐπὶ βραχὺ τὴν πόλιν ἐκείνην καταλαβόντων Ἰωαννιτῶν⁵.

¹ Eustathii Opuscula ἐκδ. Tafel σ. 270,66. 289,24. 294,31 καὶ ἐν ἐκδ. Βόννης (Leonis grammatici chronographia. Accedit Eustathii de capta Thessalonica liber) σ. 377,6. 445,10. 463,22.

² Eustathii Opuscula ἐκδ. Tafel σ. 278,53 κ. ε. καὶ ἐν ἐκδ. Βόννης (ἐνθ' ἀν.) σ. 406,2. Ἔτι περὶ τοῦ Θεοδώρου Μαυροζώμη καὶ Νικήταν Χωνιάτην ἐκδ. Βόννης σ. 208,23. 234,2.

³ Νικήτα Χωνιάτου ἐκδ. Βόννης σ. 827,16 κ. ε. 828,18. 842,4 κ. ε.

⁴ Παχυμέρους ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' 144,11. σ. 156,5 κ. ε. Νικηφόρου Γρηγορᾶ σ. 186,15. 190,15 κ. ε.

⁵ Ταῦτα κατὰ τὰ ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Βενετίας Libri bullarum ἀρ. 16 (1401) φ. 162⁶ παρὰ τῷ Hopf Geschichte Griechenlands ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie τοῦ Ersch. καὶ Gruber Τόμ. 86 σ. 68.

Μῦρον κενωθὲν Σαλομῶν ὡς γούν ἔφη
 Ἰδῶν ἐπὶ γῆς πραίῳν πατοῦν πέδῃ,
 Ὡς ηὐλόγητο πρὶν Ἰακώβ ἐν Λάβαν,
 Βῆναι κατευθὺ τῷ ποδί τοῦδε τρέχῳ·
 ῥεῖ σταγόνας γὰρ εὐλογιῶν ἀφθονῶς
 Ὁ Βροντοχίου Παγώμιος, ᾧ βιβλος
 Νῦν ἐγγράφη μοι, ναὸν ἄρας ἐκ βάρων.
 Τούτῳ δ' ὅπως τίθησι καὶ κήλλους θέαν,
 Ἦθει πάρεστιν ἐντολῆς ἀεὶ βλέπειν·
 Χεῖν γὰρ ὁσῶραι λιτὰς ἱλαστηρίους
 Ἰώμενος μὲν δυσπαθεῖς καχεξίας,
 Τετρακτὸν ὑψῶν ἀρετῶν δὲ τετράδι,
 Ἡλιθατεῖ πως ἰσομῖλως δ' ἀγγελοῖς
 Βήμασι σεπτοῖς σεμνύνων μονοτρόπους.
 Ἄλλ' ὦ πάτερ τίμιε, πατέρων κλέος,
 Σὺ τριμερές σου τῆς ψυχῆς τῆ τριάδι
 Ἰλαδὸν ἄγεις πεντάδ' αὐτὸν ἐξάδι
 Λειβῶν τὸ διττὸν ἑβδομῆν δ' εἰς ὀγδόην·
 Ἄλλὰ σκέπων θάλποις με σὺν πολλοῖς ἔτι
 Καταιγίδων αἴρων με τὸν σὸν ἰκέτην·
 Ἦ σὴ κυβερνεῖτω με δὲ προστασία·
 Σὺ παῦλα καὶ γὰρ εἰς θεοῦ θεῖον πόθον.

4.

1304. — Θεόδωρος ἀπὸ Πιερίνης.

Οὗτος λέγεται παρὰ Montfaucon¹ καὶ τῷ ἐξ αὐτοῦ παρα-
 λαβόντι Μουσταξίδῃ² γράφας τῷ 1304 τὸ νῦν ἐν τῇ Ἑθνικῇ
 Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ἐπὶ περγαμηνῆς εἰκονογραφημένον
 Ψαλτήριον Coisl. 13, προερχόμενον ἐξ Ἀγίου Ὄρους, ὅπου

¹ Bibliotheca Coisliniana. Ἐν Παρισίῳ 1715 σ. 59.

² Ἑλληνομνήμων σ. 200.

πρότερον ἀπέκειτο¹. Ἄν δ' ὀρθῶς ἦτο ἀνεγνωσμένον τὸ ση-
 μείωμα τοῦ βιβλιογράφου, ἠδυνάμεθα Λακεδαιμόνιον νὰ ὑπο-
 λάβωμεν τὸν Θεόδωρον τοῦτον, διότι ἡ Πετρίνα, ἐξ ἧς λέγεται
 ὀρμώμενος, θὰ ἦτο ἡ εὐθαλής καὶ ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων ἀκ-
 μάζουσα κόμη τῆς Λακεδαίμονος, ἣν ὕμνησεν ὁ Ἰωάννης Εὐ-
 γενικός ἐν τῇ Ἐκφράσει Πετρίνης τῇ κατ' ἀντίγραφον τοῦ μακα-
 ρίτου ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Νικηφόρου τοῦ Καλογερά ἐκ τοῦ
 περιέχοντος αὐτὴν κώδικος τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης Μόσχας
 ἐκδοθείση ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Νεστορίδου².

Ἄλλ' αἱ λέξεις ἀπὸ Πιερίνης προέρχονται ἐκ παραναγνώ-
 σεως τοῦ Montfaucon. Ὄρθῶς δ' ὁ κ. Omont τὸν βιβλιογράφον
 ὀνομάζει ἀπλῶς Θεόδωρον³ ἢ Θεόδωρον Ἀγιοπετρίτην⁴. Τὸ δὲ
 ὑπ' αὐτοῦ σταλὲν μοι σημεῖωμα τοῦ βιβλιογράφου ἐν φ. 261^a
 τοῦ κώδικος ἔχει ὡδε: ∴ Θεὸν ἱλεούμενος τίμιε πάτερ, | Θεο-
 δώρου μέμνησο τοῦ καλογράφου | ἐπίκλην δ' ἔχοντα Ἀγιο-
 πετρίτης: + "Ετους ,σσιβ' + (=1304).

Εἶνε δὲ οὗτος βεβαίως ὁ αὐτὸς Θεόδωρος ὁ Ἀγιοπετρίτης ὁ
 γράφας τῷ 1305 τὸν ὑπ' ἀρ. 6 κώδικα τῆς ἐν Σέρραις μονῆς
 Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου⁵. Πειθόμεθα δὲ περὶ τούτου ἀδιστά-
 κτως βλέποντες ἐν τῷ εἰρημένῳ κώδικι ἐν τῷ βιβλιογραφικῷ
 σημειώματι τοῦ Θεοδώρου τὸν δεύτερον στίχον (ἐπίκλην δ'
 ἔχοντα Ἀγιοπετρίτης) συντεταγμένον ὁμοίως καὶ ἐν τῷ Παρι-
 σιακῷ. Καὶ ἄλλοι δὲ κώδικες γεγραμμένοι ὑπὸ Θεοδώρου Ἀγιο-

¹ Omont Inventaire sommaire Τόμ. Γ' σ. 112. Πρὸς, Bordier Description des peintures et autres ornements contenus dans les manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale. Ἐν Παρισίῳ, 1883 σ. 232.

² Ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἔθνολογικῆς ἐταιρείας Τόμ. Δ' σ. 627 κ. ε.

³ Ἐνθ' ἀν. Τόμ. Γ' σ. 112.

⁴ Ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 1.

⁵ Fr. Delitzsch Handschriftliche Funde μέρ. β'. Ἐν Δελφῶν. 1862 σ. 51-53. Ἰδε τὸν αὐτὸν ἐν Zeitschrift für die gesammte lutherische Theologie und Kirche. Ἐν Δελφῶν. 1863 σ. 217-9.—Π. Παπαγεωργίου Αἱ Σέρραι καὶ . . ἡ μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Γ' (1894) σ. 322.

πετρίτου εἶνε πιθανῶς ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφησαν¹. Ἄλλ' οὐδαμῶς εἶνε βέβαιον, ὅτι ὁ Θεόδωρος Ἀγιοπετρίτης οὗτος ἦτο Κυνουριεύς, ὡς παραδέχονται οἱ κ. κ. Gardthausen² καὶ Π. Παπαγεωργίου³, διότι πλὴν τοῦ Ἀγίου Πέτρου τῆς Κυνουρίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι κῶμαι καὶ μοναὶ φέρουσαι τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Σ.

Αἰῶνος ιε'. — Μάζαρις.

Ἐγραψε τὸν ὑπ' ἀρ. 2958 κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὰ ἔργα Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου⁴. Ἐν φ. 262^α γέγραπται τὸ σημεῖωμα τόδε

Τέρμα Δίωνος ὀγδοήκοντα λόγων
οὓς Μάζαρις ἔγραψα, κρατοῦντος λόγῳ⁵.

Τέρμα Δίωνος ὀγδοήκοντα λόγων.
ὅς Μάζαρις ἔγραψα, κρατοῦντος λόγῳ⁵.

Πανομοιοτύπον τῆς γραφῆς τοῦ Μάζαρι.

Δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ Μάζαρι τούτου. Γινώσκουμεν δὲ τέσσαρας ἀνδρας φέροντας τὸ ἄλλως σπάνιον

¹ Griechische Paläographie. Ἐν Λειψία. 1879 σ. 339.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 339-413.

³ Ἐνθ' ἀν. σ. 322.

⁴ *Omoné Inventaire sommaire* Τόμ. Α' σ. XLIV. Τόμ. Γ' σ. 73. Ὁ Omoné σημειώνει τὸν κώδικα ὡς γεγραμμένον τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα· ἀλλ' ὡς γίνεται σαφές ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἐκδοθέντος πανομοιοτύπου τοῦ φ. 262^α, εἶνε πολὺ μᾶλλον τοῦ δεκάτου πέμπτου.

⁵ *Spyr. Lampros Mazaris und seine Werke* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. IX (1896) σ. 64. Ἴδε καὶ τὰς ἐμὰς Μικτὰς σελίδας σ. 435.

ἐπώνυμον Μάζαρις, τὸν μοναχὸν Ἰωάννην, ζῶντα περὶ τὸ 1357, τὸν μοναχὸν Μάξιμον τὸν γράψαντα κανόνας κατ' ἀλφάβητον, τὸν Μανουήλ Μάζαριν τὸν γράψαντα τὸ ἐν τῷ Vaticanus graecus 1190, ἀντιγεγραμμένῳ τῷ 1542, σωζόμενον μαρτύριον τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ τὸν συντάκτην τῆς γνωστῆς Ἐπιδημίας ἐν Ἄδου, γραφείσης περὶ τὸ 1416. Τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐπειράθην νὰ ταυτίσω πρὸς τοὺς φέροντας τὰ ὀνόματα Μάξιμος καὶ Μανουήλ, εικάσας, ὅτι ὁ γράψας τὴν Ἐπιδημίαν εἶνε ὁ αὐτὸς μοναχὸς Μάξιμος ὁ ποιήσας τοὺς κανόνας, ὅστις πιθανῶς ἔφερε κατὰ κόσμον τὸ ὄνομα Μανουήλ¹. Καὶ ἀντέταξε μὲν εἰς τὴν ἐμὴν γνώμην ὁ κ. Krumbacher τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ Μάζαρις τοῦτο μὲν συνώδευσε τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ Παλαιολόγον εἰς τὴν Ἑσπερίαν, τοῦτο δὲ ἦτο ἔγγαμος καὶ εἶχε τέκνα καὶ κατὰ ταῦτα δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν μοναχὸν Μάξιμον Μάζαριν². ἀλλὰ τὰντιλεγόμενα ταῦτα δὲν παρέχουσιν ἀποχρῶντα λόγον πρὸς μὴ ταύτισμὸν τῶν δύο ἀνδρῶν. Ὁ τὴν Ἐπιδημίαν γράψας ἐξαίρετα ἠδύνατο νὰ μεταστῇ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἂν εἶχεν ὑπάρξει πρότερον συνοδὸς τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ καὶ ἂν εἶχεν ἀποκτήσει τέκνα ἐκ προτέρου γάμου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων καθίσταται πιθανὸν, ὅτι ὁ Μάζαρις ὁ γράψας τὸν Παρισιακὸν κώδικα εἶνε αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἐπιδημίας ἐν Ἄδου καὶ οὐχί τις τῶν ἄλλων. Ἀνεγγραφα δὲ καὶ τοῦτον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους βιβλιογράφους, ἐπειδὴ, καὶ ἂν ὁ οἶκος δὲν ἦτο αὐτόχρημα πελοποννησιακός, ὁ συντάκτης τῆς Ἐπιδημίας ἐσχετίζετο ὅπωςδῆποτε πρὸς τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὴν ἐν αὐτῇ αὐλήν τῶν Παλαιολόγων καὶ

¹ *Miklosich-Müller Acta et diplomata* Τόμ. Α' σ. 371.— *Treu Mazaris and Holobolos* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. Α' (1892) σ. 93. Ἴδε τὴν μνημονευομένην καὶ ἀνωτέρω πραγματείαν μου ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* σ. 63-73 καὶ τὰς Μικτὰς σελίδας σ. 433-447.

² *Krumbacher Geschichte der Byzantinischen Litteratur* σ. 494 κ.έ. Ἑλλ. μεταφρ. *Σωτηριάδου* Τόμ. Β' σ. 172.

μέγα ἐπεδείκνυεν ἐνδιαφέρον περὶ τῶν πελοποννησιακῶν πραγμάτων. Ἄν δὲ ἡ ἐμὴ εἰκασία ἔχη ὀρθῶς, τότε ὁ κρατῶν ὁ εἰς τὸν Μάζαριν παραγγείλας τὴν γραφὴν τοῦ κώδικος τοῦ Δίωνος Χρυσοστόμου δύναται νὰ εἶνε ἢ ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος ἢ ὁ δεσπότης Πελοποννήσου Θεόδωρος Α' ὁ Παλαιολόγος ἢ ὁ Β'.

1311-1319.—Νικόλαος Μαλωταρᾶς.

Ἐγραψεν οὗτος τὸν ὑπ' ἀρ. Ω-Π-Ξ κώδικα τῆς ἐν τῷ Ἐσκουριάλφ βιβλιοθήκης τὸν περιέχοντα τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας ὀμιλίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν.

Ἐν αὐτῷ φέρεται τὸ σημείωμα τοῦ Μαλωταρᾶ τὸδε κατὰ τὴν ἐν τισὶ πεπλανημένην ἢ ἀτελεῖ ἀναγραφὴν τοῦ Ἐμμανουὴλ Miller¹. Ἐτελειώθη ἢ παροῦσα βίβλος ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος δεκάτης, ἔτους ςωκ', παρὰ συνεργείας καὶ ἐξόδου τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ οἰκείου τῷ κραταιῷ καὶ ἀγίῳ ἡμῶν ἀνθέντη καὶ βασιλεῖ κῦρ Ἰωάννη, τοῦ Πολεμιανίτου, ἐν τῇ κατὰ τὸ... χώρα τῆς Λακεδαιμόνος, διὰ χειρὸς Νικολάου ἱερέως καὶ πρωτεκδίκου μητροπόλεως Λακεδαιμονίας τοῦ Μαλωταρᾶ, καὶ οἱ ἡτυγχάνοντες (γρ. ἐντυγχάνοντες) ταύτη
ου ου
εὐχεσθὲ μου τῷ ταλαιπώρῳ λαβεῖνων (Miller: fort. λαβεῖν ὄλων²) τῶν ἐπταισμένων τὴν συγχώρησιν, ἵνα καὶ ὑμῶν ἕλεως γένηται Κύριος γέγραπται γὰρ, Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρήτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

¹ Ὁ Graux (Essai sur les origines du fonds grec de l'Escurial. Ἐν Παρισίοις. 1880 σ. 362 ἐν σημ.) φαίνεται ἀναγνούς ὀρθότερον λαβεῖν τῶν ἐπταισμένων.

² Emm. Miller Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothéque de l'Escurial. Ἐν Παρισίοις. 1848 σ. 470 κ. ἔ. Πρὸς Gardthausen Griechische Paläographie σ. 334, 413.

Ἐγγραφή δὲ ὁ κώδιξ οὗτος τὸν Νοέμβριον τοῦ 1311, πρὸς ὃν ἀνταποκρίνεται τὸ ἔτος ςωκ' καὶ ἡ δεκάτη ἰνδικτιῶν, οὐχὶ δὲ τῷ 1312, ὡς κακῶς ὑπελόγησεν ὁ Graux, ἀφαιρέσας 5508 καὶ οὐχὶ 5509 ἔτη ἀπὸ τοῦ 6820 (ςωκ'), ἐν ᾧ πρόκειται περὶ μηνὸς Νοεμβρίου¹.

Ἄλλ' ὅμως παρατηρητέον, ὅτι τὰ σημειούμενα ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου, καθ' ἃ ὁ δαπανήσας πρὸς γραφὴν τοῦ κώδικος Πολεμιανίτης ἦτο οἰκεῖος τοῦ αὐθέντου καὶ βασιλέως Ἰωάννου, δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Παλαιολόγον οὐδ' εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν, ὧν ἀμφοτέρων ἡ ἀρχὴ εἶνε μεταγενεστέρα τοῦ ἔτους 1311, καθ' ὃ ἔγγραφη ὁ κώδιξ. Μένει δὲ ὅπως ἀνεξήγητον τίς εἶνε ὁ Ἰωάννης οὗτος ὁ μνημονευόμενος ἐνταῦθα.

Ὁ αὐτὸς δὲ Νικόλαος Μαλωταρᾶς ἔγραψε τῷ 1317 καὶ 1319 τὸν ὑπ' ἀρ. 74 ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου παρὰ τὰς Σέρρας ἐν δυσὶ τόμοις γεγραμμένον κώδικα τὸν περιέχοντα τὰ Ἀσκητικὰ Ἐφραίμ τοῦ Σύρου διὰ δαπάνης καὶ προτροπῆς τοῦ τιμιωτάτου μεγάλου πρωτοσυγγέλλου καὶ ἀρχιμανδρίτου Μορέως Παχωμίου². Καλεῖται δ' ὁ βιβλιογράφος ἐν τῷ κώδικι τούτῳ Μαλωταρῆς καὶ οὐχὶ Μαλωταρᾶς, ἂν ὀρθῶς ἀνέγνω ὁ κ. Παπαγεωργίου³, καὶ ἐπονομάζει ἑαυτὸν ἱερέα καὶ πρωτεκδίκον τῆς μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, καθ' ἃ καὶ ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Ἐσκουριάλου. Ὁ δὲ δαπανήσας πρὸς γραφὴν τοῦ κώδικος Παχώμιος εἶνε ὁ γνωστότατος κτίστης τῆς ἐν Μυστρᾷ μονῆς τοῦ Βροντοχίου, ὃν καὶ ἄλλως γινώσκομεν ὡς παραγγέλλοντα τὴν γραφὴν κωδίκων⁴.

Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ καὶ ὁ Νικόλαος οἶκον ἀνήκεν ὁ Δημήτριος

¹ Graux ἔνθ' ἀν. σ. 225.

² Π. Ν. Παπαγεωργίου Λι Σέρραι... καὶ ἡ μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Γ' (1894) σ. 322. Πρὸς Ν. Βέην ἐν τῇ περιοδικῇ Ἀκρίτας Τόμ. Α' (1905) σ. 407.

³ Ἐνθ' ἀν. σ. 323.

⁴ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Α' σ. 331 κ. ἔ. Τόμ. Δ' σ. 159.

Πανάρετος ὁ Μαλωταρᾶς, ὃν πρῶτον μὲν ὡς ἔκδικον καὶ πρωτοπαπᾶν Λακεδαιμονίας, εἶτα δ' ὡς ἐπίσκοπον Μεθώνης γινώσκουμεν ἐξ ἀχρονίστων καὶ μεστῶν ἀνορθογραφιῶν σημειωμάτων ἐπὶ κώδικός τινος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς λαύρας Σάβα τοῦ ἡγιασμένου μετενεχθέντων, ἐν ᾧ καὶ ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ φέρεται μονοκονδυλικῶς γεγραμμένη¹. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ κώδικι σημειοῦται καὶ ἄλλος Μαλωταρᾶς ἐπίσκοπος Κερνίτζης τῷ 1316², ὅστις εἶνε πάντως αὐτὸς ἐκεῖνος οὗ τὴν μετὰ τῆς Λακεδαιμονίας μοναχῆς Εὐφροσύνης τῆς Μαρινίας ἔριν περὶ τῆς εἰκόνης Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας ἔλυσε συνοδικῆ πρᾶξις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ ΙΓ' κατ' Ἀπρίλιον 1316³.

7.

1349 — Μανουὴλ Μελιγαλᾶς.

Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε Πελοποννήσιος, καὶ δὴ ἴσως τῶν ὑπηρετούντων τὴν ἐν Μυστρᾷ αὐλὴν, ὁ Μανουὴλ Μελιγαλᾶς ὁ γράψας τὸν ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος μονῆ Διονυσίου ὑπ' ἀρ. 270 κώδικα τὸν περιέχοντα τὴν τοῦ Μιχαήλ Ἀτταλειάτου ἐπιτομὴν τῶν Βασιλικῶν, ἧς ἐν τέλει εὔρηται τὸ ἐξῆς σημείωμα· *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν Πρόχειρον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Μανουὴλ τοῦ Μελιγαλᾶ, ἐν ἔτει ,σων[η'] ἰνδ. δεκάτης, ἡμέρα Τρίτη, τρισκαιδεκάτη τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός (= 1349)*⁴.

¹ Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Β' σ. 16.

² Αὐτόθι.

³ Miklosich-Müller Acta et diplomata Τόμ. Α' σ. 52 κ. ε

⁴ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβριγίᾳ, 1895 Τόμ. Α' σ. 302. Ἐν τῷ ἐμφ. Καταλόγῳ φέρεται ἔτος ,σων', ἀλλ' εἶνε πάντως παρανεγνωσμένον ἀντὶ ,σωνη', ὅπερ καὶ μόνον συμπίπτει πρὸς ἰνδικτιῶνα δεκάτην· κατὰ τὸ ἔτος δ' ἐκεῖνο ,σωνη' (= 1349) πράγματι ἡ τρισκαιδεκάτη τοῦ Ὀκτωβρίου ἀνέπιπτε πρὸς ἡμέραν τῆς 16δομάδος Τρίτην.

Λακεδαιμόνιον δ' ἢ τοῦλάχιστον ἐν Πελοποννήσῳ βιοῦντα δυνάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν τὸν οἶκον Μελιγαλᾶ βλέποντες, ὅτι μία τῶν ἐπιστολῶν ἀνδρὸς καλουμένου Μελιγαλᾶ, ἃς εὔρον ἐν τοῖς παραφύλλοις ε⁶ κ. ε. τοῦ ὑπ' ἀρ. 305 Vaticanus graecus, γεγραμμένου ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἀπευθύνεται εἰς τὸν πιθανώτατα Πελοποννήσιον Φραγκόπουλον.

Ἄλλος δὲ Μελιγαλᾶς (Γεώργιος ὁ Μελήγαλας) ἀπαντᾷ ἐν τοῖς κώδιξι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῷ 1357¹.

Τρανὴν δὲ ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ οἶκος Μελιγαλᾶ ἔδρασεν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἦτο οἰκεῖος τῶν ἐν Μυστρᾷ ἐδρευόντων δεσποτῶν, ἀποτελεῖ τὸ ὄνομα τῆς κώμης Μελιγαλᾶ τοῦ δήμου Οἰχαλίας ἐν Μεσσηνίᾳ. Τὸ ὄνομα τοῦτο προῆλθεν ἐκ γενικῆς κτητικῆς, σημαίνουσης κτῆσιν ἀνδρὸς ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου².

8.

1358-1370 — Μανουὴλ Τζουκανδήλης.

Νικηφόρος Κανάβης.

Τὸν Μανουὴλ Τζουκανδήλην εὐρίσκομεν βιβλιογραφοῦντα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1358 μέχρι τοῦ 1370. Γινώσκω δὲ κώδικας ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένους τοὺς ἐξῆς·

α') τὸν ἐν ἔτει 1358 γραφέντα κώδικα τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης τῆς Μόσχας ὑπ' ἀρ. 228 ($\frac{56}{LVII}$), περιέχοντα τὴν συγγραφὴν Περὶ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν κτισμάτων προόδου, συγκειμένην ἐκ φύλλων 318, ὧν ἐν τέλει σημειοῦται· *Ἐπληρώθη, τῇ ιγ' Νοεμβρίου, τῆς ιβ' ἰνδικτιῶνος, περὶ ὧραν τετάρτην τῆς ἡμέρας, κατὰ τὸ ἑξακισχιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν ἐξηκοστὸν ἔ-*

¹ Miklosich-Müller Acta et diplomata Τόμ. Α' σ. 370.

² Σπυρ. Π. Λάμπρου Ἡ ὀνοματολογία τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν ἐπίκλησις τῶν Ἀλβανῶν ἐν Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ Τόμ. Α' (1896) σ. 159 καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει σ. 6,

βδομον ἔτος, διὰ χειρὸς Μανουήλ Ἰζυκανδύλη. Περιῆλθε δ' ὁ κώδιξ οὗτος ἔπειτα εἰς Μανουήλ τὸν Σπανδουνίδην, ὅστις καὶ προσέθηκεν ἐν τέλει ὀκτὼ στίχους «Εἰς τὸν θανόντα Δημήτριον Καντακουζηνόν, δομέστικον καὶ τελώνην καλούμενον σεχτάνην»¹.

β') ἐν ἔτει 1362 τὸν ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ λαμπρὸν κώδικα τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου & 138 inf. εἰς μέγα σχῆμα (39,9 × 27,6), οὗ σώζεται μόνον τὸ ἀπὸ τετραδίου μα' καὶ ἐξῆς μέρος, ἐκπεσόντων τῶν προηγουμένων τετραδίων. Ἐν φ. 305⁶ ἀναγινώσκουμεν τάδε: Ἐγρᾶφη καὶ ἐτελειώθη ἡ βίβλος ἡδε κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐν τῷ κάστρῳ Μιζιθρᾷ ἐξόδῳ τε καὶ συνδρομῇ καὶ συνεργίᾳ κυροῦ Δημητρίου τοῦ Κασανδρηνοῦ, κόπῳ δὲ καὶ γραφῇ Μανουήλ τοῦ Ἰζυκανδύλη ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ ζ' ἡμέρα Πέμπτη Ἰνδικτιῶνος πεντεκαδεκάτης τοῦ ς⁸ ω⁸ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους². Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι περιέχονται τὰ διδακτικώτατα ἐπιγράμματα τοῦ ἀρχιατροῦ Κωνσταντίνου Ἀμαντειανοῦ εἰς ἔργα τέχνης κατασκευασθέντα ἐν Πελοποννήσῳ δαπάναις τοῦ Νικηφόρου Κανάβη ἢ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας Κασανδρηνῆς τῆς Καναβίνης τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Δομινίκου Βασσι³. Ἦτο δὲ ἡ Μαρία Κασανδρηνὴ αὕτη πιθανῶς θυγάτηρ τοῦ δαπανήσαντος πρὸς γραφὴν τοῦ κώδικος Δημητρίου Κασανδρηνοῦ τοῦ Θεσσαλονικέως, ὅστις ἦτο τῶν ἐπιφανῶν ἀρχόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ θάναμα τῆς γερουσίας, καθ' ἃ ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἐπίγραμμα τοῦ αὐτοῦ Ἀμαντειανοῦ ἐν τέλει τοῦ κώδικος. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δ' ἐπιγράμματος διδασκόμεθα, ὅτι οὗτος ἠκολούθησε τὸν αὐτοκράτορα Καντακουζηνὸν πλεύσαντα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀπέθανεν

ἐν Μυστρᾷ, ἄγων τὸ ἑβδομηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, ὡς μοναχὸς μετονομασθεὶς Δανιήλ¹.

Τὸν αὐτὸν δὲ Νικηφόρον Κανάβην τὸν πιθανῶς γαμβρὸν τοῦ Κασανδρηνοῦ γινώσκουμεν καὶ ἐκ κώδικος γραφέντος μὲν κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν μονῇ τῶν Μαγγάνων, ἀφιερωθέντος δ' εἶτα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν Μυστρᾷ μονῇ τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ. Εἶνε δὲ ὁ κώδιξ οὗτος ὁ ὑπ' ἀρ. 47 τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (Regius 224), γεγραμμένος ἐπὶ περγαμηνῆς τῷ 1364, περιέχων δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸν Πραξαπόστολον, τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ τὸ Ψαλτήριον. Ἐν τούτῳ (φ. 444^a) φέρεται τὸ σημείωμα τόδε: Ἡ παροῦσα θεία βίβλος ἐγρᾶφη μὲν καὶ ἐτελέσθη κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν, ἐν τῇ σεβασμίᾳ τῶν Μαγκάνων μονῇ, κατὰ τὸ ζωοβ' ἔτος, ἐδόθη δὲ καὶ ἀφιερῶθη παρ' ἐμοῦ Νικηφόρου τοῦ Κανάβη τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ Ζωοδότου Χριστοῦ ἐν τῷ τοῦ Μιζιθρᾷ τῆς Λακεδαίμονος κάστρῳ, περιέχουσα τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Πραξαπόστολον καὶ τὸ Ψαλτήριον μετὰ τῆς αὐτοῦ προθεωρίας καὶ τὴν τοῦ Θεολόγου Ἀποκάλυψιν². Καὶ τίς μὲν ὁ γράψας τὸν κώδικα δὲν λέγει τὸ σημείωμα· ἀλλ' ἴσως ἢ παρασιώπησις τοῦ ὀνόματος τοῦ βιβλιογράφου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ ρητὴ μνεία τοῦ Νικηφόρου Κανάβη ὡς ἀφιερῶσαντος τὸν κώδικα καθιστάνει οὐκ ἀπίθανον, ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ τε γράψας καὶ ὁ ἀφιερῶσας αὐτόν. Οὐχ ἦττον παρατηρῶ, ὅτι τοιαύτη δὲν εἶνε, καθ' ἃ φαίνεται, ἡ γνώμη τοῦ κ. Ομονι, ὅστις δὲν ἀνεγράψε τὸ ὄνομα τοῦ Κανάβη ὡς βιβλιογράφου³.

γ') τὸν ἐν ἔτει 1362 γραφέντα βομβύκινον κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης 135 (Regius 1830) περιέχοντα

¹ Bassi Ἰνδ' ἀν. χωριστοῦ τεύχους σ. 9.

² Omoné Fac-similés des manuscrits grecs datés de la Bibliothèque Nationale du IXe au XIVe siècle. Ἐν Παρισίοις. 1890 σ. 21 ἐν ἔτει 1864.

³ Omoné Inventaire sommaire Τόμ. Α' σ. 8. Οὐδ' ἐν τῇ Introduction ἀναγράφει τὸν Κανάβην ἐν τῷ αἰεῖψ τόπῳ σ. XXXVI καὶ XLVIII μετὰ τῶν βιβλιογράφων,

¹ Ἀρχιμανδρίτου Βλαδιμήρου Κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν κωδίκων τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης Μόσχας (ῤωσιστί). Ἐν Μόσχᾳ. 1894 σ. 286.

² Martini-Bassi Catalogus codicum graecorum bibliothecae Ambrosianae Τόμ. Β' σ. 1073 μετὰ τινῶν μικρῶν διαφορῶν.

³ Sette epigrammi greci inediti ἐν τῇ Rivista di Filologia o d' Istruzione classica Τόμ. Κζ' τεύχ. γ' (καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει).

σειράν εἰς τὸν Ἰωβ, οὗ ἐν φ. 247^δ φέρεται τὸ σημείωμα τόδε·
Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ [χειρὸς] Μανουήλ τοῦ Τζυ-
κανδήλη κατὰ μῆνα*** τῆς πεντεκαίδεκάτης ἰνδικτιῶνος τ[οῦ]
ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔ[τους]¹.

δ) τὸν ἐν ἔτει 1369 γραφέντα κώδικα τῆς Ἑθνικῆς βιβλιο-
θήκης τῶν Παρισίων ὑπ' ἀρ. 1241 (Regius 1370), περιέχοντα
τοῦ Προχόρου Κυδώνη τὴν συγγραφὴν περὶ τοῦ Θαβωρίου
φωτὸς καὶ τὰ τοῦ Ἰωάσαφ Καντακουζηνοῦ ἀντιρρητικὰ πρὸς
Πρόχορον μετὰ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐκ Λατίνων πατριάρ-
χην Παῦλον κατὰ τῆς αἰρέσεως Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου².
Ἐν αὐτῷ (φ. 226^δ) ἀναγινώσκομεν τὸ σημείωμα τόδε· Ἡ
παροῦσα βίβλος ἐγράφη ἐν τῷ Μυζιθρᾷ διὰ χειρὸς Μανουήλ
Τζυκανδήλη κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος
τοῦ ρωσῆ ἔτους³.

ε) τὸν ἐν ἔτει 1370 γραφέντα ὑπ' ἀρ. CCCCL κώδικα τῆς
ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὴν Ἀρριανοῦ Ἀνάβασιν
Ἀλεξάνδρου, ἐν ᾧ σημειοῦνται τάδε· Ἡ παροῦσα βίβλος
ἐγράφη ἐν τῷ Μυζιθρᾷ διὰ χειρὸς Μανουήλ τοῦ Τζυκανδήλη
κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος τοῦ ὀκτακοσιοστοῦ
ἑβδομηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους⁴.

ς) τὸν ἐν ἔτει 1374 γραφέντα κώδικα C 27 τῆς ἐν Ζυρίχῃ
τῆς Ἑλβετίας Ἀστικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντα Ἰωάννου
Καντακουζηνοῦ τὴν Ἀπολογίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὰ
κατὰ Ἰουδαίων, οὗ ἐν φ. 390^δ φέρεται τὸ σημείωμα τόδε

¹ *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 71. — *Omont Fac-similés des manuscrits grecs* κτλ. ἐνθ' ἀν. σ. 17. Πλν. LXXXVI-LXXXVII, ἐν ᾧ πανομοιότυπον τῆς γραφῆς τοῦ Τζυκανδήλη. — *Karo-Lietzmann Catalogus graecorum in Göttinger Nachrichten Phil. Hist. Classe* 1902 σ. 330.

² *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 72. — *Omont Inventaire sommaire* Τόμ. Α' σ. 275.

³ *Montfaucon Palaeographia Graeca* σ. 72. — *Omont Fac-similés des manuscrits grecs* κτλ. σ. 18. Πλν. XCIII.

⁴ *Hardt Catalogus codicum manuscriptorum graecorum Bibliothecae regiae Bavaricae* Τόμ. Δ' σ. 407.

+ Ἐγράφη καὶ ἐτελειώθη συνάρσει καὶ βοήθειᾳ ἡ παροῦσα
βίβλος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, διὰ χειρὸς Μανουήλ Τζυκαν-
δήλη, κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς ιβ' ἰνδ. τοῦ ρωσῆ ἔτους¹.

Τῶν κωδίκων τούτων ὁ ὑπ' ἀρ. α', ἐν ᾧ δὲν γίνεται μνεία
τοῦ Μυστρᾶ, ἐγράφη ἴσως ἀλλαχοῦ πρὸ τῆς εἰς Μυστρᾶν μετα-
βάσεως τοῦ Μανουήλ Τζυκανδήλη ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ὅπου βλέπομεν αὐτὸν μετὰ τὸν Μυστρᾶν τῷ 1374 (κωδὶξ ε').

Ὁ Μανουήλ Τζυκανδήλης εἶνε βεβαίως αὐτὸς ἐκεῖνος οὗ
ποιεῖται μνείαν ὁ Δημήτριος Κυδώνης ἐν τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ
τῶν ἐν τῷ κώδικι *Burkeianus* 7^δ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βρετ-
τανικοῦ μουσείου ἐπιστολῶν, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν βασιλέα,
πιθανῶς τὸν Μανουήλ Παλαιολόγον, ἐν ᾗ λέγονται τάδε· *Εἰ*
ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοήσω καὶ καταφρονούμενος ὧν ὁ βασι-
λεὺς μέμνηται μετ' ἐκείνων ἐμμετὸν ἀριθμήσω; καὶ τίνα ἂν δι-
καίως; ὁ δὲ νοῦς σοι ποῦ; ὁ Τζυκανδήλης ἔροιο πρὸ ἐμοῦ ἢ
οὐδ' ἂν τῆς φίλης αὐτῷ φωνῆς εἰκότως μοι μεταδοίη οὕτως
ἀναισθητοῦντι περιφανῶς.

Εἰς τὸν αὐτὸν δὲ πιθανώτατα Τζυκανδήλην ἀπευθύνονται καὶ
τρεῖς τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑπὸ τοῦ *Krumbacher* κληθείσης Φλω-
ρεντινῆς συλλογῆς, ἣν περιέχει ὁ Λαυρεντιακὸς κωδὶξ *S. Marco*
356 καὶ ὁ Μονάχειος 198². Οὐδ' εἶνε ἀπλή σύμπτωσης, ὅτι
ἅπασαι αὗται αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Τζυκανδήλην, οὗ ἐν τῇ
Φλωρεντινῇ συλλογῇ δὲν φέρεται τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα, ἀνα-
φέρονται εἰς παράκλησιν περὶ ἀποστολῆς μέλανος. Τούτων ἡ

¹ *Omont Catalogue des manuscrits grecs des bibliothèques de Suisse* ἐν τῷ *Centralblatt für Bibliothekswesen* Τόμ. Γ' (1886) σ. 443. Καὶ ἔχει μὲν παρ' αὐτῷ τὸ σημείωμα οἷον ἀντεγράφη ἀνωτέρω, ἀλλὰ φαίνεται μετὰ τὸ ἐτελειώθη ἐκπεσοῦσα ἡ λέξις θεοῦ.

² Ἴδε τὴν βραχέαν περιγραφὴν τοῦ Φλωρεντινοῦ κωδίκου ὑπὸ *Rostagno* ἐν *Studi italiani di filologia classica* (1893) σ. 186 καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἀρχὰς αὐτῶν κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Μονάχου παρὰ τῷ *Hardt Catalogus codicum graecorum bibliothecae regiae Bavaricae* Ἐν Μονάχῳ. 1806 Τόμ. Β' σ. 287 κ. ἑ. Πρὸς *Krumbacher* *Byzantinische Literaturgeschichte* σ. 485 (ἑλλ. μεταφράσεως *Γ. Σωτηριάδου* Τόμ. II σ. 154).

μὲν πδ' ἐπιγραφομένη « Γῶ Τζυκανδήλη » ἔχει κατὰ τὸ ἐμὸν ἀπόγραφον ὡδε¹. Τοσοῦτον ἐνδιαθέτως οἶδά² σε ἡμᾶς φιλοῦντα καὶ μαρτυρεῖν ἠδέως προθυμοῦμαι, ὥστε οὐ μόνον μέλανος ἀρίστου ἀμοιροῦντας ἔτοιμόν σε εἶναι παρασκευάσαι³ εὐτυχήσαι, ἀλλὰ καὶ μεγάλων καὶ ὑπὲρ δύνάμιν πολλῶν, εἰ κατὰ σὴν γε μόνον⁴ ἔστι δύνάμιν⁵ διατειναίμην ἂν ἔγωγε. Ὡς δ' οὕτως περὶ τὸ ῥηθὲν ἔχομεν, αὐτὸ φασὶ δείξει. Εἰς δὲ τὸν Τζυκανδήλην, ἀποκνοῦντα νᾶπροστείλη τὸ ζητηθὲν μέλαν ἕνεκα φειδωλίας καὶ ἀξιοῦντα πληρωμὴν ἐπὶ προφάσει πενίας, ὁ ἀνώνυμος ἐπιστολογράφος ἔγραψε τὴν φλύαρον πε' ἐπιστολήν, ἐν ἣ περὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιστέλλει καὶ τὰ ἐξῆς· Βιβλίον μεταγράφων καὶ μέλανος ἀπορῶν, πρὸς δὲ καὶ καιροῦ τοῦ τοῦτο⁶ ἡ δημιουργήσοντος, ἵνα μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν θησαυροῦσας δόξω ἀνθρακας, παρ' ἐκείνων οὐκ ἠθέλησα λαβεῖν, ἀνθρώπων πονηρὰ συζώντων⁷ καὶ τὸ ἀπατᾶν περὶ πλείστου τιθεμένων καὶ τὸ εὐορκεῖν ζημίαν οὐ μικρὰν οἰομένων καὶ τὰ ψευδῆ λέγειν κέρδους οὐ μικροῦ ἀξίον ποιουμένων καὶ ἀπλήστως αἰειδήποτ' ἔχόντων. Καὶ γὰρ δὴ πάντων τῶν εἰς χρεῖαν τελούντων ἄπασιν ἀνθρώποις ἔχοντες θησαυροὺς, καὶ τούτων τὰ μὲν κρείττω φυλάσσοιτες, τὰ δὲ ἥτινος μοίρας εἰς ὄψιν τοῖς βουλομένοις ἔδωτες, κἀθηγνῆται πομπεύοντες ἀτεχνῶς μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῷ κτήματι καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας πολλάκις μὴδ'⁸ ἐπαίοντας ὅτου χάριν ἀνερευνῶσι μέρος τῆς ἀγορᾶς καθεστήκασι καὶ προσφέρουσι τυχόν ἀκούσαντες μέλανος ἐξ ὑέλου ἀγγῆ, περὶ τὰ τέλη τούτων τὸ μέλαν ἔχοντα, ὡς πολλάκις μὴδ' ἔξαρκεῖν τῇ χρεῖα, εἶτα καὶ⁹ ὄρκους¹⁰ προσφέρουσι δεινοτάτους, μακρὸν τοῦ μέλανος ἔπαινον πλέξαντες, ὡς εἶη πάντα ὑπερνικῶν, ὡς μητ' ἔχειν τοῦ φαινομένου τούτου πλεόν ἕτερον, μήτε δύνασθαι τοῦτο¹¹ δημι-

¹ Λ = Λαυρεντιακὸς κῶδιξ. Μ = Μονάχειος κῶδιξ ² οἶδα ΛΜ ³ παρασκευᾶσαι ΛΜ ⁴ σὴν γε μόνον Μ: σὲ μόνον Λ ⁵ δύνάμιν Μ: δύμαμιν Λ
⁶ τοῦτον ΛΜ ⁷ συζώντων Μ: ζώντων Λ ⁸ (καὶ κατωτέρω) μὴδ' ΛΜ
⁹ εἶτα τί ΛΜ ¹⁰ ὄρκους Μ: ὄρκους Λ ¹¹ τοῦτον ΛΜ

μιουργῆσαι, τοῦ καιροῦ ἐναντιουμένου καὶ τοῦ ἡλίου πολὺ τοῦ πρὸς ὀρθὰς βάλλειν ἀφροστηκότος, περὶ τὰ τέλη, τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ τὴν διατριβὴν ποιουμένου... Ἐν δὲ τῇ πθ' ἐπιστολῇ « Γῶ Τζυκανδήλη » ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν... μέλανος γὰρ ἀποροῦντες οὐ τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς ἅπαντας ὄντος¹, ἀλλὰ² τοῦ παρὰ σοὶ καὶ οὐκ οἶδα εἰ καὶ σὺν ὀλίγοις, παντελῶς ἐν ἀπόρῳ τελοῦμεν, τοῦτο δὴ πάσχοντες ὑπὸ τοῦ καιροῦ· ὅς δὴ καὶ τὸν τούτου αἴτιον ἡλίον ὡς διὰ κατοπτροῦ τοῖς ὄραν ἐφριεμένοις φαίνεσθαι ποιεῖ... Τοιγαροῦν μέχρι νῦν οὕτω στενοχωρούμενοι καὶ τοῦ παρὰ σοὶ δοθέντος τὰδελφῶ μέλανος φειδόμενοι, καὶ νῦν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ τοιοῦτου γενόμενοι, σιωπῆν ἂν παντάπασιν ἡροῦμεθα³, φεύγοντες εὐ μάλα τὰς παρὰ σοῦ εἰρωνείας⁴, εἰ μὴ ὁ κλεινὸς ἀδελφός, ὁ τοῦ γένους ἡμῶν κλάδος εὐειδής, ὁ χρυσοῦς, ὁ μέλιτος ἐπώνυμος ἐγκείμενος ἐζήτει χρήζων. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἀκούσας φειδωλίας⁵ καὶ παθῶν ὑπ' εἰρωνείας⁶, ὅμως παρὰ σοῦ τὸ μέλαν ἔχοντος ζητῶν οὐ παραιτοῦμαι. Καὶ γὰρ ἂν ἀδικοίην⁷ ἑμαυτὸν τε καὶ σὲ μὴ τοῦτο ποιῶν. Τοιγαροῦν καὶ τουτονί σοι τὸν παρεστῶτα πέμπω οὕτως⁸ αἰτοῦντα ὥστε καὶ τὰς ἀναβολὰς σοὶ πάσας λύοντα. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶνε ἀξιολογώταται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς σπάνιος τῆς καλῆς μελάνης, καὶ ἐνθυμίζουσιν ἡμᾶς τὰ ἐν τινι ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Wernher von Tegernsee λεγόμενα Audivi apud vos haberi incaustum, pro quo rogate dominos, ut ex parte sua quisque aliquid mihi transmittat καὶ τὸ παράπονον τοῦ Πετράρχου μὴ εὐρίσκοντος καλὸν μέλαν ἐν Λεοδίῳ, τῇ βελγικῇ Liège⁹. Εἶνε δ' ἐξαίρετος προσθήκη εἰς τὰ περὶ παρασκευῆς τοῦ μέλανος οὐχὶ διὰ τῆς

¹ Μετὰ ταῦτα δύο στίχοι διαγεγραμμένοι ἐν οἷς διακρίνονται τάδε· ἀλλ... ἀλλὰ τοῦ παρὰ σοὶ ὄφρα (;) πάντας ὄντος τοσ Λ ² ἀλλὰ Μ: λλά Λ ³ ἡροῦμεθα Λ: εἰρούμεθα Μ ⁴ εἰρωνείας Λ: εἰρωνείας Μ ⁵ φειδωλίας Λ: φειδωλείας Μ
⁶ ὑπ' εἰρωνείας Λ: ὑπειρωνείας Μ ⁷ ἂν ἀδικοίην Μ: ἀνδικοίην Λ
⁸ οὕτω ΛΜ
⁹ Wattenbach Das Schriftwesen im Mittelalter. Ἔκδ. γ'. Ἐν Λειψίῳ. 1896 σ. 240 καὶ 241.

ὑπὸ πυρὸς καύσεως, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ λέξις ἔγκαυστον (λατινιστὶ *epcaustum*, ὁπόθεν τὸ ἀρχαῖον γαλλικὸν *epque*, παραφθαρὲν ἔπειτα εἰς τὸ *epere*, τὸ βοημικὸν *inkoust*, τὸ ἰταλικὸν *inchiostro* καὶ τὸ ἀγγλικὸν *ink*). ἄλλὰ διὰ τῆς ἐκθέσεως ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου¹. Ἀξιόλογος δὲ εἶνε καὶ ἡ μαρτυρία περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ μέλανος ἐντὸς *υελίνων ἀγγείων* ὀλίγον μόνον περιεχόντων ὑγρόν. Τέλος δ' ὁ ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν ἐπιστολῶν μνημονευόμενος *μέλιτος ἐπώνυμος* εἶνε Μελιτηνιώτης τις, ἄγνωστον μέλος τῆς τοῦτο τὸ ὄνομα φερούσης γνωστῆς τοῦ Βυζαντίου οἰκογενείας. Ἐν δὲ μόνον δὲν γίνεται σαφές, ἂν ὁ Τζυκανδῆλης, καθ' ὃν χρόνον ἐγράφησαν αἱ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαί, διέτριβεν ἤδη ἐν Μυστρᾷ, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἔπειθεν ἡμᾶς, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἢ ἐκεῖ που πλησίον ἔζη καὶ ὁ ἐπιστολογράφος, ἢ μᾶλλον ἀλλαχοῦ, καὶ δὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πλὴν δὲ τῶν κωδίκων τῶν γραφέντων ὑπὸ τοῦ Μανουήλ Τζυκανδῆλη καὶ ἀνωτέρω ἀναγραφέντων φέρεται καὶ ἐν τῷ Λαυρεντιακῷ κώδικι 10 τοῦ Pluteus LXXIV, περιέχοντι συγγραφὰς τοῦ Γαληνοῦ, σημείωμα καθ' ὃ οὗτος ἐγράφη ὑπὸ

δλ

Τζυκαν τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα².

Καὶ ἄλλοι δὲ ἄνδρες, φέροντες τὸ ἐπώνυμον Τζυκανδῆλης, ὑπῆρξαν βιβλιογράφοι.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔχομεν τὸν Ἰωάννην Τζυκανδῆλην, ὑπάρχοντα τῶν ἐξ βιβλιογράφων τῶν γραφάντων κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα τὸν σύμμικτον κώδικα 115 τῆς ἐν Μαδρίτῃ

¹ Πρὸς τὴν συνταγὴν «Περὶ μελανίου μαύρου εἰς χαρτῖα βομβίκινα», ἣν ἐξέδωκα ἐν τῷ ἐμῷ Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κωνσταντινῇ. 1895. Τόμ. Α' σ. 313 ἀρ. 3451,2.—*Θόμπωνος Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς παλαιογραφίας κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Π. Λάμπρου*. Ἐν Ἀθήναις 1903 σ. 95.

² *Bandini Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae Mediceo-Laurentianae*. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1770. Τόμ. 1' σ. 97.

Βασιλικῆς βιβλιοθήκης. Ἐγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ Τζυκανδῆλη τὸ μέρος τοῦ κώδικος τὸ περιέχον λόγους τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἐν τέλει δ' ἐνδὸς αὐτῶν ἐν φ. 155⁶ φέρεται γεγραμμένον χειρὶ τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρους τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου Ἰωάννου τοῦ Τζυκανδῆλη. Ὁ δὲ τοὺς κώδικας τῆς ἐν Μαδρίτῃ βιβλιοθήκης περιγράφας *Irriarte*¹ εἰκάζει, ὅτι ὁ Ἰωάννης Τζυκανδῆλης ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Μανουήλ. Ἀλλὰ δὲν γινώσκομεν, ἂν οὗτος ἔζησεν ἐν Μυστρᾷ, καθ' ἃ καὶ ὁ Μανουήλ.

Ἐν δὲ τῷ κώδικι *Philos. XXXVII* (*Lambecius*) τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, περιέχοντι διαφόρους συγγραφὰς τοῦ Ἀριστοτέλους, εὑρίσκεται ἐν φ. 223² τὸ σημείωμα τόδε τοῦ ἔτους 144(5) *Δημήτριος ὁ Κυκανδύλης ἔγραψε*³.

Συγγένειαν δὲ τῶν Τζυκανδηλαίων πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς καὶ τοὺς Δούκας ἀπὸ μητρὸς ἰσως δεικνύουσιν οἱ δύο στίχοι, δι' ὧν τελευτᾷ τὸ τοῦ Μανουήλ Φιλῆ Ἐπίγραμμα εἰς ναὸν ἐν ᾧ ἡ τῆς Θεομήτορος κοίμησις, ἔχοντες ὧδε⁴

Κομνηνοφυῆς ταυτά σοι Τζυκανδύλης
Δημήτριος καὶ Δούκας εὐνοίας χάριν³.

Τέλος δὲ σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ φ. 300⁶ τοῦ κώδικος 19 τοῦ *Pluteus XXXII* τῆς Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης φέρεται χειρὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος τὸ σημείωμα Ἀλέξιος ὁ Ἀτζικαντήλης⁴. Εἶνε δὲ οὗτος πιθανῶς ἀναγνώστης τις τοῦ κώδικος ἐκείνου τοῦ περιέχοντος σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ. Ἀξίος δὲ προσοχῆς εἶνε ὁ διάφορος τύπος τοῦ

¹ *Regiae bibliothecae Matritensis codices graeci mss.* Ἐν Μαδρίτῃ. 1769 σ. 460.

² *Lambecius Commentariorum de augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensi liber septimus* Ἐν Βιέννῃ. 1781 σ. 164. Ἐσφαλμένως παρὰ τῷ *Buhle* (*Aristotelis opera omnia*. Biponti. 1794 Τόμ. Α' σ. 181 ἀρ. XXXVII) καὶ παρὰ τῷ *Gardthausen* (*Griechische Paläographie* Ἐν Λειψίᾳ. 1879 σ. 319 καὶ 329) ὁ βιβλιογράφος οὗτος λέγεται *Lycandyla*.

³ *E. Miller Manuelis Philae carmina*. Ἐν Παρισίοις. 1857 Τόμ. Β' σ. 135.

⁴ *Bandini* ἐνθ' ἂν. Τόμ. Α' σ. 458 ἐν σημ.

οικογενειακοῦ ὀνόματος. Τὴν δ' ἐνταῦθα παρατηρουμένην προσθήκην τοῦ Α εὐρίσκουμεν καὶ ἐν τῷ Ἀκροκόνδειλος ἀντὶ τοῦ ἄλλως φερομένου Κροκόδειλος.

10.

Αἰῶνος ιε'. — Ματθαῖος Λαμπούδης.

Πελοποννήσιον μὲν καλεῖ ἑαυτὸν συνήθως ὁ Ματθαῖος Λαμπούδης, ἀλλ' ἦτο πιθανῶς Λακεδαιμόνιος.

Ἔγραψε δὲ πολλοὺς κώδικας, ὧν γινώσκω τοὺς ἑξῆς:

α') τὸν ὑπ' ἀρ. 11 (a. V, 2, 11) τῆς ἐν Μοδένῃ Ἀτεστίας βιβλιοθήκης (Estense), γεγραμμένον ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ περιέχοντα τὰ Ἐρωτήματα Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Ἐν φ. 84⁶ γέγραπται διὰ κοκκίνων γραμμῶν τὸ ἑξῆς σημείωμα: *Τῷ συντελειτῇ τῶν καλῶν, θεῷ χάρις: + Ματθαῖος σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος*¹. Ὁ αὐτὸς κώδιξ περιλαμβάνει ἐν φ. 99⁶ κρυπτογραφικὰ τινὰ καὶ βραχυγραφικὰ σημειώματα τοῦ αὐτοῦ, περὶ ὧν θέλω γράψαι ἄλλοτε. Εἶνε δὲ ὁ κώδιξ γεγραμμένος μετ' ἀκριβείας ἅμα καὶ κομψότητος, ὡς ἔγνω ἐξ αὐτοψίας.

β') τὸν ὑπ' ἀρ. CCCCXXX κώδικα τῆς ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης, περιέχοντα τὴν συγγραφὴν Θεμιστίου εἰς τὰ Ἀριστοτέλους περὶ ψυχῆς. Φέρεται δ' ἐν αὐτῷ τὸ σημείωμα τὸδε: *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφα ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ*².

γ') τὸν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Οὔτινου (Udine)

¹ Ἴδε καὶ *Puntoni* Indice dei codici greci della Biblioteca Estense di Modena ἐν *Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Δ' (1896) σ. 388. Ἠρῶν *Allen* Notes on greek manuscripts in Italian libraries. Ἐν Λονδίῳ, 1890 σ. 5. Ὁ κώδιξ ἔχει *συντελειτῇ*, ὡς ὀρθῶς γράφει καὶ ὁ *Puntoni*, οὐχὶ δὲ *συντελεσειτῇ*, ὡς ὁ *Allen*.

² *Hardt* Catalogus... Τόμ. Γ' σ. 318.

κώδικα ὑπ' ἀρ. 4, περιέχοντα τὴν συγγραφὴν Ἀριστοτέλους περὶ ψυχῆς καὶ ἄλλα τινά. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου γέγραπται τὸδε τὸ σημείωμα: *Ματθαῖος τὸ ὄνομα Λαμπούδης σεβαστὸς ὁ Πελοποννήσιος γέγραφα ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ*¹.

δ') τὸν ἐν Παρισίοις κώδικα ὑπ' ἀρ. 2835², γεγραμμένον μέρος μὲν ἐπὶ χάρτου, μέρος δ' ἐπὶ περγαμηνῆς καὶ περιέχοντα τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου. Τοῦτον ἔγραψεν ἐπὶ μέρος ὁ Λαμπούδης.

ε') τὸν Βατικανικὸν Παλατίνον 246, περιέχοντα τὴν Ἰλιάδα, ἐν ᾧ φέρεται τὸ σημείωμα τὸδε: *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφεν ἐν τῇ Φερραρίᾳ: δόξα σοι τῷ θεῷ τῷ δόντι ἀρχὴν τε καλὴν καὶ τέλος*³.

ς') τὸν ὑπ' ἀρ. I 2-9 τῆς πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Σαλαμάνκας, περιέχοντα τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, τὰ Ἀργοναυτικὰ καὶ τὴν Βατραχομουμαχίαν. Ἐν αὐτῷ φέρεται ἡ σημείωσις ἡδε: *Ματθαῖος τοῦνομα σεβαστὸς Λαμπούδης ὁ Πελοποννήσιος γέγραφεν*⁴.

Πάντες οἱ ἀνωτέρω ἀναγραφέντες κώδικες εἶνε ἀχρόνιστοι, τοῦ Λαμπούδη μὴ ἔχοντος τὸ ἔθος νὰ σημειόνη τὸ ἔτος καθ' ὃ

¹ *Cosattini* Index codicum graecorum bibliothecae archiepiscopalis Udinensis ἐν *Studi italiani di filologia classica* Τόμ. Ε' (1897) σ. 396-397. Ἠρῶν *Omoné* Notes sur quelques manuscrits grecs de la Bibliothèque archiepiscopale d' Udine provenant du cardinal Domenico Grimani ἐν *Centralblatt für Bibliothekswesen* Τόμ. 13' (1895) σ. 415. Ὁ μὲν *Cosattini* γράφει *φλωρεντία*, ὁ δὲ *Omoné* *φλορεντία*, ὅπερ καὶ πιθανώτερον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σημείωμα τοῦ Μοναχείου κώδικος CCCCXXX.

² Ὁ *Gardthausen* (*Griechische Paläographie* σ. 330) γράφει *Reg. 3335*, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς αὗτος δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν νῦν 2835 τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἰων, ὅστις εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Λαμπούδη ἔκγραφεις. Ἴδε *Omoné* Inventaire sommaire Τόμ. Α' σ. LXXIX. Τόμ. Γ' σ. 47.

³ *Henr. Stevenson senior* Codices manuscripti Palatini graeci Bibliothecae Vaticanae. Ἐν Πάρι, 1885 σ. 137.

⁴ *A. Martin* Notices sommaires des manuscrits grecs d' Espagne et du Portugal ἐν *Nouvelles archives des missions scientifiques*. Τόμ. 13' (1892) σ. 172.

ἔγραφεν. Ἄλλ' ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔζη ὁ ἄγνωστος βιβλιογράφος γίνεται σαφής ἐκ τοῦ γραφικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος ἀνερχομένου εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, καθ' ὃ ἔκρινα ἰδῶν αὐτὸς τὸν ἐν Μοδένῃ κώδικα καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ χρόνου ὃν ἐσημείωσαν οἱ πλεῖστοι τῶν περιγραφάντων τοὺς ἄνω σημειωθέντας κώδικας. Ἄλλ' ἐπειδὴ δύο αὐτῶν ἄλλως κρίνουσι περὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν περιγραφέντων κωδίκων, ὁ μὲν Martin σημειώσας αἰῶνα XV-XVI¹, ὁ δὲ Omont τὸν XVI², δύναται, νομίζω, νὰ ἐξαχθῇ ἐντεῦθεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Λαμπούδης ἔζη τελευτῶντος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἕκτου.

Καὶ ἄλλο τι δὲ δὲν ἐφρόντιζε νὰ σημειόνη πάντοτε ὁ Λαμπούδης, τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔγραφεν ἕκαστον κώδικα. Διὰ τοῦτο δὲν γινώσκωμεν, ἂν οἱ οὐδὲν τοιοῦτο σημείωμα φέροντες κώδικες ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίῳ Πελοποννήσῳ. Ὅπως δὲ ποτε δ' ἔπειτα βλέπομεν αὐτὸν ἐξοικισθέντα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ζῶντα ἐν Φερρόρα καὶ Φλωρεντία, ὅπου καὶ ἔγραψε τοὺς ὑπ' ἀρ. β' καὶ ε' κώδικας.

Καὶ τὸ μὲν σεβαστὸς τὸ παραζευγνύμενον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου εἶνε πάντως δηλωτικὸν ἀξιώματος, καθ' ὃ βλέπομεν ὁμοίως σεβαστοὺς προσεπωνυμωμένους τῷ 1316 ἐν Πελοποννήσῳ τὸν Μανουὴλ Στεφανίτην, τὸν Καλοδίκην καὶ τὸν Θεόδωρον Λακασᾶν³. Τὸ δὲ Λαμπούδης εἶνε ὄνομα οἰκογενείας καὶ ἄλλως γνωστῆς ἐκ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Λαμπούδης ἀναφέρεται ἐν τινὶ ἱππιατρικῇ συλλογῇ τοῦ κώδικος 2244 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, γεγραμμένου τὸν ιγ'-ιδ' αἰῶνα⁴. Μανουὴλ Λαμπούδης ταβουλλάριος μνημονεύεται ὡς συνυπογράφας τῷ 1240 ἐν ἀφιερωτηρίῳ τοῦ Ματθαίου Περδικάρη κτίστου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγιοτριαδικῆ

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 172.

² Inventaire sommaire Τόμ. Α' σ. XLV καὶ Τόμ. Β' σ. 47.

³ Miklosich-Müller Acta et diplomata Τόμ. Α' σ. 53.

⁴ G. Costomiris Études sur les écrits inédits des médecins grecs ἐν τῇ Revue des études grecques Τόμ. Ε' (1892) σ. 63.

νῆς¹. Λαμπούδιος δ' ἀναγράφεται ἐν νομοκάνοσιν ὡς παράδειγμα ἀνδρὸς ἀγαγομένου δευτέραν ἐξαδέλφην τῆς ἰδίας μητρός². Τέλος δὲ ἄξιον μνείας εἶνε, ὅτι ἐν βενετικαῖς ἐγγράφοις τοῦ 1407 καὶ 1417 μνημονεύεται ἄρχων τοῦ Ἄστρους, ὅστις ἴσως ἔφερε τὸ ὄνομα Λαμπούδιος³.

II.

Αἰῶνος εε'.—Ἰωάννης Δοκειανός.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου Δοκειανοῦ, τοῦ γνωστοῦ λογίου τοῦ διατρίψαντος ἐν Μυστρᾷ καὶ διατελοῦντος ἐν φιλία καὶ σχέσει πρὸς τε τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον καὶ τοὺς ἄλλους τελευταίους δεσπότας τῆς Πελοποννήσου, ὡς βιβλιογράφου καὶ κτήτορος κωδίκων παραπέμπω εἰς τὰ διὰ μακρῶν γραφέντα ὑπ' ἐμοῦ ἄλλοτ' ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημόνι⁴.

Ἄγνωστον δὲ κατὰ πόσον εἶνε ἀπόγονος τοῦ βιβλιογράφου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος Θεοδώρου Δοκειανοῦ. Τὸ ὄνομα Δοκειανός εἶνε κυρίως εἰπεῖν τὸ ἐθνικὸν τῆς πόλεως Δοκειας, κειμένης ἐν τῷ Πόντῳ πλησίον τῆς Ἀμασείας⁵, ἣν, ὀχυρὰν

¹ Ἐκδέδεται ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου ἐν τοῖς Βυζαντιακοῖς Χρονικοῖς Τόμ. Θ' (1902) σ. 130 κ. ἑ.

² Μπενέσεβιτς Εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Βατοπεδίῳ καὶ Λαύρα ἑλληνικῶν κανονικῶν χειρογράφων. Ἐν Πετροπόλει 1904 (Βυζαντινῶν Χρονικῶν Παράρτημα Τόμ. ΙΑ' σ. 14 καὶ 16).

³ Misti XLVIII φ. 1476 καὶ Misti LII φ. 88a. Ὁ Hopf (Geschichte Griechenlands ἐν Τόμῳ 86 τῆς Allgemeine Encyclopädie τοῦ Ersch καὶ Gruber) ἐν μὲν σ. 70 ἐκ τῶν ἐγγράφων ἐκείνων παραλαμβάνων τὸ ὄνομα καλεῖ αὐτὸν Lampudios, ἐν δὲ σ. 78 Lamboreho (Lampudios).

⁴ Τόμ. Α' (1904) σ. 299 κ. ἑ. Πρὸς. Krumbacher Geschichte der Byzantinischen Literatur σ. 497 (ἑλλ. μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 177).

⁵ Gröber Byzantinische Geschichte. Graz. 1877 Τόμ. Γ' σ. 832. Πρὸς. Muralt Essai de chronographie byzantine. Ἐν Παρισίῳ 1871 Τόμ. Β' σ. 21. — Ramsay The historical geography of Asia Minor. Ἐν Λονδίῳ. 1890 σ. 267, 316, 321, 356.

οὔσαν καὶ διὰ τοῦτο φρούριον λεγομένην, βλέπομεν καταλαμ-
βανομένην καὶ καθαιρουμένην ὑπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ Διογένους τῷ
1011¹. Κατόπιν δὲ τὸ ἐθνικόν, ὡς οὐκ ἄηθες παρὰ τοῖς Βυ-
ζαντινοῖς καὶ τοῖς νέοις Ἕλλησι, μετέστη κατὰ μικρὸν εἰς ὄνομα
οἰκογενείας².

Ἄλλ' οὔτε περὶ τούτων τῶν Δοκειανῶν δύναμαι νὰ μαρτυ-
ρήσω, ἂν ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἰωάννου τοῦ δεκάτου πέμπτου
αἰῶνος ἢ μόνον ὁμώνυμοι αὐτοῦ, οὔτε περὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ
υἱοῦ τοῦ Συμεῶν τοῦ γράψαντος τῷ 1328 τὸν Χρυσόστομον
τὸν ἀποκείμενον ἄλλοτε μὲν παρὰ τοῖς Βενεδικτινοῖς τῆς Φλω-
ρεντίας³, νῦν δ' ἐν τῇ Λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ, ὅπου φέρει
τὸν ἀριθμὸν Conventi soppressi 114 (Abbazia Fiorentina 2625,
olim 45). Ἐν τῷ φ. 232^a τοῦ κώδικος τούτου φέρεται γεγραμ-
μένον τὸ σημεῖωμα τόδε· *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χει-
ρὸς ἐμοῦ Θεοδώρου Δοκειανοῦ τοῦ Συμεῶν, κατὰ μῆνα Φευ-
ρουάριον τῆς ια' ἐνδ. τοῦ ζωλς' ἔτους: — ἔχοντα τὸν μῆνα ἡμέ-
ρας ιη'*⁴.

Ἄλλοι δὲ Δοκειανοί, ἄγνωστον ἂν συγγενεῖς τῶν ἀνωτέ-
ρω μνημονευθέντων βιβλιογράφων, σημειωθήτωσαν ἐνταῦθα
ἐκ μὲν τῶν παλαιότερων ὁ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐνδεκά-
του αἰῶνος κατεπάνω Ἰταλίας Νικηφόρος, ὅστις Δουλικιανὸς
λέγεται ἐν ταῖς ἐσπερίαις πηγαῖς⁵, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτόν, Θα-
νόντα τῷ 1049, πιθανῶς συγγενῆς αὐτοῦ, Μιχαήλ⁶, ὅστις ἐφο-

¹ Σκυλίτζη σ. 702, 16. — Ζωναρά XVIII, 15. — Μιχαήλ Γλυκά σ. 612, 3.
— Μιχαήλ Ἀτταλειάτου σ. 169, 13.

² Περὶ τῶν παρὰ Βυζαντινοῖς οἰκογενειακῶν ὀνομάτων τῶν ἐξ ἑθνικῶν παραγομένων
ἴδε *Heinrich Moritz Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und
Chronisten. Programm des K. Humanistischen Gymnasiums in Landsbat
für das Schuljahr 1897/98 II Theil* σ. 34 κ. ἑ. Ὁ Moritz δὲν περιλαμβάνει ἐν-
ταῦθα τὰ φέροντα τὴν κατάληξιν ἡνὸς οἰκογενειακὰ ἐξ ἑθνικῶν ὀνομάτων, περὶ ὧν
ὀλίγα μόνον λέγει ἐν I Theil (1896/97) σ. 50.

³ *Gardthausen Griechische Paläographie* σ. 339.

⁴ *Rostagno ἐν Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Α' σ. 155.

⁵ *Murali Essai de chronographie byzantine* Τόμ. Α' σ. 617.

⁶ *Κεδρηνοῦ* ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 545.

νεύθη μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, μα-
χόμενος πρὸς τοὺς Πατζινάκας¹. Ἐνυμφεύθη δὲ οὗτος θυγατέρα
τοῦ πρωτοσπαθαρίου Μανουὴλ Κομνηνοῦ, ἀδελφὴν τοῦ αὐτο-
κράτορος Ἰσαακίου. Ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθη ὁ Θεό-
δωρος Δοκειανός, ἀνὴρ διακριθεὶς ἐν διαφόροις πολιτικαῖς ἀρ-
χαῖς καὶ ὡς στρατηγός². Ἐν δὲ μεταγενεστέροις χρόνοις εὐρί-
σκομεν τὸν μελωδὸν Δημήτριον Δοκειανόν, μαθητὴν τοῦ περιω-
νύμου Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη, οὗ ἐκκλησιαστικὰ μέλη περιέ-
χονται ἐν ταῖς κώδιξι διαφόρων βιβλιοθηκῶν³. Τέλος δὲ παρα-
τηρητέον, ὅτι πρὸς τοὺς Δοκειανούς δὲν πρέπει νὰ συγχύσωμεν
τοὺς δύο γνωστοὺς Δορουανούς ἢ Δορυανούς⁴.

12.

**Περὶ τὸ 1418. — Νικηφόρος Δούκας Πα-
λαιολόγος Μαλάκης. — Ἰωάννης Δούκας Μαλάκης.**

Ἐκέκτητο τὸν ὑπ' ἀρ. 1808 ἰατρικὸν κώδικα τῆς ἐν Βονω-
νίᾳ Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης. Ἐν τῇ φῶα τοῦ φ. 310^z

¹ *Κεδρηνοῦ* ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 601.

² *Νικηφόρου Βρυεννίου* ἐκδ. Βόννης σ. 92. — *Ἄννης Κομνηνῆς* ἐκδ. Βόννης
Τόμ. Α' σ. 22.

³ Ἴδε παραδείγματα χάριν *Σανκελιωνος* Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς
Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος σ. 160 ἀρ. 886, σ. 162 ἀρ. 893. — *Ἀθ. Παπα-
δοπούλου Κεραμέως* Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Α' σ. 248, 367, 371, 407,
474. — Β' σ. 606. — Δ' σ. 368.

⁴ *Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα δέλτος, δῶρον τίμιον θεοῦ, διὰ χειρὸς κάμοῦ, Ἰωάννου
Δορουανοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀμαθοῦς . . . ἀφρη, Ἰουνίῳ κβ ἀναγινώσκειται ἐν φ. 309 α
τοῦ Νανιανοῦ κώδικος 72, νῦν Μαρκιανοῦ II 109, περιέχοντος ἔργα Ἰωάννου τοῦ Χρυ-
σοστόμου. Ἐν δὲ φ. 260 β τοῦ Νανιανοῦ 80, νῦν Μαρκιανοῦ II, 59, περιέχοντος
ὁμοίως ὁμιλίας χρυσοστομικᾶς, ἀναγινώσκειται τὸ σημεῖωμα τόδε· Ἐργάφῃ ἡ παρ-
ροῦσα βιβλος διὰ χειρὸς Ἰωάσαφ ἱερομονάχου τοῦ Δορυανοῦ ἐπι ἀπὸ θεογονίας
αφροῦ Ὀκτωβρίῳ. Ταῦτα κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τῆς Μαρκιανῆς βιβλιο-
θήκης κ. G. Coggiola, ἐξ ἧς ἐξελέγχονται ὀρθὰ τὰ παρὰ *Gardthausen* (Grie-
chische Paläographie σ. 324 καὶ 328) *Ioasaph Doryanus* καὶ *Johannes Do-
ryanus*.*

τοῦ κώδικος τούτου εὑρίσκεται τὸ σημεῖωμα *Νικηφόρος Δούκας ὁ Μαλάκης*¹.

Ὁ ἀνὴρ δὲν εἶνε ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς. Καὶ δὴ ἐν τέλει τῆς Ἐπιδημίας Μάζαρι ἐν Ἄδου εὑρηγται προσηρτημέναι δύο ἐπιστολαί, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἀνακριβῶς καὶ ἀτελῶς ἐξεδόθησαν ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῆς συγγραφῆς ταύτης ὑπὸ τοῦ Boissonade καὶ Ellissen, ἅτε οὖσαι δυσξύμβλητοι ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι. Ἄλλ' ὁ Βερολίνοιος κώδιξ Philippius 1877 περισώζει αὐτάς ἑλοκλήρους. Τούτων ἡ μὲν πρώτη ἐπιγράφεται *Μανουὴλ Ὀλοβώλου σὺν τοῖς ἀρμάτοις, τῷ ἀρίστῳ καὶ λαμπροτάτῳ Ἀσκληπιαδῶν, κυρῷ Νικηφόρῳ Δούκα Παλαιολόγῳ τῷ Μαλάκῃ, ἡ δὲ δευτέρα Παλαιολόγου Δούκα τοῦ Μαλάκῃ, ἀμοιβαῖα πρὸς κυρὸν Μανουὴλ τὸν Ὀλόβωλον*². Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν δὲ τούτων βλέπομεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς Μαλάκης εἶγε μεταναστεύσει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Μυστρᾶν, ὅπου δὲν ἔπαυεν ἀναμιμνησκόμενος τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀγαθῶν.

Ἐγράφησαν δ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τῷ 1415, καὶ περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρέπει νάποδεχθῶμεν γραφέντα ὑπὸ τοῦ Μαλάκῃ τὸν ἀνωτέρω μνημονευόμενον κώδικα τῆς Βονωνίας.

Τοῦ Νικηφόρου δὲ τούτου Μαλάκῃ συγγενῆς, δυσκόλως δὲ πατὴρ ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Δούκας Μαλάκῃς ὁ γράψας τῷ 1349 τὸν Μονάχειον κώδικα 216 τὸν περιέχοντα τοὺς δεκαῆξ ἀναγινωσκομένους λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου ἀναγινώσκομεν τὸ σημεῖωμα τόδε: *Χειρ ἀμαρτωλοῦ Ἰωάννου Δούκα τοῦ μαλακῆ (γρ. Μαλάκῃ). Ἡ παροῦσα θεολογικὴ βίβλος ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέβρ. τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ρωνζ' ἔτους*³.

¹ *Olivieri* καὶ *Festa* *Indice de'codici greci Bolognesi* ἐν *Studi Italiani di filologia classica* Τόμ. Γ' (1895) σ. 396.

² *Treu* *Mazaris und Holobolos* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. Α' (1892) σ. 88.

³ Οὕτω φέρεται τὸ σημεῖωμα παρὰ τῷ *Hardt* *Catalogus codicum manuscriptorum graecorum bibliothecae regiae Bavaricae* Τόμ. Β' σ. 422.

13.

1419. — Ἀνώνυμος.

Ἐγράψε τὸν ὑπ' ἀρ. 2991^α κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ περιέχεται μετ' ἄλλα πολλὰ ἡ Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν Ἄδου μετὰ τῆς πρὸς Μαλάκῃ ἐπιστολῆς τοῦ Ὀλοβώλου καὶ τῆς πρὸς τοῦτον ἀπαντήσεως τοῦ Μαλάκῃ. Ἐν φ. 441^β εὑρηγται τὸ σημεῖωμα τόδε: *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἑνδεκα' τοῦ 5^{ου} 1419^{κη} διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ πανευγενεστάτου κυροῦ Ματθαίου Παλαιολόγου τοῦ Λάσκαρι*¹. Ἐν δὲ φ. 491^β ἀνέγνων καὶ τάδε: † *Ματ-*

θαῖος Παλαιολόγος ὁ Σγουρομάλης πελοποννήσιος, Σπαρτιάτης καὶ Λακεδαιμόνιος (ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος *λακαιδεμόνιος*). Ἄνωθεν δὲ τοῦ ἐν ἀρχῇ σταυροῦ φέρεται γεγραμμένον τὸ ἔτος 1426.

Οὐδεμία ὑπόκειται ἀμφισβόλια, ὅτι Λακεδαιμόνιος ἦτο ὁ γράψας τὸν κώδικα. Ἡ ἐν αὐτῷ συμπερίληψις τῆς εἰς τὰ πελοποννησιακὰ κυρίως πράγματ' ἀναφερομένης συγγραφῆς τοῦ Μάζαρι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παραγγείλαντος τὸν κώδικα Ματθαίου Παλαιολόγου, πάντως συγγενοῦς πρὸς τοὺς Παλαιολόγους τοῦ Μυστρᾶ, θά ἤρκουν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἡμετέρου ἰσχυρισμοῦ. Ἄλλὰ περιτράνως ἔπειτα λέγεται *Πελοποννήσιος, Σπαρτιάτης καὶ Λακεδαιμόνιος* ὁ ἐν τῷ ἐτέρῳ σημειώματι ἀναγεγραμμένος Ματθαῖος Παλαιολόγος, εἴτε εἶνε ὁ αὐτὸς ὁ πρὸς γραφήν τοῦ κώδικος δαπανήσας εἴτε ἄλλος τις ὁμώνυμος. Καὶ τὸ ἐπώνυμον δὲ Σγουρομάλλης, ὅπερ φέρει οὗτος, ἀνήκει εἰς ἐπιφανῆ καὶ ἀρχαῖον λακωνικὸν οἶκον. Οὕτω Θεόδωρον μὲν Σγουρομάλλην

¹ *Omont* *Les manuscrits grecs datés des XV et XVI siècles de la Bibliothèque Nationale et des autres bibliothèques de France* ἐν τῇ *Revue des Bibliothèques* Τόμ. Β' (1892) σ. 5.

εὐρίσκομεν ἤδη τῷ 1316 μνημονευόμενον μεταξύ ἄλλων πολλῶν Πελοποννησίων ἐν συνοδικῇ πράξει τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου ΙΓ' ¹. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ *Livre de la Conqueste* γίνεται μνεία τοῦ Γεωργίου *Sguero-Maly* ἢ *Sgouero-Mailly*, ἀρχηγοῦ τοῦ ἐν Μυστρᾷ ἐλληνικοῦ ἱππικοῦ ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας, οὐ μικρὰς παρασχόντος εἰς τοὺς Φράγκους ὑπηρεσίας ². Καὶ μεταξύ δὲ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Λάκωνος Δημητρίου Μόσχου τῶν ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ κώδικι C 80 inf. σωζομένων φέρεται καὶ «Τοῦ αὐτοῦ μελέτη συνηγορικὴ πρὸς Μιχαῆλον περὶ κλοπῆς, ὑπὲρ τοῦ εὐγενεστάτου Παύλου τοῦ Σγουρομάλλου» ³.

Τέλος δὲ πολλῆς προσοχῆς ἀξία εἶνε ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων σημειωμάτων ἢ ἀναμφηρίστως τῇ αὐτῇ χειρὶ γραφεῖσα δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν χρονολογία 1426. Ἐχομεν οὕτω τὸ πρῶτον γνωστὸν μοι παράδειγμα τῆς παρ' Ἑλλησι χρήσεως ἀραβικῶν ἀριθμῶν, πρῶτόν τε καὶ μοναδικόν, ἐπειδὴ ἔπειτα πρέπει νὰ καταβῶμεν δεκαετηρίδας πολλάς, ἕως εὐρωμεν ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς χειρογράφοις ἀρχομένην κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα τὴν πυκνὴν χρῆσιν αὐτῶν, καθ' ἃ θέλω ἀποδείξει ἄλλοτε δι' ἰδίας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου μελέτης.

¹ *Miklosich-Müller Acta et diplomata* Τόμ. Α' σ. 53.

² *Bushon Recherches historiques sur la principauté française de Morée*. Ἐν Παρισίοις. 1845 σ. 347, 347, 350, 351-356. Πρὸς. Ἀδ. Ἀδαμαντίου Ἐὰ Χρονικά τοῦ Μορέως ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρείας Τόμ. Γ' σ. 594 κ. ἑ. (καὶ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ χωριστοῦ τεύχους). Ὁρθῶς δὲ κ. Ἀδαμαντίου ἀντιπαρατηρεῖ εἰς τὸν *Hopf* (*Geschichte Griechenlands* ἐν Ἑγκυκλοπαιδείᾳ *Ersch* καὶ *Gruher* Τόμ. 85 σ. 343. Πρὸς. Παπαρηγοπούλου Ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους Τόμ. Β' ἐκδ. 6' σ. 152), ἀποδεχόμενον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Σγουρομάλλου, γασμούλου κατ' αὐτὸν ὄντος, προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γαλλικοῦ μητρικοῦ οἴκου τοῦ *Mailly*, ὅτι τοῦτο εἶνε γνησίως ἐλληνικόν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου σγουρὸς καὶ τῆς λέξεως μαλλιά. Σώζεται δὲ κατὰ τὸν κ. Ἀδαμαντίου μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομα Σγουρομάλλου ἐν τῷ δῆμῳ Ἀλαγονίας.

³ *Martini-Bassi Catalogus codicum graecorum Bibliothecae Ambrosianae* Τόμ. Β' σ. 950.

14

1440. — Ἰωάννης Χανδακηνός.

Ὁ Ἰωάννης Χανδακηνός, διάκονος καὶ δευτερεύων τῆς μητροπόλεως Λακεδαιμονίας, εἶνε γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κώδικος, τοῦ τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Νεαπόλεως III B-1, περιέχοντος τὸν Ἡρόδοτον καὶ γραφέντος τῷ 1440. Ἐν φ. 333² τοῦ κώδικος τούτου ἀναγινώσκουμεν τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος γ' ἔτους ριμη' (λείπει τοῦ ἔτους τὸ πρῶτον γράμμα ,ς, ἅτε τοῦ κώδικος ἐφθαρμένου ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς ὥρας) διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου διακόνου καὶ δευτερεύοντος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λακεδαιμονίας τοῦ Χανδακηνοῦ

15.

1441. — Νικόλαος Λεμενίτης.

Ἐγραψεν οὗτος μέρος τοῦ ὑπ' ἀρ. 144 (α. Γ. 8. 12) πολυμιγοῦς κώδικος τῆς ἐν Μοδένῃ Ἀτεστίας βιβλιοθήκης (Estense), ἀνήκοντος εἰς Δημήτριον Ραοῦλ τὸν Καβάκην καὶ περιέχοντος ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων.

Ἐν φ. 130² τοῦ κώδικος τούτου ἐν τέλει τῆς Περὶ κόσμου συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εὐρηται τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐπληρώθη ὁ παρὸν λόγος διὰ χειρὸς ἐμοῦ νοταρίου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λακεδαιμονίας Νικολάου τοῦ Λεμενίτι μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος ε' ἔτους, ,ς-ωρῶ ὦμ-ωθῶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν κυρίου Δημητρίου καὶ αὐθέντου μου Ραοῦλ

¹ Τὸ σημεῖωμα τοῦτο οὐκ ἄνευ πταισμάτων ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ *Cyrillus* (Codices graeci regiae bibliothecae Borbonicae. Ἐν Νεαπόλει 1832 Τόμ. Β' σ. 305). Ὁρθῶς δ' ἐξέδωκ' αὐτό ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημόνῳ Τόμ. Β' σ. 472 κ. ἑ.

τοῦ Καβάκη. Κατωτέρω δὲ προστίθενται ταῦτα: † Χωρικὸς δὲ ἐστὶν εἰς τὸ γράφειν καὶ διὰ τὸν Κύριον εὐχεσθαι καὶ μὴ καταρᾶσθαι¹.

Ἐσφαλμένως δὲ εἰκάζει ὁ Allen², ὅτι ὁ Νικόλαος Λεμενίτης εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Νικόλαος βεστιαρίτης, περὶ οὗ ἶδε κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 18.

Καὶ ἐγγραφή μὲν οὗτος ὁ κῶδιξ συμφώνως πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν σημεῖωμα ὑπὸ Νικολάου τοῦ Λεμενίτου, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε τὸ ἐν φ. 1^α σημεῖωμα

η	κ
ιω	ω μου τορνί
	+
συνα	βοήθει μοι δηνῶ

== Ἰησοῦ μου βοήθει μοι Ἰωάννη Τορνίκη Συναδηνῶ. Εἶνε δ' οὗτος κτήτωρ τοῦ κώδικος πρὸ τοῦ Καβάκη, εἰ μὴ ὁ γράψας τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος χρονικὰ σημειώματα.

16.

1442.—Ἰωάννης Καριανίτης ἱερεὺς.

Ἐγραψε τὸν ὑπ' ἀρ. 59 κώδικα τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀγγελικῆς βιβλιοθήκης (Biblioteca Angelica), περιέχοντα τὸ Τριώδιον καὶ τοὺς Ψαλμούς· ἐν φ. 363⁶ φέρεται τὸ σημεῖωμα τόδε: Ἐπληρώθη τὸ παρὸν Τετραῶδιον δια χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαρ-

¹ Τὰ σημειώματα παρατίθενται ἀνωτέρω οἷα ἀντέγραψ' αὐτὸς τὸ θέρος τοῦ 1903 ἐν Μοδένῃ. Ἴδε αὐτὰ μετὰ μικρᾶς παραλλαγῆς περὶ τὴν γραφὴν τῆς χρονολογίας καὶ κατὰ Puntoni (Indici dei codici greci della biblioteca Estense di Modena) ἐν Studi Italiani di filologia classica Τόμ. Δ' (1896) σ. 478. Ὁ δὲ Allen (Notes on greek manuscripts in Italian libraries. Ἐν Λονδίμῃ. 1890 σ. 15) περὶ ἄλλα τε ἐπιτισην ἀντιγράψας τὸ σημεῖωμα καὶ περὶ τὴν χρονολογίαν (,ςτιμθ), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου, δὴ καλεῖ Λεβενίτιγ.

² Allen Notes σ. 16.

τῶλοῦ· καὶ ταπεινοῦ Ἰωάννου ἱερέως οὗ τὸ ἐπήκλιόν μου μέ-
^τ
 μνησθαι Καριᾶνή· καὶ οἱ ἀναγινῶσκοντες αὐτὸ, εὐχεσθαι κα-
 μοι διὰ τὸν Κύριον, διτι ἄπειρος οἰμὴ τῆς τοιαύτης τέχνης·
 καὶ χωρικὸς τοῦ νοῆ· ἐπληρώθη οὖν ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν δε-
 σποτῶν· καὶ αὐτοκράτορων· Ῥωμαίων· τῶν Παλαιολόγων κυ-
 ρίου Θεοδώρου· καὶ κυρίῳ Κωνσταντίνου· καὶ κυρίου Θωμᾶ·
 ἐπὶ εἶτους τρέχοντος (πῶ διαγεγραμμένον) ἔτους ςῶπῶ·λα ἰνδ.
 ς· † μηνί Δεκεμβρίῳ· ιε'· †¹

Καὶ ὅτι μὲν ὁ κῶδιξ ἐγγραφή ἐν Πελοποννήσῳ οὐδαμῶς εἶνε ἀμφίβολον· ἀλλ' ἀδέβαιον εἶνε, ἂν ἐγγραφή ἐν Λακεδαίμονι ἢ ἀλλαχοῦ τῆς χερσονήσου, ἥς ἐνταῦθα μνημονεύονται καὶ οἱ τρεῖς συγχρόνως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1428 ἐν ἀλλήλοις διανεμημέ-
 νοι τὴν ἀρχὴν ὡς δεσπότεαι Θεόδωρος Β', Κωνσταντῖνος καὶ Θωμᾶς οἱ Παλαιολόγοι. Τὸ δ' ἔτος, καθ' ὃ ἐγγραφή ὁ κῶδιξ, δὲν ἔχει ὀρθῶς ὡς ἀνεγνωσθῆ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ καταλό-
 γου. Καὶ δὴ εἰς τὸ ἔτος ,ςπῶλα' ἀνταποκρίνεται τὸ 1422-1423, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔτος τοῦτο δὲν συμπίπτει ἡ ἕκτη Ἰνδικτιῶν. Δὲν δύναται δὲ καὶ ἄλλως νὰ ἔχη ὀρθῶς τὸ ἔτος, διότι τῷ 1422-1423 δὲν ἦσαν ἤδη δεσπότεαι ἐν Πελοποννήσῳ καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοί, ἀλλὰ μόνον ὁ Θεόδωρος Β'. Ἐγγραφή λοιπὸν ὁ κῶδιξ ὅπωςδὴποτε μεταξὺ τοῦ 1428 καὶ τοῦ 1449, ὅτε ὁ Κωνσταν-
 τῖνος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς αὐτοκράτωρ. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν ἐτῶν Ἰνδικτιῶνα ἕκτην ἔχαμεν μόνον τῷ 1442-1443 (,ςπῶνα'). Ἄρα εἰκάζω, ὅτι παρανεγνωσθῆ μὲν ἐν τῷ ἔτει τὸ λ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ν, ἐγγραφή δὲ ὁ κῶδιξ τῷ 1442 (ἐν Δεκεμβρίῳ τοῦ ,ςπῶνα').

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος)

¹ Franohi de' Cavalieri e G. Muccio Index codicum graecorum bi-
 bliothecae Angelicae ἐν Studi Italiani di filologia classica Τόμ. Δ' σ. 110.

ΠΡΟΣΤΑΓΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ DE MORELLIS

Ὁ κώδιξ Supplement grec 821 τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων εἶνε πρόσταγμα ἐπὶ περγαμηνῆς μεγάλου σχήματος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἐκδομένον κατ' Αὐγούστον τοῦ 1439 ὑπὲρ τοῦ Φλωρεντίνου Ἰακώβου Ἰωάννου Παύλου Γεμορέλης ἢ Ντεμορέλης (De Morellis), γεγραμμένον δ' ἑλληνιστὶ μετὰ μεταφράσεως λατινικῆς. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἔχει ὧδε·

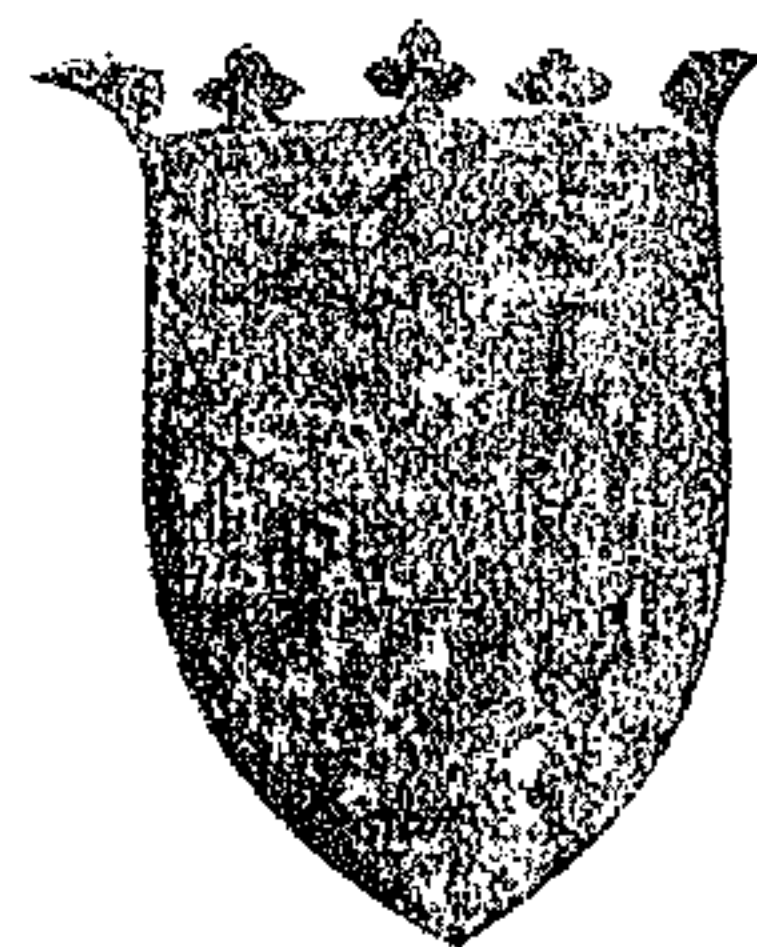
† Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος καὶ αἰεὶ αὐγούστος καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις οὖσι καὶ λόγῳ χρωμένοις, τὸ τοὺς ὁμογενεῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εὐεργετεῖν, οἰκείον | δῆπουθεν ὁμοῦ καὶ προσῆκον· τὴν τῶν ἀπάντων ἐντεῦθεν ἐπισπωμένοις ἀγάπην, δωρουμένοις τὲ καὶ λαμβάνουσιν ἐν τῷ μέρει· τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ, τὸ τε περὶ τὸ θεῖον σώζοιτ' ἂν εὐσεβῆς, καὶ τὸ πρὸς τοὺς | ὁμοφύλους κοινωνικὸν καὶ φιλόανθρωπον· μάλιστα δὲ καὶ κυριώτατα τὸ τοιοῦτον βασιλεῦσιν ἀνήκει χρῆμα βασιλείας ὃν ἰδιαίτατον· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄλων τοσοῦτον τὸν βασιλεῖα κοσμεῖ, ὅσον τὸ πρὸς πάντας εὐ-|μενές καὶ φιλόδωρον· οὐ μόνον γὰρ διὰ τούτων θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν μιμούμενος φαίνεται πᾶσι προσηνῶς ὑπανοίγων τὰ ὦτα καὶ δαψιλῶς ἐπαρκῶν ταῖς τῶν δεομένων αἰτήσεσι, καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ βασιλείῳ | λαμπηδῶνι τοὺς εὐεργετούμενους καταφαιδρύνων· ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων εὐνοίαν ἐαυτῷ εἰσποιεῖται καὶ σώζει τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ καὶ χορηγηθὲν ἐκ θεοῦ σχῆμα τῆς βασιλείας· προκεισθαι γὰρ ἀνάγκη | τοὺς βασιλέας κοινὸν ἀγαθόν· οἷόν τινα μίαν ἀπάντων ἀνθρώπων ψυχὴν· μᾶλλον δ' εἰπεῖν καθ' ἕνα τινος ἐπιτρόπους καὶ κηδεμῶνας τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει· θεοῦ καὶ τῆς ἀοράτου καὶ ὑψηλῆς ἐκείνου προνοίας, ὑπερέ|τας καὶ μάρτυρας· τῆς δὲ τοιαύτης γνώμης αὐτῶν καὶ τοῦ βούλεσθαι σώζειν τόδε τὸ σχῆμα ἀκέραιον, οὐκ ἂν ἔχοι ἐναργέστερον ἐκφῆναι σημεῖον τοῦ μὴ μόνον κατανεύειν ἐτοιμῶς τοῖς αἰτούσι τὰ δίκαια, | ἀλλὰ καὶ εἰσεθῆν μηδένων αἰτούντων προθύμους εἶναι περὶ τὰς εὐ-

σχήμονας δωρεάς· ἐκάστου τιμῶντας τὴν ἀρετὴν καὶ δωρεαῖς προβι-
βάζοντος εὐπρεπέσιν· ὅσῳ γὰρ διὰ τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτῶν δω-
ρεῶν | τοῖς ἄλλοις συγκαταβαίνοντες ὁμιλοῦσι, τοτούτῳ μᾶλλον τὸ
τῆς βασιλείας ἀξίωμα μεγαλύνουσι, πηγὴν καὶ κοινὸν πρυτανεῖον ἐν-
δεικνύντες αὐτὴν καὶ πάσης ἐπιγείου ἀρχῆς ἀκρῶρειαν. | Διὰ δὲ
ταῦτα ἀποβλέψασα ἡ βασιλεία μου πρὸς τὸν εὐγενῆ καὶ φρονήσει κε-
κοσμημένον ἄνδρα Ἰακώβον Ἰωάννου Παύλου Γεμορέλης· πολίτην
μὲν ὄντα τῆς μεγαλοπρεποῦς πόλεως Φλωρεντίας· | πρῶτον δὲ τῶν
τεχνῶν κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει τυγχάνοντα· καὶ γνοῦ-
σα τὴν τούτου περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν τὸ τε τοῦ ἥθους ἀκέραιον καὶ
ἀστείον καὶ τοῦ βίου τὸ ἀνεπίληπτον, πρὸς δὲ καὶ τὸ τοῦ | φρονή-
ματος σταθερὸν καὶ τὸ τοῦ τρόπου ἐπιεικὲς καὶ φιλόληθες, ἀποδειξα-
μένη τὲ ὅ τι μάλιστα τούτον καὶ βουλομένη διατρανώσαι τὴν περὶ
αὐτὸν ἡμετέραν διάθεσιν καὶ ταύτην ὅσον οἷόν τε τοῖς | ἄλλοις ποιῆ-
σαι κατάδηλον, ἤδη ἡ βασιλεία μου προσλαμβάνει αὐτὸν καὶ τῷ χορῷ
τῶν οἰκείων αὐτῇ συναριθμεῖ καὶ ἐγκαταλέγει· τιμῶσα τὲ αὐτὸν καὶ
ἐξαίρουσα, δωρεῖται χορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς
τὸ ἐξῆς ἅτε δὴ οἰκείος τῇ βασιλείᾳ μου, διηνεκῶς ἔχη ἄδειαν χρῆ-
σθαι τῷ συνήθει σημεῖῳ τῆς βασιλείας μου μετὰ τῆς ὀφειλομένης καὶ
προσηκούσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐν τοῖς φλα|μούλοις αὐτοῦ οἷς ἂν χρή-
σαιτο ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιμαῖς τε καὶ λειτουργίαις αἷς ἡ πόλις καὶ κοι-
νότης τῆς μεγαλοπρεποῦς Φλωρεντίας τοὺς ἰδίους πολίτας δωρεῖσθαι
εἰωθεν. Ἔτι ἡ βασιλεία μου | τῇ παρ' ἐαυτῆς ἐξουσίᾳ τὸν εἰρημένον
εὐγενῆ ἄνδρα Ἰακώβον τιμῶσα ὁμοῦ καὶ ἐξαίρουσα, ποιεῖ προχειρί-
ζεται καὶ καθιστᾷ κόμητα παλατίνον· ἐγχειρίζουσα καὶ ἐπιχορηγοῦσα
αὐτῷ πλήρη ἄδειαν καὶ | ἐντελῆ ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν προχειρίζεσθαι
καὶ συνιστᾷ νοταρίους εἴτ' οὖν ταβουλλαρίους ἱκανοὺς ὄντας ἐπὶ
τούτῳ καὶ εἰδότας γράμματα· οὗς ὁμοῦ τε πάντας καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον
αὐτῶν, προσδέξεται καὶ | προβιβάσει· τῇ εἰρημένῃ τῆς νοταρικῆς
εἴτ' οὖν ταβουλλαρικῆς λειτουργίᾳ κατακοσμήσας· ἐξητακῶς πρότε-
ρον τὸν βίον αὐτῶν καὶ τὸ ἐπιτήδευμα ἀκριβῶς· καὶ κρίνας ἱκανοὺς
τῶν τοιούτων ὑποδοχεῖς | τε καὶ λειτουργοὺς· ἀφ' ὧν καὶ λήψεται
ὄρκον σωματικὸν καὶ ὑπόσχεσιν, ὥστε πανταχοῦ πιστοὺς εἶναι τῇ βα-
σιλείᾳ· καὶ τὴν εἰρημένην τῆς νοταρικῆς εἴτ' οὖν ταβουλλαρικῆς λει-
τουργίαν ἐν πᾶσι τοῖς συμ|βολαίοις καὶ συναλλάγμασι τοῖς ὑπ' αὐτῶν

γεννησομένοις, πιστῶς ἐνεργεῖν καὶ ὀρθῶς· καὶ ἄνευ δόλου σκευωρίας ἢ ἀπάτης μετιέναι· καθαρῶς τε καὶ εἰλικρινῶς διοικεῖν· τούτοις ὁ εἰρη-
 μένος Ἰακώβος | ἐνθήσει καὶ ἐγχειρίσει πληρεστάτην ἄδειαν καὶ ἐν-
 τελῆ ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν γράμματα· συμβόλαια συντιθέναι παντοῖα
 καὶ συγγραφάς· συναλλάγματα τε καὶ διαθήκας· ἀπλῶς καὶ πάντα
 τὰ | τῆ προρρηθείση ὑπηρεσίᾳ κατὰ νόμους ἀνήκοντα καὶ κατὰ τὰ
 τῶν πόλεων ἔθιμα ἐν αἷς συναναστραφήσονται, ποιεῖν· ὑπαγορεύειν·
 γράφειν· πληροῦν· συντιθέναι τὰ καὶ ἐκτιθέναι καὶ βασιλικῆ | διαθε-
 βαιούν καὶ ἐμπεδοῦν ἐξουσίᾳ. Ἔτι ἡ βασιλεία μου δωρεῖται τῷ προ-
 ειρημένῳ Ἰακώβῳ χορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει ἵνα τῆ αὐτῆ βασιλικῆ
 ἐξουσίᾳ, ἔχη ἄδειαν τοὺς νόθους καὶ ἐξ ἀθεμίτου προελ-|θόντας μί-
 ξειως, κοινῆ καὶ διηρημένως ζώντων ἢ καὶ θανόντων τῶν γονέων αὐ-
 τῶν, νομίμους καὶ γνησίους ποιεῖν· καὶ ἐπὶ πάντα τὰ τῶν γνησίων
 καὶ νομίμων δίκαια καὶ προνόμια, ἀποκαθιστᾶν καὶ | ἐπανάγειν· πᾶ-
 σαν αὐτοῖς ἀπαλείφω τὴν ἀπὸ γεννήσεως κηλίδα· καὶ ἐπανάγων αὐ-
 τοὺς εἰς πάντα τὰ τῆς διαδοχῆς δίκαια καὶ τὰ ἐξ ἀδιαθέτου· εἰς τε
 πάσας τὰς τιμὰς καὶ ἀξίας οἷς δύναιντ' ἂν | χρῆσθαι καὶ ἀπολαύσειν
 οἱ γνήσιοι καὶ ἀπὸ νομίμων προελθόντες γάμων καὶ θεμιτῶν· ὑπεξαί-
 ρομεν δὲ ἐν τούτοις καὶ νοεῖσθαι οὐ θέλομεν· τὰ τῶν ἀύθεντῶν νόθα
 τὰ μὴ νομίμως καὶ γνησίως ἐξ αὐτῶν | προελθόντα· ὡσαύτως καὶ τὰ
 νόθα τῶν μπαρόνων καὶ κομητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν ἀν-
 δρῶν. Ἔτι διορίζεται ἡ βασιλεία μου ἵνα ὅσους ἂν καὶ οἷους ὡς προ-
 εῖρηται νόθους ὄντας καὶ ἀθεμίτως προαχθέν-|τας ἐπὶ τὸν βίον τῆ διὰ
 τῶν παρόντων χορηγηθείση ἐξουσίᾳ ὁ προρρηθείς Ἰακώβος νομίμους
 καὶ γνησίους καταστήσῃ καὶ τάξῃ, οὕτω νοῶνται καὶ ὡς νόμιμοί τε
 καὶ γνήσιοι καὶ τῆς τοιαύτης ἀπολαύσει γνησιότητος, | ὥστε μηδένα
 τρόπον ἀπὸ τούτων ἐγγίγνεσθαι πρόκριμα τοῖς τῶν γνησίων καὶ κυ-
 ρίως νομίμων δίκαιοις· μήτε παραβλάπτεσθαι τὰς τούτων ἐλευθερίας
 ἐν τε κληρονομίαις καὶ διαδοχαῖς καὶ ἐν ἅπασι | ταῖς ἀπὸ τῶν κλη-
 ρονομιῶν καὶ διαδοχῶν κατὰ τὸ ἐπιβάλλον διανομαῖς. Καὶ εἰς τὴν
 περὶ τούτων δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο πρὸς τὸν εἰρημένον εὐ-
 γενῆ ἄνδρα Ἰακώβον Ἰωάννου Παύλου Ντεμορέλης, | τὸ παρὸν τῆς
 βασιλείας μου πρόσταγμα, ἀπολυθὲν κατὰ μῆνα Αὐγούστου τῆς νῦν
 τρεχούσης δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑννακοσιοστοῦ
 τισσαρακοστοῦ ἑβδόμου ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ | ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ

θεοπρόβλητον ὑπεσημῆνατο κράτος· ἐπιτεθείσης καὶ τῆς ἡμετέρας
 συνήθους καὶ βασιλικῆς βούλλης. † Μηνὶ Αὐγούστου ἰνδικτιῶνος β' †

Ὁ μὴν καὶ ἡ ἰνδικτιῶν ἦσαν γεγραμμένα ἐρυθρά. Ἡ δὲ
 βούλλα περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τέλει τοῦδε τοῦ προστάγμα-
 τος ἦτο ἐπιτεθειμένη χαρτῶα ἐπὶ λαγανίου προσκεκολλημένου
 τῆ περγαμηνῆ· σώζονται δὲ μόνον τὰ ἴχνη τῆς ἐπιθέσεως. Ἀρι-
 στερέθεν δὲ τῷ θεωμένῳ εἶνε ἀπεικονισμένος ὁ ἐνταῦθα ἐν
 πανομοιοτύπῳ παρατιθέμενος θυρεὸς,
 ἐν ᾧ τὰ ἄνω καὶ ὁ δικέφαλος ἀετὸς
 εἶνε χρυσαῖ, τὸ δ' ἔδαφος πορφυροῦν.
 Εἶνε δὲ οὗτος πάντως ὁ νέος θυρεὸς
 τοῦ Ἰακώβου de Morellis μετὰ τὴν
 εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ ἀνωτέρω προστά-
 γματος τοῦ αὐτοκράτορος χορηγη-
 θεῖσαν ἄδειαν (διηνεκῶς ἔχη ἄδειαν
 χρῆσθαι τῷ συνήθει σημεῖῳ τῆς βα-
 σιλείας μου μετὰ τῆς ὀφειλομένης καὶ
 προσηκούσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐν τοῖς
 φλαμούλοις αὐτοῦ). Ἄξιον δὲ ση-
 μειώσεως ὑπὸ ἔποψιν παλαιογραφικὴν εἶνε, ὅτι σώζονται, μά-
 λιστα ἐξ ἀριστερῶν τῷ θεωμένῳ, αἱ ὀπαὶ αἱ ἐμποιηθεῖσαι ὑπὸ
 τῶν καρκίνων, ἧτοι τοῦ διαβήτου, χάριν τῆς χαρακώσεως τῆς
 περγαμηνῆς πρὸς ἐγγραφὴν τοῦ προστάγματος.

Θυρεὸς τοῦ Ἰακώβου
 de Morellis

Σύγκειται δὲ τὸ πρόσταγμα ἐκ δύο μερῶν, τοῦ προλόγου
 καὶ τοῦ κυρίου θέματος. Καὶ ὁ μὲν πρόλογος εἶνε αὐτολεξεί ὁ
 αὐτὸς καὶ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1439, δι' οὗ ὁ
 αὐτὸς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος χορηγεῖ πρὸς τὴν
 ἐπιφανῆ τῆς μεγαλοπρεποῦς πόλεως Φλωρεντίας κοινότητα,
 ὅπως ὁ ἐν αὐτῇ ἐπιφανῆς χορὸς τῶν ἐννέα τῆς πρώτης καὶ κο-
 ρυφαίας παρ' αὐτοῖς τάξεως, τουτέστιν ὁ σημαιοφόρος τῆς δι-
 καιοσύνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ λοιποὶ ὀκτώ, οἱ πρῶτοι τῶν τεχνῶν,
 οἱ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐσόμενοι συνημμένως τε καὶ

ὁμοῦ, παρ' ὅσον ἂν χρόνον ἐν τῇ προορηθείσῃ διαμείνωσιν ἀρχῇ καὶ ἀξία καὶ οὐ περαιτέρω ἔχωσιν ἄδειαν πλήρη καὶ ἐξουσίαν ἐντελῆ τοῦ διορίζειν ταβουλλαρίους καὶ τοῦ ἀποκαθιστᾶν εἰς τὰ δίκαια καὶ προνόμια γνησίων τοὺς νόθους καὶ ἐξ ἀθεμίτου προελθόντας μίξεως, καθ' οὓς ὅρους τὸ δίκαιωμα τοῦτο χορηγεῖται καὶ εἰς τὸν Ἰάκωβον de Morellis¹. Παρέχονται δὲ τὰ δικαιώματα ταῦτα εἰς τοὺς ἄρχοντας τοῦ κοινοῦ τῆς Φλωρεντίας ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων, δι' ὧν καὶ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τούτῳ προστάγματι. Εἶνε δὲ ἡ χορήγησις τῶν προνομίων τούτων εἰς τοὺς Φλωρεντίνους καρπὸς τῶν φιλίων σχέσεων ἃς προεκάλεσε μεταξὺ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου ἢ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαμονῇ τοῦ αὐτοκράτορος χάριν τῆς συνόδου ὑπὲρ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν.

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, χορηγήσας εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας τῆς φλωρεντιακῆς πολιτείας, τὴν σημαιοφόρον τῆς δικαιοσύνης (*gonfaloniere di giustizia*) καὶ τοὺς ὀκτὼ πρώτους τῶν τεχνῶν (*priori delle arti*, ἦτοι τοὺς προέδρους τῶν συντεχνιῶν), τὰ προειρημένα δικαιώματα, ἔπραξε τοῦτο διὰ τοῦ χρυσοβούλλου συλλήβδην καὶ ἀπροσώπως. Εἰς τοῦτο δὲ βεβαίως ἀναφέρονται τὰ τοῦ χρυσοβούλλου *συνημμένως τε καὶ ὁμοῦ*. Ἀντιτίθενται ἄρα ταῦτα εἰς ἰδίαν τινὰ ἐκάστῳ προσωπικῶς τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰς ἀρχὰς ἐκεῖνας περιβαλλομένων χορήγησιν καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν προσωπικὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν προνομίων. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ αὐθημερὸν πιθανῶς, (*κατὰ μῆνα Αὐγουστοῦ τῆς νῦν τρεχούσης δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννακοσιοστοῦ τεσσαρακοσιοῦ ἐβδόμου ἔτους*) ἔκδοσις τοῦ ταύτοσήμου πρὸς τὸ χρυσόβουλλον ἰδιωτικοῦ προστάγματος τοῦ εἰς ἓνα τῶν ἐν τῷ χρυ-

¹ Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, σωζόμενον ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Φλωρεντίας, ἐξεδόθη ἐν τοῖς τοῦ *Millosich-Müller* Acta et diplomata. Ἐν Βιέννῃ, 1865 Τόμ. Γ' σ. 195 κ.έ. καὶ ἐν τοῖς τοῦ *Giuseppe Müller* Documenti sulle relazioni delle città Toscane coll' Oriente e col Turchi. Ἐν Φλωρεντίᾳ, 1879 σ. 172 κ.έ.

σοβούλλῳ μνημονευομένων ἀρχόντων, τὸν πρῶτον μιᾶς τῶν τεχνῶν, μὴ ἰδίᾳ ἀναγεγραμμένης, Ἰάκωβον de Morellis. Ὅμοια δὲ προστάγματα δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἐκδοθέντα χάριν τοῦ *te gonfaloniere della giustizia* καὶ τῶν λοιπῶν *priori delle arti*.

Καὶ, κατὰ μὲν τὰλλα, τὰ εἰς αὐτὸν παρεχόμενα δικαιώματα, ὄντα ταῦτά καὶ τὰ χορηγούμενα διὰ τοῦ χρυσοβούλλου *συνημμένως τε καὶ ὁμοῦ*, πρέπει νὰ νοήσωμεν ἀναφερόμενα εἰς Φλωρεντίνους διατρίβοντας ἐν τῷ βυζαντιακῷ κράτει, ἰδίως δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκεῖ ἡ Φλωρεντία ἤδη μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1405 παρὰ τῶν Βισκόντη τῶν Μεδιολάνων ἐξαγόρασιν τῆς Πίσης εἶχεν ἀρχίσει πειρωμένη νὰ ὑποκαταστήσῃ τοὺς Πισαίους, τυγχάνουσα τῶν δικαιωμάτων ἐκείνων χάριν τῶν Φλωρεντίνων¹.

Ἄλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸν de Morellis προστάγματι εὐρίσκομεν χορηγούμενον καὶ τι πλεον ἐν οἷς ὁ αὐτοκράτωρ λέγει· *ἡ βασιλεία μου προσλαμβάνει αὐτὸν καὶ τῷ χορῶ τῶν οἰκείων αὐτῇ συναριθμεῖ κτλ.* Ἄρα εἰς τοῦτον μόνον ἢ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν κατεχόντων τὰς ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ μνημονευόμενας ἀρχὰς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐχορήγησεν ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος τὸ ἴδιον τοῦτο προνόμιον; Μὴ ἔχοντες δυστυχῶς ἄλλα αὐτοκρατορικὰ προστάγματα ἐπιβεβαιωθέντα εἰς τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τῆς Φλωρεντίας, δὲν δυνάμεθα νὰ παντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο μετ' ἀσφαλείας. Καὶ δὴ ἡδύνατο νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἀκριβῶς χάριν τῆς προσθήκης ταύτης διέστειλε τὸν Ἰάκωβον de Morellis ὁ αὐτοκράτωρ τῶν ἄλλων συναδέλφων διὰ τοῦ ἰδίου τούτου προστάγματος. Ἀλλὰ τοιαύτη τις εἰκασία δὲν πιστεύω νὰ εἶνε πιθανή. Πολὺ δὲ μᾶλλον νομίζω, ὅτι τὸ ἴδιον τοῦτο προνόμιον ἐχορήγηθη μὲν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς, δὲν συμπεριελήφθη δὲ εἰς τὸ καθολικὸν χρυσόβουλλον, ἀλλ' ἀνεγράφετο ἐν τοῖς ἰδίῳις χάριν ἐκάστου προστάγμασι διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὰ μὲν εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Φλωρεντίας δι' αὐτοῦ παρεχόμενα προνόμια ἦσαν

πολιτειακὰ καὶ ἀνεφέροντο μᾶλλον εἰς τὰς δημοσίας ἀρχάς ἢ περιεβάλλοντο, καθ' ὅσον ἐξ αὐτῶν ἐδημιουργοῦντο δίκαια ἀπονεμόμενα εἰς τρίτους, τὸ δὲ πρόσθετον τοῦτο προνόμιον ἦτο προσωπικὴ κατ' ἄτομον τιμὴ εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ χορηγουμένη. Ὡς τοιαύτη δὲ ἠδύνατο νάναφέρηται καὶ εἰς μόνον τὸν de Morellis διὰ λόγους ἰδίας τινὸς εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ δὲν νομίζω, ὅτι ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἤθελε προβῆ εἰς τοιαύτην τινὰ ἥκιστα πολιτικὴν διαστολὴν ἐνδὸς ἢ τινῶν μόνον τῶν κατεχόντων τὰς ὑψίστας ἀρχάς τῆς φλωρεντιακῆς πολιτείας· θεωρῶ δὲ πολὺ πιθανώτερον, ὅτι τὸ αὐτὸ προσωπικὸν προνόμιον ἐχορηγήθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνωτάτων ἀρχόντων τῆς Φλωρεντίας ἐν ἔτει 1439, καὶ μόνον δὲν περιεσώθησαν τὰ οἰκεῖα προστάγματα τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ αὐτοκρατορικὸν πρόσταγμα εἶνε διδακτικώτατον ἐν ταύτῃ τῇ πρὸςθήκῃ. Καὶ δὴ εὐρίσκομεν πολλάκις παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν προσωνομίαν οἰκειῶς τοῦ βασιλέως (τῆς βασιλείας μου)¹. Ἀλλ' ὅσον γινώσκω δὲν ἐμελετήθη μέχρι τοῦδε ἀκριβέστερον ἢ σημασία τῆς ἐκφράσεως ταύτης, οὐδ' ἐξητάσθη ὁποῖα ἢ πρὸς τὴν βασιλείαν σχέσις τῶν καλουμένων οἰκειῶν². Καὶ τοῦτο δὲ τὸ πρόσταγμα δὲν σαφηνίζει μὲν τίνες αἱ πρὸς τὴν βασιλείαν ἀναλαμβάνόμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ εἰς τοὺς οἰκεῖους τασσομένου· ἀλλὰ μανθάνομεν οὐχ ἦττον ἐξ αὐτοῦ ἐν τῶν δικαιωμάτων τοῦ τιμηθέντος ὡς οἰκεῖου, τὴν εἰς αὐτὸν παρεχομένην ἄδειαν τοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ θυρεῷ ποιῆσθαι χρῆσιν τοῦ βασιλικοῦ διασήμου. Θεωρητέον δὲ τοῦτο ἀντίστοιχον περίπτου τῆς παρ' ἡμῖν παρασημοφορίας.

¹ Ἴδε ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Α' σ. 430 καὶ οἰκειῶν τῷ αὐθέντῃ μου καὶ δεσπότῃ.

² Ὁ Zachariä von Lingenthal (Geschichte des Griechisch-römischen Rechts. Ἐκδ. 6'. Ἐν Βερολίῳ 1877 σ. 261 σημ. 931) ἀπλῶς σημειώνει, ὅτι ἐν τοῖς Acta et Diplomata ἀπαντῶσιν οἰκεῖαι τοῦ βασιλέως ἄνευ οἰαζήποτε ἄλλης παρατηρήσεως.

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΣΙΓΙΛΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΜΕΤΕΩΡΟΙΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

Εὐκαιρον συμπλήρωμα τῆς ἐμῆς πραγματείας τῆς ἐπιγραφομένης Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων¹ θεωρῶ τὴν ἐνταῦθα ἔκδοσιν δύο ἀνεκδότων σιγιλλίων τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνους Γ' καὶ Ἰωαννικίου Β'. Καὶ ἐκεῖνος μὲν παρέχει ἐν ἔτει 1580 σταυροπηγιακὰ δίκαια εἰς τὴν ἐν Μετεώροις μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁ δὲ Ἰωαννίκιος Β' ἐπικυρόνει ταῦτα τῷ 1651. Ἀπόκεινται δὲ τὰ ἐπὶ περγαμηνῆς πρωτότυπα τῶν δύο τούτων σιγιλλίων ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, φέροντ' ἀριθμὸν Supplement grec 1281, καὶ σώζουσι ἀμφοτέρω τὰς ἀπ' αὐτῶν κρεμαμένας μολυβδῖνας πατριαρχικὰς σφραγίδας. Δυστυχῶς τὸ ἀρχαιότερον τούτων, τὸ τοῦ Μητροφάνους, εἶν' ἐφθαρμένον ἐξ ὑγρασίας, ἔχει δὲ καὶ ἀποπέσει μέρος αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν προερχόμενα χάσματα δηλοῦνται ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει δι' ἀπασιωπητικῶν· συνεπληρώθησαν δ' ἐντὸς ἀγκυλῶν μόνον τὰ δυνάμενα νά συμπληρωθῶσιν ἀσφαλῶς. Ὀλίγα δὲ χάσματα, ὁμοίως δηλωθέντα ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει, προέρχονται καὶ ἐν τῷ σιγιλλίῳ τοῦ Ἰωαννικίου ἐνεκα φθορᾶς ἐν οἷς μέρεσιν εἶχε διπλωθῆ ἢ περγαμηνή.

Ἔχουσι δὲ τὰ πατριαρχικὰ ταῦτα σιγιλλία ὧδε, ἐκδιδόμεν' ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχουσι τὰ πρωτότυπα·

¹ Ἴδε Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Β' σ. 49-156.

1.

Μητροφάνης ἐλέω Θεοῦ
ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡ ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος φύσις τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἐνός τῆ φύσει Θεοῦ, μὴ ἀρκεσθεῖσα . . . τῆ ἐαυτῆς θεωρίας ἀλλὰ . . . λυθεῖσα | εἰς αὐξήσιν χωρῆσαι(;) τὸ ἀγαθόν, καὶ πλείονα εἶναι τὰ εὐεργετούμενα, κατὰ τὴν Θεολόγον φωνήν, τὰ πάντα [ἐκ] τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἀγαθόν τι μόνη παρήγαγεν | ἀόρατά τε φημί καὶ τὰ ὄρατά παντοιοτρόπως προνοησάμενος καὶ βουληθείς, ὥστε μὴ μόνον τὴν προσκύνη[σιν] σθαι καὶ λειτουργίας αὐτ . . . παρὰ τῶν ἀγίων | αὐτοῦ ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ κάτω τελεῖσθαι παρὰ τῶν θείων ἀνδρῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραγίας τοῦ Θεοῦ [ἐκκλησίας· αὐ]τη(;) δὲ χάριτι αὐτοῦ [αὐξαν]ομένη καὶ | προκόπτουσα καθικάστην διεπλατύνθη, δοξαζομένου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ἐν παντί τόπῳ καὶ [ἐν ὄρεσι] καὶ σπηλαίοις καὶ ἐν [ὄ]παϊς τῆς γῆς, | ὡς καὶ πετρῶν ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων ἀνωθεν· καθὰ δὴ ὀρώμεν καὶ ἐν τῷ σεβασμιωτάτῳ μονα[στηρίῳ] [τ]ῷ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Μετεώρου | ὅτι θείῳ ἔρωτι τρωθείς ποτὲ ὁ μακάριος καὶ ὀσιώτατος ἐν μοναχοῖς Ἀθανάσιος πτέρυγας τε ἀναλαβὼν τὰς τῷ ἀγ ἤλθετον ταύτην πέτραν, | τὴν προκαθημένην τῶν Μεραδίων καὶ τῶν Σταγῶν καὶ εὐλόγως κεκλημένην Μετέωρον, οἷα τῶν ἄλλων ἐπίστατο ἀναπαύσεως | καὶ ὦν τὰς τοιαύτας πτέρυγας διαχρ τῷ θείῳ μύρῳ, τῆ εὐπειθείᾳ πολλοὺς συνῆξε, καὶ κορυφ αὐτῆς εἰς τόπον θείον εὑρετο, παράδεισον | ἄλλον ἐδειξεν, ἀντὶ δένδρων διαφόρων ἀνδρας θείως ἐνασκουμένους ἀποδείξας, καὶ ἀντὶ ὠραίων [τοὺς καρποὺς τοῦ]τους τοῦ ἀγίου Πνεύματος πάντας ἄλλους νικῶντας· | ἀρετῆς γὰρ καὶ ἀγῶνων ἀσκήσεως θείας οὐδὲν τιμιώτερον καὶ ἀξιολογώτερον, οὐς οἱ τὸν θείον νόμον ἐν ταύτῳ τῷ σεβασμιωτάτῳ | μοναστηρίῳ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπεδείξαντο, συνάρσει Θεοῦ βοηθούμενοι καὶ τὴν σύστασιν ἄχρι καὶ τοῦ παρ[όντος] ἔχοντες, καὶ βοηθείας

τῶν ἐλευθερωτηρίων καὶ σεπτῶν | γραμμάτων, ἃ δὴ συνοδικῶς ἐδείξαν οἱ ἐκεῖθεν πεμφθέντες, ὁ ἐν ἱερομονάχοις ὀσιώτατος κύρ Χριστόδουλος καὶ ὁ ἐν μο[ναχο]ῖς κύρ Ἡσαίας καὶ τῶν γερόντων εἰς τῆς ἱερᾶς ταύτης | συνάξεως καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ ἐν μεμβράναις σιγίλλιωδες γράμμα τὸ πρὸ τεσσαράκοντα ἤδη ἐνιαυτῶν καλῶς καὶ κανονικῶς ἐκδοθὲν παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱερεμίου, | δωροῦμενον πᾶσαν ἐλευθερίαν τῷ τοιούτῳ τοῦ Μετεώρου μοναστηρίῳ καὶ τοῦ ἔχειν ἄδειαν τοὺς κατὰ καιροὺς τυχόντας ἀρχιερεῖς ἱεουργεῖν· ἐνθὲν τοὶ γράφοντες, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα συνοδικῆ γνώμη καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ συλλειτουργῶν | ἵνα πάντα τὰ τοιαῦτα γράμματα τὰ συνιστῶντα καὶ κυροῦντα τὸ παντελεύθερον τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μετεώρου ὡς τὸ βέβαιον καὶ ἀπαρασάλευτον ἔχοντα καὶ διαμένειν τὴν τοιαύτην | ἱερὰν τοῦ Μετεώρου θείαν μονήν, ἕως οὐ ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, αὐτοδέσποτον, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον, ἀζήμιον, ἀνεπηρέαστον καὶ ἀνενόχλητον παρὰ παντος προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ, ἀρκουμένου καὶ τοῦ κατὰ τόπον θεοφιλεστάτου Σταγῶν τῷ συνήθει μνημοσύνῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς Ἐν πρώτοις μνήσθητε Κύριε καὶ οὐκ ἄλλοτε καὶ ἐν | τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτονίας ὡς κανονικόν, δόσεως χωρὶς ἢ ἐπηρεσμοῦ· ἂν δὲ μετὰ θᾶν καὶ γῆν ἀξίωσιν, προφάσεις ἐκτείνῃ καὶ ἀλαχοῦ ἀπερχέσθωσαν, διοικούμενον καὶ διεξαγόμενον ἐν πᾶσι καὶ τὸ μοναστήριον τοῦτο τοῦ Μετεώρου, ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ Ὅρει θειότατα μοναστήρια, προβιβαζομένου καὶ τοῦ ἡγουμένου, ὡς καὶ ἐν τούτοις | καὶ τοῦ ἀρίστου ἐκλεγμένου, παρὰ τῶν ἐγκάτων τῆς ἀδελφότητος, καὶ κυρουμένου αὐτοῖς, μὴ τι γε παρ' ἐτέρου τινὸς καὶ εἰσερχομένου καὶ διαγόντων καὶ ἱερομένων καὶ μοναζόντων | ὡς ἐν τοῖς μοναστηρίοις γίνεται ὡς εἶπομεν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀπαραλάκτως ὅς δὲ ἐναντιωθῆ, ἀργὸς μενέτω τῶν ἱερωμένων ὦν· τῶν μοναζόντων δὲ, ἢ ἄλλων παντοίων, | ἢ καὶ τῆς ἀργίας τυχὸν παραθλέπων, καὶ ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ κατηράμενος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος αἰωνίως καὶ ταῖς ἀραῖς τῶν τῆ | θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὑπόδικος, ὅς τὲ τὴν σύστασιν ἀγαπᾷ καὶ τὸ ἀκαταδούλωτον συνιστᾷ εὐλογημένος ἀπὸ Θεοῦ· ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπιβιβαιωτήριον συνοδικόν σιγίλλιωδες γράμμα τῆς ἡμῶν

μετριότητος, καὶ πέμπεται τῇ σεβασμιωτάτῃ ταύτῃ μονῇ τοῦ Με-
τεώρου, εἰς δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν | ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ
παντός, ζ' μηνὶ Ἀπριλλίῳ, Ἰνδικτιῶνος η' ης:—

† Μητροφάνης ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κ[ων]σταντινουπόλεως
Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμηνικός π[ατριάρχης].

† Ὁ Φιλιππουπόλεως Θεόληπτος. † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης
Παρθένιος. † Ὁ Φιλίππων Ἀβέρκιος. † Ὁ Μιτυλήνης Γρηγόριος.
† Ὁ Ναυπλίου καὶ Ἄργους Διονύσιος. † Ὁ μητροπολίτης Ἰμ-
βρου Ἰωακείμ. † Ὁ Ζιχνῶν Γρηγόριος. † Ὁ Διδυμοτείχου Ματ-
θαῖος. † Ὁ Δυρραχίου Παρθένιος. † Ὁ Διαυλείας καὶ Ταλαντίου
Σωφρόνιος. † Ὁ Ἀργυρουπόλεως Διονύσιος. † Ὁ Ἐλευθερουπό-
λεως Σωφρόνιος. (Ἐπονται ἄλλαι τινὲς ὑπογραφαὶ ὅλως ἀφανεῖς).

2.

† Ἰωαννίκιος ἐλέφ θεοῦ

ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης
καὶ οἰκουμηνικός πατριάρχης.

† Καὶ τὰς παραδόσεις τὰς ἀρχαίας καὶ τὰ καλλῶς ἔχοντα τῶν
ἐθνῶν ἄξιον ἀσφαλείας τυγχάνειν κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ἢς ἀνευ
οὐδὲν τῶν ὀρωμένων οἷόν τ' ἂν ἦν ἔχειν διαμονὴν τινα καὶ ἰσχύον· |
τάξει γὰρ τὰ πάντα διοικεῖται καὶ φέρεται, ἣν ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρι-
στοῦ μεγάλη ἐκκλησία φυλάττουσα βεβαιώσεως ἀξιούσιν ὀφείλει τὰς
καλλῶς ἔχουσας τῶν παλαιγενῶν ὑποθέσεων· τῆς μετριότητος οὖν
ἡμῶν συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν παρευ-
ρεθέντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύ-
ματι ἀγαπήτων αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐνεφανήστισαν |
γράμματα παλαιγενῆ ἐλευθερωτήρια τοῦ σεβασμίου καὶ βασιλικοῦ
μοναστηρίου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ εἰς τὸ Μετέωρον
ὅπερ ἐξεδόθη αὐτῷ παρὰ τῶν κατὰ καιρὸν πατριαρχῶν καὶ τοῖς ἐν
αὐτῷ | ἱνασκουμένοις ὁσίοις ἀνδράσι εἰς σύστασιν αἰώνιον ὥστε εἶναι
τοῦτο ἐλεύθερον καὶ αὐτόνομον ὡς καὶ τοῖς ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ Ὁρει
τοῦ Ἄθω μοναστηρίοις· διὸ καὶ παρ' ἡμῶν ἐπικυρωθῆναι τὰ τοιαῦτα
αἰτησαμένων τῶν | ἐν αὐτῷ ἀσκουμένων ὁσιωτάτων πατέρων τῆς μο-

νῆς ταύτης . . . εὐλόγως καὶ κανονικῶς ἔχουσι εἰς μείζονα διαμονὴν
τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ γράφομεν συνοδικῶς ἐν Πνεύματι ἀγίῳ καὶ ἐπι-
βεβαιουῦμεν ἵνα τὸ | αὐτὸ μοναστήριον εἰς ὄνομα τιμῶμενον τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη καὶ διαμείναιε πάντῃ ἐλεύθερον ἀδέ-
σποτον, ἀδούλωτον, ἀνεπηρέαστον, καὶ ἀκαταπάτητον παρὰ παντός
προσώπου ἐκφωνουμένου μόνον τοῦ | κατὰ καιρὸν ἐπισκόπου Σταγῶν
τοῦ ὀνόματος, ἐν τῷ Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ
καιρῷ· ὅταν δὲ χειροτονίας καιρὸς ἱερέως τινὸς τῶν ἐν αὐτῷ μονα-
χῶν, ἢ ἱεροδιακόνου προσκαλούμενος | παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκουμέ-
νων μοναχῶν ἐκτελεσθῆ τὰς χειροτονίας εἴτε ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτῷ,
εἴτε ἐν ἄλλῳ τόπῳ ὅπου ἂν οἱ πατέρες βούλαιντο οἱ ἐν αὐτῷ ἱνασκου-
μενοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ παραδεύοντες ἱερομόναχοι εἴησαν ἐκτελοῦντες ἐν
τῇ μονῇ ταύτῃ τὴν ἱεράν μισταγωγίαν, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλησια-
στικὴν ἀκολουθίαν ἀνεμποδίστως ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς βασιλικαῖς μο-
ναστηρίοις γίνεται, παρὰ μηδενὸς | κωλυόμενοι, ἢ ἐνοχλούμενοι, οἱ
δὲ κληρικοί τοῦ Σταγῶν καὶ οἱ λοιποὶ ἱερεῖς οἱ γυναῖκας ἔχοντας μὴ
ἔχωσιν ἄδειαν ὅλως ἱεουργεῖν ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ πολλῶν ἕνεκα
καθὰ καὶ τὰ παλαιγενῆ ἐντέλλον|ται γράμματα, μήτε ἀπαιτεῖν παρὰ
τῶν ἐν αὐτῇ ἱερέων καὶ μοναχῶν, μηδὲν ὅλως τρόπῳ τινὶ δικαιολο-
γίας χρώμενοι μήτε ἄλλο πρόσωπον ὅλως· ὁμοίως διαταττόμεθα καὶ
τὰ τῶν μοναζουσῶν μετό|χια αὐτῶν ὡς ἐλεύθερα ὄντα καὶ κοινοβια-
κῶς διαγουσῶν τῶν καλογραιῶν τῶν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐργαζομένων ὑπὲρ
αὐτῶν μὴ ἐνοχλεῖσθαι τοσύνολον παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐπισκόπου
Σταγῶν ἀπαιτοῦντος | κληρονομίαν τινα τῆς ἀποθανούσης καλογραίας
ὡς ἀνόσιον πάντῃ καὶ ἐπίψογον, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ
ἀφορισμοῦ ἀλύτου τοῦ παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος· τὸν δὲ ἡγούμενον
ἐκλέγεσθαι παρὰ τῶν ἐγκρίτων | τῆς ἐν Χριστῷ αὐτῶν ἀδελφότητος
τοῦ σεβασμίου μοναστηρίου αὐτοῦ καὶ προβιβάζεσθαι εἰς τὴν τοῦ
ἡγουμένου καθέδραν, καὶ ὑποβιβάζεσθαι χρόνον [.] ἢ καὶ πλείω
τούτου διαδραμόντος κατὰ τὴν αὐτῶν | ἀρέσκειαν καὶ οὐ παρ' ἑτέ-
ρου τινός, καὶ μηδεὶς τῶν ἀρχιερέων [τολ]μήσειεν ἐπὶ προφάσει τινὶ
παρανόμῳ ἄργειαν καθυποβαλλεῖν [τινὰ] τῶν ἱερομονά[χων].
ἱεουργεῖν ἢ διενοχλεῖν αὐτοὺς κατὰ τι ἢ ζη|μιουῶν ὅπως δῆπως ὡς
ἐλευθέρους ὄντας καὶ ἀκαταζήτητους τοὺς μοναχοὺς καὶ ἱερομονά-
χους τοὺς ἐν τῷ βασιλικῷ αὐτῷ καὶ ἐλευθερίας

α') Ὁ γνωστός ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ L. Houzey δημοσιευθέντων ἀρχιεπίσκοπος Ῥάσκας Γεράσιμος, ἐξόριστος ἐν Μετρώροις τῷ 1778, ὅστις ἀντέγραψε τὸ αὐτογράμμα ἱστορικὸν ὡς ἐν συνόψει συντεθέν, φέρει δὲ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα Τράμπας (κατὰ τὸν κατάλογον τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων τοῦ κ. Σ. Λάμπρου Τόμ. Β' σ. 81) ἐποίησε δύο ἔτη πρότερον τῷ 1776 τὸ κατωτέρω ἐκδιδόμενον «Ποίημα», ἀποτελούμενον ἐκ 58 δεκαπεντασυλλάβων ὁμοιοτελεύτων, ἐν οἷς περιγράφει τὴν μονὴν Βαρλαάμ. Τοῦτο ἐκγράφομεν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 49 (ἐμῆς ἀριθμώσεως) τῆς μονῆς Βαρλαάμ κώδικος αἰῶνος XVI, ἐκ τῶν ἐν τῷ τέλει τοῦ κώδικος προστεθειμένων φύλλων:

» Κατὰ τὸ 1776 ἔτος ἀπριλίου 15 ποίημα Ῥάσκας Γερασίμου ὄντος ἐν ἔξορίᾳ:

Ἐρχόμενος εἰς τοῦ Βαρλαάμ θωρῶ τὸ ὕψος πῶχει
 κιαπὸ τὸν φόβον μ' ἔλεγα δὲν ἀναβαίνω ὄχι.
 Καὶ καταιβάζουσι τὸ σχοινὶ τὸ δίκτυ καὶ μὲ βάζουσι
 καὶ δένοντες τὰ μάτια μου ἔτζι μὲ ἀναιθάζουσι.
 5 Καὶ πλεόν ἀνεθήκαμεν εἰς τὸ μοναστήρι μέσα
 θωρῶ πατέρας εὐλαβεῖς ὅπου πολλὰ μ' ἀρέσαν.
 Κ' ἔχουσι κλησίαν εὐμορφὴν μνήμην ἁγίων Πάντων
 μὲ δύο κουμπέδες θεωρῶν χαρὰν καλὴν ἀπάντων.
 Καὶ ὅταν θέλῃς νὰ ἐμπῆς μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 10 φόβος καὶ τρόμος σὲ κολνᾷ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν.
 Καθὼς γυρίσης καὶ ἰδῆς γύρου ταῖς ἱστορίαις
 θαρρεῖς πῶς σὲ κυττάζουσι ἅγιοι καὶ ἁγίαις.
 Τέτοια μὲν ἐξαιρετὴ καὶ εἶναι ἡ ζωγραφία
 λέγω νὰ μὴν εὐρίσκηται τοιαύτη ἱστορία.
 15 Ἐχει κίθ' ἔξω ἀρτηκας εὐμορφαις ζωγραφίαις
 ὡσάν τοῦ ἔσω τοῦ ναοῦ δὲν εἶν' ἡ ἱστορίαις
 κιαπὸ ὄλαις ἄλλαις ζωγραφίαις ἔχει καὶ τρεῖς εἰκόνες
 τῆς Παναγίας εἶν' κη' τρεῖς ξεχωρισταῖς ἀπ' ὄλαις.
 Ἡ μία εἰς τὰ βημόθυρα Ὁδηγήτρια εἶναι
 20 καὶ εἰς τὴν κολῶνα ῤιστερὰ ἡ Ἐλιοῦσα εἶναι,
 καὶ ἔξω εἰς τὸν νάρθηκα ἀριστερὴ κολῶνα
 ἔχει τὴν Παντεπόπτισσαν μὲ ὠμορφὴν κορώναν.

ἔχει καὶ παρεκκλήσιον ἓνα καλλωπισμένον
 Ἱεραρχῶν τῶν τριῶν μακρὰν ξεχωρισμένον.
 25 Ἐχει καὶ ἀγιολεῖψανα καὶ θησαυροὺς μεγάλους
 μέρη ἁγίων καὶ πολλῶν ποῦ δὲν' εἰς τόπους ἄλλους,
 τὸ χέρι τὸ ἀριστερὸν ἁγίου Χρυσσοστόμου
 καὶ δάκτυλον μικρούτζικον Ἰωάννου Προδρόμου
 καὶ χέρ' ἁγίου Νύμφωνος καὶ χέρι Προκοπίου,
 30 μέρη ἁγίου Τρύφωνος καὶ Ἀνδρέου τοῦ ἁγίου
 καὶ κάραν Ἰωάννου τε τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων
 καὶ κάραν Νικολάου τε νέου ἐκ Μετζοβίνων.
 ἔχει κ' ἁγίου Ἰάκωβου τοῦ Πέρσου μέρος ἄλιγον
 Μακρίνης τῆς ἁγίας τε ποδάρι μόν' ὀλίγον
 35 καὶ μέρος Γρηγορίου τε τοῦ Νεοκαισαρείας
 ἁγίου Ἰωάσαφ δὲ τοῦ ἀπὸ τὰς Ἰνδίας
 καὶ δάκτυλον τοῦ Νέστορος, δάκτυλον Βασιλείου
 μεγάλου Λευκωσίας τε ἁγίου Τριφυλλίου
 καὶ λειψανα Δαμιανοῦ καὶ μάρτυρος Βλασίου,
 40 Πλάτων Παντελεήμονος Γοβδελαᾶ ἁγίου.
 ἔχει κ' ἀκόμη περισσὰ ἀνώνομα κομμάτια
 τοῦ Χρυσσοστόμου ἔτι ἔξ κ' Ἀνδρίου ἔξ κομμάτια.
 Ἐχει καὶ τράπεζαν καλὴν φαρδίαν πολλὰ καὶ ἴσια.
 Εἰς τέτοισιν πέτραν ὑψηλὴν εἶναι καὶ κυπαρίσσια,
 45 καὶ ἀντικρυ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἶναι καὶ μὲν ἔλαια.
 ἔχει καὶ δάφνην καὶ συκίαν κληματαριὰ ὠραία.
 ἔχει καὶ στέρνες τέσσαρες, ταῖς δύο ὅπου πίνουν,
 εἰς τὴν μὲν ὅπου ζυμόνουνε, εἰς τὴν ἄλλην ῥοῦχα πλύνουν.
 Ἐχει ὠρολόγι εὐμορφον ὠρολογίων ἡ μάνα.
 50 κτυπᾷ εἰκοσιτέσσαρες, βοᾷ ὡσάν καμπάνα.
 Ἐχει μετόχια περισσὰ καὶ ἓνα εἰς τὴν Βλαχία.
 δὲν εἶναι σταυροπήγιον ἀλλ' εἶναι ἐνορία.
 Κι' ὄλο τὸ μοναστήριον εἰς ὑψηλὴν εἶν' πέτρα,
 τριάντα τρεῖς εἶναι ὄργυιαίς· ἂν θέλῃς σύρε μέτρα.
 55 Ἐν ἔτει δὲ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ τε
 πρὸς ἔξ τελείοις ἔτσι τῷ ἑβδομηκοστῷ τε.

Τὸ ποίημα τοῦτο ἐν τῷ κώδικι εἶνε ἀνορθογράφως γεγραμμένον.

β') Διὰ τὴν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμωνι Τόμ. Β' σ. 94 ἀναδημοσιευομένην ἐκ τῆς Mission de Macédoine τοῦ Heuzey ἐπιγραφὴν προσθετέον ὅτι οὐχὶ ὅλη ἀλλὰ μόνον ἡ τελευταία φράσις ἀνεκαίνισθη αψππ ἐγγράφη κατὰ μεταγενεστέραν ἀνακαίνισιν, πράγματι δὲ φαίνεται νεωτέρᾳ χειρὶ ἡ φράσις αὕτη γεγραμμένη. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐλλείπει καὶ ἐν τῇ Mission τοῦ Heuzey N° 238

γ') Ἡ ἐν σ. 92 ἀναδημοσιευομένη ἐπιγραφὴ, περὶ ἧς ὁ κ. Λάμπρος παρατήρησεν ὅτι δεῖται ἀναθεωρήσεως, ἀνεγνώσθη ὑπ' ἐμοῦ μὲ τινὰς παραλλαγὰς ὡς πρὸς τὰς λέξεις: ἀνικοδομίσθη, πανσέβαστος, ἀνιστορήσθη καὶ τὸ ἔτος ςϞϛβ' δι' ὃ ἀναδημοσιεύομεν αὐτήν, ἔχουσαν ὡδε

Ἄνηγέρθη ἐκ βάρων θεμελίων καὶ ἀνοικοδομήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς οὗτος τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ κόπου καὶ ἐξόδου τῶν ὀσιωτάτων πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Ἰωάσαφ' ἐπὶ ἔτους ςϞϛβ' ὁ καὶ κτίτωρ· ἀνιστορήθη διὰ συνδρομῆς καὶ κόπου τοῦ ἐλαχίστου ἀδελφοῦ ἔτει ςϞϛ' Ἰνδικτιῶνος β' μηνὸς Νοεμβρίου κ.

Οὕτως ἔχομεν ἔτος ἀνιστορήσεως 6906 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἧτοι 1397 ἀπὸ Χριστοῦ, ὅπερ δὲν ἀφίσταται πολὺ τοῦ ἔτους τῆς ἀνεγέρσεως 1388.

δ') Ὡς πρὸς τὴν ἐν σ. 51 σημ. 3 ἀναφερομένην λιθογραφίαν τὴν παριστάνουσαν τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων καὶ συνεκδοθεῖσαν μετὰ τῆς περὶ τῶν Μετεώρων μονογραφίας τοῦ ἱερομονάχου Πολυκάρπου, σημειωτέον ὅτι ἡ λιθογραφία αὕτη ἐγένετο ἐκ τῆς ἐν τῷ Μετεώρῳ σωζομένης χαλκῆς πλακῆς (0,66μ. < 0,50), ἐφ' ἧς ὁ μοναχὸς Παρθένιος ὁ ἐξ Ἐλασσῶνος τῷ 1782 ἐχάραξε τὰς τῶν Μετεώρων μονὰς μετὰ τῶν αὐταῖς παρακειμένων. Κάτωθι τῆς πλακῆς ταύτης ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ:

† Ἰχνογραφία τῆς ἱερᾶς βασιλικῆς καὶ σεβασμίας Μονῆς τῶν Μετεώρων τῆς ἐπ' ὀνόματι τιμωμένης τῆς φρικτῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χαλκοχαραχθεῖσα ἐν τῇ αὐτῇ ἱερᾷ μονῇ συμπεριέχουσα ἐτι καὶ τὰ πλησίον εὕρισκόμενα ἕτερα ἱερὰ μοναστήρια τῆς ἐπαρχίας Σταγῶν διὰ χειρὸς μὲν τοῦ [ἐν] μοναχοῦ ἐλαχίστου Παρθενίου τοῦ ἐξ Ἐλασσῶνος,

ἐπιμελείας δὲ καὶ συνδρομῆς τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ σκευοφύλακος τῆς αὐτῆς μονῆς κύρ Δανιὴλ καὶ δαπάναις τοῦ τιμωτάτου καὶ χρησιμωτάτου κύρ Φύρωνος¹ Δημοπούλου ἐκ χώρας Χαλίκι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Σταγῶν εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων, ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ δευτέρῳ κατὰ μῆνα Ἰούνιον 15.

¹ Γραπτὸν Μύρωνος;

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΡΙΤΙΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΡΧΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΥΤΟΓΡΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ
ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

Ὁ ἐνταῦθα φίλος βουλευτῆς κ. Ἰωάννης Δ. Ῥάλλης κέκτηται, καθ' ἃ ἐγράφη ἤδη ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι¹, πολύτιμον κώδικα, περιέχοντ' αὐτογράφους ἐπιστολάς, τὰς μὲν πλείστας τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, τινὰς δὲ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου τελευτῶντος. Ἀπηρτίσθησαν δ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἰς συλλογὴν ἤδη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, καθ' ἃ ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ κώδικος. Εἰς τὸν αὐτὸν δ' αἰῶνα ἀνέρχεται καὶ ἡ περιένδυσις τῆς συλλογῆς ταύτης διὰ ναστοῦ χάρτου, ἐφ' οὗ ἔξωθεν μεταξὺ διαφόρων δεξιῶν κονδυλίου ἀναγινώσκομεν μονοκονδυλικῶς γεγραμμένην τὴν ἐπιγραφὴν † *Ὁ Αἰγίνης . . .* (Τὰ λοιπὰ δυσξύμβλητα).

Τῶν δ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνειλεγμένων καὶ εἰς σχῆμα 4^{ον} διεπτυγμένων αὐτογράφων ἐπιστολῶν προηγεῖται ἢ ἐξῆς ἐπιγραφὴ μετὰ τοῦ πίνακος αὐτῶν, οὗ τὴν ἀνακοίνωσιν θεωρῶ χρήσιμον, ἐκφράζων τὰς εὐχαριστίας μου τῷ κ. Ῥάλλῃ διὰ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὸν πολύτιμον κώδικα. Προσέθηκα δ' ἐκάστοτε ἐντὸς παρενθέσεως διὰ κυρτῶν γραμμῶν τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγράφησαν αἱ ἐπιστολαί, καὶ τὴν χρονολογίαν αὐτῶν, ἕπου ὑπάρχουσι ταῦτα.

α' Ἐπιστολαὶ πρωτότυποι, καὶ σχέδια διάφορα μεταγενεστέρων σοφῶν, καὶ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἑλληνικαὶ τε, καὶ ἀπλαῖ πρὸς τε τὸν μέγαν λογοθέτην Ἰωάννην Καρυοφύλλην, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Μανουὴλ μέγαν ῥήτορα, καὶ Ῥάλιν μέγαν χαρτοφύλακα, καὶ τινες αὐ-

¹ Τόμ. Δ' σ. 31.

τῶν ἀποκρίσεις. Ἔτι δὲ πρὸς τὸν μέγαν σκευοφύλακα Σκαρλάτον Ῥωσσαῖτον, καὶ πρὸς τὸν Κυζικίου Κύριλλον τὸν καὶ Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσαντα, καὶ πρὸς ἕτερα διάφορα πρόσωπα τοῦ καθ' ἡμᾶς δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος· ὧν ὁ Πίναξ οὗτος·

» Αἱ πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην, καὶ διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Καρυοφύλλην.

Ἐμμανουὴλ Δεκάρχου ἱερέως ἐπίγραμμα ἠρωελεγείον ἐν εἴδει διαλόγου (αχοδ').

1. Θεοδοσίου τοῦ Κορυδαλλέως, ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχαριστικὴ (Ἀθήνηθεν Ἰουναρίου ζ').

2. Εὐγενίου τοῦ ἐξ Αἰτωλίας διηγηματικὴ, καὶ παρακλητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχμν' Ἰουνίου ιζ').

3. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερα ἀποκριτικὴ· εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχξδ).

4. Πρὸς τὸν αὐτὸν Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου φιλικὴ, ἰδιόχειρος (Θαργηλιῶνος θη φθίνοντος).

5. Πρὸς τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ σχέδιον ἀποκριτικῆς ἐπιστολῆς, ἰδιόχειρον.

6. Πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Μελέτιον Χορτάκιον τοῦ αὐτοῦ Καρυοφύλλου σχέδιον ἀποκριτικῆς ἐπιστολῆς, ἰδιόχειρον (αχξδω μουνιχιῶνος δεκάτη ἰσταμένου).

7. Παναγιώτου οἰκονόμου Ἄρτης ἀποκριτικὴ.

8. Παΐσιου Μητροπολίτου Γάζης τοῦ Λιγαριῶνος ἀποκριτικὴ, καὶ ἐγκωμιαστικὴ (αχξγω, δευτέρα ἰσταμένου μαιμακτηριῶνος).

9. Τοῦ αὐτοῦ φιλικὴ (αχξδ, τρίτη ἰσταμένου μεταγεινιῶνος).

10. Τοῦ αὐτοῦ παραπονητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος.

11. Τοῦ αὐτοῦ παρακλητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχξη αὐγούστῳ).

12. Γερασίου Κυπρίου εὐχαριστικὴ, ἰδιόχειρος (νοέμβριῳ 24 1663).

13. Νικηφόρου Πρίγγιλα παρακλητικὴ, ἰδιόχειρος (αχξδ βοηδρομιῶνος η' φθίνοντος)¹.

¹ Ἴδε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐκδοθεῖσαν ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Δ' σ. 118.

14. Βασιλείου Πασμῆ παρακλητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (αρχιδ ὀκτωβρίου ζῆ ἀπὸ γιάσιου).

15. Παΐσιου Ἀλεξανδρείας, καὶ Μακαρίου Ἀντιοχείας τῶν Πατριαρχῶν δεητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν (αρχξζ' Ἰαννουαρίῳ).

16. Κωνσταντίνου Γουλιανοῦ μεγάλου λογοθέτου ἀποκριτικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (Ἰουνίου 18).

17. Σιλβέστρου Πρωτοσυγκέλλου Ἰωαννίνων εὐχαριστικὴ, ιδιόχειρος (1678 σεπτεμβρίῳ 30^η).

18. Τοῦ αὐτοῦ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (1678 νοεμβρίῳ 20).

19. Τοῦ αὐτοῦ ἐγκωμιαστικὴ, καὶ πευστικὴ τῆς εἰς βασιλεύουσαν ἀφίξεως αὐτοῦ, ιδιόχειρος (ἐν ἔτει ἀχπψ ἑκατομβαιῶνος 5^η).

20. Ἀδήλου ἀποκριτικὴ, καὶ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν, καὶ τῆς ἀποδιώσεως εἰς Βενετίαν τοῦ κύρ Μεθοδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Προέδρου Φιλαδελφείας, καὶ διαδοχῆς ἐκείνου τοῦ Γερασίου Βλάχου, εἰς φράσιν ἀπλήν (ἐνετίησι αρχοθ σεπτεμβρίου 25).

21. Ζαχαρίου κατηγορητικὴ Ἰλαρίωνος τοῦ Κιγάλα, καὶ ἐγκωμιαστικὴ τοῦ Καρυοφύλλου, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος.

22. Τοῦ αὐτοῦ εὐχαριστικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (Ἰαννουαρίου ια^η).

23. [Τοῦ αὐτοῦ] κατηγορητικὴ, ιδιόχειρος.

24. Τοῦ αὐτοῦ εὐχαριστικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (Ἰαννουαρίου λ^η).

25. Τοῦ αὐτοῦ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (μαΐου ιγ^η).

26. Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ὁμοία εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (αρχιδ μαΐου ιζ^η).

27. Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ὁμοία εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (αρχπ σεπτεμβρίῳ ε^η).

28. Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου διδασκάλου δηλωτικὴ τῆς εἰς πατρίδα ἀφίξεως καὶ τῶν κατ' αὐτὸν.

29. Γερμανοῦ Μητροπολίτου Νύσσης ἀποκριτικὴ, περὶ τε τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου καὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἀποκαλύψεως. ἀπλή, ιδιόχ: (1862 ἀπριλλίῳ θ^η).

30. Τοῦ αὐτοῦ δηλωτικὴ περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ μητροπολίτου τῆς Ἑρδελίας, καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν τετραδίων τῆς μεταφράσεως ἀπλή, ιδιόχ: (Ἰουνίῳ ιδ^η).

31. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, περὶ τῶν τετραδίων τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἑρδελίας, καὶ Ζαχαρίου, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχ: (1682 Ἰουλίῳ 13).

32. Τοῦ αὐτοῦ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (1683 μαρτίῳ η̄).

33. Τοῦ αὐτοῦ εὐχαριστικὴ, καὶ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (Ἰαννουαρίῳ ιι).

34. Γενναδίου ἐπισκόπου Κυδωνίας δεητικὴ (κατὰ τὸ ἀχπγ ἔτος τὸ σωτήριον ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδ. 5^η).

35. Νεοφύτου Ἀδριανουπόλεως εἰδήσεων περιεκτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (1863 δεκεμβρίου ιβ^η).

36. Κλήμεντος Ἰωαννίνων ἀποκριτικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν (αρχιδ φεβρουαρίου κζ^η).

37. Σωφρονίου Καθηγουμένου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Πατέρων τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μονῆς τῆς Θεοτόκου τοῦ Μεγάλου σπηλαίου συστατικὴ (κατὰ τὸ ἀχπδον ἔτος τὸ σωτήριον, κατὰ μῆνα αὐγουστον).

38. Λεοντίου Καθηγουμένου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Πατέρων τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει Μονῆς τοῦ Διονυσίου εὐχαριστικὴ, καὶ συστατικὴ.

39. Μελετίου ὑποψηφίου Φιλαδελφείας δεητικὴ περὶ ἀποστολῆς τῆς πατριαρχικῆς ἐκδόσεως, καὶ ἀποδοχῆς τοῦ φιλοτίμου, ιδιόχ: (Ἐνετίηθεν, μουνυχιῶνος πρώτη φθίνοντος, κατὰ τὸ ἀχπειον).

40. Διονυσίου τοῦ γέροντος ἀποκριτικὴ, καὶ δεητικὴ περὶ ἀποστολῆς τοῦ Καταλόγου τῶν νεοφανῶν Μαρτύρων εἰς φράσιν ἀπλήν (1685, ὀκτωβρίῳ, 30).

41. Ἰακώβου Πυλαρινοῦ ἱατροῦ ἀποκριτικὴ, παραμυθητικὴ καὶ δηλωτικὴ τῆς ἀποδιώσεως τοῦ Νύσσης Γερμανοῦ, φράσις ἀπλή, ιδιόχ: (ἀπὸ βουκουρέστι 1687. Φεβρουαρίου 10).

42. Διονυσίου Πατριάρχου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως ἀποκριτικὴ, ἐν ἧ καὶ Πιττάκιον τοῦ αὐτοῦ περὶ τινων ὑποθέσεων εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχ:

43. Ἰακώβου Πατριάρχου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως ἀποκρι-

τική, και περιεκτική εἰδήσεων· εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (Ἰου-
λίου 31).

44. Παρθενίου Πατριάρχου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως ἀποκρι-
τική εἰς φράσιν ἀπλήν (1688 ἐν μηνὶ μαΐου 18).

45. Παρθενίου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας δηλωτική τῶν κατ'
αὐτὸν, εἰς φράσιν ἀπλήν.

46. Γερασίμου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας δηλωτική τῶν κατ'
αὐτὸν, εἰς φράσιν ἀπλήν (αχππ ὀκτωβρίῳ· κβ).

47. Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων δηλωτική τοῦ κατεσο-
δίου αὐτοῦ εἰς βασιλεύουσαν, κατὰ τῶν Σιναϊτῶν, και περὶ τοῦ ση-
μειώματος τοῦ μυστηρίου τῆς εὐχαριστίας τοῦ Καρυοφύλλου, εἰς φρά-
σιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (1670· μαΐου 31).

48. Ἐφραίμ Μητροπολίτου Σάρδεων παραμυθητική, ἰδιόχειρος
(κατὰ τὸ, αχλβον ἀπὸ θεογονίας).

49. Δούκα Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας ἀποκριτική, διὰ
χειρὸς Σκαρλάτου Ῥωσσαίτου μεγάλου σκευοφύλακος (1678).

50. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική, ὁμοίως (αχον φεβρουαρίου 24).

51. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική, ὁμοίως (μαΐου 25).

52. Ζερβάνου Καντακουζηνοῦ Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας
ἀποκριτική (1680 ἀπριλίου 30).

53. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων εἰς πλάτος
(αχπςφ νοεμβρίου 8ⁿ).

54. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική ἐν συντόμῳ (1687φ δεκεμβρίου 31ⁿ).

55. Κωνσταντίνου Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβίας ἀποκριτική μετ'
εὐχαριστίας (ἐν γιάσι 1685 σεπτεμβρίου 8).

56. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική (ἐν γιάσι 1688 ἀπριλλίου 26).

57. Κωνσταντίνου Βασαράβα Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας
ἀποκριτική, και δηλωτική (αχλαω σεπτεμβρίῳ 9ⁿ).

58. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική (αχλβφ Ἰουλίου κθⁿ).

59. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική (αχλβω αὐγούστου δⁿ).

60. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική (1692φ σεπτεμβρίῳ 10ⁿ).

61. Μιχαήλ Ῥωσσαίτου ἀποκριτική (αχπα μαΐου 13).

62. Ἰωάννου Ῥαμαδάνη ἀποκριτική (νοεμβρίου 21-ἀπὸ ἀδρι-
ανούπολιν).

63. Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου μεγάλου ἐρμηνέως ἀποκριτική
(αὐγούστου 20).

64. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική (1685· ὀκτωβρίου 7).

65. Τοῦ αὐτοῦ συγχαρητική περὶ τῆς λυτρώσεως τῆς οἰκίας αὐ-
τοῦ ἀπὸ τῆς συμβάσεως πυρκαϊᾶς, ἣν και περιγράφει ἰδιοχείρως (δε-
κεμβρίου 25ⁿ ἡμέρα).

66. Κωνσταντίνου Καντακουζηνοῦ μεγάλου στολνίκου φιλική
(1692 μαΐου 12 ἐν βουκουρεστίῳ).

67. Ῥαλάκη Καρυοφύλλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀποκριτική οἰκειακῶν
ὑποθέσεων, ἰδιόχειρος (αχλβφ Ἰουλλίου 13).

» Ἐπιστολαὶ τινες, και σχέδια αὐτῶν ἰδιοχειρα τοῦ αὐτοῦ
μεγάλου λογοθέτου, και τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μανολάκη.

68. Νεκταρίῳ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἀποκριτική φιλική.

69. Ἀνωνύμῳ συγχαρητική, ἰδιόχειρον.

70. Πέτρῳ Ἰησοῦτῃ δεητική (αχπω μαΐου λⁿ).

71. Δοσιθέῳ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων ἀποκριτική φιλική (1685
θαργηλιῶνος φθίνοντος ἕκτη).

72. Λασκαράκη μεγάλῳ σπαθάρῃ δηλωτική τῶν μεταξὺ ἀμφοῖν
ὑποθέσεων, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (1678-δεκεμβρίου 25).

73. Τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μανολάκῃ παραγγελτική ἕνεκεν οἰκειακῶν ὑπο-
θέσεων, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος.

74. Τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥαλάκῃ παραινετική, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιό-
χειρος (1682-ὀκτωβρίου 25).

75. Τοῖς Κληρικοῖς, και ἄρχουσι τῆς πολιτείας Θεσσαλονίκης
παραινετική, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχπδ-Ἰουλλίου αⁿ).

76. Βαρθολομαίῳ Μητροπολίτῃ Ναυπάκτου και Ἄρτης ἀποκρι-
τική εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχπζ-Ἰουνίου ια).

77. Τῷ αὐτῷ ἀποκριτική εἰς φράσιν ἀπλήν, διὰ χειρὸς τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ Ῥαλάκῃ (αχπζ αὐγούστου 27).

78. Ἰεζεκιήλ Μητροπολίτῃ Τορνόβου παραπονητική, εἰς φράσιν
ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχππ μαΐου 15).

79. Γερασίμῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας ἀποκριτική φιλική, ἰδιό-
χειρος.

80. Ἀνωνύμῳ ἀποκριτική, και θρηνητική ἐκ μέρους γυναικός.

81. Ἀνεπίγραφος.

82. Ἀνεπίγραφος.
83. Σιλβέστρω Πρωτοσυγγέλλω Ἰωαννίνων ἀποκριτικὴ.
84. Ἀνεπίγραφος.
» Αἱ πρὸς τὸν μέγαν ῥήτορα Μανουὴλ Καρυοφύλλην.
85. Νικοδήμου Μαζαράκη φιλική, ἰδιόχειρος (αχπφ ὀκτωβρίου 2^η).
86. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, ἰδιόχειρος (αχπαφ φεβρουαρίου κδ^η).
87. Ἐφραίμ Δεκάρχου συστατικὴ, ἰδιόχειρος (αχπγ σκιρρόφοριῶνος ὀγδόη ἰσταμένου).
88. Τοῦ Προηγούμενου, καὶ τῶν Γερόντων τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει Μονῆς τοῦ Διονυσίου δεητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν.
89. Δούκα Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας, καὶ Οὐκραίνας ἀποκριτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν (τῷ 1683φ ἔτει σεπτεμβρίου 17^η).
90. Ἰακώβου Πυλαρινοῦ ἱατροῦ φιλική, εἰς φράσιν ἀπλήν (αχπε Ἰουλλίω θ^η).
91. Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ Μολύβδου διηγηματικὴ, ἰδιόχειρος (αχπζ: ἀπριλίου).
92. Τοῦ αὐτοῦ δεητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (ἐν λυκείῳ 30 νοεμβρ: 1688).
» Αἱ πρὸς τὸν μέγαν χαρτοφύλακα Ῥάλιν Καρυοφύλλην.
93. Γερμανοῦ Μητροπολίτου Νύσσης φιλική, ἰδιόχειρος (1677 φεβρουαρίῳ 22).
94. Χουρμούζη λογοθέτου ἀποκριτικὴ, ἰδιόχειρος (ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχονφ ἑκατομβαιῶνος θ^η ἰσταμένου).
95. Τοῦ αὐτοῦ φιλική, ἰδιόχειρος (ἐν ἔτει αχονφ βοηδρομιῶνος 6^α ἰσταμένου).
96. Διονυσίου Πατριάρχου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως παραμυθητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (1693 ὀκτωβρίου 2).
97. Παρθενίου Ἡγουμένου τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας Μοναστηρίου τοῦ Ῥάδουλ Βοεβόδα ὁμοίως (ἀπὸ βουκουρεστι: δεκεμβρίῳ 23).
98. Διονυσίου Πατριάρχου πρῶην Κωνσταντινουπόλεως ἀποκριτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν (αχ4γ' μαρτίου 15).

99. Ἀλεξάνδρου μεγάλου Δραγουμάνου ἀποκριτικὴ περὶ κληρονομίας, εἰς φράσιν ἀπλήν (1693 Ἰαννουαρίου 18^η).

100. Ῥαλάκη Καρυοφύλλου ἀνταποκριτικὴ εἰς τὸν αὐτὸν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (1693-Ἰαννουαρίου-30-).

101. Τοῦ διαληφθέντος Ἀλεξάνδρου ἀνταποκριτικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν (1693-φεβρουαρίου 6^η).

102. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ εἰς συγχαρητικὴν περὶ τῆς βραβεύσεως αὐτῷ τιμῆς παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας εἰς φράσιν ἀπλήν (1699-μαρτίου-6).

103. Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ἀποκριτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος.

104. Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ ἱατροῦ δηλωτικὴ τῆς ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐπανόδου αὐτοῦ, καὶ παραμυθητικὴ, καὶ περὶ τοῦ συντεθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐπιταφίου ἐπιγράμματος τῷ πατρὶ ἐκείνου Ἰωάννη Καρυοφύλλῃ εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (ἐν βουκουρεστίῳ 1694 σεπτεμβρ: 25).

105. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ εἰρημένου ἐπιγράμματος, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (ἐν βουκουρεστίῳ 1694 δεκεμβρίου 8).

106. Ἀνδρέου Λικινίου ἱατροῦ δηλωτικὴ τοῦ εἰς Γιάσιον τῆς Μολδοβλαχίας κατευοδίου αὐτοῦ, καὶ φιλική, ἰδιόχειρος (ἐκ Γιασίου τῆς μολδοβλαχίας αχ45φ Ἰουλλίω 6^α).

107. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, ἰδιόχειρος (ἐκ Γιασίου τῆς μολδοβλαχίας αχ4ζ: μαρτίου 16^η).

108. Θεοφάνους Ἡγουμένου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Πατέρων τῆς ἐν Ζακύνθῳ Μονῆς τῶν Στροφαδίων συστατικὴ, καὶ δεητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν (ἀπὸ ζακύνθου 1699 ὀκτωβρίου 14).

109. Κοσμᾶ Σιναιτου ἀποκριτικὴ, ἰδιόχ: (αψ Ἰουλλίω-ιε^η. ἀπὸ τὴν αἴγυπτον:-).

110. Τοῦ αὐτοῦ δεητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος.

111. Τοῦ αὐτοῦ παραμυθητικὴ, ἰδιόχειρος (αψ νοεμβρίου-κθ^η ἐξ αγίου ὄρους σινᾶ:-)¹.

¹ Αἱ ὑπ' ἀρ. 106-111 ἐπιστολαὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ Πίνακι κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν τῶν ἀριθμῶν: 109, 110, 111, 108, 106, 107.

112. Κωνσταντίνου Βασσαράβα Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας ἀποκριτικὴ (αρχιδω, δεκεμβρίω λη).

113. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ καὶ φιλίας παραστατικὴ (αρχιδω, αὐγούστου ιαη).

114. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (αρχιδω, Ιουνίω κγη).

115. Τοῦ αὐτοῦ ἀνταποκριτικὴ (αψαψ μαρτίου λαν).

116. Τοῦ αὐτοῦ φιλικὴ, καὶ ἀποκριτικὴ (αψβψ Ἰαννουαρίου λη).

117. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ μετὰ πληροφορίας (αψβ : μαΐου : 6).

118. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχετικὴ περὶ τῶν τελεσθησομένων γάμων τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ (αψγ : μαρτίου : 14).

119. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχαριστικὴ περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἱθαδέλφου αὐτοῦ, καὶ πληροφορητικὴ φιλίας (αψγω : ὀκτωβρίου : 18).

120. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (αψγω : δεκεμβρίου : 17).

121. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχετικὴ (αψδω : μαΐου : 30).

122. Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ὁμοία (αψδω : Ιουνίου : 21).

123. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (αψδω : Ιουλλίου).

124. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ φιλικὴ (αψδω : νοεμβρίου αν).

125. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ συγχαρητικὴ ἑορτῶν (αψδω : δεκεμβρίου : 16).

126. Στεφάνου Καντακουζηνοῦ φιλικὴ (αψδψ αὐγούστου ιςη).

127. Δημητρίου Βοεβόδα δηλωτικὴ ἀποστολῆς χρημάτων (φεβρ : 6).

128. Ἀντιόχου Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας ἀποκριτικὴ, καὶ δηλωτικὴ ἀποστολῆς ἄσπρων (γίασι 1696 αὐγούστου).

129. Τοῦ αὐτοῦ δηλωτικὴ ἀποστολῆς ἄσπρων (ἐν γίασι 1697 μαρτιω 12).

130. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχαριστικὴ εἰς συγχαρητικὴν γάμου (ἐν γίασι 1697 ἀπριλλίω).

131. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (γίασι 1699 μαρτιου 9).

132. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (γίασι 1699 ὀκτωβριου 9).

133. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ εἰς συγχαρητικὴν, καὶ δηλωτικὴ ἀποστολῆς ζαχερέ (ἐν γίασι 1699 νοεμβριου 15).

134. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ χρηματικῆς ὑποθέσεως (γίασι 1700 Ιουνίω 24).

» Αἰ πρὸς Κωνσταντίνον Κουπάριν τὸν Ῥωσσαῖτον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σκαρλάτον μέγαν σκευοφύλακα.

135. Δούκα Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας ἀποκριτικὴ, διὰ χειρὸς Σκαρλάτου Ῥωσσαῖτου μεγάλου σκευοφύλακος (φεβρουαρίου 5η).

136. Σερβάνου Καντακουζηνοῦ Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας ἀποκριτικὴ (αχληω αὐγούστου).

137. Δραγίτζη Καντακουζηνοῦ φιλικὴ (απριλίου 3).

138. Ἀντιόχου Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας πρὸς τὸν ρηθέντα υἱὸν αὐτοῦ ἀποκριτικὴ (ἐν γίασι 1696 νοεμβρίου 7).

139. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀποκριτικὴ (αψβω : νοεμβρίου 16α).

140. Δημητρίου Βοεβόδα ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν φιλικὴ, εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς τουρκικῆς διαλέκτου (*adrianoполи, aprilis 4*).

141. Μιχαὴλ Ῥακοβίτζα Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας πρὸς τὸν αὐτὸν ἀποκριτικὴ (δεκεμβρίου ζ').

142. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν περιεκτικὴ εἰδήσεων (αψθψ μαΐου 8η).

143. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ Θεοδωράκην (αψθω αὐγούστου 27η).

144. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς αὐτοὺς (αψηη Ἰαννουαρίου 16).

145. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Σμαράγδαν Ῥωσσαίτην ἀποκριτικὴ (αψηψ μαρτίου).

146. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτὴν ὁμοία.

147. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτὴν ὁμοία (αψηψ ἀπριλλίου 18').

148. Ἄννης Δόμνης Μολδοβλαχίας πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Βικτόριαν ἀποκριτικὴ (αψηη Ἰαννουαρίου 16).

149. Τῆς αὐτῆς πρὸς τὴν αὐτὴν φιλικὴ (αψθψ ἀπριλίου 10).

» Αἰ πρὸς τὸν Κυζίκου Κύριλλον, τὸν καὶ Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσαντα.

150. Ἰωάννου Καρυοφύλλου τοῦ μεγάλου λογοβέτου ἀποκριτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος (αχπαω Ἰαννουαρίου 23).

151. Ἄνωνόμου ἀποκριτικὴ, καὶ εἰδήσεων περιεκτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν (αχπεψ Ἰουλίου αν).

152. Ῥαλάκη Καρυοφύλλη Δικαιοφύλακος ἀποκριτικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (αχπεψ δεκεμβρίου 17).
153. Τοῦ Χρυσουπόλεως ἀποκριτικὴ (αχ4δ^ω πυανεψιδῶνος φθίνοντος).
154. Πρὸς τὸν αὐτὸν σχέδιον ἀπαντήσεως τοῦ Κυζίκου ιδιόχειρον (ἔκτη φθίνοντος πυανεψιδῶνος).
155. Ἀνδρέου Λικινίου ἱατροῦ ἀπολογητικὴ, ιδιόχειρος (ἐκ Γιάσιου τῆς μολδοβίας αχ45^ω ὀκτωβρίῳ κζ^η).
156. Κωνσταντίνου Δούκα Βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας εἰδήσεως δηλωτικὴ, καὶ δεητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ρεφερενδαρίου (αψψ νοεμβρίῳ κγ^η).
157. Τοῦ αὐτοῦ Πιττάκιον δεητικόν, εἰς φράσιν ἀπλήν ιδιόχειρον.
158. Ἀωνύμου ἀποκριτικὴ (αψδ ἀνθεστηριῶνος εἰσταμένου).
159. Παρθενίου Λαρίσσης φιλικὴ, καὶ ἐγκωμιαστικὴ, μικτὴ (αψδφ δεκεμβρίου ις^η).
160. Μάρκου Κυπρίου διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας σχολῆς συγχαρητικὴ νέας πατριαρχείας, μικτὴ, ιδιόχειρος (αψθφ ἰουνίου δι^η).
161. Ἱεροθέου Δρύστρας δηλωτικὴ τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀφιξέως, καὶ δεητικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν, μετὰ τὴν πατριαρχείαν, ιδιόχειρος (αψιδ ἀυγούστου λη^η).
162. Τοῦ αὐτοῦ σχέδιον ἐγκωμιαστικῆς, καὶ εὐχαριστικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτον εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρον.
163. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον ἀποκριτικῆς, καὶ φιλικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ αὐθεντοπούλου υἱοῦ Κωνσταντίνου Βοεβόδα, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδ^η:
164. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον ἐγκωμιαστικῆς, καὶ εὐχαριστικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Διδάσκαλον Σπαντωνάκην, ιδιόχειρον.
165. Τοῦ αὐτοῦ ἕτερον ὅμοιον πρὸς τὸν Διδάσκαλον Σεβαστόν, ιδιόχειρον.
166. Νικολάου Βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας ἀποκριτικὴ, καὶ φιλικὴ πρὸς τὸν ρηθέντα Πατριάρχην Κύριλλον μετὰ τὴν ἔξωσιν, εἰς φράσιν ἀπλήν (αψιςφ ἰουνίου : κς^η).

167. Μιχαὴλ Καρυοφύλλου δεητικὴ πρὸς τὸν αὐτὸν, εἰς φράσιν ἀπλήν, ιδιόχειρος (αψιη^ω-ἰουλίου-29).
168. Σαμουὴλ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀποκριτικὴ (αψκβ-σεπτεμβρίου κ'. ἀπὸ Ῥαχητίου).
169. Τοῦ αὐτοῦ ἀποκριτικὴ, καὶ εὐχαριστικὴ, μικτὴ (αψκγ-μαρτίου-15 ἀπὸ ταμιαθίου).
- » Ἔτεροι πρὸς διάφορα πρόσωπα.
170. Μητροφάνους Γρηγορᾶ ἀντιρρητικὴ πρὸς τινὰς ἀπείρους τῆς κυβευτικῆς ὡς ἐκ μέρους τῶν ἐμπείρων, διὰ χειρὸς Θεοδοσίου τινὸς γραμματικοῦ (1685φ ἀυγούστῳ).
171. Τοῦ αὐτοῦ σκωπτικὴ περὶ Γεωργίου Γεράκη, καὶ ἄλλων πρὸς Δημήτριον Εὐπραγιώτην, διὰ χειρὸς τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου (αχ4ηφ, ἰουνίου ιθ^η).
172. Ἀωνύμου πρὸς Δημήτριον Ἀμοῖρον (γρ. Ἀμοῖρον) φιλικὴ (μυιμακτηριῶνος γ').
173. Ἀλεξάνδρου πρὸς Ἀνδρέαν Λικίνιον φιλικὴ.
174. Ἰωάννου, τοῦ καὶ Τζανῆ μεγάλου Πριμμικηρίου πρὸς Κυριακὸν σπουδαῖον φιλικὴ, καὶ ἐπιπληκτικὴ, ιδιόχειρος (ἐπὶ ἔτους αψδ, ποσειδεῶνος δ^η φθίνοντος).
175. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Νικομηδείας Σεραφεῖμ δεητικὴ, καὶ πειστικὴ περὶ τοῦ σταλέντος ἐγκωμιαστικοῦ λόγου πρὸς Νικόλ: Βοεβόδαν ιδιόχειρος.
176. Ἀζαρίου Τζιγάλα ἀρχιμανδρίτου πρὸς τὸν αὐτὸν Τζανῆν ἀποκριτικὴ, ιδιόχειρος (αψε' ἑκατομβαιῶνος ἐννάτη φθίνοντος).
177. Τοῦ ρηθέντος Τζανῆ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀζαρίαν ἀνταποκριτικὴ, ἑλλειπῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐν εἰδει σχεδίου, ιδιόχειρον.
178. Ἀζαρίου Τζιγάλα πρὸς Νεόφυτον παραπονητικὴ.
179. Τοῦ αὐτοῦ, ἴσως, πρὸς Κωνσταντίνον ἀποκριτικὴ¹ περὶ τῆς τῶν ἀπαρεμφάτων συντάξεως.
180. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Μιχαὴλ ἀποκριτικὴ, ἀνεπίγρ:
181. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην Καρυοφύλλην ἐγγονον τοῦ προρρηθέντος λογουθέτου ἀποκριτικὴ εἰς ἐρώτησιν θεολογικοῦ ζητήματος ιδιόχειρος (αψιδ ἰουνίου θ).

¹ Ἀνωθεν τῆς διαγεγραμμένης λέξεως διδακτικὴ.

182. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνταποκριτικὴ εἰς ἐρώτησιν φιλοσοφικοῦ ζητήματος ¹.

183. Τοῦ ῥηθέντος Ἰωάννου Καρυοφύλλου σχέδιον εἰς ἀπάντησιν τῆς πρώτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἀζαρίου, ἰδιόχειρον.

184. Τοῦ αὐτοῦ εἰς Πάισιον κατὰ τινος γυναιίου, ἰδιόχειρον.

185. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ῥηθέντα διδάσκαλον αὐτοῦ Ἀζαρίαν περὶ ἀποστολῆς βιβλίου, ἰδιόχειρον.

186. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἰδιόχειρον.

187. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τινὰ φίλον Μανολάκην ὑπεραπολογητικὴ καὶ παραπονητικὴ εἰς φράσιν ἀπλήν.

(188. Λεῖπει ἐν τῷ Πίνακι).

189. Τοῦ αὐτοῦ σχέδιον ἐπιστολῆς φιλικῆς, καὶ προοίμιον ἐτέρας, ἰδιόχειρον.

190. Ἰωάννου Σκαρλάτου Καμαράση πρὸς τὸν μέγαν Πριμμικῆριον Τζανὴν ἀποκριτικὴ περὶ τοῦ σταλέντος ἐγκωμιαστικοῦ λόγου πρὸς Ν: Β: εἰς φρ: ἀπλήν (αψκθφ: φευρ: κβ^α).

(190-199. Λεῖπουσιν ἐν τῷ Πίνακι).

200. Ἰωάννου Ἄγα πρὸς τὸν αὐτὸν ἀποκριτικὴ, καὶ πειστικὴ ἀπορίας γραμματικῆς, ἰδιόχειρος (αψλβ Ἰουνίου).

201. Κριτίου τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου καὶ διδασκάλου πρὸς τὸν Καισαρείας Νεόφυτον ἀποκριτικὴ, καὶ δηλωτικὴ εἰδήσεων διὰ χειρὸς μου (αψλβ^ω Ἰουλίου δ^η).

202. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν μέγαν Ποστέλνικον Δημητράσκον δεητικὴ περὶ συνοικεσίου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ ἰδιόχειρος (αψμηφ Ἰουνίου γ^η).

203. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἡρακλείας Γεράσιμον ἀποκριτικὴ, καὶ δηλωτικὴ τῶν κατ' αὐτὸν ἰδιόχειρος (αψνςφ).

204. Μιχαὴλ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, καὶ ἱατροῦ πρὸς τὸν αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας Κωνσταντῖνον Βοεβόδαν Μαυροκορδάτον ἀποκριτ: (αψμβφ Νοεμβρίου κα^α).

205. Δωροθέου Πρωτοσυγγέλλου καὶ διδασκάλου πρὸς Ἀλιέξανδρον Σαῦτζον μαθητὴν αὐτοῦ ἀποδημοῦντα εἰς Βλαχίαν ὑπομνηστικὴ

¹ Ἐπιτεταί ἡ λέξις ἰδιόχειρος διαγεγραμμένη.

περὶ τοῦ πρὸς τὸν Δέρκων αὐθέντικοῦ ἐλείου, καὶ ἐγκωμιαστικὴ τοῦ αὐθέντου, ἰδιόχειρος.

206. Ἀνανίου Μητροπολίτου Κυζίκου πρὸς τὸν Πρεσλάβας Παρθένιον ἀποκριτικὴ, καὶ παραινετικὴ, εἰς φράσιν ἀπλήν διὰ χειρὸς Προχώρου χρηματίσαντος Μητροπολίτου Εὐρίπου.

207. Βασιλείου διδασκάλου τῆς κατὰ Πάτμον σχολῆς εἰς τοὺς ἐγκρίτους τῶν Γουναράδων δεητικὴ περὶ τῆς αὐτῆς σχολῆς ἀπλή (αψμε^ω: σεπτειβρίου ιζ^η:).

208. Ἰωσήφ πρῶην Τορνόβου καὶ ἀναχωρητοῦ πρὸς Ἱερόθειον διδάσκαλον τῆς ἐν Σμύρνῃ σχολῆς ἀποκριτικὴ καὶ ἐγκωμιαστικὴ ἰδιόχ:

209. Ἡλιοῦ Κυπρίου πρὸς τὸν ἐξ Ἰουδαίων Νεόφυτον διδάσκαλον τῆς κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος σχολῆς περὶ τοῦ συνταγματίου αὐτοῦ ἀποδεικνύοντος ὡς οὐ τὸ ὅλον τῆς κατὰ κύκλον τινὸς κινήσεως ἐν χρόνῳ τελείσθαι, ἀλλὰ τὸ μέρος (αψνθφ μεταγειτνιῶνος β^η ἰσταμένου).

210. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

211. Διονυσίου Ἰθακησίου πρὸς Εὐγένιον διδάσκαλον τῆς αὐτῆς σχολῆς συγχαρητικὴ περὶ τῆς εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκαδημίαν ἐγκαθιδρύσεως, ἰδιόχειρος.

212. Γεωργίου Ποστέλνικου πρὸς τὸν αὐτὸν δηλωτικὴ τοῦ ἐν Βλαχία μετὰ τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ κατευοδίου, εἰς φράσιν ἀπλήν (αψξαφ: αὐγούστου ε^η).

Ὁ Πίναξ οὗτος εἶνε συντεταγμένος μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Οὐχ ἤττον παρατηροῦμεν, ὅτι α') μεταξύ τῶν ἀριθμῶν 4 καὶ 5 δὲν σημειοῦται ἢ ἐν τῷ κώδικι εὕρισκομένη ἐπιστολὴ Ἰωάννου μητροπολίτου Τραπεζοῦντος πρὸς τὸν Ἰωάννην Καρυοφύλλην, εἰς ἀπλήν φράσιν, ἐκ πόλεως Τραπεζοῦντος αχο αὐγούστου ις', β') μεταξύ τῶν ἀριθμῶν 11 καὶ 12 δὲν σημειοῦται ἢ ἐπιστολὴ Παΐσιου Λιγαρείδου πρὸς Ἰωάννην Καρυοφύλλην, εἰς ἀπλήν φράσιν, ἰδιόχειρος, αχο αὐγούστου ιε', γ') ὅπισθεν τοῦ ἀριθμοῦ 75 εὕρηται ἐπιστολὴ παπᾶ Παντελεήμονος Ἀθηναίου οἰκονόμου Κυδωνίας πρὸς Ἰωάννην Καρυοφύλλην, εἰς φράσιν ἀπλήν, ἰδιόχειρος ἀπριλλίου κγ^η αχιδ, δ') μεταξύ τῶν ἀριθμῶν

81 καὶ 82 ὑπάρχει ἐπιστολὴ μὴ σημειουμένη ἐν τῷ Πίνακι, ἀνυπόγραφος καὶ ἀχρονίστος, ἣτις οὐδεμίαν φαίνεται ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὸν πατριάρχην Κυπριανὸν (1707-1810), οὗ φέρεται ἄνωθεν ἢ ἐπιγραφὴ *Κυπριανὸς ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης*. ε') τῆς ὑπ' ἀρ. 83 ἐπιστολῆς τοῦ Μανουὴλ Καρυοφύλλη πρὸς Σίλβεστρον τὸν πρωτοσύγκελλον Ἰωαννίνων ὑπάρχουσι δύο σχέδια· ς') ὀπισθεν τῆς ὑπ' ἀρ. 84 ὑπάρχει σχέδιον ἀνεπιγράφου καὶ ἀχρονίστου ἐπιστολῆς εἰς φράσιν ἀπλῆν· ζ') ὀπισθεν τῆς ὑπ' ἀρ. 85 ὁμοίως ὑπάρχει σχέδιον ἀνυπογράφου καὶ ἀχρονίστου ἐπιστολῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ· η') ὀπισθεν τῆς ὑπ' ἀρ. 86 σώζεται μέρος ἀνεπιγράφου καὶ ἀχρονίστου ἐπιστολῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ· θ') ἢ ὑπ' ἀρ. 170 δὲν φέρει ὑπογραφὴν Μητροφάνου Γρηγοῦρα, ἀλλ' ὑπογράφονται ἐν αὐτῇ Ὁ ὑπὸ πάντων ὑμῶν ἀριστος Γεώργιος Μαιμωνᾶς, νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος Στέφανος Εὐπραϊώτης, Δημήτριος Εὐπραγιώτης, Μιχαλάκης Βλασιός, καὶ χαζίρης εἰς τὸ ἐλίτσει καὶ Δημητράκος Βλασιός· ι') δὲν σημειοῦνται τὰ μετὰ τὸν ἀρ. 177 δύο ἐπιγράμματα «ἐπίγραμμα εἰς τὸν ἐν Θεραπείᾳ ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου» καὶ «Εἰς τὸν τύμβον τοῦ μακαρίτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Παΐσιου», καὶ ια') μετὰ τὸν ἀρ. 183 παρελήφθη νὰ σημειωθῇ ὁ ἀνεπίγραφος κατάλογος βιβλίων. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ Πίνακι σημειουμένων ἐπιστολῶν ἐξέπεσον ἔκτοτε αἱ ὑπ' ἀρ. 28, 205 καὶ 206.

Ἐκ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ 201 τοῦ ἀνωτέρω Πίνακος διδασκόμεθα τίς ὁ συναπαρτίσας τὴν πολῦτιμον ταύτην συλλογὴν. *Κριτίου τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου καὶ διδασκάλου πρὸς τὸν Καισαρείας Νεόφυτον ἀποκριτικὴ καὶ δηλωτικὴ εἰδήσεων διὰ χειρὸς μου*, λέγει ὁ Πίναξ. Ἄλλ' ἢ ἐπιστολὴ αὕτη εἶνε αὐτόγραφος τοῦ Κριτίου, γραφείσα τῷ 1748, καθ' ἃ καὶ ἡ ἐπομένη ὑπ' ἀρ. 202, γραφείσα τῷ 1756. Καὶ φαίνεται μὲν ἀληθῶς ἢ ἐπιμελετημένη γραφὴ τοῦ Πίνακος ἐκ πρώτης ὄψεως διάφορος

πως τῆς κατ' ἐπειξιν γραφῆς τῶν δύο ἐπιστολῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ὀισταγμὸς χωρεῖ περὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ γράψαντος τὸν Πίνακα, ὅτι εἶνε αὐτὸς ὁ Νικόλαος Κριτίας, ὅστις, ἐπωφελούμενος τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ὡς μεγάλου ἐκκλησιάρχου, εὐλόγως ἠδύνατο νὰ συγκροτήσῃ τὴν συλλογὴν ταύτην, ἅτε μέγα δυνάμενος ἐν τῷ πατριαρχείῳ. Ἄν δὲ, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἢ παραμικρὰ ἀμφιβολία περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κριτίου συγκροτήσεως τῆς συλλογῆς, εἰς ἔτι μείζονα ὑποστήριξιν τῆς ἀποδείξεως συντελεῖ ἢ ἐπισκόπησις τοῦ ἐν τῇ μονῇ Ἁγίου Παντελεήμονος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπ' ἀρ. 270 κώδικος¹. Ὁ κώδιξ οὗτος περιέχει σὺν τοῖς ἄλλοις Πίνακα τῶν ὑποθέσεων τῆς θείας Γραφῆς μετὰ προθεωρίας περὶ τῶν δώδεκα προφητῶν διὰ χειρὸς τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος Ῥαλάκη Καρυοφύλλου, Πίνακα τῶν ἐν τῷ τοῦ Βαλσαμῶνος συγγράμματι περιεχομένων ἀξιομνημονεύτων κατὰ στοιχεῖον διὰ χειρὸς τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου Κριτίου, Πίνακα χρονολογικῶν βασιλέων καὶ γεγονότων, Πίνακα τῶν ἐνεσπαρμένων τῇ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων δωδεκαβίβλων Δοσιθέου πατριάρχου ἀξιομνημονεύτων ὑποθέσεων κατὰ στοιχεῖον. Περιεῖχε δὲ ἄλλοτε ὁ κώδιξ οὗτος καὶ Κατάλογον τῶν ἐκδεδομένων τε καὶ ἀνεκδότων συγγραφέων τῆς Βυζαντίδος μετὰ πίνακος τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς τόμοις αὐτῆς, ἀλλ' ὁ κατάλογος ἐκεῖνος ἐξέπεσεν ἔκτοτε ἀποκοπεῖς. Ὁ Πίνακολόγος οὗτος, ὡς ὀνομάζεται ὁ κώδιξ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, ὅστις εἶνε ἐν ὄλῳ πιθανώτατα ἔργον τοῦ Κριτίου, οὗ τὸ ὄνομα μνημονεύεται ῥητῶς μόνον ἐν τῷ Πίνακι τοῦ Βαλσαμῶνος, δεικνύει τὴν τάσιν τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου, φιληδοῦντος εἰς τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγωγὴν ὁμοιογενοῦς ὕλης καὶ τὴν σύνταξιν ἐπιμελῶν πινάκων, ὅς καὶ ὁ προτεταγμένος τοῦ κώδικος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀποκειμένου παρὰ τῷ κ. Ῥάλλη. Οὐδ' εἶνε τυχαία ἢ καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ ἀγιορειτικοῦ κώδικος ἐμφαινομένη σχέσις τοῦ

¹ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος Τόμ. Β' σ. 346.

Κριτίου πρὸς τὸν οἶκον Καρυοφύλλη ἢ διατρανουμένη καὶ ὑπὸ τῆς συναγωγῆς τῶν ἐπιστολῶν.

Εἶνε δὲ ἡ συναγωγή αὕτη περισπούδαστος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἔχομεν ἐν αὐτῇ αὐτὰ ταυτόγραφα πλείστων ὄσων ἀνδρῶν κατεχόντων ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας ἢ τῶν γραμμάτων κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ὑπερμεσοῦντα καὶ τὸν δέκατον ὄγδοον. Διὰ τοῦτο δ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἰδικώτερον μελετώμεναι θὰ διαφωτίσωσι κατὰ πολὺ τὰ τῆς πατρῴου ἐκκλησίας καὶ παιδείας ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. Καὶ ἄλλην δὲ χρησιμότητα ἔχει τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν αὐτογράφων καὶ ἄριστα διατετηρημένων ἐπιστολῶν. Ἐνεκα τῆς ἐπιστάσεως, μεθ' ἧς ὁ συλλογεὺς, καίπερ διαπτύξας ἀπάσας εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, ἐφρόντισεν, ὅπως μὴ φθαρῆ, ὅπου ἐσώζετο, τὸ ὅπισθεν αὐτῶν μέρος τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν σφραγίδα, δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὄγδου διπλώσεως τῶν ἐπιστολῶν, τῆς ἐπαναγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν πρὸς οὓς διηυθύνοντο καὶ τῆς σφραγίσεως αὐτῶν.

Ἄξια δὲ τέλος πλείστου λόγου εἶνε αὐταὶ αἱ σωζόμεναι σφραγίδες, ἐπιτετυπωμέναι διὰ βουλλοκηρίου ἐρυθροῦ συνήθως, σπανιώτατα δὲ μέλανος. Ἡ ἀπώλεια αὐτῶν τῶν μεταλλίνων σφραγίδων, ὧν ἐλάχισται σώζονται ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας, καθιστάνει τὴν συλλογὴν ταύτην τῶν ἀποτύπων περισπούδαστον, καὶ παρέχει οὕτως εἰπεῖν τὴν πρώτην ὕλην πρὸς σύνταξιν ἐλληνικῆς σφραγιδολογίας τοῦ τουρκοκρατουμένου ἐλληνισμοῦ. Εἶνε δὲ οὐκ ὀλίγα τὰ σωζόμενα ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐπὶ βουλλοκηρίου ἀποτυπώματα σφραγίδων, ὧν θεωρῶ ἀναγκαίαν ἐνταῦθα τὴν ἀπαρίθμησιν, ἐκφράζων τὴν ἐμὴν λύπην διὰ τὴν ἀπόπτωσιν πολλῶν ἢ τὴν βιαίαν καὶ σκόπιμον ἀπόσπασιν ἄλλων τινῶν ἐν χρόνῳ οὐ πολλῷ ἀπέχοντι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, καθ' ἃ φαίνεται. Σημειόνω δὲ καὶ

ἐκείνας τῶν σφραγίδων, ὧν τὸ ἀποτύπωμα εἶνε ἀνεπιτυχές ἢ δὲν σώζεται πλήρες, διαστέλλων ἐν τῇ κατωτέρῳ παρατιθεμένη ἀναγραφῇ τὰς μὲν καλῶς ἀποτετυπωμένας καὶ διατηρουμένας δι' ἐνὸς ἀστερίσκου, τὰς δὲ ἄριστα διὰ διπλοῦ.

Εἶνε δ' αἱ σωζόμεναι σφραγίδες αἱ ἐξῆς: α') ἡ τοῦ Παΐσιου Λιγαρείδου (ἀρ. 10)· β') ἡ τοῦ Γερασίμου Κυπρίου· γ') ἡ τοῦ Ζαχαρίου (ἀρ. 22)· δ')* ἡ τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου (ἀρ. 42)· ε')* ἡ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (ἀρ. 47)· ς')** ἡ τοῦ Σερβάνου Καντακουζηνοῦ βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας (ἀρ. 52)· ζ')* τοῦ αὐτοῦ ἄλλη διάφορος (ἀρ. 54)· η') ἡ τοῦ Κωνσταντίνου βοεβόδα αὐθέντου Μολδαβίας (ἀρ. 55 καὶ 56)· θ') ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Βασσαράδα βοεβόδα αὐθέντου Οὐγγροβλαχίας (ἀρ. 57-59, ** 60, ** 112, 113-115, ** 116, ** 117, 118, * 119, ** 120, * 121-125)· ι) ἡ τοῦ Μιχαὴλ Ῥωσσαίτου, κάκιστα διατηρουμένη (ἀρ. 61)· ια') ἡ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου (ἀρ. 63, 64, 99, 101, 102, 103)· ιβ') ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Καντακουζηνοῦ (ἀρ. 66)· ιγ') ἡ τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλη, κακῶς ἀποτετυπωμένη (ἀρ. 70, 72, 78, 79)· ιδ') τὸ ἥμισυ τῆς τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ Μολύβδου (ἀρ. 92)· ιε') ἡ τοῦ λογοθέτου Χουρμούζη (ἀρ. 95)· ις') ἡ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου (ἀρ. 96 καὶ 98)· ιζ') ἡ τοῦ Παρθενίου ἡγουμένου τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ μοναστηρίου τοῦ Ῥάδουλ βοεβόδα (ἀρ. 97)· ιη') ἡ τοῦ ἱατροῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, τοῦ ἔπειτα Ἱεροθέου Δρύστρας (ἀρ. 104 καὶ 105)· ιθ') ἡ τοῦ Κοσμᾶ Σιναΐτου (ἀρ. 111)· κ') ἡ τοῦ ἱατροῦ Ἀνδρέου Λικινίου (ἀρ. 107)· κα') ἡ τοῦ Στεφάνου Καντακουζηνοῦ (ἀρ. 126)· κβ') ἡ τοῦ Δημητρίου βοεβόδα (ἀρ. ** 127, ** 128, 130-132, * 133)· κγ')** ἡ τοῦ Ἰωάννου Μιχαὴλ Ῥακοβιτσα βοεβόδα αὐθέντου Μολδοβλαχίας (ἀρ. 144)· κδ') ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἄγα (ἀρ. 200).

Καὶ ἐπικεκαυμένα δὲ ἀπότυπα σφραγίδων ὑπάρχουσι α') τῆς

μονῆς τοῦ Μεγάλου σπηλαίου (ἀρ. 37)· β') τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει
μονῆς Διονυσίου (ἀρ. 38) καὶ γ') ἄλλη διάφορος τῆς αὐτῆς
μονῆς (ἀρ. 88). Τέλος δὲ καὶ ἐπὶ χάρτου κεκολλημένου διὰ
λαγανίου (μπολινίου) ἐπιτετυπωμένη σφραγίς ὑπάρχει μία, ἡ
τοῦ ὑποψηφίου Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου (ἀρ. 39).

Ἄξιον δὲ μνείας εἶνε, ὅτι οὐκ ὀλίγαι τῶν σφραγίδων τῶν
ιδιωτῶν φέρουσιν ὡς σῆμα τὸν δικέφαλον ἀετόν. Χάριν δὲ περι-
εργείας σημειῶνω τέλος, ὅτι αἱ ἄνωθεν τῶν ὑπ' ἀρ. 96 καὶ 98
ἐπιστολῶν τοῦ πρώην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Διο-
νυσίου μονοκονδυλίας αὐτοῦ φέρουσιν ἀκόμη ἐπικεκολλημένα
ἴχνη τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιπασθείσης χρυσοῦς ἄμμου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΓΙΑΝΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Α'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ¹

80.

Χαρτ. 0,235 × 0,17. Αἰῶνος XVII (φ. 239).

1 (φ. 1^α). Λογικὴ ἀνεπίγραφος.

Κεφ. α'. «Κοινῶς περὶ τῶν καθόλου». Ἄρχ. Εἰρηται τὰς ἐπιστήμας περὶ
τῶν καθόλου καταγίνεσθαι.

2 (φ. 57^α). «Περὶ σταθμικῆς καὶ πρώτον περὶ τῆς τῶν στοιχείων
βαρύτητος».

Μετὰ σχεδίων. Ἄρχ. Τὰ βαρῆα τῆ ἰδίᾳ κινήσει πρὸς τὸ τῆς γῆς κέν-
τρον δι' εὐθειῶν φέρεται γραμμῶν.

3 (φ. 109^α). **Θεοφράστου Ἐρεσίου** «Περὶ τῶν λίθων».

4 (φ. 119^α). «Σύντομος ἔκθεσις θεολογίας, ἐν ἣ δεικνύται ὅτι ὁ
θεὸς ἐστὶν εἰς ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι».

Ἄρχ. Πρότασις α': Τὸ τε εἶναι καὶ τὸ νοεῖν αὐτὴν ἀρχὴν δεῖ εἶναι.

5 (φ. 133^α). «Περὶ τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος».

Χεῖρὶ νεωτέρῳ προστέθη εἰς ταῦτα «**Ἀγωνίου**». Ἄρχ. Ἐκεῖνο δὲ δ παρ'
ἡμῶν ἐξαιτεῖς.

6 (φ. 157^α). **Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμι-
νήτου** «Τῷ εὐλαβεστάτῳ, ἱερολογιωτάτῳ, ἀγγινουστάτῳ καὶ κατὰ
πάντα μοι ἐν Χριστῷ ἐρασμιωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Χρυσάνθῳ ἀρχιδια-
κόνῳ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου
Δοσιθέου».

Ἄρχ. Περὶ μὲν οὖν ὧν πρὸς σκοποῦ γράφεις ἡμῖν.

¹ Συνέχεια ἐκ τοῦ Τόμ. Γ' σ. 112.

7 (φ. 214⁶). Θεολογικά σημειώματα ἀνεπίγραφα.

Ἄρχ. Ὁ θεὸς ἐπὶ μὲν ἑαυτοῦ ἀναγκαίως ἐνεργεῖ.

8 (φ. 218^α). «Πίναξ ἀκριβῆς τῶν κεφαλαίων τοῦ γοῦ καὶ τετάρτου βιβλίου τῆς Θεολογίας **Θωμᾶ τοῦ Λατίνου**».

9 (φ. 227^α). «Ἀπὸ κτίσεως κόσμου **ζῆρς** καὶ ἀπὸ Χριστοῦ **κχλη** ἔτος **Περὶ** τοῦ πῶς νὰ εὐρίσκησ τὴν γένναν τῆς σελήνης εἰς τὸν μῆνα καὶ ὥραν καὶ λεπτά».

10 (φ. 229^α). «Ἀπορίαι».

Ἄλλη χειρὶ προσετέθησαν τάδε· «**Νικολάου τοῦ ἐκ Μετζόβων** πρὸς Δωρόθεον».

11 (φ. 231^α). Ἀρχαῖον ἐπίγραμμα.

Ἄρχ. Παλλάς ἐγὼ τελέσθω σφυρήλατος· αὐτὰρ ὁ χρυσός.

12 (φ. 231⁶). Μαθηματικά προβλήματα.

Ἄρχ. Ἐνας ντερβίσης ἐζήτησεν παρὰ τοῦ βασιλέως.

13 (φ. 232^α). «Περὶ τῶν ἐπὶ μνήμη θρηλλουμένων».

Ἄρχ. Σιμωνίδης . . . ὕμνον ᾄδων εἰς Μνημοσύνην.

14 (φ. 233^α). Γνωμικὰ ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων.

15 (φ. 235^α). «Αἰνίγματα».

16 (φ. 238⁶). **Μυθαγόρου** ἀπόφθεγμα.

Τὰ φ. 56, 108, 117⁶, 118, 129⁶-132⁶, 154⁶-156⁶, 212^α-214^α, 226 καὶ 239 ἄγραφα. Τὰ δὲ φ. 212^α-239⁶ ἀνήκουσιν εἰς διάφορα τετράδια ἕνα τοῦ λοιποῦ κώδικος καὶ γεγραμμένα ὑπὸ διαφόρων χειρῶν.

Ὁ κώδιξ ἀνήκε ποτε τῷ ἐν Λευκάδι σχολάρχῃ Ἰωάννῃ Σταματέλῳ. Ἐν φ. 111⁶ γέγραπται· Τὴν 16. Νοεμβρίου 1870 Λευκάδι δωροῦμαι τὸ παρὸν εἰς τὸν φίλον μου Ἰωάννην Σταματέλον λόγῳ εὐλοκρινούσας φιλίας καὶ ἀγάπης. Β. Ἀρκέλας. Φέρεται δ' ἐπὶ παλαιῷ δελταρίῳ Ἀριθ. Καταλ. 7.

Κώδιξ τιφθέρωτος. Στάχσις τοῦ 17^{ου} αἰῶνος διὰ ναυτοῦ χάρτου.

81.

Χαρτ. 0,235×0,165. Αἰῶνος XIX (σ. 3-96).

Ἀλεξάνδρου Σούτζου Ὁρέστης τραγωδία.

Ἄρχ. Σκιά τοῦ Ἀγαμέμνονος μὴ ἀπορίψῃς ταύτην

τὴν μικροτάτην προσφορὰν τῆς ὀρφανῆς Ἠλέκτρας.

Τίτλ. (κολ.) Ἀγισθος (ἐγγικτικῶς). Γνωρίζω τῆς χειρὸς σου τὴν ἐπι...

Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως δὲν φέρεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. Ἄλλ' ἐν τῇ ἴσῃ τῆς σ. 3 ἀναγινώσκονται τάδε· Τραγωδία ὁ Ὁρέστης παρὰ **Ἀλεξάνδρου Σούτζου** γραφεῖσα πιθανῶς. Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ σελίδι ἐν τῇ ἴσῃ πρὸς τὴν ῥάχιν εὐρηγνται διαγεγραμμένα τάδε· Ἀντιγραμμένον διὰ χειρὸς τοῦ μακαρίτου πατρὸς μου **Μιχαήλ** (ἔπεται ἐπώνυμον ἀδιάγνωστον) ἐν ἔτει 1825 περίπου ἐν Τεργέστη.

Κώδιξ ἀστάχωτος.

82.

Χαρτ. 0,224×0,158. Αἰῶνος XIX (σ. 176 + φ. 88).

«Λόγος περὶ τοῦ ἀποφθέγματος Γνώθι σαυτὸν (ἦτοι τὸ νὰ γνωρίσῃ τινὰς τὸν ἑαυτὸν του)».

Ἄρχ. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ γινώσκειν εἶναι φυσικὴ εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν.

Προτάσσεται πρόλογος ἀνυπόγραφος «Πρὸς τὸν ἀναγνώστην».

Κώδιξ ἀστάχωτος.

83.

Χαρτ. 0,15×0,10. Αἰῶνος XVI (φ. 303).

Νομοκάνων καὶ Ἐκλογὴ θεολογική.

1 (φ. 1^α). Συλλογὴ διαλέξεων ἀρχομένη (ἀκέφ.) ἀπὸ κεφ. κγ' . . . γυναικῶν ὡς νομίμῳ συνοικῶν γάμῳ. Ἐπεται κεφ. κδ' «Περὶ μοιχείας». Τελευταῖον κεφ. ρα' ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Ὁ Ἀπόστολος λέγων.—2 (φ. 10^α) Ἐρμηνεία ἐκ τῶν ἀποκρίσεων **Ἰωάννου** τοῦ ἱερωτάτου **ἐπισκόπου Κήτρους** πρὸς τὸν ἱερωτάτον ἐπίσκοπον **Διραχίου** τὸν **Καθάσιαν**. **Ματθαῖος** ἐγνω ταυτὶ συντεταχέναι.—3 (φ. 18^α). «Περὶ τοῦ παραδείσου» **Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου** καὶ ὁσίου πατρὸς.—4 (φ. 24^α). «Ἐκλογὴ σύντομος ἐκ τῶν συνοδικῶν κανόνων τῶν ἁγίων πατέρων».—5 (φ. 54^α). «Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου».—6 (φ. 68^α). Περὶ συνόδου. Ἄρχ. Ἀπὸ τῆς πρώτης συνόδου ἕως τῆς δευτέρας παρήλθον ἔτη μ'.—7 (φ. 68^α). «Νόμοι γεωργικοί».—8 (φ. 69^α). «Ἡ παλαιὰ δεκάλογος· ἐκ τοῦ Λευιτικοῦ».—9 (φ. 70^α). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν **Φωτίου** ἀρχιεπισκόπου **Κωνσταντινουπόλεως** Ἀγωγὰ καὶ ἀποδείξεις ἀκριβαὶ συλεγείσαι ἐκ τε συνοδικῶν καὶ ἱστορικῶν γραφῶν περὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν ἑτέρων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων».—10 (φ. 73⁶). «Τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου **Ἀντιοχίας** ἀντιγραφὴ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον **Γρανδένης** ἦτοι **Ἀκυληίας** περὶ τοῦ μὴ εἶναι δεκτὸν ὡς μηδὲ ἀκουσθὲν ποτὲ τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχην τὸν τοιοῦτον ἀρχιεπίσκοπον καὶ περὶ τῶν ἀζύμων».—11 (φ. 79^α). «Τοῦ ἁγιωτάτου **ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας** . . .».—12 (φ. 80⁶). «Ἐρωτήσεις τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου **Ἀλεξανδρείας** καὶ ἀποκρίσεις ἐπ' αὐτῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου **Ἀντιοχίας** κυροῦ **Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶν**».—13 (φ. 85^α). «Ἐρωτήσεις τινῶν μοναχῶν καὶ λύσεις ταύτων γεγνησὶ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου **χαρτοφύλακος** τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας **Πέτρου**».—14 (φ. 93^α). «Τῆς ἁγιωτάτης καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου λόγος περὶ τῶν γινομένων καλάνδων» καὶ ἄλλαι διατάξεις.—15 (φ. 105⁶). «Διάταξις συνοδικῆ περὶ δευτερογαμίας».—16 (φ. 106⁶). «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν **Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου** Λόγος γραφεὶς πρὸς τέκνον αὐτοῦ· λόγος περὶ ἐξομολογήσεως· περὶ τοῦ τίνας εἰσὶν οἱ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν λαβόντες».—17 (φ. 113^α). Ἐκλογὴ ἀνεπίγραφος χωρίων ἱερῶν συγγραφέων, ἐν α' «Τοῦ ἁγίου **Βασιλίου** ἐκ τῶν ἀσκητικῶν».—18 (φ. 139^α).

«*Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ* κεφάλαιον περὶ τῶν λεγόντων, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἀν[ίσταται] τὸ τεθνηκὸν σῶμα καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους ἐσθλῆν· καὶ τοῦτο δ' δι' ὄραματος εἶδωσιν κυρίως κατακαίωσιν, ἵνα μὴ καὶ ἑτέρους ἀπόλλωσιν». — 19 (φ. 146^α). «*Περὶ νηστείας. Τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης τοῦ Χούμνου ἀποκρίσεις πρὸς τὸν μοναχὸν κύριον Νεόφυτον τὸν γραμματικόν*». — 20 (φ. 150^β). «*Τοῦ νέου Θεολόγου* ἀκουσον περὶ διαίτης». — 21 (φ. 154^β). «*Ἐκ τοῦ ε^α τόμου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφάλαιον ια'* ὁμολογία τῆς καθολικῆς πίστεως ἣν ἀπέστειλε Δάμασος πρὸς Παυλῖνον ἐπίσκοπον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, ὃς ἐγένετο ἐν Θεσσαλονίκῃ». — 22 (φ. 156^α). «*Γνώμαι κατ' ἐκλογὴν ἐκ τοῦ Δημοκρίτου καὶ Ἐπιεικῆτος καὶ ἑτέρων φιλοσόφων*». Διηρημέναι κατὰ λόγους βραχεῖς, ἅν α' «*Περὶ θεοῦ*», β' «*Περὶ ψυχῆς*»... κδ' «*Περὶ ὀργῆς*». — 23 (φ. 158^β). «*Γεωργίου τοῦ Χοιροβοσκοῦ* Περὶ τράπων». — 24 (φ. 161^α). «*Διήγησις ἀκριθῆς κατὰ τῶν ἀρχιερέων τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ ὅπως ἀνεφύει ἡ τούτων αἵρεσις*». — 25 (φ. 162^α). *Ἰωάννου Χρυσσοστόμου* «*Ἐκ τοῦ εἰς τὴν προδοσίαν λόγου περὶ ἀζύμων*». Ἐπονται ἄλλα ἀποσπάσματα τοῦ αὐτοῦ καὶ *Βασιλείου τοῦ μεγάλου*. — 26 (φ. 166^β). «*Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου πάπα Ῥώμης ἀπὸ τῆς εὐχῆς τῆς Πεντηκοστῆς ἀναγινωσκομένης*». — 27 (φ. 168^α). «*Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐν τοῖς κεφαλαίοις τοῖς ἀναθεματίζουσι τὸν Νεστόριον ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ*». — 28 (φ. 172^β). «*Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου κῦρ Γερμανοῦ πρὸς τοὺς καδδινάλους*». — 29 (φ. 173^β). «*Ἐπιστολὴ τοῦ πάπα πρὸς τὸν πατριάρχην κῦρ Γερμανόν*». — 30 (φ. 175^β). «*Ἀπάντησις τοῦ πατριάρχου κυροῦ Γερμανοῦ καὶ τῆς σὺν αὐτῷ ἱερᾶς συνόδου πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ πάπα σταλέντας φρασιμενουρίους*...». — 31 (φ. 177^β). «*Ἐκ τῶν πρακτέων τῆς πρώτης συνόδου*». — 32 (φ. 178^α). «*Τοῦ αὐτοῦ* Περὶ τῆς ἀγίδου ὑπάρξεως...». — 33 (φ. 178^α). «*Τοῦ αὐτοῦ* ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἀνωτέρου γεγραμμένου οὗ ἡ ἀρχὴ Ἰουδαϊσμός ἀντίκειται...». Ἐπονται ἄλλα βραχεῖα ἀποσπάσματα. — 34 (φ. 181^β). «*Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τῶν ἁγίων Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου καὶ Κλήμεντος περὶ τοῦ πότε τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἐδέξατο τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀρχηγοῦ ὄντος τούτων ὁ Βαρλαάμ*». Ἀρχ. Ἦν γὰρ ὁ Βορίσσης οὗτος καὶ ἄλλως γνώμης δεξιᾶς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δεκτικῆς. Τέλ. (κολ.) καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεων περὶ... — 35 (φ. 183^α). Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀρχ. (ἀκέφ.)... εἶναι δὲ καὶ τοῦ υἱοῦ οἰκεῖον. Ἐν τῇ ἄνω ᾧ σημειοῦνται τάδε· Ἐνταῦθα λείπει ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιοῦτου κεφαλαίου: † καὶ ἀρξου ἐντεῦθεν †. — 36 (φ. 184^β). «*Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης*». — 37 (φ. 184^β). Ψαλλοῦ εἰς τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...». Ἐπονται ἄλλα βραχεῖα ἀποσπάσματα. — 38 (φ. 186^α). «*Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*». — 39 (φ. 188^α). «*Περὶ τῶν αἱρέσεων τῶν Ἀρμενίων*». — 40 (φ. 193^α). «*Τοῦ χαρτοφύλακος κυροῦ Νηκήτα τοῦ Νικαίας περὶ τῶν ἀζύμων τὰ καίρια*». — 41 (φ. 193^β). «*Ἀνεπίγραφος περὶ τῶν ἀζύμων τὰ καίρια*». — 42 (φ. 195^α). «*Πίστις καθολικῆ ἣν ἐξείπεν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος*». Ἐπονται χωρῆα τοῦ ἁγίου Ἰερωνύμου καὶ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. — 43 (φ. 196^α). «*Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου* ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ὁ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίας...». — 44 (φ. 197^α). «*Ἐκ τῶν Νικηφόρου καὶ Φωτίου πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Στουδίτου κατὰ εἰκονομάχων*». — 45 (φ. 198^β). «*Κεφάλαιον α' περὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ*». — 46 (φ. 199^α). «*Περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων κεφάλαιον ζ' κατὰ εἰκονομάχων*». — 47 (φ. 199^β). «*Τί δὲ ἂν ὁ θεὸς ἀπερίγραφτος οὐκ ἐνδέχεται τὸν Χριστὸν εἰκοῖ περιγράφεσθαι*». — 48 (φ. 200^β).

«*Ἰσχυεῖς ἦτι ἀνάμνησις τῆς γενομένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνώσεως ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ μὲν βασιλέδοντος τοῦ δὲ τηλικαῦτα τῷ τοῦ βασιλοπάτορος ἀξιώματι διαπρέποντος*». — 49 (φ. 202^β). «*Διάλεξις τοῦ καδδηνάλου Βενεδίκτου μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει μοναχῶν συγγραφείσα παρὰ τοῦ Μεσσαρίτου. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κθ' ἡμέρα ς', ἰνδ. τ.*». — 50 (φ. 204^α). «*Περὶ ἀμοιβῆς τῶν ἐν κακίᾳ ἀσέμνως βιωσάντων. λόγος ἐκ τοῦ Δευτερονομίου*». — 51 (φ. 205^α). «*Ἐρωτήσεις τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυρίου Μάρκου καὶ ἀποκρίσεις ἐπ' αὐταῖς τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Θεοδώρου [Βαλααμών]*». — 52 (φ. 207^α). «*Ἀπὸ φωνῆς τοῦ Χρυσσοστόμου εὐρίσκωμεν ἐνδεκάκις φανῆναι τὸν Χριστὸν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ καθὰ φησὶν ἀκριβῶς ἕως αὐτῆς Ἀναλήψεως*». — 53 (φ. 208^α). «*Ὁ γάμος ἐκ ποίων αἰτιῶν λύεται*». — 54 (φ. 210^α). «*Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ πίστεως*». — 55 (φ. 212^α). «*Ἐκ τοῦ δευτέρου βιβλίου*». Περιλαμβάνονται ἀποσπάσματα Ἰωάννου Χρυσσοστόμου, Ἀνδρέου Καισαρείας, Βασιλείου τοῦ μεγάλου καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ Γεροντικοῦ. — 56 (φ. 243^α). «*Διαίρεσις τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων*». — 57 (φ. 243^β). «*Παραβολαὶ ἐκ τοῦ Βαλαάμ, πάνυ ψυχωφελεῖς καὶ ὠραταί*». — 58 (φ. 248^α). «*Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ λόγος ἀπὸ τῆς ὁμιλίας τῆς πρώτης ἡμέρας εἰς τὴν κοσμοποιήσαν*». Ἐπονται ἀποσπάσματα τοῦ αὐτοῦ ἐξ ἄλλων ὁμιλιῶν. — 59 (φ. 260^α). «*Κείμενον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου πρὸς Τιμόθεον*...». — 60 (φ. 261^α). «*Κείμενον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου*...». — 61 (φ. 264^α). «*Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα περὶ πλείστων καὶ διαφόρων ζητημάτων*...». Τέλ. (κολ.) ἐν κεφ. ρλη' οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν...

Μεταξὺ τῶν φ. 246^β-248^α ἐν φύλλον ἀγραφον.

Κωδὶξ ἀστάχωτος.

84.

Βομβ. 0,20×0,13. Αἰῶνος XIV (φ. 11-113 + φ. 77).

1 (φ. 11^α). Ἰπποκράτους Ἀφορισμοί.

Ἀρχ. (ἀκέφ.)... δυσεντερία ἢν ὑποχολῆς μελα[ίνης].

Τὰ πρῶτα φύλλα κατὰ τὸ ἡμῶν ἀμυδρὰ ὑπὸ νοτίδος, τῶν δὲ πρώτων δύο καὶ ἐξέπυσε μέρος.

Ἴδε καὶ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 24.

2 (φ. 23^β). «*Περὶ ἄρτου*».

Ἀρχ. Ἦ ἐκ τῶν [ἄρτων δια]τροφῆ διαφορεῖται τετραχῶς.

3 (φ. 24^β). «*Στίχοι ἀπὸ*... (ἀφανῆ ὑπὸ νοτίδος) πρὸς ψυχὴν:»

Ἀρχ. Ἴδου τὸ τέρμα τοῦ πολυμόχθου (ι) βίου.

Ἴδου τὸ κέρδος τῶν προλαβόντων πόνων.

4 (φ. 25^α). Νικηφόρου Σάρδεων Ἐπίγραμμα ἐπιτάφιον εἰς τὸν προκατόχον αὐτοῦ Θεόδωρον Γαληνόν.

Ἀρχ. Ὁ κείμενος τίς ὦδε.

5 (φ. 26^α). «**Διοσκορίδου Ἀναξάρτου** Βιβλίον ἰατρικόν. Θεραπευτικὸν κατὰ στοιχεῖον».

6 (φ. 34^α). «Ἐκ τῶν νοουθεσιῶν τῶν ἁγίων πατέρων».

Ἄρχ. Φυλάττου μὴ ποτε κοινωνίαν δέξασθαι σε.

7 (φ. 34^α). «**Τοῦ Μακαρίου Μάγνητος** ἐκ τῶν πρὸς Ἑλληνας αὐτοῦ ἀποκρίσεων».

Ἄρχ. Οὔτε σὰρξ τοῦ Σωτῆρος.

8 (φ. 34^α). «**Τὰ ἰδιώματα τῆς ἁγίας Τριάδος**».

Ἄρχ. Τὸ ἀγαθὸν· τὸ δίκαιον· τὸ σοφόν.

9 (φ. 34^α). «**Ἰατρικῶν μάνθανε** συντόμως ὄρων | νοσημάτων ὁμοῦ τε καὶ συμπτωμάτων».

Ἐν χωλιάμβοις γεγραμμένοις καταλογάδην. Ἄρχ.

Ἡ σωμάτων στένωσις ἢ θρυλλουμένη
ἐμφραξις ἢ πύκνωσις ἐστὶ τῶν πόρων.

10 (φ. 38^β). «**Ἵγιεινὰ παραγγέλματα σύντομα**».

Ἐν χωλιάμβοις γεγραμμένοις καταλογάδην. Ἄρχ.

Εὐεξίας τράπεζαν εἰ θέλεις μάθε·
τῆς ἡμέρας δειπνήσον εἰς ἅπαξ μόνον.

11 (φ. 41^α). «**Περὶ οὔρων ἀναγκαιοτάτη** σύνοψις περσική».

Ἄρχ. Δεῖ γινώσκειν ὅτι ὁπόταν ἐστὶ τὸ οὔρον ἐρυθρόν.

12 (φ. 42^α). «**Στιχηρὸν περὶ κλοκίων: Τῶν οὐρανίων: —**».

Ἄρχ. ὧν ἀσθενῶν ὑελία μάθε τρισκαίδεκα.

13 (φ. 45^β). «**Ἐτέρα καταβασία** περὶ τῶν αἱμάτων τῶν φλεβοτομουμένων. Ἦχος β' Πρὸς τὸ Ὅτι ἐκ τοῦ ξύλου σε:—»

Ἄρχ. Μάθε καὶ τὰ αἵματα λοιπὸν τῶν φλεβοτομουμένων.

14 (φ. 46^α). **Ἀνεπίγραφον** περὶ γονῆς.

Ἄρχ. Ἰστέον (ὅτι διαγεγραμμένον) κατὰ τοὺς φιλοσόφους ὅτι ἡ γονή.

15 (φ. 47^β). «**Ἀετίου** Περὶ κωνώπων: καὶ μυῶν καὶ ψύλων».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ καὶ ταῦτα λυμάνεται.

16 (φ. 48^α). «**Ἰατρικὸν θαυμασίον**».

Κεφ. α'. «Περὶ ἰκτέρου». Ἄρχ. Ἰκτερός ἐστὶν ἀνάχυσις χολῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. Ἐν τῇ ἀνω ᾠᾷ Κωνσταντῖνον βασιλέα. Ἐν δὲ τῷ τέλει (φ. 77^α) Πίναξ α' Ἐκ τῶν πρὸς Κωνσταντῖνον βασιλέα ἰατρικῶν ὧν τινων προγραφέντων, ἡ πίναξ ἐνταῦθα ἐτέθη».

Ἴδε καὶ κατωτέρω ἀρ. 20.

17 (φ. 78^β). **Ἀνεπίγραφος** συνταγὴ περὶ ἐμπλάστρου.

18 (φ. 78^β). «**Μέθοδος** ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὰς ὥρας τῶν ἡμερῶν τῶν 16' μηνῶν» (Ὡροπόδιον).

19 (φ. 79^β). «Περὶ ὀφιοδῆκτων ὅπερ τις φιλόσοφος πεποίηκε».

Ἄρχ. Πλὴν ἦτε ὑπὸ ὄψεως ἦτε σκορπίου ἢ ἐτέρων ἐρπετῶν δηχθεῖ τις.

20 (φ. 80^α). Προοίμιον εἰς τὴν Ἰατρικὴν συναγωγὴν τὴν ἀφιερωμένην τῷ Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννήτῳ.

Ἄρχ. Τὰς προσταχθείσας ἐπιτομὰς παρὰ τῆς οἷς θειότητος. Τέλ. εἰθ' ἐξῆς τὴν θεραπείαν δι' ἣν κατα τέχνην, πάντα θεραπεύσομεν.

Ἐν τῷ τέλει προστέθεται τάδε· Χρὴ τοῦτο γραφῆναι ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ χρῆ.

Ἴδε ἀνωτέρω ἀρ. 16.

21 (φ. 80^α). «**Ἄλλη σύνοψις** τῶν οὔρων σαφιστάτη».

Ἄρχ. Ἐὰν ἐστὶ τὸ οὔρον παντάπασι θολῶδες.

22 (φ. 80^β). «**Σκευασία ἐμπλάστρου**».

Ἐπονται ἄλλαι τινὲς συνταγαί.

23 (φ. 81^α). «**Περὶ σφυγμῶν**».

Ἡ ἐπιγραφὴ νεωτέρᾳ χειρὶ. Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι γέννη τῶν σφυγμῶν εἰσὶ δέκα.

24 (φ. 86^α). «**Ἰπποκράτους Ἀφορισμοί**».

Ἄρχ. Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται.

25 (φ. 94^α). «**Γαληνοῦ**. Ἐξήγησις **Γαληνοῦ** εἰς τὸ Ὅβιος βραχὺς Ἰπποκράτους».

Ἄρχ. Τὸ τοῦ βίου ὄνομα πολλαχῶς εἴρηται.

26 (φ. 95^α). **Τοῦ αὐτοῦ** «**Εἰς τὸ Δεῖ δὲ οὐ μόνον**».

Ἄρχ. Οὗτος συμβουλευτικὸς ἐστὶν ὁ ἀφορισμὸς.

27 (φ. 97^β). «**Ἐπιστολὴ παραμυθητικῆ**».

Ἡ ἐπιγραφὴ νεωτέρᾳ χειρὶ. Ἄρχ. Οὐκοῦδα τίνα παραμυθίαν προσάξω τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ μου ἐπὶ τῷ κοινῷ πάθει καὶ ἀπαρηγορεῖτω τοῦ φιλάτου σου ἀδελφοῦ.

28 (φ. 99^β). [**Γαληνοῦ**] «**Εἰς τὸ Ὑπνος ἀγρυπνίη ἀμφοτέρα μᾶλλον γιγνόμενα τοῦ μετρίου, κακόν**».

Ἄρχ. Ἐνίοις τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν.

29 (φ. 100^α). Περὶ πηγάνου, ἀνεπίγραφον.

Ἄρχ. Τὸ πηγανὸν ἐπωφελὲς ἐστίν.

Ἐν τῇ ἀνω ᾠᾷ **Παύλου Ἐγενή**.

30 (φ. 101^α). [**Συμεῶν Σήθ**] «**Τὸ περὶ τροφῶν βιβλίον ἔχει οὕτως**».

Μόνος ὁ πίναξ, ἐν ᾧ α' ἄρτοι· β' ἀρνία· γ' ἀμύγδαλα δ' ἄπια· ε' ἀγγούρια... ρμα' ὠά· ρμβ' ὠτάριχα».

31 (φ. 102^α). «**Τοῦ ὑπερτίμου καὶ σοφωτάτου Ἡελλοῦ** πρὸς τὸν θεόστειτον βασιλέα **Μονομάχον**».

Ἄρχ. Ἀντιφάρμακον ἐστὶν τερκόν, κάρνα δὲν ἰσχάσιν.

32 (φ. 112^α). «Ἐτέρα ἰδία ἰατρικὴ ἀπὸ φωνῆς τοῦ **Ἐύσταθίου**».

Ἄρχ. Διάγνωσις περὶ σφυγμῶν κεφάλαιον ζ' ἀναγκαιοτάτον. Κράτησον τὸν σφυγμὸν.

33 (φ. 113^α). Συνταγαὶ ἀνεπίγραφοι

Ἄρχ. Ἰστέον ὅτι τὰ τούρπαι καθαίρει τὰ ἔντερα.

34 (φ. 1^α). «Ἐπιστολαί».

Ἡ ἐπιγραφή χειρὶ νεωτέρου.— α' (φ. 1^α) ἀνεπίγραφος. Ἄρχ. Ὅταν εἰς νοῦν ἔλθω τῶν μεγάλων.— β' (φ. 1^α). «Τῷ Λάβρα». Ἄρχ. Τί ταῦτα πατέρων ἀρίστε.— γ' (φ. 1^β). «Ἰωσήφ». Ἄρχ. Ποῦ δὴ σοὶ τὰ τῆς ἀσθενείας προέδω.— δ' (φ. 2^α). «Μεγάλῳ οἰκονόμῳ». Ἄρχ. Ὁμολογήσω δὴ μοι τὸ κατὰ νοῦν.— ε' (φ. 2^α). «Τῷ λογοθέτῳ». Ἄρχ. Φυλοκρινεῖς ὡς περ δὴ.— ζ' (φ. 2^α). «Τῷ Ξανθοπούλῳ». Ἄρχ. Τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον.— ζ' (φ. 2^β). «Ἰωσήφ». Ἄρχ. Ὡ πῶς οὐκ οἶδ' ὅθεν ταῖς ἐν τῷδε τῷ βίῳ στροφαῖς.— η' (φ. 3^α). «Τῷ Ἀδριανουπόλεως». Ἄρχ. Οὐ τῷ μὴ λόγοις μηδὲ γράμμασιν ὁμιλεῖν.— θ' (φ. 3^β). «Ἰγνατίῳ». Ἄρχ. Πνεῖ μὲν ὡς ἀνθος ἡδύ.— ι' (φ. 3^β). Τῷ Καπκαδόκῳ. Ἄρχ. Βράγγει καὶ πυρετῷ προσπαλαίων.— ια' (φ. 4^α). «Τῷ Φιλίππων». Ἄρχ. Ἐκ μικρᾶς τῆς συντυχίας.— ιβ' (φ. 4^α). Μάρκῳ ἱητρῷ. Ἄρχ. Ἐξ ὧν ἐπιστημόνως ἔχεις.— ιγ' (φ. 4^β). «Τῷ Φιλίππων». Ἄρχ. Τῆς κατ' ἐπιτομῆν ἐκ τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων πονηθείσης βίβλου τῷ σοφωτάτῳ Βλεμμύδῃ δὸς ἡμῖν ἐπολίγον μετασχεῖν.— ιδ' (φ. 5^α). «Τῷ Στυρίου». Ἄρχ. Ἡδίστοις ὁμοῦ καὶ τροφίμοις.— ιε' (φ. 5^α). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Εἰ καὶ μὴ γράμμασιν.— ις' (φ. 5^β). «Τῷ Σερρών». Ἄρχ. Ἀγιώτατε καὶ σεβάσμιε μητροπολίτα.— ιζ' (φ. 6^α). «Ἰγνατίῳ». Ἄρχ. Ἀγιώτατε, χρυσότατε καὶ τὰ πάντα πεφιλημένε μοι πάτερ.— ιη' (φ. 6^β). «Τῷ Ἀγάλωνι». Ἄρχ. Ἐνδοξότατε καὶ τὰ πάντα ἀρίστε.— ιθ' (φ. 7^α). «Τῷ Νείλῳ». Ἄρχ. Οὔτε τῆς λιτῆς πάντη.— κ' (φ. 7^β). «Τῷ μοναχῷ Ἰακώβῳ». ἔχει ὅλη οὕτως. Ἐκ τῶν βαμβικίνων ἄσπερ οἱ πολλοὶ κεκλήκασι κόλλας, πρὸς χάριν ἢ ἐν μέρει ὀφειλῆς δύο ἢ τρεῖς ἡμῖν δὸς· οὕτω γὰρ ὡς βούλοιο, ἢ δόσις ἢ δύσις σοὶ ἐδεῖται (μετὰ διαγεγραμμένον ἔσται), ἢ μετ' ὀλίγον ἀπόδυσις.— κα' (φ. 7^β). «Τῷ Μαλαχίᾳ». Ἄρχ. Ἀλλὰ τί τοῦτο ἴσως ἐρεῖς ὁ φίλτατος ἐμοὶ καὶ ἰσόψυχος κατὰ πνεῦμα υἱός.

Ἐν τέλει τῶν ἐπιστολῶν τούτων «Μέλανος ὁμοῦ σκευασία».

35 (φ. 9^α). «Ἐπιστολαὶ τοῦ ἁγίου **Ἰσηδώρου**».

α' (φ. 9^α). «Ζωσίμῳ πρεσβυτέρῳ». Ἄρχ. Ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ ὀρθὸς μὲν τὸν τρόπον.— β' (φ. 9^α). «[Ν]ειλάμωνι διακόνῳ». Ἄρχ. Οἱ μὲν πταίνοντες καὶ τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις προσέχειν μὴ τολμῶντες.— γ' (φ. 9^β). «Σιλβανῶν». Ἄρχ. Εἰ ἀληθῶς βούλει τῷ θεῷ δωροφορεῖν.

36 (φ. 10^α). «Ἐπιστολαὶ θαυμασταί».

Ἡ ἐπιγραφή νεωτέρα.— α' (φ. 10^α). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Ἰσολάβητον παντὶ δυσπραγήματι.— β' (φ. 10^α). «Τῷ γραμματικῷ αὐτοῦ». Ἄρχ. Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν δυνῶν μου.— γ' (φ. 11^α). «Τῷ πρωτοστρατωρίσῃ». Ἄρχ. Πολλῶν

ἔδει μοι νυνὶ τῶν στομάτων.— δ' (φ. 11^β). Ἄνεπίγραφος ἐξάρχω πάσης Λυδίας. Ἄρχ. Παναγιώτατέ μου δέσποτι μητροπολίτα πανυπέρτιμε.— ε' (φ. 11^β). «Ἐτέρα ἐπιστολή». Ἄρχ. Ἐμοὶ δὲ καὶ λίαν ἐτιμήθησαν.— ζ' (φ. 12^α). «Τινὶ τῶν εὐγενῶν». Ἄρχ. Κύριέ μου πανευγενέστατε.— ζ' (φ. 13^α). «Τινὶ ἀναγραφῆ». Ἄρχ. Μεγαλοδοξότατέ μου αὐθέντα οἶδας.— η' (φ. 13^β). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Τὸ ἐπὶ τῶν ἀνεφίκτων ἐπιχειρεῖν.— θ' (φ. 14^α). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Κλήμα εὐθαλές καὶ κατάκαρπον.— ι' (φ. 14^β). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Πανευγενέστατε Δούκα καὶ ἐν Κυρίῳ τέκνον μου ἐπιπόθητον.— ια' (φ. 15^β). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Εἰ καὶ μυρίους ἔχεις τοὺς κατὰ Χριστὸν ἀγαπῶντας ἡγιασμένε μου δέσποτα.— ιβ' (φ. 15^β). «Σιγγλίον ἱεραρχικόν, ἱερεὶ τινὶ +». Ἄρχ. Τὺς ἱερεῖς οὐ μόνον διπλῆς τιμῆς.— ιγ' (φ. 16^α). «+ Εἰς τὸ κατ' εἰκόνα». Ἄρχ. Τὸ κατ' εἰκόνα ὧ φιλόσοφε νοητέον.— ιδ' (φ. 16^α). «Τῷ πανυπερσεβάστω». Ἄρχ. Ὡς περ ὁ ἥλιος ἐξ ἀνατολῶν.— ιε' (φ. 17^α). Ἄνεπίγραφος. Ἄρχ. Ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυχὴ μου.— ις' (φ. 17^β). «Τῷ παρακοιμωμένῳ». Ἄρχ. Ἐστρεψας τὸν κοπιτόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί.— ιζ' (φ. 18^α). «Συστατικόν». Ἄρχ. Ἐλεῖ Παῦλος ὁ τοῦ Κυρίου θεῖος Ἀπόστολος.— ιη' (φ. 18^α). «Σημείωμα». Ἄρχ. Ἐπιπέτερ πᾶσα ὑπόθεσις ἐγγραφὸς τε καὶ ἄγραφος.— ιθ' (φ. 18^β). «Ἐπιστολὴ φιλική». Ἄρχ. Εἰ καὶ τῷ σώματι κεχωρίσμεθα τῆς σῆς τιμιότητος.— κ' (φ. 18^β). «Ἀντιαταλική». Ἄρχ. Οἶδα σου τὸ πρῶτον.— κα' (φ. 19^α). «Ἐπιστολὴ ἑτέρα ἰπαινετική». Ἄρχ. Οἶδα ὅτι εἰ καὶ μὴ ἐπιστέλλεις.

37 (φ. 19^α). «Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν».

38 (φ. 19^β). «Ἐρμηνεῖαι ἐκ τῶν ἱαμβικῶν κανόνων καὶ ἐκ τοῦ Λεξικοῦ ἐρανισθεῖσαι διάφοροι».

Ἄρχ. Ἀπεγράφη ἀντὶ τοῦ συνηριθμηθῆ· ἀφεγγές τὸ σκοτεινόν.

39 (φ. 26^α). «Λέξεις τῆς Ὀκτατεύχου κατὰ ἀλφάβητον».

Ἄρχ. Ἀνεζωπύρησεν ἀνενεώσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεκτίσατο.

40 (φ. 28^α). «Ἀδελμουήλ, Βασιλειῶν πρῶτον».

Ἐπονται ἐρμηνεῖαι λέξεων ἐκ τῶν λοιπῶν βιβλίων Βασιλειῶν.

41 (φ. 29^β). «[Λ]έξεις τοῦ Ἰώβ».

Ἄρχ. [Λ]ίθριος ἐξω ὑπὸ τὸν αἰθέρα.

42 (φ. 31^α). «[Λ]έξεις τῶν Παροιμιῶν».

Ἄρχ. [Π]αροιμίαι· παραινέσεις παραμυθίαι παρηγορίαι.

43 (φ. 33^α). «[Λ]έξεις τῆς Παναρέτου».

Ἄρχ. Αὐτοσχεδίως ἐκ τοῦ παρατυχόντος αὐτομάτως. Τέλ. λειμῶν, ἀνθηφόρον πεδίον, λιθάδιον.

44 (φ. 34^α). «Ἐκ τοῦ Σιράχ».

Ἄρχ. Σουφέρ Σωφέρ.

45 (φ. 34^α). «[Λ]έξεις τῶν 16' προφητῶν».

Ἄρχ. Ἐρπωμαι ἀρπάζωμαι.

46 (φ. 35^β) «Ἐρμηνεῖαι λέξεων Ἰεζεκιήλ».

Ἄρχ. []ς εἶδος τοῦ βεζέκ.

- 47 (φ. 36⁶). «Ἐρμηνεῖται λέξεων τοῦ Εὐαγγελίου».
 Ἀρχ. [Β]αρθολομαῖος υἱὸς κρεμάσας ὕδατα.
 48 (. 37^α). «Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον».
 Ἀρχ. Ἀρμιανθαίας ὑψους αὐτῶν.
 49 (φ. 37^α). «Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν».
 Ἀρχ. Τὰ μὲν πλείονα προεγράψαν· τὰ δὲ λοιπὰ ταῦτα.
 50 (φ. 37⁶). «Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου».
 Ἀρχ. [μ]ινῶν, πηγὴ δυνάμεως.
 51 (φ. 37⁶). «Ἐκ τῆς γραμματικῆς».
 Ἀρχ. Ἦδη ἀντὶ τοῦ ἀπάρτι.
 52 (φ. 38^α). Περὶ κύκλων ἡλίου, σελήνης, οὐρανοῦ κτλ.
 53 (φ. 38^α) «Λέξεις τῶν Πράξεων».
 Ἀρχ. [Ο]πτανόμενος· ὀρώμενος.
 54 (φ. 39^α). «[Λ]έξεις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου Παύλου».
 Ἀρχ. [Α]ψωρισμένος· ἐκλελεγμένος.
 55 (φ. 42^α). Ἐρμηνεῖα κανόνος ἀνεπίγραφος.
 Ἀρχ. Ὁ νοῦς τῆς ἐρμηνείας τῶν τοιούτων ἐπῶν τῶν σωζόντων
 τὴν ἀκροστιχίδα καταρχὰς τοῦ ὅλου κανόνος ἐξ ἰάμβου ἐστίν.
 56 (φ. 51^α). **Ἄδῃλου** ἐπιγράμματα.
 α' (φ. 51^α). «Εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου· στίχοι». Ἀρχ. Ὁ στεργρὸς
 οὔτος καὶ μέγας στεφνηφόρος.— δ' (φ. 51⁶). «Εἰς τὸν μυροδύτην μέγαν Δη-
 μήτριον». Ἀρχ. Τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, οὐ σῶμα βλέπω.— γ' (φ. 51⁶). «Εἰς
 τὸν τροπαιοφόρον μέγαν Γεώργιον». Ἀρχ. Πολλαῖς πιανθεῖς ταῖς ψυχικαῖς
 ἰκμάσι.— δ' (φ. 53^α). «Εἰς τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν». Ἀρχ. Θρόνοι
 δικαστῆς εὐθύνει τῶν πρακτέων.— ε' (φ. 53^α). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ὡς
 ψυχικός δὴ καὶ ψυχὴν οἶδας γράφειν.— ς' (φ. 53^α). «Εἰς τὴν φυσικὴν ἀκρόα-
 σιν». Ἀρχ. Πολλὰς ἀφορμὰς φυσικὰς ὡδὶ γράφων.— ζ' (φ. 53^α). «Εἰς Κλεο-
 μήδην». Ἀρχ. Παίδευμα τῶν σῶν κυκλικῶν φροντισμάτων.— η' (φ. 53⁶).
 «Εἰς τὸν μέγαν Δημήτριον». Ἀρχ. Βάσκανος ὁ πρὶν καὶ Σατάν κακεργά-
 τος.— θ' (φ. 54⁶). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Ὁρφεὺς σιγάτο κἂν δοκεῖ τοῖς ἀψύ-
 χοις.— ι' (φ. 54⁶). Ἀνεπίγραφον εἰς τοὺς Εὐαγγελιστάς. Ἀρχ. Ἀνθρωπικὸν
 πρόσωπον Ματθαῖος φέρει.— ια' (φ. 54⁶). «Εἰς ἅγιον Παῦλον». Ἀρχ. Ἄμυ-
 δρὸν ἀγλαΐσμα τοῦ νόμου τρέπεις.— ιβ' (φ. 54⁶). «Μεγάλου Ἀθανασίου».
 Ἀρχ. Παγκρατιάζων ὡς μέγας στεφνηφόρος.— ιγ' (φ. 55^α). «Εἰς τὰ ασκη-
 τικὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου». Ἀρχ. Κερατὴν ὡς περ οὐδὲ ἰῶτα πᾶτερ.—
 ιδ' (φ. 55^α). «Εἰς τὰ αὐτά». Ἀρχ. Ἦθη μοναστῶν ζωγραφήσας τοῖς λό-
 γοις.— ιε' (φ. 55^α). «Εἰς Ἑξαήμερον τοῦ μεγάλου Βασιλείου». Ἀρχ. Ὡς ψῶς
 ὑπελθὼν τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων.— ις' (φ. 55^α). «Εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς
 Ἑξαήμερου». Ἀρχ. Ὡς γρήγορος νοῦς φύσις αἰθεροδρόμος.— ιζ' (φ. 55^α).
 «Εἰς τὴν βίβλον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύτσης». Ἀρχ. Μελίσσης ἐντυχῶν ὡς
 ἀνθέοις.— ιη' (φ. 55^α). «Εἰς τὴν παρὰ τοῦ Χρυσοστόμου ἐξηγηθεῖσαν βίβλον πρά-
 ξων τῶν [ἁγίων Ἀποστόλων]». Ἀρχ. Ἀκτῖνος εἶδος ἐξανίσχει ψῶς μέγα.—

ιθ' (φ. 55⁶). «Εἰς τὴν τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων βίβλον». Ἀρχ. Ἠρώας
 ἄνδρας τοὺς Ἀποστόλους σκόπει.— κ' (φ. 55⁶). «Εἰς τὰς ιδ' ἐπιστολάς τοῦ
 μεγάλου Παύλου». Ἀρχ. Δέκα Παλαιᾶς ἐκμαθῶν Παῦλος λόγους.— κα' (φ.
 55⁶). «Εἰς τὴν κατηχητικὴν βίβλον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου». Ἀρχ.
 Ασκητικούς ἰδρωτάς εἰσδύς εὐψύχως.— κβ' (φ. 55⁶). «Εἰς τὴν αὐτήν».
 Ἀρχ. Ὡς εὐγε καλὰς ὑποθήκας ἐγγράφων.— κγ' (φ. 56^α). «Εἰς τὴν ἑλλη-
 νικὴν κακομυθίαν ἣν ἀπελέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος». Ἀρχ. Οὐ λωπο-
 δυτῶν ὑποδύς τὴν ἀπάτην.— κδ' (φ. 56⁶). «Εἰς τὴν Δογματικὴν πανοπλίαν».
 Ἀρχ. Σαθρῶς ἀνιστῶν τὰς ἐπάλλξεις τῶν λόγων.— κε' (φ. 56^α). Ἀνεπίγρα-
 φον. Ἀρχ. Ξένος μοναχὸς τῆς χοϊκῆς ἐστίας.— κς' (φ. 56⁶). «Εἰς τὸ ἅγιον
 Εὐαγγέλιον». Ἀρχ. Ἀνθρωπικὸν πρόσωπον Ματθαῖος φέρει. Διάφορον ἐν
 τοῖς λοιποῖς στίχοις τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. ι'.— κζ' (φ. 56⁶). «Εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ
 βίβλον». Ἀρχ. Ὡς πῶς ἀμείδεις τὰς φύσεις ξενοτρόπως.— κη' (φ. 56⁶). «Εἰς
 τὴν τοῦ ἁγίου Ἰσίδωρου τοῦ Δαμασκηνοῦ βίβλον». Ἐχει ὡδε·

Ἦθη φύσιν νοῦν καὶ λόγοις ὑπερ φύσιν
 τέτταρα ταῦτα συντέθεικας ὦ πάτερ:—

κθ' (φ. 56⁶). Ἀνεπίγραφον. Ἀρχ. Κλίμαξ ἀνάγει καὶ θεὸς συνεξάγει.— λ'
 (φ. 57^α). «Εἰς τὴν βίβλον τῶν μὴ ἀναγινωσκομένων τοῦ Θεολόγου». Ἀρχ. Ἄν Ὀκε-
 ανὸς τὰς θαλάσσας ἐξάγη.— λα' (φ. 57^α). «Εἰς τὸν μέγαν Βασιλείον». Ἀρχ.
 Οὐρανοβάμον αἰθέριε τὸν λόγον.— λβ' (φ. 58^α). «Εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν
 Θεολόγον». Ἀρχ. Βροντὴν συνιστᾷ καὶ τὸ πῦρ συνεξάγει.— λγ' (φ. 58⁶).
 «Εἰς τὴν βίβλον τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἁγίου Διονυσίου». Ἀρχ. Μορφᾶς ἀκαλλεῖς τῶν
 κάτω παιδευμάτων.— λδ' (φ. 59^α). «Εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωσπιῶν σταυρόν».
 Ἀρχ. Καὶ τοῖς στρατηγοῖς πρὸς νίκην συνεξάγει.— λε' (φ. 61^α). «Εἰς τὰ
 εἰσόδια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου». Ἀρχ. Ὡς τῶν ὑπερ νοῦν δεσποτικῶν θαυ-
 μάτων.— λς' (φ. 61⁶). «Εἰς τὰ Βαῖα». Ἀρχ. Αἰνοῦσι τοπρὶν ἀγγέλων
 στρατηγίαι.— λζ' (φ. 62⁶). «Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν». Ἀρχ. Θεὸς τὸ
 πνεῦμα καὶ φέρει δὴ τὴν κτίσιν.— λη' (φ. 62⁶). «Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἀρχ. Γεννάρχας οὗς πρὶν δυσκλεῶς καταστρέ-
 φει.— λθ' (φ. 63^α). «Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν». Ἀρχ. Ὡς ἐξ ἀκαλλοῦς τῶν
 παθῶν δυσκηνίας.— μ' (φ. 64^α). «Εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ». Ἀρχ. Θαυμάσιοί σου δημιουργίας λόγοι.— μα' (φ. 64^α). «Ἐτε-
 ρον εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου». Ἀρχ. Ὡς θαῦμα καινὸν πῶς
 βροτοὺς ξενοτρόπως.— μβ' (φ. 65^α). «Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ
 σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἀρχ. Καὶ τίσι καλοῖς δεξιωθῶμεν πλέον.—
 μγ' (φ. 66⁶). «Ἐτεροι εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα». Ἀρχ. Χιτῶνας οὗς πρὶν ἐνδυ-
 δίδκει γενάρχαις.— μδ' (φ. 67^α). «Ἐτεροι εἰς τὴν Ὑπαπαντήν». Ἀρχ. Σῶ-
 φρον Συμεῶν πρεσβυτικὴ καρδιά.— με' (φ. 69⁶). «Εἰς χρονικὴν βίβλον τοῦ
 Ζωναρά». Ἀρχ. Μαθεῖν ἀνθρωπε θέλων τὴν χρόνου φύσιν.— μς' (φ. 69^α).
 «Εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν καὶ τρισάδλιον». Ἀρχ. Ὡς πῶς ὁ λαμπρὸς καὶ
 χρυσᾶς ἔχων φρένας.

57 (φ. 70⁶). Ἀστρονομικὸν σημείωμα.

Ἀρχ. Ἰστέον ὅτι ὀπότεν γέννηται πεντεκαίδεκατος κύκλος.

58 (φ. 71^α). Συλλογὴ ἐπιγραμμάτων.

Γεγραμμένα κατὰ δύο σελίδας. α' (φ. 71^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Τί δὴ [βασιλεῦ πρὸς] θεοῦ κεχρισμένε | πενθεῖς δι' ἡμᾶς ἐν σιγῇ καὶ δακρύοις. — β' (φ. 72^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Ὑπὲρ χρυσίον ἢ λίθους ὑπερτίμους. — γ' (φ. 74^β). «Εἰς βασιανίαν». Ἄρχ. Ἄνδρες κακῶν κάκιστον ἀνθρώποις ψόβνος — δ' (φ. 74^β). «Εἰς τὸν ἔμπρησθὸν τὸν ἐν τῇ Πόρτῃ». Ἄρχ. Οὕτω βασιλεῦ πυρπολεῖσθαί με κρίνεις. — ε' (φ. 75^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Αὐτοκράτορ

μέγιστε χιτῶνος χάριν. — ς' (φ. 75^β). Ἀνεπίγραφον. Ἐν τῇ ψα' «Πατριὰς». Ἄρχ. Θεοῦ σὶ ποιμὴν ἱερορχῶν ἀκρότης. — ζ' (φ. 75^β). «Εἰς τὸν ἅγιον Ὀνούφριον». Ἄρχ. Γυμνὸς μὲν Ἄδαμ, ἀλλ' ὑπαιδοῦς ἐκρούθη. — η' (φ. 76^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Σοὺς μὲν παλαιοὺς ἐμῆς ψυχῆς πόνους. — θ' (φ. 76^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Ἐδουλόμην ἔγωγε τοῦ λέγειν χάριν. — ι' (φ. 76^α). Ἀνεπίγραφον. Ἄρχ. Ἐγὼ βασιλεῦ τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον.

Τὰ ὑπ' ἀρ. α', γ', δ', ε', ζ', θ', καὶ ι' εἶνε τοῦ *Μανουὴλ Φιλῆ*. Ἰδε *Em. Miller* *Manuelis Philae carmina*. Ἐν Παρισίαις. 1857. Τόμ. Β' σ. 34, 71, 73, 93, 94, 108, 137.

1ο φ. 113^β τοῦ πρώτου μέρους ἄγραφον.

Ἐν φ. 45^β καὶ 86^α τοῦ πρώτου μέρους ἐγκεκαυμένη μονοκοנדυλική σφραγὶς Ἱεροθέου ἱερομονάχου.

Ἐν τῇ κάτω ψα' τοῦ φ. 71^β τοῦ δευτέρου μέρους Ἀφιέρωται τῇ ἐν Ἀθῆναις βιβλιοθήκῃ εἰς τὸ τμήμα τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν. Κύριλλος ἀρχιμανδρίτης. 1883.

Κῶδιξ ἀστάχως.

Χαρτ. 0,22 × 0,15. Αἰῶνος XIX (φ. 90).

1 (φ. 8^α). Ὁρκοὶ τοῦ τάγματος τῶν Ἀθανάτων, τῆς ἀδελφότητος, τοῦ ἱεροῦ δικαστοῦ, τοῦ ἱεραπόστολου ἢ ἐξάρχου, τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς ἀποφάσεως, τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου.

2 (φ. 28^α). Ὁργανισμὸς τῆς ἀδελφότητος τῶν Εὐαγγελιζομένων μετὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἱδρυτῶν καὶ παραρτήματος ἐν φ. 35^α. «Ἐγένετο ἐν Ἀθῆναις 1847».

3 (φ. 36^β). Μητρῶν τῶν μελῶν.

4 (φ. 65^α). Κρυπτογραφικὸν λεξικόν.

Τὰ φ. 1-8, 12^β-28, 32-35, 43^β-65, 70^β-90 ἄγραφα.

Στάχως νεωτέρα.

(Ἐπιτεταί συνέχεια)

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— **Παλαιογραφικὸν ἀνέκδοτον.** Παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ φέρεται τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Διάκονος ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἔπη αἰφνης δυσκολευόμενος νὰ προχωρήσῃ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τινὰ συλλαγὴν π.ε. Παρορμώμενος δὲ νὰ προβῇ περαιτέρω προσέθηκε τρύπα, λαγός. Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν παλαιογραφικόν, διότι μόνον ἐκ τῆς παλαιογραφίας ἐξηγεῖται. Πράγματι οὐδεμίαν ἐρμηνείαν δύναται νὰ δοθῇ, ἂν ἀποδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἀνέκδοτον προήλθεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντύπου κειμένου τοῦ Εὐαγγελίου. Εὐκόλος δ' ἀπ' ἐναντίας εἶνε ἡ ἐξηγήσις τοῦ ἀνεκδότου, ἂν πρόκειται περὶ χειρογράφου. Εἶνε δὴλα δὴ γνωστὸν, ὅτι ὅποιαι ὑπάρχουσαι ἐν τινὶ περγαμνῇ δὲν παρεκώλυον τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Καὶ σπανιώτερον μὲν ποτε ἐκαλύπτετο ἡ ὀπή διὰ προσραπτομένου τεμαχίου περγαμνῆς· λυποῦμαι δὲ ὅτι δὲν ἐκράτησα σημείωσιν τῶν κωδίκων ἐν οἷς εἶδον τὴν σπανιωτάτην ταύτην περίστασιν. Πολὺ δὲ συνηθεστέρα ἦτο ἡ χρῆσις τῆς περγαμνῆς ἄνευ τινὸς συμπληρώσεως τῆς ὀπῆς. Ἐν τοῖς τοιοῦτοις κώδιξι τὸ κείμενον ἐγγράφετο ἐντεῦθεν κάκειθεν τῆς ὀπῆς, ἐνίοτε ἄρα καὶ διεκόπτετο τις λέξις μέση ὑπὸ τῆς ὀπῆς ἐπιπροσθούσης. Τοιοῦτον δείγμα εἶνε τὸ ἤδη σημειωθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐκ τοῦ φ. 52 τοῦ Βιενναίου Cod. Philol. CCX (Ἰδε Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Α' σ. 242). Ἄλλο παράδειγμα φέρω ἐκ τοῦ ἐν Παρισίαις Κοισλινιανοῦ κώδικος 212 φ. 95^β γεγραμμένου τῷ 1111 ἐνθα ἔχομεν τὴν λέξιν ἔσπευσεν χωριζομένην ὑπὸ μεσαζούσης ὀπῆς τῆς περγαμνῆς, καθ' ἣν δεικνύει τὸ πανομοιότυπον παρὰ τῷ κ. *Omon* Fac-similés des manuscrits grecs datés de la Bibliothèque Nationale de IXe au XIVe siècle ἐν Πίνακι XLI. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χάρτου ἔχω παράδειγμα ὁμοίου χωρισμοῦ λέξεως τινος ἐξ ὀπῆς. Οὕτως ἐν τῷ κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα γεγραμμένῳ κώδικι 262 τῆς Συνοδικῆς βιβλιοθήκης τῆς Μό-

σχας (Βλαδιμήρου ἀρ. 219) ἐν φ. 540⁶ ἀναγινώσκομεν περιττὰ//τῆς
κνοδά//λοις

τῆς ὀπῆς ἐπεκτεινομένης ἐν τῷ ἐφθαρμένῳ βομβυκίνῳ χάρτῃ εἰς δύο
ὄλους στίχους. Διὰ συστηματικῆς δ' ἐξετάσεως ἤθελον πολλαπλα-
σιασθῆ τὰ παραδείγματα τῆς τοιαύτης χρήσεως. Τοιοῦτον κώδικα
εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον ὁ διάκονος τῆς δημώ-
δους παραδόσεως, ἐν ᾧ ἡ λέξις πέλαγος ἐχωρίζετο ὑπὸ ὀπῆς ἐπι-
προσθούσης εἰς πέ και λαγος, ὅπερ ὁ ἄπειρος καὶ θορυβηθεὶς ἀνα-
γνώστης ἀνέγνω πέ και λαγός, μνημονεύσας εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ
τὴν μεσάζουσαν τρύπαν. Ἄλλως δ' ἡ λέξις, ἥς τὸν ἀστεῖον χωρισμὸν
ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα τοῦ διακόνου ὁ λαός, εἶνε ἐπίτηδες ἐκλελεγμένη.
Πράγματι ἄπαξ μόνον παρὰ τῷ Ματθαίῳ 18, 6 εὐρίσκομεν τὴν λέ-
ξιν πέλαγος, ἀλλ' ἐν τῇ δοτικῇ. Πλὴν δὲ τοῦ χωρίου τούτου ἐν μό-
νον ἐν τῇ λοιπῇ Καινῇ διαθήκῃ χωρίον ἔχει τὴν λέξιν, καὶ δὴ ἐν τῇ
αἰτιατικῇ. Ἴδε Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 27, 5· τό τε πέλαγός τε
κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες. Ἄλλὰ τὸ
χωρίον δὲν εἶνε τῶν ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένων. Κατὰ ταῦτα τὸ
ἀνεκδότον ἐπλάσθη ἀπὸ σκοποῦ χάριν τοῦ ἀστείου, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὐ-
τοῦ εἶνε παλαιογραφικῆ. Ἐνεκα δὲ τῆς συνηθετέρας μὲν ἐν κώδιξι
γεγραμμένοις ἐπὶ περγαμηνῆς, πολὺ δὲ σπανιωτέρας ἐν τοῖς χαρτῶις
γραφῆς τοῦ κειμένου ἐντεῦθεν κακεῖθεν ὀπῆς ἐπιπροσθούσης τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ ἀνεκδότου δυνάμεθα πιθανῶς νάναγάγωμεν εἰς χρόνους ὄχι
νεωτέρους τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος.

— **Νέαι εἰκόνες Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.**

Εἰς ὅσα περὶ τῶν εἰκόνων τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἔγραψα ἐν
Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Γ' σ. 229 κ. ἐ. ὀλίγα ἔχω νὰ προσθέσω
ἐνταῦθα. Καὶ δὴ πρῶτον ἐν τῷ αὐτόθι σ. 240 κ. ἐ. περιγραφομένῳ
Class. VII cod. 22 τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, τῷ γραφέντι τε-
λευτῶντος τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Κρητὸς Γεωργίου
Κλόντζα εὔρον τὸ θέρος τοῦ 1906 ἐν φ. 85⁶ καὶ ἄλλην εἰκόνα γε-
γραμμένην διὰ γραφίδος καὶ παριστάνουσαν φανταστικῶς τὸν Κων-
σταντίνον Παλαιολόγον καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Κάτωθι δ' αὐτῆς φέ-
ρονται γεγραμμένα τάδε· Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς (τῆς ἐν τῷ κώδικι προ-
μνημονευομένης μητρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου Ἑλένης)
Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ἐφονεύθη ἐν τῇ ἀλώσει· καὶ ἀπὸ

Πιν. Α'

ΣΥΓΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ. ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΟΝ ΤΟΜ. Γ'

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΟΝΤΖΑ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑΙ

(Magyaros Classe VII cod. 22)

τοῦ πρώτου τοίνυν Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ μέχρι τούτων τῶν τελευταίων Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη μήτηρ οὐκ ἐβασίλευσαν ἄλλοι. Τῆς εἰκόνος δὲ ταύτης παρατίθημι πανομοιότυπον ἐν τῷ Πίνακι Α', ὅπερ ἐξέδωκα ἤδη καὶ ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τοῦ κ. Δ. Ι. Καλογεροπούλου "Ετ. 5' (1907) σ. 181.— Πλὴν δὲ τῆς ἐν σ. 235 μνημονευομένης εἰκόνος τοῦ Κωνσταντίνου τῆς ἐκδοθείσης μετὰ τῶν εἰκόνων τῶν λοιπῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ ἐγχρώμῳ Πίνακι τῷ ἐκδοθέντι ἐν Ὁδησσῷ περιέπεσεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς χεῖράς μου φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον Εἰκόνες καὶ σύντομοι βιογραφίαι τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ἐν Ὁδησσῷ. Τύποις Ἐ. Ι. Φεσένκω. 1886. Καὶ κοσμεῖται μὲν τὸ ἐξώφυλλον τοῦ ἐξ 26 σελίδων εἰς 8^{ον} συγκειμένου τούτου φυλλαδίου ὑπὸ ξυλογραφίας παριστανούσης τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον, ἔχει δὲ δέκα πίνακας ἐγχρώμους παριστάνοντας τοὺς αὐτοκράτορας κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον τὸν καὶ ἐν τῷ ἐνιαίῳ μεγαλοσχήμεῳ πίνακι τῷ ἐξεληθέντι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τυπογραφείου καὶ λιθογραφείου. Ὁμοιοτάτη δὲ πρὸς τὴν ἐν αὐτῷ εἰκόνα τοῦ Κωνσταντίνου εἶνε καὶ ἡ ἐν τῷ δεκάτῳ πίνακι τοῦ φυλλαδίου εἰκὼν τοῦ αὐτοκράτορος.— Τέλος δὲ μνημονευθήτω ἐνταῦθα διπλῆ φωτογραφία ἣν μοι ἔδωκεν ὁ ὑποπλοίαρχος τοῦ Β. Ναυτικοῦ κ. Κωνσταντῖνος Σαράφης Πιτσιπιός. Καὶ ἡ μὲν ἑτέρα τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χαρτονίου ἐπικεκολλημένων τούτων φωτογραφιῶν παριστάνει τὸν αὐτοκράτορα μέχρι τοῦ στήθους, φέροντα στέμμα καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς ἀφαναῖς ἀριστερᾶς σκῆπτρον, ἡ δὲ νεαρὰ μορφή αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὰς λοιπὰς γνωστὰς ἀρχαίας ἢ νέας εἰκόνας τοῦ Κωνσταντίνου. Ἡ δ' ἑτέρα παριστάνει τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου ἐφίππου, φέροντος ἀρχαιοπρεπῆ στολὴν καὶ στέμμα καὶ ἐσπασμένον τὸ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατούμενον ξίφος, τιτρωσκομένου δὲ διὰ μακροῦ δόρατος ὑπὸ ὁμοίως ἐφίππου γενιτσάρου. Ὑπὸ δὲ τοὺς δύο μαχομένους ἐφίππους κείται παρὰ μὲν τὸν Κωνσταντῖνον ὀκλάζων Βυζαντῖνος φέρων κράνος καὶ πλήσσων διὰ τοῦ ξίφους ἐκτάδην κείμενον Τοῦρκον, ὑπὸ δὲ τὸν γενίτσαρον δύο ἐκτάδην κείμενοι νεκροὶ Τοῦρκοι. Ἀριστερόθεν δὲ τῷ θεωμένῳ κάθηται παρακολουθῶν τὸν ἀγῶνα σαριοφόρος Τοῦρκος, ὅμοιος τὴν στάσιν πρὸς τὸν ἐν τῇ λιθογραφίᾳ τῆς ἀλώσεως τῇ προσηρτημένῃ ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει τοῦ βιβλίου τοῦ

Μορτμάννου (Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ' σ. 231). Φέρει δ' ἡ δευτέρα αὕτη φωτογραφία κάτω τὴν ἐπιγραφὴν Ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων. Σημειοῦται δ' ἐπὶ τῆς διπλῆς φωτογραφίας τὸ ὄνομα τοῦ φωτογράφου Γεωργίου Ι. Παρασκάκη, κατὰ τὴν ἀνακοινωθείσάν μοι ὑπὸ τοῦ κ. Σαρᾶφη εἰδησιν ἐργαζομένου ἐν Σύρῳ πρὸ τριακονταετίας περίπου. Ὅπισθεν δὲ τῆς φωτογραφίας φέρεται διὰ μολυβδίδος ἀμυδρὸν σημεῖωμα, καθ' ὃ Ἄντεγράφη ἐκ ζωγραφίας ἐν Ῥόδῳ τῆς νήσου Ῥόδου ἔτους Ὁκτ: αὐξε. Ἐπάρθη τὸ 1873, μὲν Ἰουλίῳ. Ὅποιον δὲ τὸ κατὰ τὸ σημεῖωμα τοῦτο ἐν Ῥόδῳ εὐρισκόμενον πρωτότυπον τῶν δύο φωτογραφιῶν ἀγνοῶ, ὡς καὶ ἂν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ πίνακι ἐφέρετο ὁμοῦ, καθ' ὃ ἐν τῇ διπλῇ φωτογραφίᾳ, ἢ τε εἰκῶν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ἐκ τῶν φωτογραφιῶν τούτων δυνάμεθα νὰ συνίδωμεν, ὅτι τὸ πρωτότυπον, εἰ καὶ ἐν τῷ διὰ μολυβδίδος σημειώματι φέρεται ἡ λέξις ζωγραφίας, δὲν ἦτο τυχὸν ἐλαιογραφία τις, ἀλλὰ νέα τις χαλκογραφία ἢ μᾶλλον λιθογραφία, ἄλλοθεν ἄγνωστός μοι.

— **Νέα προσθήκη εἰς τὰ περὶ τειχίσεως τοῦ ἰσθμοῦ.**

Ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Β' σ. 434 κ. ἐ. καὶ Τόμ. Δ' σ. 20 κ. ἐ. διέλαθέ με τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη (ἐκδ. Βόννης σ. 283, 1 κ. ἐ.). Ἐπὶ τοῦτον δὴ (Καραμαῖνον) ἀναζεύξας Ἀμουράτης ὁ Μεχμέτεω ἐστρατεύετο, καὶ Τουραχάνη τὸν Θετταλίας ὑπαρχον ἐπέστειλεν ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν Πελοποννήσου Ἰσθμὸν, καὶ καθελεῖν τε τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ἐπιδραμόντα τὴν Πελοποννήσου χώραν, ὅση ὑπὸ τοῖς Ἑλλήνων ἡγεμόσι τυγχάνει οὔσα, ἀπελαύνειν. Ὁ μὲν οὖν λαβὼν στρατεύμα τὸ τῆς Θετταλίας καὶ Περραιβίας τῆς λίμνης ἀφίκετο ἐπὶ τὸν Ἰσθμὸν, καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἔρημον καθεῖλε τε αὐτὸν, καὶ ἐσβαλὼν ἐς τὴν Πελοπόννησον ἐδήου τὴν χώραν, καὶ ἐπὶ Σπάρτην ἀφικόμενος τὴν τε Λακωνικὴν ἐπέδραμε καὶ ἀπύλαυνε. Ὡ, δὲ ἤδη γνωστὸν, πλὴν τοῦ χωρίου τούτου εὐρηναὶ παρὰ τῷ Χαλκοκονδύλῃ καὶ τὰ ἐξῆς (σ. 238, 9 κ. ἐ.). Αἰτωλία μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο ὑπὸ βασιλεῖ Ἀμουράτη· μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἰόντες ἐς τὰς θύρας ἠξίουσιν σφίσι σπένδεσθαι, εἰρήνην μὲν-

τοὶ ἐποιήσαντο ἐφ' ᾧ τὸν τε ἰσθμὸν καθελεῖν καὶ μὴδὲν ἔτι νεωτερίζειν τοῦ λοιποῦ. Τὸν μὲντοι Τουραχάνην ἐπὶ Πελοπόννησον πέμψας τὴν τε Οὐνετεῶν χώραν ἐδήου καὶ τὸν ἰσθμὸν καθεῖλε, καὶ πολίσματα ἅττα ἐλὼν τὴν Οὐνετεῶν ἰνδραποδίστατο. Τὸ δεύτερον τοῦτο χωρίον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν ἔτει 1425 ἐπιδρομὴν τοῦ Τουραχάνη (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Β' σ. 469 κ. ἐ.). Ἄλλ' ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Τουραχάνη, ἧς γίνεται μνεία ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ, δὲν εἶνε ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἄλλη σύγχρονος τῆς ἐπὶ τὸν Καραμαῖνον, ἧτοι τὸν ἀμνηρὰν τῆς Καραμανίας Ἰβραῖμ, τὸν υἱὸν τοῦ Μωχαμέττβη, στρατείας τοῦ σουλτάνου Μουράτ, ἣν γινώσκωμεν γενομένην τῷ 1432 (*Zinkeisen Geschichte des osmanischen Reiches* Τόμ. Α' σ. 639 κ. ἐ.). Τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἔτος πρέπει νὰ δεχθῶμεν συμβᾶσαν καὶ τὴν νέαν ταύτην ἐπιδρομὴν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τοῦ Τουραχάνη, ἣν ἄλλως ὁ Φραντζῆς (σ. 157, 18) ἀναφέρει εἰς τὸ ἔτος 1431 λέγων τάδε· καὶ τῷ τέλει τοῦ ἔαρος αὐτοῦ δὴ τοῦ ἔτους (,σπλθ') ἦλθεν ὁ Τουραχάνης καὶ κατεχάλασεν αὐθις τὰ τοῦ ἰσθμοῦ τείχη. Καὶ πολλὰ λοιμικὴ νόσος γέγονεν ἐν τῇ Πάτρᾳ. Τοῦ αὐτοῦ δὲ λοιμοῦ μνείαν ποιεῖται πλὴν τοῦ Φραντζῆ τὸ τε Βραχὺ χρονικὸν (ὅπισθεν Δούκα ἐν ἐκδ. Βόννης σ. 518) καὶ ἔγγραφον ἐν τοῖς *Misti LVIII* φ. 50⁶ τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀρχείου τῶν Φράκων (*Hopf Geschichte Griechenlands* ἐν Ἑγκυκλοπαιδείᾳ Ersch καὶ Gruber Τόμ. 86 σ. 85 σημ. 77). Ἐχομεν κατὰ ταῦτα δύο ὑπὸ τοῦ Τουραχάνη καθαιρέσεις τοῦ περιβόλου τοῦ ἰσθμοῦ, τὴν τοῦ ἔτους 1423 καὶ τὴν τοῦ 1432. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ἢ ὅτι ἡ τοῦ 1423 δὲν ὑπῆρξε πλήρης ἢ μᾶλλον ὅτι μεταξὺ τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ τοῦ 1432 ὁ ἰσθμὸς εἶχεν ὅπωςδῆποτε τειχισθῆ καὶ πάλιν, περὶ ἧς τειχίσεως οὐδὲν ποθεν εἶνε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. — Εἰς ταῦτα προσθέτω, ὅτι ἐν ταῖς διαφοραῖς γραφαῖς τοῦ Χρησμοῦ τοῦ Ἑξαμιλλίου ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Β' σ. 475 παρελείφθη νὰ σημειωθῆ ἐν στ. 12-14 ὅτι ὁ κώδιξ Ν (Νεαπόλεως) τὸ χωρίον Ἐν, αὐτῷ — πάρα, ἐν ᾧ καὶ τὰ σημειούμενα τιλόβρωτα, ἔχει πρόσθετον ἐν τῇ ᾠὰ διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου:

Γέλος δ' ἀνακοινῶν ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις εἰς τοὺς περὶ τοῦ ἰσθμοῦ ψευδεῖς χρησμούς, ἃς ἀπέστειλέ μοι ὁ ἐν Πειραιεῖ διδάκτωρ τῆς φιλολογίας μαθητῆς μου κ. Χρῖστος Σαρικάκις, καίτοι διά-τινων

διορθώσεων αὐτοῦ ἐπανορθοῦται πιθανῶς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐσκοπεῖτο διὰ τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως. α' Ἐν Τόμῳ Β', σελ. 475 τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος, ἐνθ' ἀναδημοσιεύεται ὁ τοῦ Ἑξαμιλίου χρησμὸς, στχ. 4 ἀντὶ τοῦ α' Ἀχαιμενίδων γρ. α' Ἀχαιμενιδῶν», στχ. 7 ἀντὶ τοῦ α' ἑώων γρ. α' ἑφῶων» διότι τὸ ὑπογεγραμμένον, ὡς γνωστὸν, παρελείπετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, στχ. 14 ἀντὶ τοῦ α' κα' οὐκ ἔτι» γρ. α' οὐκέτ'», στχ. 15 ἀντὶ τοῦ α' καὶ καταβαλεῖ» γρ. μᾶλλον α' ἢ καταβαλεῖ». Εἰς τὴν γραφὴν δὲ ταύτην, καίτοι πάντες οἱ ἄλλοι κώδικες ἔχουσι καὶ πλὴν τοῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως ἔχοντος ἢ, ἴσως πρέπει ν' ἀγάγη τινὰ ἢ ἐν τῷ ἐτέρῳ χρησμῷ (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Δ' σελ. 22, στχ. 6) γραφὴ α' ἢ καταβαλεῖ», ἥτις πάντως διορθωτέα α' ἢ καταβαλεῖ» φαίνονται δ' ἀμφότεροι οἱ χρησμοὶ οὗτοι πολλὴν ἔχοντες ἐνταῦθα περὶ τὰς λέξεις καὶ τὸν νοῦν ὁμοιότητα.

α' Ἐν Τόμῳ Δ', σελ. 21-2, ἐνθα ὁ ψευδεπίγραφος εἰς Γρηγόριον τὸν Θεολόγον χρησμὸς, ὅστις εἶνε, ὡς ὀρθῶς γράφετε, ἀπλῆ παραλλαγὴ τοῦ ἐτέρου, ἀντὶ τοῦ α' Ἐς αὐθις», σελ. 21 στχ. τοῦ χρησμοῦ 3, γρ. α' Ἐσαῦθις», ἐν δὲ σελ. 22 στχ. 2 ἀντὶ τοῦ μεγαλοΡ-Ρητόρων (ἐν τῷ κώδ. μεγαλοΡητόρων) γρ. νομιζῶ ἀμεγαλητόρων», ἤγουν μεγαλοφύχων· εὐαρμοστεῖ δὲ μᾶλλον τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ ἐννοίᾳ, ἅτε ἰδιάζον πολεμικοῖς ἀνδράσι, καὶ δὴ καὶ τοῖς Ἑλλησιν ἐνταῦθα, οἵτινες ἐν τῷ προτέρῳ χρησμῷ (Ν. Ἑλλην. Τόμ. Β' σελ. 475, στχ. 14) ὀνομάζονται ἀρηιφίλοι: α' οὐκέτ' ἔσσειται μένος Ἑλλήνων ἀρηιφίλων». Ἐν τῷ αὐτῷ 2 στίχ. ἀντὶ τοῦ α' οὐκ ἔτ' ἔσσειται» γρ. α' οὐκέτ' ἔσσειται», στχ. 6 ἀντὶ τοῦ α' ἢ καταβαλεῖ» γρ. α' ἢ καταβαλεῖ», ὡς εἶπον ἀνωτέρω, στχ. 9 ἀντὶ τοῦ α' αἵματος ἔστι» γρ. α' αἵματος ἔσται», εἰς ἣν γραφὴν ἄγουσιν οἱ ἄλλοι κώδικες μέλοντες οἱ τε ἡγούμενοι καὶ οἱ ἐπόμενοι. Τὰ δὲ παράδοξα α' χύσις μέγιστος» στχ. 10 καὶ α' γαλήνη μέγιστος» στχ. 12 διορθωτέα εἰς τὸ α' χύσις μέγιστη» καὶ τὸ α' γαλήνη μέγιστη». Τὸ δ' ἐν στχ. 10-11 α' Τότε ἐλπίς ὑπερασπισμὸς τε τῶν Πελοποννησίων ἀνδρείων ἐδρασθήσεται (ἐν τῷ κώδ. ἀνδρείων) γρ. ἴσως α' ἀνδρείος», ἤγουν ὑπερασπισμὸς ἀνδροπρεπῆς, θαρραλίας.

α' Τελευταῖον δ' ὑποβάλλω ὑμῖν καὶ τάδε: Τὰ ἐν τῷ προτέρῳ χρησμῷ στχ. 14-15 α' Ἡξεῖ δὲ καὶ τοῖς χαλκόπους ἐρινίς πολύπους

καὶ πολύχειρ καὶ (ἦ ἦ) καταβαλεῖ μένος τούτων» ἐμβάλλουσί μοι ἀμφιβολίαν περὶ τῆς εὐεξίας τῶν λέξεων α' ὀμήγυρις . . . πολυειδῆς» (ἐν τῷ κώδ. πολυειδῆς) τοῦ δευτέρου χρησμοῦ. Μήπως ἐν τούτοις ὑπολανθάνουσι τὰ α' ἐρινίς πολύπους»; Προσέτι ἐν στχ. 6 τοῦ δευτέρου χρησμοῦ μήπως ἐν τῷ α' τίσιν, δίκην αἰτουῦσα» τὸ δίκην εἰν' ἐξήγησις τοῦ τίσιν παρειαφρήσασα ἀπὸ τοῦ μετωπίου εἰς τὸ κείμενον; Ἄλλ' οὐκ ἀπίθανον καὶ τὸ νὰ ἐτέθησαν ἐξ ἀρχῆς ἀμφότεραι αἱ συνώνυμοι αὗται λέξεις ζωηρότητος ἕνεκα».

— Διορθώσεις εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ἀργυροπούλου.

Ὁ αὐτὸς κ. Χρ. Σαδικάκις ἐπέστειλέ μοι τὰ ἐξῆς: Ἐν τῷ ἐν σελ. 452-4 τοῦ Β' Τόμου τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος ἐκδιδόμενῳ μέρει τῆς τοῦ Ἰωάννου Ἀργυροπούλου ἀνεκδότου α' Συγκρίσεως παλαιῶν ἀρχόντων καὶ νέου, τοῦ νῦν αὐτοκράτορος» ἐφάνησάν μοι διορθωτέα τάδε: Σελ. 452, στχ. 19 ἀντὶ τοῦ α' ὦν ἂν ἕκαστος εὐπορεῖν» γρ. α' εὐπορεῖ» εἰς ὃ ἄγει ἡ τῶν κωδικῶν Α καὶ Β γραφὴ α' εὐπορεῖ». Σελ. 453, στχ. 1-4 ἀντὶ τοῦ α' καὶ ποτὲ μὲν εὐεξίας αὐτοῖς ὑπισχνεῖται, ποτὲ δὲ τούτοις ἀπειλεῖ κάκιστα, ἵνα ἴσως μὲν ἐλπίδι, τοὺς δὲ φόβῳ πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσας ῥαδίως καὶ γενναίως ἤδη πάντα ποιήσειεν· ὃ δὴ καὶ γέγονε» γρ. α' καὶ ποτὲ μὲν . . . πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσῃ ῥαδίως καὶ γενναίως ἤδη πάντα ποιήσῃ· ὃ δὴ καὶ γέγονε» (ἔχουσι δὲ ὁ μὲν Β ἐλκύσῃ ῥαδίως, ὁ δὲ Α ἐλκύσῃ ἀδίως). Στχ. 24 ἀντὶ τοῦ α' εἰθέλειεν» γρ. ἐθέλοιεν».

— Ἡ' ὁ ἐκ τῆς μονῆς Σουμελαῖ τραπεζουντσακὸν χρυσοβούλλον. Ὁ ἐν Πετροπόλει φίλος κ. Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἔγραψέ μοι τὰ ἐξῆς: α' Τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Γ' σ. 483 μνημονευόμενον ἀντίγραφον τοῦ ἐν Σουμελαῖ χρυσοβούλλου μετὰ τῆς παραφράσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀπισθογράφου σημειώματος δὲν εἶναι μοναδικόν, αὐδ' ἄγνωστον. Ἡδη ἐσημειώθη τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ φίλου καθηγητοῦ κ. Ἐπαμεινώνδου Θ. Κυριακίδου ἐν τῇ συγγραφῇ του (Ἱστορία τῆς . . . μονῆς τοῦ Σουμελαῖ. Ἐν Ἀθήναις 1898, σ. 280-281), καὶ νοεῖται κώδιξ παρ' ἡμῶν εὐρισκόμενος τέλους 17ου αἰῶνος, περιέχων αὖν ἄλλοις ποιήματα τοῦ Σεβαστοῦ. Αὐτόθι μετὰ φύλλων 26^b-36 περιέχονται ὅσα σημειοῦτε καὶ ὑμεῖς ἐκ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κῶ χειρογράφου. Πρῶτον ὁ Σεβαστὸς γράφει αὐτόθι ταῦτα: α' Τὰ παρόντα ἦσαν ὀπισθεν τοῦ χρυ-

σοβούλλου γεγραμμένα σποράδην ἀνωθεν ἕως κάτω: — Τὸ παρὸν σὺν Θεῷ ἀγίῳ χρυσοβούλλον διωρίσθη καὶ ἐπεδόθη τῇ σεβασμῖα μονῇ τῆς ὑπεραγίας ἑκου τῆς Σουμελάς κατὰ τὸν παρόντα δεκέμβριον μῆνα τῆς γῆς Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑωογούτου». Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Εἶδον καὶ ἐγὼ ἰκανὸν μέρος τοῦ ἐν λόγῳ σημειώματος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ χρυσοβούλλου, γεγραμμένου διὰ τῆς χειρὸς ἑνὸς τῶν γραφέων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γραφείου. Εἶναι ἄλλως εἰπεῖν σημείωμα κωδικοποιήσεως. Τέλος μετὰ τὸ ἐν λόγῳ σημείωμα τοῦ Σεβαστοῦ ὁ κώδιξ ἔχει τὸ ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τοῦ χρυσοβούλλου, ἐπιταί δὲ «Μετάφρασις τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου εἰς κοινὴν διάλεκτον ὑπὸ Σεβαστοῦ Τραπεζοῦντιοῦ τοῦ Κυμινήτου». Σημειώται δὲ, ὅτι τῆς μεταφράσεως ταύτης τὸ πρωτότυπον κείμενον ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ Σουμελά, φέρον, ἂν καλῶς ἐνθυμούμαι, τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου καὶ τινῶν ἀρχιερέων. Τὸ κείμενον τῆς μεταφράσεως ἔχει ἀπέναντι καὶ τὸ πρωτότυπον κείμενον τοῦ χρυσοβούλλου. Ἀποτελεῖ δὲ μέγα φύλλον καλογεγραμμένον, καὶ φαίνεται ὅτι συμπαραλαμβάνον τοῦτο μετ' ἑαυτῶν οἱ εἰς ταξίδια ζητεῖας στελλόμενοι ὑπὸ τῆς μονῆς ἀδελφοί. Σημειώσετε προσέτι, ὅτι τὸ ἐν Κῷ ἀντίγραφον ἔχει καὶ μέρος λόγου Ἰωσήφ Τραπεζοῦντος περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, καὶ παραπέμπετε εἰς τὰ παρὰ τῷ Fallmerayer τεμάχια τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἀλλὰ προστεθῆτω, ὅτι ὁλοκληρὸς ὁ εἰρημένος λόγος τοῦ Ἰωσήφ εὐρίσκεται ἐν τῷ βιβλίῳ μου: *Fontes historiae imperii Trapezuntini*, τ. 1, σ. 52-77».

— **Τὸ περὶ Ἀρχετίμου ἀπόσπασμα.** Ὁ φίλος συνάδελφος Ν. Γ. Πολίτης παρετήρησε τάδε: «Τὸ ἐν σ. 8 τοῦ τελευταίου τεύχους τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος ἐκδοθὲν ἀπόσπασμα τῆς Παρισινῆς ἀνθολογίας δὲν εἶναι ὅλως νέον, ἀλλὰ παράφρασις τοῦ ἀνεκδότου, ὅπερ ἐσφαλμένως ὡς Ἡροδότειον κατεχώρισεν ὁ Στοιβαῖος (Ἀνθολ. ΚΗ' 18). Τὴν αὐτὴν δ' ὑπόθεσιν ἔχει καὶ ἡ ΛΗ' διήγησις τοῦ Κόνωνος. Βλ. ὅσα περὶ τούτου ἐσημείωσα ἐν Παραδόσεων Μέρ. Β' σ. 654-5».

— **Ἰωάννης Συγκλητικός.** Μεταξὺ τῶν Κυπρίων οἵτινες μετὰ τῶν κατεχόντων τὴν Κύπρον Βενετῶν ἀντίστησαν γενναίως ἐναντίον τῶν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν ἐπιτεθέντων Τούρκων

χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νάπαμύνωσι τὸ δούλειον ἡμᾶρ ἀπὸ τῆς νήσου, δουλωθείσης τῷ 1570, ἰδίᾳ ἐξέχει ὁ οἶκος τῶν Συγκλητικῶν. Ὁ Κυπριανὸς (Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου. Ἐνετίησι 1788 σ. 290 κ. ἐ.) λέγει: Ἀπὸ τὰ ὄρη ἦλθον Πέτρος Συγκλητικὸς καπετάνος τῶν ὀρέων, Σκιπίων Καραφᾶς, Ἰωάννης Συγκλητικὸς, καὶ ἄλλοι, καὶ ὑπετάχθησαν· καὶ ὁ πασᾶς ἐφόρεσεν αὐτῶν καββάδια. Θυγάτηρ δὲ πιθανώτατα τοῦ ἑτέρου τῶν ἐνταῦθα μνημονευομένων Συγκλητικῶν εἶνε ἡ Μαρία Συγκλητικὴ ἢ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Λευκοσίας ἀνατινάξασα εἰς τὸν ἄερα ἐν ἐκ τῶν τριῶν πλοίων, ἐφ' ὧν οἱ νικηταὶ εἶχον ἐπιβιβάσει τὰς αἰχμαλώτους κόρας καὶ τοὺς νέους, ὧν παρεσκευάζετο ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξανδραποδισμὸς (Πρβλ. Α. Κ. Παλαιολόγου Μία σελὶς ἐκ τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας ἐν Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ Σκόκου Ἔτ. ΙΒ' τοῦ 1897 σ. 72 κ. ἐ.). Τοῦ ἐπεισοδίου τούτου παρὰ τῷ Κυπριανῷ ἐνθ' ἂν. σ. 293 ἄλλη εἶνε ἡ ἡρώϊνη Ἀρνάλδα, ἀρχόντισσα εὐγενῆς Λευκοσιάτισσα, θυγατέρα τοῦ κόμπος Ρουχιᾶς ἀξιοπρεπεστάτου, ὃς ἐφονεύθη εἰς πόλεμον, ὡραία κατ' ἐξοχὴν, διωρισμένη διὰ τὸ χαρέμι τοῦ Σουλτάνου, ἱστοροῦσι Στέφανος καὶ Καλλέπιος, ἐπραξε τοῦτο τὸ ἥρωικὸν κατόρθωμα, καὶ ἐπὶ τούτου ἔδωκε φωτίαν, καὶ εὐχαριστήθη νὰ γένη πυρὸς παρανάλωμα μὲ τὰς ἄλλας παρὰ νὰ κατασχύνῃ τὴν δόξαν τοῦ γένους τῆς, καὶ νὰ καταντήσῃ ἐν τρύφημα τῶν ἀσεβῶν νικητῶν τῆς πατρίδος τῆς. Τὸν δὲ Ἰωάννην Συγκλητικὸν δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὸν κτήτορα τοῦ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἐσκουριάλου ὑπ' ἀρ. Ψ-IV-I πολυμιγοῦς κώδικος, ἐν ᾧ φέρεται τὸ σημείωμα τόδε: Ἄλλοις μὲν πάλαι, νῦν δὲ Ἰωάννου συγκλητικοῦ (γρ. Συγκλητικοῦ) Κυπρίου τὸ κτῆμα. Κατὰ τὰ παρατηρηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Miller (Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothéque de l'Escorial σ. 439) ὁ χαρτῶς ἐκεῖνος κώδιξ ἰγράφη ὑπὸ διαφόρων χειρῶν τοῦ δεκάτου πέμπτου καὶ δεκάτου ἑκτου αἰῶνος. Πρβλ. *Graux Essai sur les origines du fonds grec de l'Escorial*. Ἐν Παρισίοις. 1880 σ. 128.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Κωνστ. Α. Σαράφη Πιτζιπιού ὑποπλοιάρχου τοῦ Βασιλ. ναυτικοῦ Ἑλληνικός αὐτοκρατορικός στόλος. Ἐν Ἀθήναις, 1907. Εἰς 8ον σ. 5', 382.

Ἦδη ὅτε πρὸ δύο ἐτῶν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1905, ἡ ἀθηναϊκὴ εἰκονογραφημένη ἤρχισε δημοσιεύουσα μελέτημα τοῦ κ. Κωνσταντίνου Σαράφη περὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου, εἴλκυσε τοῦτο τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὰ βυζαντιὰ πράγματα διατριβόντων, οἵτινες ἀνέμενον τὴν ἐν ἐνότητι δημοσίευσιν τοῦ ὅλου ἔργου καὶ τὴν δικαιολογίαν τῶν ἐν αὐτῷ ἐκτεθειμένων, ὅπως ἐξενέγκωσι κρίσιν περὶ τῶν κατ' αὐτό. Τοῦτο δὲ ἰδίως ἐπιβάλλεται μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀνά χειρας βιβλίου, ἐν ᾧ παρέχονται ἀφθονώτερον τὰ στοιχεῖα τῆς κρίσεως.

Ὅτε ὁ κ. Σαράφης ἀπέστειλε τὸ βιβλίον εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ γεννηθὲν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ αἰσθημα ὑπῆρξε τὸ τῆς καταπλήξεως ἐπὶ τῇ νέᾳ ὕλῃ, ἣν παρέχει περὶ τοῦ βυζαντιανοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου ὁ συγγραφεύς. Εἶχον ἄλλοτε τὴν εὐκαιρίαν, κρίνων τὴν περὶ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ βυζαντίου κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα πραγματεῖαν τοῦ κ. Μιχαὴλ Γούδα (Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Α' σ. 123) νὰ πραγματευθῶ τὰ κατὰ τὰς περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος ὑπαρχούσας πηγὰς καὶ ὑποδείξω τινὰς νέας. Ἀλλὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπερέβαλε τὸ πλῆθος τῆς νέας ὕλης τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Σαράφη καὶ τὸ πικρὸν τῶν λεπτομερῶν εἰδήσεων περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου. Δι' αὐτοῦ ἐφαίνοντο λυόμενα πλεῖστα ὅσα ζητήματα, πληρούμενα μεγάλα κενὰ, διαλευκαινόμενα ἐν λεπτομερείᾳ πλεῖστα ὅσα ἀγραφοὶ μέχρι τοῦδε σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου τοῦ βυζαντίου. Τὸ ὅλον παρουσιάζετο αὐτόχρημα ὡς ἀποκάλυψις. Ἄλλ' αὐτὸς οὗτος ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐν θέματι ὑπερόχως σπουδαίῳ ὅλως νέου καὶ σχεδὸν πλήρους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἐκφάνσεις τοῦ βυζαντιανοῦ βίου, ἐν αἷς αἱ νέαι

ἀποκαλύψεις εἶνε σποραδικαὶ καὶ αἱ προσθήκαι πᾶν ἄλλο ἢ βραγδαῖαι, ἐγέννησεν ἐν ἐμοὶ μεγάλους δισταγμούς. Ἡῦξησε δὲ τούτους εὐθὺς ἀμέσως ἡ θεὰ τοῦ ἐν σ. ε' πανομοιότυπου τοῦ χειρογράφου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ κυρία βᾶσις τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κ. Σαράφη.

Περὶ τῆς πηγῆς ταύτης ταῦτα καὶ μόνα λέγει ὁ κ. Σαράφης ἐν τῷ Προλόγῳ (σ. δ'-ε')· «... Οὐδὲν ἴσως θὰ κατωρθοῦμεν, εἰ μὴ πρὸ τινων ἐτῶν ἀνευρίσκωμεν χειρόγραφά τινα ἀνέκδοτα, ἅτινα διαπραγματεύονται ἐκτενέστατα καὶ ἐπὶ συνέχειαν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Αὐτοκρ. Στόλου ἀπὸ τῆς δεσποτείας Ῥωμαίων ἄχρι θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου-Δραγάση. Ἐκ τῶν πολυτίμων δ' ἐν λόγῳ εὐρημάτων, ἅτινα δὲν ἀπομνημονεύουσι τὰ γεγονότα κατὰ σειράν τινα τῶν βασιλειῶν καὶ συγκεκριμένως, συνιστῶντα ὡσεὶ ἀφηγηματικὴν κριτικὴν μετὰ παραβολῶν κατὰ χώρας καὶ παραδειγματισμοῦ εἰλημμένων ἀπὸ καταστάσεως, ἧτις ὑποτιθεταὶ πασίγνωστος, ἐπεδιώξαμεν ἀρυόμενοι τὴν μόρφωσιν συνόλου, ὅπερ νὰ πληροὶ τοὺς ὅρους περιληπτικῆς τινος ἀνασκοπήσεως τοῦ τε κεφαλαίου καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ ἀρχῶν ἢ ὑπηρεσιῶν τῆς τῶν βυζαντινῶν πολιτείας. Τὸ μὲν δῆλα δὴ ἐρανισθέντες ἀπὸ τῶν διαλαμβανόμενων ἐκεῖσε σημειωμάτων πάνθ' ὅσα οὐσιώδη φαίνεται ὅτι δὲν ἠλλοιωθήσαν διὰ τῆς παρόδου τῶν αἰώνων, τὸ δὲ περισυλλέξαντες καὶ παραθέσαντες ὅτι ἐπεξηγεῖται πολλαχοῦ ὅτι ὠνόμαζε τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων ναυβατῶν κατὰ τὴν συνήθη τότε ὀροθεσίαν καὶ συμπληρώσαντες ἅμα διὰ τῶν διδομένων πληροφοριῶν τὰ βεβαιωμένα νῦν ἱστορικῶς, διεγράψαμεν μέθοδόν τινα ὡς ἐνῆν ἀκριβεστέραν, ἣς τὰς γλωσσικὰς παρατηρήσεις μετὰ τῶν ἀπορρεόντων πορισμάτων δέδοται νὰ ἐπενέγκωσιν οἱ μεμνημένοι τὸ τῶν περιγραφόμενων εἶδος. Παρέχοντες δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δεῖγμά τι τῆς παρακαταθήκης ἐκείνης ἐπιφυλασσόμεθα ὅπως, ἂν ὁ Θεὸς συγχώρησῃ, προθῶμεν βραδύτερον εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐνεστώσης μελέτης δι' εἰδικῆς, εὐρείας καὶ λεπτομεροῦς ἐφ' ὅσον δυνάμεθ' ἀναλύσεως· νῦν δὲ σημειοῦμεν ἀπλῶς ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἡ συνόλη ὑφ' τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ ἀνά χειρας φύλλῳ, ἧτις διήκει ἀμετάβλητος ἐπὶ 2085 ἐτέρων ἐκ χονδροῦ χάρτου, πείθει περὶ τῆς μεταφορᾶς παλαιότερου τινός, ἀπροσδιορίστου δ' ὁμῶς χρονογραφήματος ὑπ' ἀξίεστου

μελετητοῦ, ὅστις καὶ συνεπλήρωσε τοῦτο κατ' οὐδαμοῦ δηλουμένην ἐποχὴν».

Ἐκ τῶν λεγομένων ἐνταῦθα, ἅτινα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ ὡς δείγμα τοῦ στρυφνοῦ καὶ δυσκάρπτου ὕφους τοῦ συγγραφέως, γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ κ. Σαράφης εἶχε πρὸ αὐτοῦ χειρόγραφον 2085 φύλλων ἐπὶ χονδρῶ χάρτου, κατ' ἄδηλον γεγραμμένον χρόνον, ὅπερ ὑπολαμβάνει προερχόμενον ἐξ ἀντιγραφῆς κώδικος παλαιότερου, συμπληρωθέντος ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως.

Ἄλλ' ἴδωμεν κατὰ πόσον ἔχουσιν οὕτω τὰ πράγματα. Καὶ πρῶτον ἡ θεὰ τοῦ πανομοιοτύπου πείθει, ὅτι ὁ γράψας δὲν εἶνε ἀνὴρ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Ἡ γραφὴ αὐτοῦ, ἐξεταζομένη παλαιογραφικῶς, πρὸς οὐδεμίαν τῶν ἐποχῶν τῆς βυζαντιακῆς γραφῆς ἀνταποκρίνεται. Ὁ δὲ χονδρὸς χάρτης, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ κ. Σαράφη, ἐπηύξησεν, ὡς εἶκος, τὰς ὑπονοίας μου περὶ σκαιοῦ κατασκευάσματος τῶν νεωτέρων χρόνων. Διὸ, μετακαλεσάμενος ἅμα τῇ τῇ κατὰ Μάρτιον ὑπερμεσοῦντα ἐκδόσει τοῦ βιβλίου τὸν συγγραφέα, προθύμως ἀνταποκριθέντα εἰς τὴν ἐμὴν πρόσκλησιν, παρεκάλεσα νὰ ἴδω δείγματ' αὐτοῦ τοῦ χειρογράφου, ὅχι ὅπως πεισθῶ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, περὶ ἧς οὐδαμῶς ἐδικαιούμην νὰμφιβάλλω, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν βεβαίωσιν ἀνδρός, οἷος ὁ κ. Σαράφης, ἐντιμος ἀξιωματικὸς τοῦ Βασιλικοῦ ἡμῶν ναυτικοῦ, ἀλλ' ὅπως διὰ τῆς αὐτοψίας ὀδηγηθῶ εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ περιέργου ζητήματος. Πράγματι δὲ τὰ ἐπιδειχθέντα μοι φύλλα τοῦ χειρογράφου μ' ἔπεισαν ἀδιστακτικῶς, ὅτι τοῦτο ἦτο νεώτατον. Ἐὰ φύλλα ταῦτα συνίσταντο ἐκ χονδρῶ χάρτου ἔχοντος ἑνιαχοῦ μὲν ἰώδες, ἑνιαχοῦ δὲ ἐρυθρωπὸν χρῶμα, ἐπαχθὲν διὰ χημικῆς τινος οὐσίας, ὅπως δοθῆ εἰς τὰ χειρόγραφα χαρακτηριστὴρ παλαιότητος. Καὶ ἡ μὲν γραφὴ εἶνε συνήθως ὅποια ἡ τοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Σαράφη πανομοιοτύπου, ἐν πλείστοις δὲ φύλλοις, καθ' ἃ οὗτός μ' ἐβεβαίωσεν, εἶτι ἀγροικατέρα καὶ μᾶλλον βεβιασμένη ἀμετὰ καταφώρου πως τῆς προσοχῆς ὅπως μὴ φανῆ ὑστερῶν τοῦ ἑτέρου ἀντιγραφέως κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν, εἴτε μὴ περιπέση εἰς σφάλματα». Αἱ δὲ εἰκόνες, ἅς καὶ ὁ κ. Σαράφης παρέλαβε, καλλωπίσας αὐτάς, εἶνε ἐσχεδιασμέναι διὰ γραφίδος ἀτέχνως καὶ ἀκατασκευῶς. Εἶνε προδηλότατον, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν κατασκευάσμα ὅχι ἀρχαιότερον τῶν μέσων περίπου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος

Ἄλλὰ τίς ὁ κιβδηλεύσας καὶ ὁποῖος ὁ σκοπὸς αὐτοῦ;

Πρὸ πάσης ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὀφείλω νὰ γνωρίσω εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι κατὰ τὰνακοινωθέντα μοι ὑπὸ τοῦ κ. Σαράφη ατὰ φύλλα ἀπεκαλύφθησαν κατὰ μέρος μὲν εἰς μέγα δέμα ἐντὸς ἐρμαρίου τοῦ τοίχου, εὐρισκόμενου ὑψηλὰ καὶ στεγνοῦ, ὅπου καὶ θρυαλλίδες (φυτίλια) καὶ ἄλλα ἔχνη τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἦσαν ἀποθηκευμένα. Κατὰ δὲ τὸ πολὺ κατέκειντο καὶ που ἦσαν διάβροχα φύβδην μίγδην ἐν τινι κιβωτίῳ ξυλίνῳ παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ἰσογείου πατώματος τοῦ πύργου ἐν τῇ νήσῳ...., ἐνθα συνερριμμένα καὶ διάφορα παλαιόπανα τοῦ πλυντηρίου μετὰ κλάδων δένδρων καὶ καυσοξύλων καὶ κηπουρικῶν τινων εἰδῶν. Τούντεῦθεν δὲ ἡ ἄδηλον ἀπὸ πόσου χρόνου ἀνομοιότης τῶν αποτελεσμάτων τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιηρείας καὶ τῆς ἐδαφικῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ἄλλων ὄρων τῆς συντηρήσεως. Ἥτις καταδηλοῦται ἐκ τῆς ἀλλοίας διαχρώσεως τῶν φύλλων καθ' ἐκάστην συστάδα καὶ ἐκ τοῦ ὑφισταμένου προσέτι ποικίλου κατὰ χώρας βαθμοῦ τῆς καταστροφῆς, εἰ μὴ καὶ ἡ ὑφὴ τοῦ χρησιμεύσαντος χάρτου ἦν οὐχὶ ἡ αὐτὴ καθ' ὅλον τὸ ἔργον, ἐπιηρέασα οὕτω τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῶν χειρογράφων».

Διὰ λόγους σοβαροὺς δὲν μοι ἐπιτρέπεται νὰ ὀνομάσω τὴν νῆσον, ἐν ἧ ὁ πύργος ὁ κατακρύπτων τὰ χειρόγραφα, εἰ καὶ ἐδήλωσέ μοι αὐτὴν ἐμπιστευτικῶς καὶ ἐν ἐχεμυθίᾳ ὁ κ. Σαράφης. Ἀρκοῦμαι δὲ μόνον παρατηρῶν, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη δὲν εἶνε ἡ Σύμη. Καὶ ὁμως ὁ τε χρόνος καὶ ὁ τρόπος τῆς νοθείας φέρουσιν ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν τὸν πολυθρύλητον κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πλαστοουργὸν μεσαιωνικῶν χειρογράφων Κωνσταντῖνον Σιμωνίδην τὸν ἐκ Σύμης. Περὶ τοῦ πλαστογράφου τούτου, οὐ τὰς κιβδηλείας ἀπεκάλυψαν ὁ Κουμανούδης, ὁ Μουστοξύδης, ὁ Παγκύβης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Λυκουργος, ὁ ἔπειτα γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου. Ἴδε Σ. Κουμανούδην ἐν Νέα Ἑλλάδι 1848-1851 ἀρ. 22, 27, 44, 89, 92, 102, 103 καὶ Πανδώρα Τόμ. Β' (1851) σ. 754.— Μουστοξύδου ἐπιστολὴν ἐν Πανδώρα Τόμ. Α' (1850-1851) σ. 262 κ.έ.,— Παγκύβην αὐτόθι σ. 551 κ.έ. 565 κ.έ. Τόμ. Β' (1851-1852) σ. 595 κ.έ.— Α. Lykurgos Enthüllungen über den Simonides-Dindorfschen Uranios. Ἐν Λειψία. 1856.— Σ. Βουτυρᾶ Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1889 Τόμ. Ζ'

σ. 580 κ. έ. έν λ. Σιμωνίδης. Είνε δέ γνωστόν εἰς πάντας, ὅτι ὁ περιβόητος Σιμωνίδης έτεχνούργησε παντοίους άνυπάρκτους συγγραφείς, οἷον Μελέτιον τόν Χτον τόν γράψαντα τήν πολυθρύλητον Συμαίδα, τόν Οὐράνιον, Εὐλυρον τόν Κεφαλλήνα, Ἱεροδάμαντα τόν Συμαίον, Θρασυκλέα τόν Ῥόδιον, Κλέανδρον τόν Λακεδαιμόνιον, Φόρβαντα τόν Κερκυραῖον καί άλλους πολλούς. Χαρακτηριστικώτατον δέ εἶνε, ὅτι ὁ Σιμωνίδης προσεκόλλα συστηματικῶς εἰς έκαστον τῶν νέων του συγγραφέων καί τήν πατρίδα αὐτοῦ, οὐ μὴν άλλά καί τὸ αὐτὸ έπραττεν ὡς πρός τὰς άλλας πηγὰς τὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων συγγραφέων δῆθεν άναφερομένας. Πρὸβλ. Κ. Σιμωνίδου Γεωγραφικά τε καί Νομικά τήν Κεφαλληνίαν άφορῶντα. Ἀθήνησι. 1850) σ. ε' κ. έ. Τοῦτο δέ τὸ έξαιρέτως χαρακτηριστικόν τῶν πλαστοουργιῶν τοῦ Σιμωνίδου, θέλοντος νά στηρίξη τὰς ἰδίας μυθεύσεις εἰς δῆθεν άρχαίας πηγὰς καί άγωνιζομένου άκριβῶς νά ὀρίξη ταύτας, άνευρίσκομεν καί έν ταῖς σελίσιν τοῦ χειρογράφου έν αἰς περιλαμβάνονται τὰ ὀνόματα τῶν βυζαντιακῶν νηῶν (σ. 136 κ. έ.). Ὁ παράδοξος οὔτος κατάλογος, έν ᾧ εύρίσκομεν πλεῖσα ὄσα ὀνόματα πλοίων, περί ὧν άναμφηρίστως έκ τῶν προτέρων δυνάμεθα νάποφανθῶμεν, ὅτι δέν εἶνε δυνατόν νά ἦσαν βυζαντιακά, εἶνε κατά τὸ χειρόγραφον εἰλημμένος έκ τοῦ Πλοιολογίου Γαβρᾶ τοῦ Σαμίου! Ὁ σιμωνίδης χαρακτηρ εἶνε έμφανέστατος έν τούτῳ τῷ δείγματι. Ἀλλά τόν χαρακτηρ τοῦτον φέρει καί τὸ ὄλον χειρόγραφον, έν ᾧ παραδόξως άναμιγνύονται γνωστά καί άληθῆ μετὰ πλαστῶν καί νέων έν συμφορμῇ άλλοκότῳ, ὅστις έχει σκοπόν τήν επίδειξιν νεοφανείας καί τήν επίφασιν γνώσεως καί τῶν έσχάτων λεπτομερειῶν περί θεμάτων, άτινα τίως ἦσαν σχεδόν έντελῶς άγνωστα, τῆς νέας ὕλης τῆς παρουσιαζομένης ὡς άρχαίας λαμβανομένης ὡς τὸ πλεῖστον έξ αὐτοῦ τοῦ νέου κόσμου καί έξ έπαγωγῆς μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τάσεως νά φανῆ, ὅτι τὸ νέον καί σύγχρονον ὑπῆρχεν ἤδη κατά τὸ παρελθόν καί μονον διελάθανεν ἡμᾶς μέχρι τοῦδε.

Τὰς τοιαύτας χαρακτηριστικὰς καί σταθερὰς συνηθείας τῆς σιμωνιδείου πλαστοουργίας άνευρίσκομεν καί έν τοῖς χειρογράφοις, έξ ὧν άπήρτισε τὸ βιβλίον αὐτοῦ ὁ κ. Σαράφης. Διὸ οὔδαμῶς διστάζω νά προσγράψω καί ταῦτα εἰς τόν πολὺν Συμαίον πλαστοουργόν. Ἀλλά καί τήν άπόδειξιν ἰύναμαι νά φέρω τοῦ ἴμοῦ ίσχυρισμοῦ. Μεταξὺ

τῶν διαφόρων χειρογράφων τοῦ Σιμωνίδου ὑπῆρχε κατ' άξιοπίστους μαρτυρίας καί Βυζαντίς, περί ἧς δέν γινώσκομέν τι εἰδικώτερον. Ἴδε τόν Αἰῶνα τῆς 1 Ἰανουαρίου 1849. άρ. 929 Πρὸβλ. Παγκαθῆν έν Πανδῶρα Τόμ. Α' σ. 552. Τήν Βυζαντίδα ταύτην νομίζω, ὅτι έχομεν πρό ἡμῶν, καθ' ὅτι έκ τῶν έν τῷ άνωτέρῳ παρατεθέντι άποσπάσματι τοῦ προλόγου τοῦ κ. Σαράφη, συμπληρουμένων έκ τῶν προφορικῶν αὐτοῦ βεβαιώσεω, συνάγεται, ὅτι τὰ κατά τόν βυζαντιακόν άυτοκρατορικόν στόλον εἶνε μέρος μόνον τῶν 2085 χειρογράφων φύλλων άτινα έχει ὑπ' ὄψιν, ὧν τὰ λοιπὰ περιλαμβάνουσι τὰ κατά τόν λοιπόν δημόσιον βίον τῶν Βυζαντινῶν. Καί τὸ μέγεθος δέ τῆς συγγραφῆς συνάδει πρός τόν σιμωνίδειον χαρακτηρ. Οὐκ ὀλίγα τῶν άλλων χειρογράφων τοῦ άνδρός ἦσαν οὐχ ἦττον μακρά. Ἡ Παγκόσμιος Ἱστορία Διορούπου Ἀνδρίου τοῦ Συμαίου συνέκειτο έκ σελίδων 1038, τόν αὐτὸν αριθμὸν σελίδων περιελάμβανον αἱ ὑπὸ Ἱεροδάμαντος τοῦ Συμαίου περιλήψεις τῆς Περιόδου γῆς Ἑκαταίου τοῦ Μιλησίου, 2000 σελίδες τετάρτου μεγέθους άπήρτιζον τήν σύνοψιν τῆς φοινικικῆς ἱστορίας τοῦ Σαγχωνιάθωνος ὑπὸ Ἀνθιδάμαντος τοῦ Ἀλεξανδρείας, έκ σελίδων 792 συνεκροτεῖτο ἡ Ἀνακεφαλαίωσις εἰς τήν τοῦ Δούριδος τοῦ Σαμίου Ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν, έκ σελίδων 833 ὁ Ναυαγίων αριθμὸς Εἰρηναίου τοῦ Σαμίου, έκ σελίδων 777 ἡ Ποικίλη ἱστορία Λαοστέφου τοῦ Σαμίου, έξ 739 ἡ Πελασγῶν ἱστορία Εἰνήθου τοῦ Συμαίου, έξ 889 τὰ Ἑλληνικά Ἑλλαδίου τοῦ Ταφίουσαίου. Ἴδε Κ. Σιμωνίδου Γεωγραφικά κτλ. σ. ε' -ιδ'.

Ἐν δέ ὀφείλω νά σημειώσω έν τέλει, ὅτι άληθῶς τὰ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χειρόγραφα τῆς Βυζαντίδος, ἰδίως τὰ κατά τήν μαρτυρίαν τοῦ κ. Σαράφη γεγραμμένα δι' άξεστοτέρας γραφῆς, δέν μαρτυροῦσι τήν έντελεστέραν εκείνην επιτήδευσιν βυζαντιακῶν χειροθεσίων, ἥτις ἦγαγεν εἰς τήν μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος έξάπτησιν διακεκριμένων φιλολόγων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εξηγεῖται, νομίζω, άν άποδεχθῶμεν, ὅτι τὰ χειρόγραφα ταῦτ' άνήκουσιν εἰς τὰ πρῶτα δοκίμια τοῦ Σιμωνίδου, ὅτε οὔτος ἦσκειτο άκόμη περί τήν τέχνην τῆς πλαστογραφῆσεως παλαιῶν χειρογράφων. Πῶς δέ τὸ χειρόγραφον, άχρηστον άποθάν μετὰ τήν άποκάλυψιν τοῦ δόλου τοῦ Συμαίου τερατοῦργοῦ, περιῆλθεν εἰς τήν νῆσον, έν ἧ εύρεν αὐτὸ ὁ κ. Σαράφης, δέν εἶνε εύκολον νά γνωσθῆ.

Μετὰ τὰ εἰρημένα δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω πολλὰ περὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τοῦ κ. Σαράφη. Αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ σαλευθείσης, συναποδεικνύεται, ὅτι μάταιοι ἀπέβησαν οἱ κόποι αὐτοῦ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου ἐκ τῶν πλαστῶν χειρογράφων. Εἶνε δὲ τοῦτο τοσοῦτον μᾶλλον λυπηρὸν καθ' ὅσον ὁ κ. Σαράφης μετὰ πολλῆς φιλοπονίας καὶ φιλοτιμίας ἠγωνίσθη νὰ μελετήσῃ τὰς λοιπὰς ἐκ τῶν προτέρων χρόνων γνωστὰς πηγὰς καὶ τὰς ἐρεῦνας τῶν νεωτέρων καὶ συνδυάσῃ τὰ ὑποτιθέμενα ἀξιόπιστα νέα εὐρήματα ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὰ πρότερον γνωστὰ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὰς σημερινὰς προόδους τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ μελετημάτων παρατηρεῖται πλὴν τῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν δυσκολίας ἀμεθοδία τις, καθιστῶσα δυσχερῆ τὴν ἐκ τῶν φροντισμάτων αὐτοῦ ἀμεσον ὠφέλειαν. Δὲν διακρίνει δῆλα δὴ ὁ κ. Σαράφης, ὡς ὠφείλει, τὰ ἐκ τῶν χειρογράφων παραλαμβανόμενα καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων μελετῶν, οὐδὲ σημειώνει τὰς πηγὰς τῶν ὅσα ἐκθέτει. Ἐντεῦθεν δὲ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν μάλιστα τοῦ πλαστοῦ τῶν χειρογράφων συναποβάλλει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ μέγα μέρος τῆς λοιπῆς ὕλης τὸ μὴ προερχόμενον ἐξ αὐτῶν. Οὕτω π. χ. ἐξεπλάγην ἰδῶν ἐν σ. 353 τὰ ὀρθότατα περὶ τῆς ἐκ Βομβύκης (γρ. Βαμβύκης) τῆς Συρίας προελεύσεως τοῦ βομβυκίνου χάρτου, καὶ ἤμην περίεργος νὰ ἴδω, ἂν ταῦτα ὑπῆρχον ἐν τοῖς χειρογράφοις, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο παράδοξον, διότι ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς ὀνομασίας τοῦ βομβυκίνου χάρτου χρονολογεῖται ἀπὸ ὀλίγων μόνον ἐτῶν. Ἐμαθον δὲ παρὰ τοῦ κ. Σαράφη, ὅτι ταῦτα παρέλαβεν ἐκ τῆς Παλαιογραφίας τοῦ Θόμψωνος τῆς ὑπ' ἐμοῦ μεταφρασθείσης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ (σ. 82). Ἡ αὐτὴ δὲ ἀπορία γεννᾶται καὶ ἐν ἄλλοις πλείστοις, οἷον ἐν τοῖς λεγομένοις περὶ τοῦ μονοκεφάλου καὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ σημαίᾳ (σ. 105 κ. ἐ.), ἐν οἷς πολλὰ τὰ νέα καὶ παράδοξα, ὧν ἕνια πλησιάζουσιν ἐν τούτοις εἰς τὸ ὀρθόν, καθ' ἃ θέλω ἀποδείξει ἄλλοτε δι' εἰδικῆς περὶ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ πραγματείας.

Ἐκ τῶν λεχθέντων γίνεται δῆλον, ὅτι μακρὰ ἀνάλυσις τῶν περιεχομένων τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Σαράφη εἶνε τοῦτο μὲν δύσκολος, τοῦτο δὲ περιττὴ. Τὸ ἔργον τοῦ κριτοῦ θὰ εἶνε εὐκολώτερον, ὅταν ὁ κ. Σαράφης ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ περὶ ἐκδόσεως συνεχείας,

ἐν ἧ θὰ ἐκθέσῃ τίνα εὔρεν ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ πόθεν παρέλαβεν ἢ συνήγαγε τὴν νῦν μετ' αὐτῶν ἀδιακρίτως συμφυρομένην ὕλην.

Ἀλλὰ τί θὰ γείνωσιν ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ γείνωσι τὰ λοιπὰ χειρογραφα τὰ τε περὶ τοῦ βυζαντιακοῦ στόλου πραγματευόμενα καὶ τὰ μετ' αὐτῶν συναποτελοῦντα τὴν ὅλην Βυζαντίδα; Διότι εἶνε πλαστά, διότι εἶνε σιμωνίδεια, εἶνε ἄρα καὶ ὅλως ἀπόβλητα; Ἀλλὰ γινώσκωμεν ἄριστα, ὅτι ὁ Σιμωνίδης πλὴν πλαστῶν μυθευμάτων ὑπ' αὐτοῦ δημιουργουμένων διέτριβε καὶ περὶ γνησίους κώδικας, καὶ ἐξέδωκε δὲ τίνα κείμενα πλὴν τῶν πλαστῶν, περὶ ἃ προέκρινε νὰ διατρίβῃ. Πόθεν ἢ ὕλη τῶν 2085 σελίδων τῶν χειρογράφων τῆς Βυζαντίδος; Παρὰ τῷ κ. Σαράφῃ εὐρίσκομεν γνῶσιν καὶ τῶν παρ' ἄλλοις Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν εἰδήσεων περὶ τῶν ναυτικῶν πραγμάτων τοῦ Βυζαντίου. Ἄν ταῦτα περιλαμβάνωνται ἐν τοῖς χειρογράφοις καὶ δὲν παρελήφθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Σαράφη κατ' εὐθείαν ἐκ τῶν συγγραφέων περὶ ὧν ὁ λόγος — ἐπαναλαμβάνω, ὅτι περὶ τούτου δὲν δυνάμεθα νὰποφανθῶμεν πρὶν ἢ μεθοδικώτερον διακριθῇ ἢ προέλευσις τῶν ἑκασταχοῦ εἰδήσεων, — δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν παρήγορον ἐλπίδα, ὅτι καὶ ἄλλα τυχόν, ἔστωσαν καὶ ὀλίγα, προέρχονται ἐκ πηγῶν, ἃς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Σιμωνίδης, δὲν ἔχομεν δὲ ἡμεῖς. Χάριν ταύτης λοιπὸν τῆς καθησυχάσεως ἡμῶν καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ αὐτῆς τῆς ματαιοσκόλου περιεργείας δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος ἢ ἐν μεθοδικῇ τοῦλάχιστον περιλήψει κατὰ κριτικὸν τρόπον ἐκδοσις τῶν χειρογράφων. Ἄς διαβουκοληθῶμεν, ἔστω, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἐν συγγραφῇ 2085 σελίδων ὁ Σιμωνίδης δὲν εἶχεν, ὡς εἶχεν ἄλλως ἐν ἄλλοις αὐτοῦ κατασκευάσμασιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου, τὴν τεραστίαν ὑπομονὴν καὶ τὴν κολοσσιαίαν μυθοπλαστικὴν δύναμιν νὰ πλάσῃ τὰ πάντα ἐκ τοῦ μηδενός. Ὑπὸ τοιαύτην ἐποψίν δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἄχρηστον τὸ δημοσίευμα. Ἡ δὲ ἱστορικὴ κριτικὴ, ἀγρύπνως πάντοτ' ἐγρηγοροῦσα, δὲν θὰ ὀκνήσῃ νὰ δικάσῃ πεφωτισμένως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ἢ νὰ δεχθῇ ὅσα ἠδύναντο νὰ ὑποθεθῶσιν ἀληθῆ ἢ πιθανὰ, παρελημμένα ἐκ πηγῶν τυχόν ἀπολεσθεισῶν, ἀλλ' ἀξιόπιστων, ἢ νὰ ρίψῃ ἀμειλίχτως εἰς τὸν Κεάδαν τὸ ὅλον, καταδικαζόμενον εἰς μοῖραν περιέργου μόνου παραδοξογραφίας.

— Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου ἤρξαντο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ κ. Ἀδαμαντίου Ἀδαμαντίου δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας συστηματικαὶ ἐργασίαι ἐν Μυστρᾷ πρὸς «ὑποστήριξιν, συντήρησιν καὶ εὐπρέπειαν» τῶν μνημείων τῆς βυζαντιανῆς πόλεως.

Ὁ νῦν ἀναστηλούμενος ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ὁ παλαιότατος τῶν τοῦ Μυστρᾷ, ἦτο τελείως ἠρειπωμένος, μόλις παρέχων καιρὸν εἰς διάσωσιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκαθαρίσθη ὁ ναὸς καὶ ἐξεχωματώθη ἀπὸ τῶν παντοίων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐπιχώσεων· ἔπειτα δὲ ἤρξατο μεθοδικὴ ἐργασία συμπληρώσεως καὶ ἀνεγέρσεως τῶν καταπεπτωκότων αὐτοῦ μελῶν. Κατὰ τὴν ἐκκαφὴν ταύτην ἀνευρέθησαν τὰ φετιμὰ πλήρεις ὀστῶν. Ἡ πρόσοψις τοῦ ἱεροῦ, ἣτις ἦτο ἐπιμελῶς εἰργασμένη, ἀλλὰ κατεστραμμένη, ἀνεκτίσθη κατὰ τὰ ἐλλείποντα μέρη· ἀνηγέρθησαν δὲ τὰ παράθυρα μετὰ τῶν ποικίλων ἐκ πλίνθων ἀψιδωτῶν κοσμημάτων καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὰ διαζώματος. Συγχρόνως, εἰς τὰς λοιπὰς προσόψεις, ἠρειπωμένας καὶ ταύτας, ἀνηγέρθησαν τὰ ποικιλοτρόπως κεκοσμημένα παράθυρα τῶν καμαρῶν μετὰ τῶν κιονίσκων καὶ διαζωμάτων, ἐκ πύρου φιλοτεχνηθέντων. Πρὸς ἀνέγερσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τούτων ἢ διακοσμητικῶν μελῶν ὑπόδειγμα λαμβάνεται ἐλάχιστον περισώθεν κατὰ χώραν τμήμα ἢ ἄλλων μνημείων τοῦ Μυστρᾷ παρόμοιαι λεπτομέρειαι. Μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν διλόφων τούτων παραθύρων ἀνηγέρθησαν καὶ αἱ καταπεσοῦσαι Ν. καὶ Β. καμάραι καὶ ὑπεστηρίχθη προσωρινῶς τὸ ὑπεράνω αὐτῶν χαῖνον μεγαλοπρεπὲς τύμπανον, οὕτω δ' ἐξησφαλίσθη ἀπὸ παντὸς κινδύνου καὶ ἀνεστηλώθη μέρρι τοῦ τροῦλλου τὸ περικαλλὲς μνημεῖον.

Συγχρόνως δὲ πρὸς τὴν κυρίαν ταύτην ἐργασίαν ὁ κ. Ἀδαμαντίου προβαίνει καὶ εἰς ὑποστήριξιν παντὸς κινδυνεύοντος μνημείου τοῦ μεσαιωνικοῦ ἠρειπιῶνος. Οὕτως ὑπεστηρίχθη δι' ἐπικλινούσας ἀντερείσματος πύργος σεσαθρωμένος κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ ἐξωτερικοῦ περιτειχίσματος. Καλλίστη δὲ ἠρειπωμένη πρόσοψις τοῦ ἐστιατορίου τῆς μονῆς τῆς Περιδλέπτου συνεπληρώθη κατὰ τὴν ἀπλήν καὶ κατὰ τὴν κλασικὴν βυζαντιανὴν τοιχοδομίαν, ἀνεγερθέντος καὶ τοῦ μεσαίου περιχώμφου αὐτῆς παραθύρου.

Ἄξιας μνείας εἶνε καθαρισθεῖσαι ἀπὸ ἐπιχωματώσεων βυζαντιακαὶ δεξαμεναί, μάλιστα δὲ ἡ τῆς Ἀγίας Σοφίας, συνισταμένη ἐκ διπλῆς στοᾶς ὑποδασταζομένης διὰ κιδίων. Πᾶσα δὲ καθ' ὅλου ἐργασία συντελεῖται ἐν Μυστρᾷ οὐ μόνον πρὸς διάσωσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐπρέπειαν τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως.

— Τὰ Χρονικά τοῦ Μορέως τοῦ κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ γραμμάτων διὰ βραβείου 500 φρ. ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Bordin.

— Ἐπίσημον προαγωγήν λαμβάνουσιν ἐν Παρισίοις αἱ βυζαντιακαὶ σπουδαί. Ἡ ἐν τῇ Σορδόνῃ ἔδρα τοῦ κ. Καρόλου Diehl προεδιβάσθη ἀπὸ ἐπισημοθητικῆς εἰς τακτικὴν ἔδραν (chaire magistrale) τῆς βυζαντιανῆς ἱστορίας.

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην θὰ περιλαμβάνωνται τὸ ἐξῆς αἱ εἰς ἡμᾶς στελλόμεναι δημοσιεύσεις ἐκεῖναι, ἕσαι εἴτε ὡς κείμεναι ἀπώτερον τῆς ὕλης τῆς περιλαμβανομένης εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ Νέου Ἑλληνομνημονοῦ, εἴτε δι' ἄλλους λόγους δὲν θὰ γείνωσι μὲν θέμα ἰδίως βιβλιοκρισίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐνδιαφέρουσι τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Παραλείπεται δὲ ἡ μνεία τῶν νέων τευχῶν τῶν περιοδικῶν, μεθ' ὧν ἀνταλλάσσεται ὁ Νέος Ἑλληνομνημῶν καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποστελλομένων βιβλιοπωλικῶν καταλόγων.

Δ. Φίλιου Ἐλευσίς. Μυστήρια, εἰρεπία καὶ μουσεῖον αὐτῆς (μετὰ πολυχρώμου διαγράμματος). Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου. 1906.

A[thos] R[omanos] Persécutions des Grecs en Bulgarie. Athènes. P. D. Sakellarios imprimeur-éditeur. 1906.

Ἡ ἐνδοξος Ὑδρα ἦτοι μέρος τῆς κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 διαμειψθείσης ὑδραϊκῆς ἀλληλογραφίας ἀρυσθεῖσα ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τοῦ δήμου Ὑδρας. Ἐκδίδεται δαπάνῃ τοῦ δήμου Ὑδρας ἐπιμελείᾳ Δημητρίου Ν. Φυμελιάρη δημαρχεύοντος. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τῶν τυπογραφικῶν καταστημάτων Ἀθανασίου Ἀντ. Παπασπύρου καὶ Ἰωάννου Δέουδε. 1905.

Arthur Mentz Beiträge zur Osterfestberechnung bei den Byzantinern. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Würde eines Doctor philosophiae et Magister liberalium artium der Albertus-Universität zu Königsberg i. Pr. Königsberg i. Pr. Buchdruckerei R. Leupold. 1906.

Νικ. Σαριπόλου Ἡ πρώτη ἐθνοσυνέλευσις καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ 1822. Ἐν Ἀθήναις. 1907.

Dr Giambattista Cervellini Marino, Emanuele e Costantino Zane (Estratto dal Nuovo Archivio Veneto. Nuova Serie, Vol. XII, p. II). Venezia. 1907.

» Documento inedito Veneto-Cretese del Dugento. Padova. 1906. Tip. Seminario.

Κατάλογος καὶ ἱστορία τοῦ Μουσείου τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης μετ' εἰκόνων ὑπὸ Γ. Λαμπάκη. Ἐν Ἀθή-

ναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων Σπυρίδωνος Κουσουλίνου. 1906.

Π. Καρολίδου Ἐγχειρίδιον Βυζαντινῆς ἱστορίας μετὰ τῶν κυριωτάτων κεφαλαίων τῆς λοιπῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας πρὸς χρῆσιν τῶν φοιτητῶν τῆς φιλολογίας. Ἐκδότης Νικ. Τζάκας. 1906.

Νίκου Α. Βέν Παρατηρήσεις εἰς τὸ «Συναξάριον τῶν εὐγενικῶν γυναικῶν καὶ τιμιωτάτων ἀρχοντισσῶν» (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσοῦ Θ' ἔτους). Ἐν Ἀθήναις: Τυπογραφεῖον Ἐστία. 1906.

» Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Ἀρσανείᾳ μονῆς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσοῦ Θ' ἔτους). Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Ἐστία. 1906.

F. de Simone Brouwer (Φ. Δὲ Σιμωνέ Μπροῦδερ) *La scelta della moglie commedia politica in un atto di Demetrio Paparrigopulo. Prima versione Italiana con un cenno sulla vita e sulle opere dell'autore.* Napoli Tipografia della R. Università. 1904.

» Ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχαῖον διήγημα. Ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Πανεπιστημίου. 1905.

» *Amore anima del mondo. Poesia di Costantino Triantafillis. Versione e biografia.* Napoli Tipografia della Regia Università. 1906.

» Μικρὰ ἐκλογή πεζῶν καὶ ποιήσεων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας μετὰ βιογραφιῶν τῶν συγγραφέων πρὸς χρῆσιν τῶν ἐμπορικῶν σχολείων καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν. Ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας. Βιβλιοπωλεῖον Φ. Μπικκισράη. 1906.

» *Galatea Dramma in prosa in cinque atti di Spiridione Vassiliadis. Versione Italiana con introduzione e note.* Napoli. Tipografia della R. Università. 1906.

» *Due racconti di Demetrio Vikelas recati in Italiano con una Notizia sull'Autore.* Napoli. Tipografia della R. Università. 1906.

» Ἡ οἰκία τοῦ Γλαύκου. Διηγημάτιον. Ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας. Τυπογραφεῖον τοῦ Πανεπιστημίου. 1906.